BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

PLVTARCHVS

MORALIA

VOL. V · FASC. 3

RECENSVERVNT ET EMENDAVERVNT

C. HUBERT ET M. POHLENZ

EDITIO ALTERA
ADDENDA ADIECIT

H. DREXLER

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS SECVNDAE (MCMLX)

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMI

In hoc fasciculo continentur

Quisquis hunc librum legit, animadvertat, ne praetereat ‚ADDITAMENTUM" signo □ in margine apposito (p. 115sqq.)

Die Deutsche Bibliothek – CIP-Einheitsaufnahme

Plutarchus:
Moralia / Plutarchus. - Nachdr.. -
Monachii ; Lipsiae : Saur
(Bibliotheca Teubneriana)

Vol. 5. Fasc. 3. / Rec. et emendaverunt C. Hubert ; M. Pohlenz. -
2. ed. / addenda adiecit H. Drexler. -
Nachdr. der 2. Aufl. Leipzig, Teubner, 1960 - 2001
ISBN 3-598-71685-0

Printed in Germany

Gesamtherstellung: Strauss Offsetdruck GmbH, Mörlenbach

PRAEFATIO

AETIA PHYSICA

(50)

Has quaestiones, quae eiusdem litterarum generis sunt atque *Αἴτια Ῥωμαϊκά*, Ps. Aristotelis Problemata sim., utrum Plutarchus ipse in volgus ediderit an tantum in suum usum conscripserit, ut materiam praeberent qua in futuris libris condendis (velut Quaestionibus Convivalibus) uteretur, litigari potest; quin genuinae sint dubitare non licet. inter Plutarchi scripta enumerantur in Lampriae catalogo (nr. 218).

S. XI Michael Psellus cum librum de omnifaria doctrina conscriberet (ed. Westerink, Utrecht 1948), in cap. 168 (132 M), 169 (133), 172 (136), 173 (137), 179 (143), 180–187 (144–151), 189 (153) Plutarchi quoque libellum excerpsit. atque haud pauca quidem ita transscripsit ut eae partes paene codicis Plutarchei instar sint; alia autem libere tractavit inprimisque locos corruptos vel difficiles intellectu aut praeteriit aut ad suum arbitrium constituit.

Eadem fere aetate iam vetustissimi codices Plutarchei qui haec *Αἴτια* continent scripti sunt: U (Urbinas 97) s. X/XI et H (Palatinus Heidelbergensis 283) s. XI/XII, de quibus cf. Vol. III praef. p. VII. VIII. quos etiam in hoc tractatu gemellos esse statim initio apparet, ubi in p. 1, 5–8 et 2, 6–7 soli aliquot verba omittunt, cum alibi sine dubio verum servaverint. exemplaris e quo descripti sunt, ultima folia iam abrupta fuisse videntur, siquidem H in p. 5, 12 *γάρ*, U in p. 10, 20 *ἐπιδιδόντων* (in fine cap. 9) desinit.

Aliam huius libelli memoriam codex ille exhibebat e quo Planudes eum in corpus suum Plutarcheum rece-

pit. quem maxime versus finem iniuria temporum iam satis depravatum fuisse ex p. 17 et 25. 26 apparet. qui loci etiam luculentissimum exemplum sunt diligentiae qua Planudes munere suo functus sit. nam in p. 17 similiterque in p. 25 (v. apparatum), cum exemplar non iam certo legi posset, in codicibus α et A qui primi scripti sunt vastam lacunam relinqui iussit, sine dubio sperans fore ut alio codice invento eam explere posset. quae spes cum fefellisset, satis habuit in α vestigia litterarum quae etiamtum perspici poterant iustis spatiis omissis suo loco inserere; quod eum propria manu fecisse Wegehaupt in Philologi tom. 73 p. 247–249 magna cum probabilitate statuit. hoc autem exemplum fideliter secutus in A scriba postea easdem litteras primo omissas exaravit, atque inde haec mutilata textus species etiam per reliquos codices Planudeos propagata est.

Ad memoriam Planudeam restituendam ut in ceteris libellis sufficiunt αAE. e reliquis secundum Wegehaupti collationes raro adferuntur βγδu, paulo saepius commemorantur Parisinus **B**, Neapolitanus **n**, Bon. 3635 s. XIV, Est. 145 s. XV (de quibus cf. Wegehaupt, Plutarchstudien in italienischen Bibliotheken, Progr. Cuxhaven 1906 p. 62), qui memoriam contaminatam et a philologis recensitam exhibent et hic illic tradita menda sustulerunt. **n** Bon. Est. alii desinunt in corruptis ultimis verbis cap. 29.

Planudis codicem, etsi multis locis ab UH discedebat, tamen ex eodem archetypo originem duxisse vel inde suspiceris, quod, quamquam multo plura exhibebat, ipse quoque in fine mutilatus erat. desinit enim in cap. 31; at etiam s. XVI codicem extitisse qui octo praeterea quaestiones contineret Gyberti Longolii versio latina testatur. cuius quod editione principe uti potuimus, Henrico Dörrie debemus, qui eius exemplar detexit quod antea viros doctos effugerat quia in miscellaneo volumine latebat. extat enim in bibliotheca publica Monacensi liber impressus (nunc A. Gr. b 297 signatus) e diversis fasciculis diversa scripta continenti-

bus colligatus[1]), e quibus paenultimus hunc titulum prae se fert:

'Ex Plutarchi Chaeronei moralibus opuscula aliquot hactenus non conversa.

Num seni sit gerenda res publica
De parentum erga liberos amore
Causarum naturalium liber unus
Disceptatio utrum ignis an aqua sit utilior
Item alia quaedam

D. Gyberto Longolio interprete.

Cum gratia et privilegio Coloniae Joh. Gymnicus excudebat anno MDXLII.'

In primis paginis epistula legitur qua Longolius Hermanno Xylonio Imperialis monasterii apud Vuerdenam Vuestphaliae Abbati doctissimo discedens hanc versionem dedicat.

Secuntur scripta Plutarchea in titulo commemorata 'et alia quaedam'. scilicet post libellum De parentum erga liberos amore inseritur tractatus De odio et invidia (sic!), et in fine adduntur 'Quod magis inopinata magisque mirabilia a Stoicis quam poetis adserantur, Plutarchi σύνοψις (secundum libros *Π*, cf. Vol. VI 2 p. 59), hoc est, brevis et compendiaria contemplatio, G. Longolio interprete' et 'De tribus rei publicae generibus, Monarchia, Democratia, Aristocratia, hoc est, regia, populari et paucórum potestate, G. Longolio interprete.'

Libello De causis naturalibus praemissus est 'Index Problematum de causis naturalibus Plutarchi' 39 titulos complectens. ad initium cap. 32 in margine impressum legitur: 'Hucusque Aldinum exemplar sumus secuti, que sequuntur ex Mediolanensi sūt exemplari'.

1) Primus fasciculus nonnulla scripta ad medicinam vel certe res naturales pertinentia continet ex graeco in latinum versa, ex parte pseudepigrapha. primum inscribitur: 'Alexandri Aphrodisei medici et philosophi praecellentis de febrium causis et differentiis opusculum a Georgio Valla latinitati donatum'. impressus est hic fasciculus Coloniae a. MDXLII.

PRAEFATIO

Hac editione duobus annis post illi viri usi sunt qui omnium Plutarchi Moralium versiones sibi notas additis auctorum nominibus in splendido volumine imprimendas curaverunt quod nunc Parisiis in Bibliotheca Nationali (sub I 696, cf. Catal. Génér. CXXXIX p. 322) servatur. cuius titulus est: 'Plutarchi Chaeronei Ethica seu Moralia opuscula quae quidem in hunc usque diem e graeco in latinum conversa extant. Parisiis ex off. M. Vascosani MDXLIV' quam in collectionem etiam tractatus a Longolio latine editi recepti tamque fideliter expressi sunt ut non tantum versionis verba ad litteram servarentur sed etiam post Causarum naturalium cap. 31 adnotatio illa 'Hucusque etc.' in margine impressa iteraretur.[1])

Longolii versio postea ab Henrico Stephano in editione anni 1572 denuo promulgata est (t. IX p. 258), ultimis tamen verbis inde ab 'et niger' per errorem in fine paginae omissis. ex eadem versione autem sine dubio etiam adnotatio marginalis originem duxit, quae in Aldinae exemplari anni 1509 nunc in Ambrosiana bibliotheca servato et S Q E I 20 signato legitur. de qua cum Bernardacis vol. VII p. XLVIII breviter rettulisset, Albertus Grilli Mediolanensis summa cum diligentia et benignitate certiores nos fecit. nimirum in fine Causarum naturalium (post cap. 31) homo doctus s. fere XVI ad p. 784 manu sua adscripsit: 'Desunt problemata octo quae in eo quod versum est exemplari inveniuntur.' ex hoc ipso denique exemplari vir quidam doctus, qui in codice miscellaneo Ambrosianae 723 (R 115 sup.)

1) Gratias ex animo maximas agimus viro doctissimo P. Josserand Conservatori Bibliothecae Nationalis, quod libro illo diligentissime examinato nobis scripsit plane eosdem tractatus in latinum conversos qui in editione Coloniensi extant – neque ullum amplius – etiam in exemplari Parisino Longolio tribui, nisi quod ad libellum 'De differentia inter odium et invidiam' (sic!) additur 'incerto interprete', quae res facile inde explicatur quod in editionis principis inscriptione titulus huius scripti commemoratus non erat. reliquorum libellorum tituli plane eadem forma iterantur; tantum ante ultimos duos additamenta 'Plutarchi σύνοψις etc.' et 'hoc est etc.' omittuntur.

s. XVI varias lectiones ad Plutarchi Moralia collegit, cum alia multa tum in fol. 30[v] haec transtulit: 'in extrema pagina haec habentur: desunt problemata octo quae in eo quod versum est exemplari inveniuntur'

Quin capita illa 32–39 per Longolium solum servata genuina sint, quamquam ne Psello quidem nota fuisse videntur, dubitare non licet, neque ulla causa est cur ei diffidamus dicenti se ea in codice graeco Mediolanensi invenisse, praesertim cum eum complures annos in Italia degisse constet. quo magis dolendum est quod illius codicis nullum iam vestigium extare videtur. certe nobis non magis quam Bernardaci contigit ut eum detegeremus, quamquam etiam viri docti bibliothecae Ambrosianae quos intercedente benigne Ludovico Castiglioni consuluimus precibus nostris humaniter obsecuti operam dederunt ut illum investigarent.

Longolius ipse in vertendis Plutarchi scriptis sententias magis quam verba curans magna cum libertate egit. Aldinum exemplar – quod ipsum a codice familiae *Π* pendebat – se secutum esse ipse testatur neque exceptis ultimis Causarum naturalium capitibus Mediolanensem ab eo adhibitum esse probari ullo loco potest.

Longolii versionem cap. 32–39 secundum editionem principem et secundum imagines lucis ope confectas Parisini exemplaris (quae plane inter se congruunt) contuli. ceteroquin in apparatu critico constituendo collationibus Johannis Wegehaupt et Guilelmi Sieveking uti potui, nonnullos codices etiam ipse inspexi.

DE PRIMO FRIGIDO
(53)

Compositus esse hic libellus a. fere 107 videtur (949e), cum Plutarchus Delphis moraretur (955a, cf. 953cd et 946f). Ziegler in RE XXI 713. 857.

Memoria bifaria. alteram praebent codices J g, quos cognatissimos esse ubique apparet. g multa propria menda habet, sed non desunt loci quibus meliora prae-

beat quam J (velut 107, 7. 8); non igitur ex eo descriptus est.

In J folia 353. 354 interciderunt quae p. 92, 8 τῇ δὲ p. 104, 16 δεχομένην τὰς continebant. in hac ergo parte g solus plenam huius traditionis speciem offert (solusque verum nonnunquam servavit, velut p. 96, 3). accedunt autem non paucae notae quas in **A** manus 2 ex eodem fonte transtulit (velut 96, 16. 17 104, 3).

Ab altera parte duae familiae stant ex eadem stirpe ortae: codex vetustissimus **X**, ad quem recentiores **B** et **n** accedunt, et codices Planudei *Π*, qui longius etiam quam **X** ab **Jg** distant sed nonnunquam soli veras lectiones (fortasse ex notis marginalibus archetypi propagatas) exhibent.

Ex Planudeis solito more *α*AE semper adtuli, recentiores quos Wegehaupt contulit velut Laur. 80, 21; 80, 5 et 22, C. S. 57, Marc. 248 raro commemoravi. codicis *δ* cum **B** cognati lectiones nonnunquam adposui. Aldina secundum J[2] impressa est, sed etiam memoriam *Π* adhibuit.

Gottingae, Kal. Sept. MCMLV

C. Hubert

DE FACIE IN ORBE LVNAE

(71)

Compositio libelli satis artificiosa. Lamprias, Plutarchi frater, colloquium narrat quod cum Sulla Carthaginiensi, Theone grammatico Aegyptio (939c, Ziegler RE VA 2059), Apollonide et Menelao mathematicis, Pharnace Stoico, Aristotele Peripatetico, denique Lucio Tyrrheno tunc Platonis assecla postea Pythagorico (cf. Quaest. Conv. VIII 7, cui sermoni una cum Sulla Romae interest, VIII 8 etiam Theon accedit) habuit. quod colloquium quo loco habitum (937c) et quomodo institutum esset, Lamprias in prooemio nunc amisso

(nisi forte suspicari mavis Plutarchum illud elaborandum in posterum distulisse) exposuit. scilicet cum sermo in lunam eiusque faciem incidisset, Sulla se miram quandam de is rebus narrationem Carthagine audivisse commemoravit; Lamprias vero se nuper una cum Lucio scholae interfuisse dixit, qua magister eorum de lunae natura eiusque in mundo positione ageret (ὁ ἑταῖρος ἐν τῇ διατριβῇ 929b, cf. 929f 930a 921b 930e 937c et de Lucio 923f 932d 933c). convenit igitur (937c) ut primo Lamprias (capp. 2–15 et 21–23; ipse de suo cap. 25 addit) et Lucius (capp. 16–20) disputationem in schola habitam referrent, tum Sulla fabulam quam audiverat redderet. nimirum Plutarchus in rebus quae non omnino exactam scientiae normam paterentur, λόγον et μῦθον coniungere voluit.

Colloquium habitum esse fingitur non multo post solis defectionem quandam totalem (931e), quam Ginzel, Spezieller Kanon der Sonnen- und Mondfinsternisse usw., Berlin 1899, 202ff. anno 71, Sandbach vero, Class. Quarterly 1929, 15, anno 75 vel 83 accidisse statuit. libellum autem non statim post illam defectionem (sic Ziegler RE XXI 710), sed multo post compositum esse propter cognationem quae inter eum et Pythicos dialogos intercedit probabile est (Gnomon 1949, 348).

Plutarchi libellum iam Joh. Kepler a. 1634 (Opera ed. Frisch VIII p. 76–123) et nuper Raingeard (Parisiis 1935) commentario illustraverunt. in Anglicum sermonem eum vertit Prickard (Winchester 1911 et in 'Selected Essays of Plutarch' II, 1918), cuius tamen libris, quod doleo, uti non potui. multa bene tractavit Maximilianus Adler, Quibus ex fontibus Plutarchus libellum de facie in orbe lunae hauserit, Diss. Vindob. X 2 (1910) et 'Zwei Beiträge zum plutarchischen Dialog De facie in orbe lunae', Progr. Nikolsburg 1910, multa etiam H. Cherniss, Class. Philol. XLVI (1951) p. 137–158, qui hunc tractatum in collectione q. d. 'Loeb Classical Library' editurus est. rationes, quae inter Plutarchum et Posidonium intercederent, C. Reinhardt in libro 'Kosmos und Sympathie', 1926, et in RE XXII 1, 558

(inprimis 782 sqq.) explicavit (aliter Jones Class. Phil. 1932, 113 sqq.). de Sullae mytho praeterea egerunt R. Heinze, Xenokrates 1892, Joh. ab Arnim, Plutarch über Dämonen und Mantik, Verh. d. Konink]. Akad. van Wetenschap. te Amsterdam, Afd. Letterk. XXII 2 (1921), Hamilton, Class. Quarterly XXVIII (1934), 24 sqq., Soury, La démonologie de Plutarque, Parisiis 1942, aliique quos Ziegler RE XXI 855 nominat. de indole totius libelli ipse egi Berl. Phil. Woch. 1912, 648 sqq.

Cat. Lampriae 73. Codd. EB. de cognatione eorum cf. vol. VI 2 p. VI. Mantonis sententiam qui codicem B ex E originem ducere statuit nuper Flacelière, Plutarque, Dialogue sur l'amour, Parisiis 1952, novis argumentis stabilire studuit; sed oblocutus est C. Hubert in 'Gnomonis' tomo XXV (1953) p. 556. – lacunarum spatia numero litterarum indicavi (singulae litt. in E 2½–3½, in B 1½–2½ mm. explent). adnotationes quae in margine Aldinae Parisiis servatae (J 94) leguntur a tribus hominibus adscriptae (Raingeard p. XVI) siglo ς notavi.

Gottingae, Kal. Sept. MCMLV

M. Pohlenz

CODICES

A	Par. 1671 a. 1296 Pr.[1]) XXVIII	u	Urb. 99 s. XV Pr. II p. XXII. XXVI
B	Par. 1675 s. XV Pr. XXVI	α	Ambr. 859 brevi ante a. 1296 Pr. XXVIII
E	Par. 1672 paulo post a. 1302 Pr. XXVIII	β	Vat. 1013 s. XIV Pr. XXIX
H	Palat. Heidelb. 283 s. XI/XII Pr. III p. VIII	γ	Vat. 139 brevi post a. 1296 Pr. XXIX
J	Ambr. 881 s. XIII Pr. XXIII	δ	Vat. Reg. 80 s. XV Pr. XXIX
U	Urbin. 97 s. X/XI Pr. III p. VII	Bon.	C 3635 s. XIV Pr. VI p. XIII sq.
X	Marc. 250 s. XI et XIV Pr. XX	Est.	145 s. XV Pr. V p. IV
g	Palat. (Vat.) 170 s. XV Pr. XXVI	*Π* =	Codices Planudei = αAE
n	Neap. 350 III E 28 + Vat. 1676 s. XV Pr. XXV	Ω =	codices omnes
		O =	codices omnes praeter citatos

1) 'Pr.', nisi quid additur, praefationem primi vol. indicat.

a. c. =	ante correcturam	lac. 2 lit. =	lacuna duarum litterarum
p. c. =	post correcturam	ras. =	rasura
ss. =	suprascripsit	dub. =	dubitans
trp. =	transposuit		

COMMENTATIONES

Bens. =	Benseler, de hiatu in oratoribus Atticis et historicis Graecis. Fribergae 1841.
Bury =	R. G. Bury, qui ex coniecturis suis multas per litteras nobiscum communicavit.
Doe. =	Doehner, Quaestiones Plutarcheae II. III (Progr. Meißen 1858. 1862).
Emp. =	Emperius, Opuscula philol. et histor. ed. Schneidewin, Göttingen 1847.
Ha. =	Hartman, De Plutarcho scriptore et philosopho, Lugduni Bat. 1916.
Herw. =	Herwerden, Mnemosyne XXXVII (1909) et al.
Kron. =	Kronenberg, Mnemosyne LII (1924).
Madv. =	Madvig, Adversaria critica I, Hauniae 1871.
Naber =	N., Mnemosyne XXVIII (1900).
Patzig =	P., Quaestiones Plutarcheae, Berlin diss. 1876.
Schellens =	Sch., De hiatu in Plut. Mor., Bonnae 1864.
Wil. =	v. Wilamowitz, animadv. in vol. V Bern. exemplar a Wil. adhibito.

ALIA NOMINA BREVITER INDICATA

cf. p. IX. X

Adl.	= Adler	Po.	= Pohlenz
Arn.	= v. Arnim	Raing.	= Raingeard
Basil.	= editio Basileensis	Reinhardt, KuS	= Reinhardt, Kosmos u. Sympathie
Bern.	= Bernardakis	Re.	= Reiske
Ch.	= Cherniss	Si.	= Sieveking
Duebn.	= Duebner	Steph.	= Stephanus
Hu.	= Hubert	Turn.	= Turnebus
Hutt.	= Hutten	Wy.	= Wyttenbach
Kaltw.	= Kaltwasser	Xyl.	= Xylander
Kepl.	= Kepler	Zie.	= Ziegler
Leon.	= Leonicus		
Mez.	= Bachet de Meziriac		

ς = viri docti s. XV/XVI (cf. p. X)

59.

ΑΙΤΙΑ ΦΥΣΙΚΑ (91

(Plan. 50)

Α'.

Διὰ τί τὸ θαλάττιον ὕδωρ οὐ τρέφει τὰ δένδρα;

Πότερον δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ τῶν ζῴων τὰ χερσαῖα; ζῷον γὰρ ἔγγαιον τὸ φυτὸν εἶναι οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ □ *Ἀναξαγόραν* (A 116. 117) *καὶ Δημόκριτον οἴονται· οὐ γὰρ* D *διότι τοῖς ἐναλίοις φυτοῖς τρόφιμόν ἐστι καὶ πότιμον ὥσπερ τοῖς ἰχθύσιν, ἤδη καὶ τὰ ἐν τῇ χέρσῳ φυτά τε καὶ δένδρα τρέφει· οὔτε γὰρ ἐνδύεται ταῖς ῥίζαις ὑπὸ πάχους οὔτ' ἀναφέρεται ὑπὸ βάρους· ὅτι δ' ἐμβριθές ἐστι καὶ γεῶδες, ἄλλοις τε πολλοῖς ἀποδείκνυται καὶ τῷ μᾶλλον ἀνέχειν καὶ ὑπερείδειν τὰ πλοῖα καὶ τοὺς κολυμβῶντας.*

ἢ μάλιστα μὲν βλάπτεται ξηρότητι τὰ δένδρα, ξη-

Cat. Lampr. 218. — Codd.: U (usque ad p. 10, 21) H (usque ad p. 5, 12) αAE (βγδu) Bn Bon. Est. *Π* = αAE.

2 contra Plin. N.H. XIII 138sqq. || 4 *Πλάτ.*] fort. respicit Tim. 90a (Rep. VIII 546a VI 491d) || 5 *Δημ.*] cf. Diels, Hermes 40, 1905, 314sqq. || 7 cf. Ael. N.An. IX 64 || 10—12 627b Aristot. Meteor. II 359a 7—19 Ps. Aristot. probl. 933a 9—13 Plin. N.H. II 224 || 12 *ξηρ.*] p. 8, 8 Ps. Aristot. probl. XXIII 932b 25sqq.

2. 8 — p. 2, 6 imit. Psellus 168 (132)

Tit. *αἰτίαι φυσικαί* Ω Lampr. 218 corr. Bern.

4 *ἔγγαιον* U¹H *ἔγγειον* **O** | *εἶναι*, sed *ναι* m. 2 in ras., U *ἐστιν* H *εἶναι τὸ φυτόν* (sine hiatu!) u Laur. 80, 5 Bens. || 5 *οὐ γὰρ* om. U¹H || 7 *ἰχθύσιν οὐδὲ ἐνδύεται* U¹H (rell. om.) | *τῇ* om. B || 8 *οὔτε* Doe. *οὐδὲ* || 9 post *ἀναφέρεται* dativum verbis *ταῖς ῥίζαις* respondentem supplendum esse ci. Bens. *ἀναφ. ταχέως εἰς τὸ στέλεχος καὶ τοὺς ἀκρέμονας* Psell. | *βάρους*] *πάχους* U¹ (*τοῦ* add. m. 2, *π.* in *βάρους* mut. m. 3) *τάχους* (item v. 8) H *τοῦ βάρους* **O** edd. (ante Bern.), *τοῦ* om. Bern. || 10 *τῷ*] *τὸ* U a. c.

ραντικὸν δὲ τὸ θαλάττιον; ὅθεν πρός γε τὰς σήψεις οἱ ἅλες βοηθοῦσι, καὶ τὰ σώματα τῶν λουσαμένων ἐν θαλάττῃ ξηρὰν εὐθὺς ἴσχει καὶ τραχεῖαν τὴν ἐπιφάνειαν.
E ἢ τὸ μὲν ἔλαιον τοῖς φυτοῖς πολέμιον καὶ φθείρει τὰ προσαλειφόμενα, μετέχει δὲ πολλῆς ἡ θάλαττα λιπαρότητος· διὸ συνεξάπτει, καὶ παραινοῦμεν εἰς τὰς φλόγας μὴ ἐμβάλλειν θαλάττιον ὕδωρ. ἢ γέγονεν ἄποτον καὶ πικρὸν τὸ ὕδωρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν (Meteor. II 358a14), ἀναμίξει κατακεκαυμένης γῆς; καὶ γὰρ ἡ κονία γίνεται γλυκέος ὕδατος εἰς τέφραν ἐμπεσόντος, ἡ δὲ διάκαυσις ἐξίστησι καὶ φθείρει τὸ χρηστὸν καὶ πότιμον, ὡς ἐν ἡμῖν οἱ πυρετοὶ τὸ ὑγρὸν εἰς χολὴν τρέπουσιν. ἃ δ' ἱστοροῦσιν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ βλαστάνειν ὑλήματα καὶ φυτά, καρπὸν μὲν οὐδένα φέρει τρέφεται δὲ τοῖς ποταμοῖς πολλὴν
F ἐμβάλλουσιν ἰλύν· ὅθεν οὐ πρόσω τῆς γῆς ἀλλὰ πλησίον ἔχει τὴν γένεσιν.

Β'.

Διὰ τί μᾶλλον ὑπὸ τῶν ὑετίων ἢ τῶν ἐπιρρύτων ὑδάτων τὰ δένδρα καὶ τὰ σπέρματα πέφυκε τρέφεσθαι;

Πότερον, ὡς Λαῖτος ἔλεγε, τῇ πληγῇ τὰ ὄμβρια διιστάντα τὴν γῆν πόρους ποιεῖ καὶ διαδύεται μᾶλλον εἰς

2–3 627d–f Ps. Aristot. probl. 932b 25–28 || **4. 5** Theophr. H. Pl. IV 16, 5 C. Pl. V 15, 6 Plin. N. H. XVII 234 XVIII 152 || **4–7** 627c Ps. Aristot. probl. 933a 17–20 935a 5–8 932b 4–5 Plin. N. H. XXXI 91 || **12** sqq. cf. Plin. N. H. XIII (135) 139 II 226 || **20** *Λαῖτος*] cf. p. 8, 14, scriptor incertus, idemne cuius fragmenta insunt in FHG IV 737? (Ziegler in RE XXI 858)

18 — p. 3, **1** Psellus 172 (136)

1 *τὸ θαλάττιον* Bern. *τὸ βλάπτον* U¹H *τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ* U²*O* edd. || **4** *φθείρεται* U¹H || **5** *πολλοῖς* A a. c. γu¹ || **6. 7** *μὴ ἐ. θ. ὕδωρ* om. U¹H || **7** *ἢ*] *ἡ* H || **10** *διάγλυσις* ? H *διάλυσις* *O* *διάκαυσις* Kron. || **20** *λαῖτος* n Bern. *λάιτος* *O*, item p. 3, 2 || **21** *πόρρους* fort. H ante ras.

τὴν ῥίζαν; ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀληθές, ἀλλ' ἔλαθε τὸν Λαῖτον | ὅτι καὶ τὰ λιμναῖα φυτά, τίφη καὶ φλέως καὶ 912 θρύον, ἀναυξῆ καὶ ἀβλαστῆ μένει μὴ γενομένων ὄμβρων καθ' ὥραν· τὸ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους (fr. 215 R.) ἀληθές, ὅτι πρόσφατόν ἐστι καὶ νέον ὕδωρ τὸ ὑόμενον ἕωλον δὲ καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον; ἢ καὶ τοῦτο πιθανὸν μᾶλλον ἢ ἀληθές ἐστι; τὰ γὰρ πηγαῖα καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατα μέν ἐστι καὶ νεογενῆ (‘ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης’ ὥς φησιν Ἡράκλειτος (fr. 91. 49 a. 12), ἕτερα γὰρ ἐπιρρεῖ ὕδατα), τρέφει δὲ καὶ ταῦτα τῶν ὀμβρίων χεῖρον. ἆρ' οὖν κοῦφόν ἐστι τὸ ἐκ Διὸς ὕδωρ καὶ ἀερῶδες, καὶ πνεύματι μεμιγμένον ὁδηγεῖται καὶ ἀναπέμπεται ταχέως εἰς τὸ φυτὸν ὑπὸ λεπτότητος, δι' ὃ καὶ B πομφόλυγας ποιεῖ τῇ ἀναμίξει τοῦ ἀέρος; ἢ τρέφει μὲν μάλιστα ⟨τὸ μάλιστα⟩ κρατούμενον ὑπὸ τοῦ τρεφομένου (τοῦτο γάρ ἐστι πέψις· ἀπεψία δὲ τοὐναντίον, ὅταν ἰσχυρότερα τοῦ παθεῖν ᾖ), καὶ μεταβάλλει τὰ λεπτὰ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἄχυμα μᾶλλον, οἷόν ἐστι τὸ ὄμβριον ὕδωρ; γεννώμενον γὰρ ἐν ἀέρι καὶ πνεύματι καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς

4 cf. etiam Aristot. pseudepigr. p. 224 (fr. 198) || **6.7** πιθ.—ἀλ. cf. 424c 627b || **11** Plin. N. H. XXXI 31 sqq. Ps. Aristot. probl. ined. II 22 Bussem. || **12** cf. p. 6, 5–7 || **14** (cf. p. 20, 4–6) || **16** cf. (663b) Aristot. Meteor. IV 379b 33 a 2 380ab al. de an. II 416a 33–35 || **17** – p. 4, 5 aliter e. g. 725c.d

4–6. 11–14 Psellus 172 (136)

2 τύφη Bon. Est. n alii rec., Schneidew. | φλέως U[2] (ut vid.) Est. (σ ss. supra ν m. 1) α p. c.? (σ ss. m. 1, sed minus perspicuum, ita ut etiam ν legi possit) Bern. φλέω U[1] H B α a. c. φλέων *O* || **9** ἐμβαίη U[1] || **10** [ὕδατα]? Hu. (hiatus) || **12** μεμιγμένον ὂν Psell. | ὁδηγεῖται καὶ Hu. (cum Psello) ὁδηγεῖ τε καὶ U H α A a. c. B ὁδηγεῖταί τε καὶ A p. c. *O* || **15** μάλιστα ⟨τὸ μάλιστα⟩ κρατ. (aut ῥᾷστα) Hu., sim. iam interpretes Xyl. et Kaltw. ⟨τὸ⟩ κρ. Kron. || **16** πέψις] πλῆξις U[1] H || **17** ἰσχυρότερα] scil. τὰ τρέφοντα (ut in v. 15) (‘alimentum’ Xyl. interpr.) ἰσχυροτέρα (U?) edd. inde a Francof., incertum quo sensu (ἀπεψία non potest subi. esse) | ᾖ om. U[1] (add. m. 3) H | μεταβάλλον U[1] H Bern. μεταβάλλει (= mutantur) U[3] *O*

(912) *κάτεισι· τὰ δὲ πηγαῖα καὶ τῇ γῇ και τοῖς τόποις ὁμοιούμενα, δι᾿ ὧν ἔξεισι, πολλῶν ἀναπίμπλαται ποιοτήτων, δι᾿ ἃς ἧττόν ἐστιν εὔτρεπτα καὶ βράδιον αὐτὰ παρέχει τῇ πέψει μεταβάλλειν εἰς τὸ τρεφόμενον. τῶν δ᾿ ὀμβρίων* C *τὸ εὔτρεπτον αἱ σήψεις κατηγοροῦσιν· εὐσηπτότερα γάρ ἐστι τῶν ποταμίων καὶ φρεατιαίων, ἡ δὲ πέψις ἔοικεν εἶναι σῆψις, ὡς Ἐμπεδοκλῆς* (fr. 81) *μαρτυρεῖ λέγων*

'οἶνος ἀπὸ φλοιοῦ πέλεται σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ'.

ἢ πάντων ἑτοιμότατόν ἐστι καὶ ῥᾷστον αἰτιάσασθαι τὸ γλυκὺ τῶν ὀμβρίων καὶ χρηστόν, ἐκπεμπόμενον εὐθὺς ὑπὸ τοῦ πνεύματος; διὸ καὶ τὰ θρέμματα τούτων ἀπολαύει προθυμότερον, καὶ οἱ βάτραχοι προσδοκῶντες ὄμβρον ἐπιλαμπρύνουσι τὴν φωνὴν ὑπὸ χαρᾶς, ὥσπερ ἥδυσμα τοῦ λιμναίου τὸ ὑέτιον προσδεχόμενοι καὶ σπέρμα τῆς ἐκείνων γλυκύτητος· ἓν γὰρ καὶ τοῦτο ποιεῖται D *σημεῖον ὑετοῦ μέλλοντος Ἄρατος εἰπών* (Phaen. 946 sq.)

'ἢ μάλα δείλαιαι γενεαί, ὕδροισιν ὄνειαρ,
αὐτόθεν ἐκ λίμνης πατέρες βοόωσι γυρίνων.'

1 *γῇ—τόποις*] loci in terra introrsum et loci ubi emanat || 4. 5. p. 3, 18 Plin. N. H. XXXI 34 || 6 sim. 725d 957d || 9 919c. d. cf. 688a || 13 sqq. 981e cf. Schol. ad Arat. Phaen. 946 Ael. N. An. IX 13

1 *τηι γονηι τοῖς τόποις* U[1] (corr. m. 3) H *τῇ γονῇ καὶ τοῖς τόποις* Psell. *τῇ γῇ καὶ* **O** || 3 *ῥάδιον* H | *αὐτὰ* B*Π* al. || 4 *μεταβάλλον* UHBαA a. c. (m. 2?) || 5 *εὔθρεπτον* Psell. | ⟨*καὶ*⟩ *αἱ σήψεις* ? Hu. || 9 *ἀπὸ* Ω def. Diels-Kranz *ὑπὸ* Xyl. interpr. Mez. (*ὑ. φλειῷ*) || 11 *ἐκπεμπομένων* dub. Hu. || 12 *τούτων* Wy. *ταύτης* UHBαAβγ *τούτοις* Bon. n E, ss. in Aβ al. || 14 *τῇ φωνῇ* H a. c. (m. 1) || 19 *δείλαιαι* Turn. (*δήλ.*) Duebn. *δὴ λέγειν* H *δειλαὶ* U[2] (*ει* et *αι* in ras. 6 lit.) **O** *μᾶλλον δειλαὶ* Arat. | *γενναίαι* H *γενεαί* U[2] in ras. 8 lit. || 20 *ἐν* U[1]H | *ἐξ ὕδατος* Arat. | *βόωσιν* U[1] (corr. m. 3) H

Γ'.

Διὰ τί παραβάλλουσι τοῖς θρέμμασιν ἅλας οἱ νομεῖς;

Πότερον, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, πλήθους τροφῆς ἕνεκα καὶ τοῦ παχύνειν; τήν τε γὰρ ὄρεξιν ἡ δριμύτης ἐκκαλεῖται καὶ τοὺς πόρους ἀναστομοῦσα μᾶλλον ὁδοποιεῖ τῇ τροφῇ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν· διὸ καὶ τοὺς ἰσχνοὺς καὶ τοὺς ἀτρόφους Ἀπολλώνιος ὁ Ἡροφίλειος ἐκέλευε μὴ γλυκεῖ μηδὲ χονδρῷ τρέφειν ἀλλὰ τοῖς ταριχευτοῖς καὶ ὑφαλμυρίζουσιν, ὧν ἡ λεπτότης, ὥσπερ ἐντρίχωμα γενομένη, E *τὰ σιτία τοῖς σώμασι διὰ τῶν πόρων προστίθησιν. ἢ μᾶλλον ὑγιείας ἕνεκα καὶ συγκοπῆς πλήθους τὸν ἅλα λείχειν ἐθίζουσι τὰ βοσκήματα; νοσεῖ γὰρ ἄγαν πιαινόμενα, τὴν δὲ πιμελὴν τήκουσιν οἱ ἅλες καὶ διαχέουσιν· ὅθεν εὐμαρῶς καὶ ῥᾳδίως ἀποδέρουσιν αὐτὰ σφάξαντες· ἡ γὰρ κολλῶσα καὶ συνδέουσα τὸ δέρμα πιμελὴ λεπτὴ καὶ ἀσθενὴς γέγονεν ὑπὸ τῆς δριμύτητος. λεπτύνεται δὲ καὶ τὸ αἷμα τῶν [τὸ] ἅλας λειχόντων οὐδὲ πήγνυται τὰ ἐντὸς ἁλῶν μιγέντων. σκόπει δέ, μὴ καὶ γονιμώτερα καὶ προθυμότερα πρὸς τὰς συνουσίας· καὶ γὰρ αἱ κύνες κύουσι ταχέως τάριχος ἐπεσθίουσαι, καὶ τὰ ἁληγὰ τῶν* F *πλοίων πλείους τρέφει μῦς διὰ τὸ πολλάκις συμπλέκεσθαι.*

2 sqq. Plin. N. H. XXXI 88. 97 || 4—6 668e–669b 685b 687d 697d (Athen. IV 133a) || 7–14 687d 685b | *Ἀπολλ.*] M. Wellmann, Hermes 33, 1888, 564 sq. || 18—21 685d e (a)

2–6. 10–20 Psellus 180 (144)

6 *τηι* U^2 in ras. *τε τῇ* H || 7 *ἡροφίλιος* H *-φίλιο* (?) U^1 unde *-φίλειος* corr. Bern. (ut Athen. XV 688e) *-φίλου* U^2 *O* edd. ante Bern. || 8 *χόνδρῳ* dub. Bern. || 9 *ἐντρ.* 'in fricationis locum succedens' Xyl. interpr., sim. Kaltw. (*ἔντριμμα* ci. Koechly) 'pilorum ad instar' Duebn. 'pilus porcinus ad traiciendum filum lineum per calceorum foramina adhibitus a calceolariis' Bern. *ὡσπερεὶ θρίγκωμα* ci. Doe. (vix prob.) coll. 685b || 11 *ὑγείας* Ω corr. Bern. | *λείχειν*] *ει*^{1} in ras. U^2 *λαχεῖν* H || 12 *γὰρ*] desin. H || 14 *αὐτὰ σφάξαντες* Turn. *αὐτὰς φυλάξαντες* U B α A ($σ^1$ erasum) γυ *αὐτὰ φυλάξαντες* E β Bon. n Est. || 17 *τὸ ἅλας* (*τὸ αἷμα* E) Ω Psell. *τὸ* del. aut *τὸν ἅλα* (cf. v. 11) scr. iub. Bern. || 18 *γονιμ.* ⟨*γίνεται*⟩ dub. Wy. (*καθίστανται* Psell. ⟨*ποιεῖ*⟩? Po.) || 20 *ἁλητὰ* U B *ἅλη τὰ* α A a. c. *ἅλητα* *O* corr. Basil. (*ἁληγα*) Steph.

Δ'.

Διὰ τί τῶν ὀμβρίων ὑδάτων εὐαλδέστερα τοῖς σπέρμασι τὰ μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, ἃ δὴ καὶ ἀστραπαῖα καλοῦσι;

Πότερον ὅτι πνευματώδη διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ταραχὴν καὶ ἀνάμιξιν, τὸ δὲ πνεῦμα τὴν ὑγρότητα κινοῦν μᾶλλον ἀναπέμπει καὶ ἀναδίδωσιν; ἢ βροντὰς μὲν καὶ |
913 *ἀστραπὰς ποιεῖ τὸ θερμὸν ἐν τῷ ἀέρι πρὸς τὸ ψυχρὸν μαχόμενον (διὸ χειμῶνος ἥκιστα βροντᾷ μάλιστα δ' ἔαρος καὶ φθινοπώρου διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κράσεως), ἡ δὲ θερμότης πέττουσα τὸ ὑγρὸν προσφιλὲς ποιεῖ τοῖς βλαστάνουσι καὶ ὠφέλιμον; ἢ μάλιστα μὲν ἔαρος βροντᾷ καὶ ἀστράπτει διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, τὰ δ' ἐαρινὰ τῶν ὑδάτων ἀναγκαιότερα τοῖς σπέρμασι πρὸ τοῦ θέρους, ὅθεν ἡ πλεῖστον ὑομένη τοῦ ἔαρος χώρα καθάπερ ἡ ἐν Σικελίᾳ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καρποὺς ἀναδίδωσιν;*

Ε'.

Διὰ τί τῶν χυμῶν, ὀκτὼ τῷ γένει ὄντων, ἕνα μόνον, τὸν
B *ἁλμυρόν, ἀπ' οὐδενὸς καρποῦ γεννώμενον ὁρῶμεν; καίτοι καὶ τὸν πικρὸν ἡ ἐλαία φέρει πρῶτον καὶ τὸν ὀξὺν ὁ βότρυς, εἶτα μεταβάλλων ὁ μὲν γίνεται λιπαρὸς ὁ δ' οἰνώδης· μεταβάλλει δὲ καὶ ὁ στρυφνὸς ἐν ταῖς φοινικοβαλά-*

5–7 cf. p. 3, 12 ‖ **18** sqq. cf. Plin. N. H. XV 106 sqq. (XIII genera saporum) ‖ ad cap. 5 cf. Diels, Hermes 40, 1905, 312 sqq. Theophr. C. Pl. VI 4, 1 (de sens. 65 sqq.)

2–16 Psellus 173 (137) **19** – p. 7, 3 idem 179 (143)

2 *εὐαλδ.* Xyl. dub. Bern. (cf. 664 d in.) *εὐαρδ.* Ω Psell. ‖ **4** *ἀστραπαῖα* Turn. Longol. interpr. (cf. 664 d f) *ἀστραπὰς* ‖ **9** *βροντᾷ* U? Xyl. interpr. Duebn. *βρονταὶ* Ω Psell. ‖ **11** *πίπτουσα* UB α A a. c. Psell. *πέττουσα* **O** *πέπτ.* edd. inde a Steph. ‖ **19** *ἀπ'*] *ἐπ'* nonnulli codd. Pselli ‖ **20** *ὀξὶν*, sed *ι* in ras. m. 2, U *ὀξὺν* Bern. (Longol. interpr.) *ὀξίνην* **O** cf. p. 7, 2

νοις καὶ ὁ αὐστηρὸς ἐν ταῖς ῥόαις εἰς τὸν γλυκύν· ἔνιαι δὲ ῥόαι καὶ μῆλα τὸν ὀξὺν ἁπλῶς φέρουσιν, ὁ δὲ δριμὺς ἐν ταῖς ῥίζαις καὶ σπέρμασι πολύς ἐστι.

Πότερον οὖν οὐκ ἔστιν ἁλμυροῦ γένεσις ἀλλὰ φθορὰ □ *τῶν ἄλλων τὸ ἁλμυρόν, διὸ καὶ πᾶσιν ἄτροφον τοῖς ἀπὸ φυτῶν καὶ σπερμάτων τρεφομένοις, ἥδυσμα δ' ἐνίοις γίνεται τῷ τὸ πλήσμιον ἀφαιρεῖν τῶν τρεφόντων; ἤ, καθάπερ τῆς θαλάττης ἕψοντες ἀφαιροῦσι τὸ ἁλυκὸν καὶ* C *δηκτικόν, ἐν τοῖς θερμοῖς ὑπὸ θερμότητος ἐξαμαυροῦται τὸ ἁλμυρόν; ἢ χυμὸς μέν ἐστιν, ὡς Πλάτων* (Tim. 59e) *εἶπεν, ὕδωρ ἠθημένον διὰ φυτοῦ, διηθουμένη δὲ καὶ θάλαττα τὸ ἁλμυρὸν ἀποβάλλει; γεῶδες γὰρ καὶ παχυμερές ἐστιν, ὅθεν ὀρύττοντες παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐντυγχάνουσι ποτίμοις λιβαδίοις, πολλοὶ δὲ καὶ κηρίνοις ἀγγείοις ἀναλαμβάνουσιν ἐκ τῆς θαλάττης ὕδωρ γλυκὺ διηθούμενον, ἀποκρινομένου τοῦ ἁλυκοῦ καὶ γεώδους· ἡ δὲ δι' ἀργίλου προδιαγωγὴ παντάπασι τὴν θάλατταν διηθουμένην πότιμον ἀποδίδωσι τῷ κατέχειν ἐν ἑαυτῇ καὶ μὴ διιέναι τὸ* D *γεῶδες. οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, εἰκός ἐστι τὰ φυτὰ μήτ' ἔξωθεν ἀναλαμβάνειν ἁλμυρίδα μήτ', ἂν ἐν αὐτοῖς λάβῃ γένεσιν, ἐκκρίνειν εἰς τὸν καρπόν· οἱ γὰρ πόροι διὰ λεπτότητα τὸ γεῶδες καὶ παχυμερὲς οὐ διηθοῦσιν. ἢ τῆς*

5 sq. cf. 912de || **12** 911d 627a sqq. || **13** sq. cf. Pseud. Aristot. probl. 935b 3sqq. Pseud. Aristot. probl. ined. II 34 Bussem. 933b 17 Plin. N. H. II 224 Pseud. Alex. Aphr. ap. Ideler, Phys. et Med. Gr. min. I 55 || **14–16** Aristot. Meteor. II 358b 35–359a 5 H. An. VIII 590a 22–27 Plin. N. H. XXXI 70 Ael. N. An. IX 64 || **16–19** cf. Aristot. Meteor. II 354b 18 Plin. N. H. XXXI 70 (48)

11–12. 22 Psellus 179 (143)

2 *ῥοαὶ* Duebn. *ῥοιαὶ* Ω (sed iidem paulo ante *ῥόαις*) Psell. | *ὀξὶν* U *ὀξὺν* Psell. Bern. (cf. p. 6, 20) *ὀξίνην* O || **3** *καὶ τοῖς σπ.* E || **9** *θερμοῖς*] *θερείοις* susp. Hu. || **16** *ἡ δὲ δι' ἀργίλου πρ.* Mez. *ἡ δὲ καὶ ἀργία πρ.* U *ἡ δὲ καὶ ἀργία καὶ πρ.* Bon. nαAEβ *ἡ δὲ ἀργία καὶ πρ.* Buγ || **17** *προδιαγὴ* U[1], *γω* ss. m. 2 || **19** *οὕτως* U || **20** *ἑαυτοῖς* B *αὑτοῖς* αA a. c. E

πικρότητος εἶδος τὴν ἁλμυρότητα θετέον, ὡς Ὅμηρος (ε 322)

> *ʽστόματος δ' ἐξέπτυσεν ἅλμην*
> *πικρήν, ἥ οἱ πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυζε',*

καὶ ὁ Πλάτων (Tim. 65 d e) *φησὶν ἀμφοτέρους ῥύπτειν καὶ ἀποτήκειν τοὺς χυμούς, ἧττον δὲ ταῦτα ποιεῖν τὸν ἁλυκὸν καὶ οὐ τραχὺν εἶναι· δόξει δὲ τὸ πικρὸν τοῦ ἁλυ-* E *κοῦ ξηρότητος ὑπερβολῇ διαφέρειν, ἐπεὶ ξηραντικόν τι καὶ τὸ ἁλυκόν.*

ϛ΄.

Διὰ τί τοῖς συνεχῶς διὰ τῶν δεδροσισμένων δένδρων βαδίζουσι λέπραν ἴσχει τὰ ψαύοντα τῆς ὕλης μόρια τοῦ σώματος;

Πότερον, ὡς Λαῖτος ἔλεγε, τῇ λεπτότητι τὸ δροσῶδες ὑγρὸν ἀποξύει τοῦ χρωτός· ἤ, καθάπερ ἐρυσίβη [ἢ] τοῖς ὑγραινομένοις ἐγγίνεται σπέρμασιν, οὕτως ὑπὸ τῆς δρόσου τῶν ἐπιπολῆς χλωρῶν καὶ ἁπαλῶν ἀναχαρασσομένων καὶ ἀποτηκομένων ἄχνη τις ἀπιοῦσα τοῦ σίνοντος ἀναπίμπλησι, προσχεομένη τοῖς ἀναιμοτάτοις μέρεσι τῆς σαρκός, οἷα κνῆμαι καὶ πόδες, ⟨καὶ⟩ ἀμύσσει καὶ δάκνει F *τὴν ἐπιφάνειαν; ὅτι γὰρ φύσει τι δηκτικὸν ἔνεστι τῇ δρόσῳ, μαρτυρεῖ τὸ τοὺς πίονας ἰσχνοτέρους ποιεῖν· αἱ γοῦν*

8. 9 p. 1, 12—2, 1 || **11. 12** cf. Plin. N. H. XXXI 33 || **14** *Λαῖτος*] cf. p. 2, 20 || **15. 16** *ἐρυσ.-ὑγρ.*] cf. Theophr. C. Pl. III 22 IV 14, 3 Plin. N. H. XVII 225 XVIII 91; 275

4 *ἥ οἱ* U, ut vid., Xyl. *ἥ τοι* Bα *ἥ τοι* Bon. n A E β γ *ἥ τις* Est. Turn. | *πολλὴ* Est. Turn. (Hom.) *πολλὴν* Bon. n A E β γ *πολλὸν* U, ut vid., α (e corr.? fuitne *πολλὴν*?) edd. inde a Xyl. | *ἐκελάρυζε* Bon. n u A E β γ || **8** *ξηραντικόν τι καὶ* Bon. Est. u A (*τι* ex *τε* corr.?) β γ *ξ. γε καὶ* B (Xyl.) *ξ. τε καὶ* α (A a. c.?) *ξηρόν τε καὶ* U *ξηραντικόν ἐστι καὶ* E (e coni.?) Wy. || **15** del. Xyl. (*ἐρυσίβην ἢ* B) || **17** *ἐπὶ πολλῆς* Uα ante ras. u^1 || **18** *ἀπιοῦσα* recte def. Doe. (coll. 659 c) *ἐπιοῦσα* Mez. (Wy.) | *τοῦ σίνοντος* = *τῶν σινουσῶν ἀπορροῶν*, scil. *ἀναπίμπλησι* (*τὴν ἐπιφάνειαν*), *σίνοντος* (hoc uno loco) pro *σινομένου* hiatus vitandi causa dictum? Hu. || **20** add. Bern. *ἀμύσσει* ⟨*τε*⟩ ci. iam Wy. || **22** *πίονας ἰσχνοτέρους* Jannot Turn. *πίνοντας ἰσχνοτ.* Est. n Bon. p. c. *πίνοντας ἰσχνοπόρους* Bon. a. c. ***O***

πίονες γυναῖκες ἱματίοις ἢ ἐρίοις ἁπαλοῖς ἀναλαμβάνουσαι τῆς δρόσου δοκοῦσι συντήκειν τὴν πολυσαρκίαν.

Ζ'.

Διὰ τί τὰ πλοῖα χειμῶνος ἐν τοῖς ποταμοῖς πλεῖ βράδιον, ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ οὐ παραπλησίως;

Πότερον ὁ ποτάμιος ἀήρ, ἀεὶ δυσκίνητος ὢν καὶ βαρὺς ἐν δὲ χειμῶνι μᾶλλον παχυνόμενος διὰ τὴν περίψυξιν, ἐμποδών ἐστι τοῖς πλέουσιν; ἢ τοῦτο μᾶλλον τοῦ ἀέρος πάσχουσιν οἱ ποταμοί; | ⟨συν⟩ελαύνουσα γὰρ ἡ 914 *ψυχρότης τὸ ὕδωρ ποιεῖ βαρὺ καὶ σωματῶδες, ὡς ἔστιν ἐν ταῖς κλεψύδραις καταμαθεῖν, βράδιον γὰρ ἕλκουσι χειμῶνος ἢ θέρους· ἐν δὲ Θρᾴκῃ περὶ τὸ Πάγγαιον ἱστορεῖ Θεόφραστος* (fr. 161 Wi.) *εἶναι κρήνην, ἀφ' ἧς ταὐτὸ γέμον ⟨ἀγγεῖον⟩ ὕδατος ἱστάμενον χειμῶνος ἕλκειν διπλάσιον σταθμὸν ἢ θέρους. ὅτι δ' ἡ πυκνότης τοῦ ὕδατος τὴν βραδυτῆτα ποιεῖ τοῦ πλοῦ, δῆλόν ἐστι τῷ πλείονα γόμον φέρειν τὰ ποτάμια πλοῖα τοῦ χειμῶνος· τὸ γὰρ ὕδωρ μᾶλλον ἀντερείδει πυκνότερον καὶ βαρύτερον γινόμενον, τὴν δὲ θάλατταν ἡ θερμότης κωλύει πυκνοῦσθαι, δι' ἣν οὐδὲ πήγνυται, μάλκη γὰρ ἔοικεν εἶναι [ἡ] πύκνωσις.* B

Η'.

Διὰ τί, τῶν ἄλλων ὑγρῶν ἐν τῷ κινεῖσθαι καὶ στρέφεσθαι ψυχομένων, τὴν θάλατταν ὁρῶμεν ἐν τῷ κυματοῦσθαι θερμοτέραν γιγνομένην;

Ἦ τῶν μὲν ἄλλων ὑγρῶν ἐπεισόδιον οὖσαν καὶ ἀλλοτρίαν ἐξίστησιν ἡ κίνησις τὴν θερμότητα καὶ διαφορεῖ,

10. 18 cf. Plin. N. H. XXXI 56 || **10–15** cf. Athen. II 42b || **19. 20** Plin. N. H. II 234

5 *ἐν τῇ θαλ. δ' οὐ* Schellens, sed cf. p. 6, **18** (Bens.) || **7** *παχυν.* Turn. *ἁπαλυνόμενος* || **9** corr. Kaltw., cf. 949c *πιλοῦσα* ci. Doe. coll. 691b al. || **13** *ἀφ'* Turn. *ἐφ'* | *γέμον* U[3] ***O*** *μένον* U[1] || **14** add. Wy. alii (diversis locis), pro *γέμον* substit. Turn. || **20** *μάλκη* Doe. *μαλακὴ* | *ἡ* del. Hu. (ita ut *μάλκη* sit subi.) | *μάλαξις γὰρ ἔοικεν εἶναι ἡ ⟨θερμότης, ἡ ψυχρότης δὲ⟩ πύκνωσις* ci. Wy. || **25** *ἢ* U? Duebn. *ἦ*

(914) *τὴν δὲ τῆς θαλάττης σύμφυτον οὖσαν ἐκριπίζουσι μᾶλλον οἱ ἄνεμοι καὶ τρέφουσι; μαρτύρια δὲ τῆς θερμότητος ἡ διαύγεια καὶ τὸ μὴ πήγνυσθαι, καίπερ οὖσαν γεώδη καὶ βαρεῖαν.*

Θ'.

Διὰ τί τοῦ χειμῶνος ἧττον πικρὰ γίνεται γενομένοις ἡ θάλαττα; τοῦτο γάρ φασι καὶ Διονύσιον ἱστορεῖν τὸν ὑδραγωγόν.

C *⟨Ἢ⟩ ὅτι παντελῶς μὲν ἔρημος οὐκ ἔστι γλυκύτητος οὐδ' ἄμοιρος ἡ πικρότης, ἅτε δὴ ποταμοὺς τοσούτους ὑποδεχομένης τῆς θαλάττης· τοῦ δ' ἡλίου τὸ γλυκὺ καὶ πότιμον ἐξαιροῦντος ὑπὸ κουφότητος [τὸ] ἐπιπολάζον καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θέρει τοῦτο ποιοῦντος, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι μαλακώτερον ἁπτομένου δι' ἀσθένειαν θερμότητος, ὑπολειπομένη μοῖρα πολλὴ γλυκύτητος ἀνίησι τὸ ἀκράτως πικρὸν καὶ φαρμακῶδες; τοῦτο δ' ἡσυχῇ καὶ τοῖς ποτίμοις συμβέβηκε· θέρους γὰρ πονηρότερα γίνεται, τὸ κουφότατον καὶ γλυκύτατον τοῦ θερμοῦ διαφοροῦντος, ἐν δὲ* D *χειμῶνι νέον ἐπιρρεῖ καὶ πρόσφατον, οὗ μετέχειν ἀνάγκη καὶ τὴν θάλατταν, ὑομένην ἅμα καὶ τῶν ποταμῶν ἐπιδιδόντων.*

Ι'.

Διὰ τί τῷ οἴνῳ θάλασσαν παραχέουσι καὶ χρησμόν τινα λέγουσιν ἁλιεῖς κομισθῆναι προστάττοντα βαπτίζειν τὸν

2sq. Pseud. Aristot. probl. 932b 8–15 (cf. 935b 17sq.) || **6**sqq. cf. Plin. N. H. II 234 Ps. Alex. Aphrod. *ἰατρ. ἀπορ. καὶ φυσ. λύσ.* I 55 || **7** *Διονύσ.*] aliunde ignotus || **11**sqq. Plin. N. H. II 222 cf. Ps. Aristot. probl. 934b 27sqq. || **16–20** Plin. N. H. XXXI 52 cf. VI 51 IV 79 || **23**sqq. ad qu. 10 cf. Plin. N. H. XIV 120. 126; 73. 74. 78

2 *μαρτύρια* Unuγβ Bern. *μαρτυρία* **O** || **8** *ὑγραγ.* E || **9** add. Wy. (*ἢ* Est.) || **12** del. Duebn. || **15** *πολλὴ* Est. Kron. (cf. 1011b) *πολλῆς* **O** || **19** *ἐπιρρεῖ* Duebn. *σπείρει* || **20** *ὑομ.* Kron. (coll. e. g. p. 6, 15; 13, 13) *σειομένην* | *ἐπιδιδόντων*] desin. U

Διόνυσον πρὸς τὴν θάλατταν, οἱ δὲ πόρρω θαλάττης ἐμβάλλουσι γύψον Ζακυνθίαν ὀπτήσαντες;

*Πότερον ἡ θερμότης βοηθεῖ πρὸς τὴν περίψυξιν, ἢ αὐ- □
τὴ ἐξίστησι μάλιστα τὸν οἶνον ἀποσβεννύουσα καὶ φθεί-
ρουσα τὴν δύναμιν; ἢ τὸ ὑδατῶδες καὶ πνευματῶδες
τοῦ οἴνου πρὸς μεταβολὴν ἐπισφαλέστατ' ἔχον ἵστησι τὰ
γεώδη πεφυκότα στύφειν καὶ κατισχναίνειν, οἱ δ' ἅλες
μετὰ τῆς θαλάττης λεπτύνοντες καὶ ἀποτήκοντες τὸ ἀλ-
λότριον καὶ περιττὸν οὐκ ἐῶσι δυσωδίαν οὐδὲ σῆψιν ἐγ- E
γίνεσθαι; πρὸς δὲ τούτοις, ὅσον ἐστὶ παχὺ καὶ γεῶδες,
ἐμπλεκόμενον τοῖς βαρυτέροις καὶ συγκατασπώμενον
ὑποστάθμην ποιεῖ καὶ τρύγα τὸν δ' οἶνον ἀπολείπει
καθαρόν;*

ΙΑ'.

Διὰ τί μᾶλλον ναυτιῶσι τὴν θάλατταν πλέοντες ἢ τοὺς ποταμούς, κἂν ἐν γαλήνῃ πλέωσι;

*⟨Ἢ ὅτι⟩ μάλιστα ναυτίαν κινεῖ τῶν αἰσθήσεων ἡ
ὄσφρησις, τῶν δὲ παθῶν ὁ φόβος; καὶ γὰρ τρέμουσι καὶ
φρίττουσι καὶ κοιλίας ἐξυγραίνονται φαντασίαν κινδύνου
λαβόντες. τούτων δ' οὐδέτερον ἐνοχλεῖ τοῖς διὰ ποταμοῦ
πλέουσιν· ἡ γὰρ ὄσφρησις παντὶ ποτίμῳ καὶ γλυκεῖ συν-
ήθης ἐστὶν ὁ δὲ πλοῦς ἀκίνδυνος. ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ τήν
τ' ὀσμὴν ἀηθείᾳ δυσχεραίνουσι καὶ φοβοῦνται, μὴ πι- F
στεύοντες τῷ παρόντι, περὶ τοῦ μέλλοντος· οὐδὲν οὖν
ὄφελος τῆς ἔξω γαλήνης, ἀλλὰ [καὶ] ἡ ψυχὴ σάλον
ἔχουσα καὶ θορυβουμένη συγκινεῖ καὶ ἀναπίμπλησι τὸ
σῶμα τῆς ταραχῆς.*

3 *αὐτὴ* Steph. *αὐτῆς* Ω *αὐτὴ καὶ* dub. Bern. || **6** *ἐπισφαλεστάτην* (ex *-λέστατα* B[1]) *ἔχοντος* Ω corr. interpr. Xyl. Mez. (*ἐπισφαλέστατα ἔχον* Duebn.) || **10** ⟨*ἔν*⟩*εστι*? Hu. || **17** add. Leon. (*ἢ ὅτι*) Duebn. (lac. 2 lit. E, in *α μάλιστα* incipit fol. 224r) || **20** *δὲ* om. *α*, recte? || **25** del. Hu. (Longol. et Xyl. interpr.)

ΙΒʹ.

Διὰ τί τῆς θαλάττης ἐλαίῳ καταρραινομένης γίνεται καταφάνεια καὶ γαλήνη;

Πότερον, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, τὸ πνεῦμα τῆς λειότητος ἀπολισθαῖνον οὐ ποιεῖ πληγὴν οὐδὲ σάλον; ἢ τοῦτο 915 *μὲν πιθανῶς εἴρηται πρὸς τὰ ἐκτός, | ἐπεὶ δέ φασι καὶ τοὺς κατακολυμβῶντας, ὅταν ἔλαιον εἰς τὸ στόμα λαβόντες ἐκφυσήσωσιν, ἐν τῷ βυθῷ φέγγος ἴσχειν καὶ δίοψιν, οὐκ ἔστιν ἐκεῖ πνεύματος ὄλισθον αἰτιάσασθαι; σκόπει δὴ μὴ τὴν θάλατταν γεώδη καὶ ἀνώμαλον οὖσαν ἐξωθεῖ καὶ διαστέλλει τῇ πυκνότητι τὸ ἔλαιον, εἶτ᾽ ἀνατρεχούσης εἰς αὑτὴν καὶ συστελλομένης ἀπολείπονται πόροι μεταξὺ ταῖς ὄψεσι διαύγειαν καὶ καταφάνειαν διδόντες. ἢ φύσει μέν ἐστι φωτεινὸς ὑπὸ θερμότητος ὁ τῇ θαλάττῃ καταμεμιγμένος ἀήρ, γίνεται δὲ ταραχθεὶς ἀνώμαλος καὶ σκιώδης· ὅταν οὖν τὴν ἀνωμαλίαν ἐπιλεάνῃ πυκνότητι τὸ* B *ἔλαιον, ἀπολαμβάνει τὴν ὁμαλότητα καὶ τὴν διαύγειαν;*

ΙΓʹ.

Διὰ τί χειμῶνος μᾶλλον ἢ θέρους τὰ τῶν ἁλιέων σήπεται δίκτυα, καίτοι τά γ᾽ ἄλλα μᾶλλον ἐν τῷ θέρει τοῦτο πάσχει;

Πότερον, ὡς Θεόφραστος (fr. 163 Wi.) *οἴεται, τῷ ψυχρῷ τὸ θερμὸν ὑποχωροῦν ἀντιπεριίσταται καὶ θερμότερα ποιεῖ τὰ ἐν βάθει τῆς θαλάττης, ὥσπερ τῆς γῆς; διὸ καὶ τὰ πηγαῖα τῶν ὑδάτων χλιαρώτερα τοῦ χειμῶνός ἐστι καὶ μᾶλλον ἀτμίζουσιν αἱ λίμναι καὶ οἱ ποταμοί· κατακλείεται γὰρ εἰς βάθος ἡ θερμότης ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ κρατή-*

2 Plin. N. H. II 234 Ps. Aristot. probl. ined. III 29. 47 Bussem. || **4–13** 950b (cf. Ps. Aristot. 961a 24–28) Theophylact. colloqu. 7 ap. Ideler, Phys. et Med. Gr. min. I 175 || **7–9** Plin. N. H. II 234 || **21–23** Plin. N. H. II 234 || **24** Plin. XXXI 50; cf. Ps. Alex. Aphrod. ap. Ideler, Phys. et Med. Gr. min. I 56

2–3. 9–13. 17 Psellus 169 (133)

5.6 *ἢ* et *μὲν* om. BαA¹ (add. m. 2) || **10** *δὴ*] *δὲ* AEγ (Bon. Est. n) || **12** *αὑτὴν* Bon. BαA *ἑαυτὴν* Psell. || **24** *χλιαρώτερα* Bα *-ώτατα* Bon. Est. n AE *-ότατα* u | *ἐστι* Bern. *εἰσὶ*

σαντος. *ἢ σῆψις μὲν οὐκ ἔστι τῶν δικτύων, ὅταν δὲ φρίξῃ καὶ παγῇ διὰ τὸ ψῦχος ἀναξηραινόμενα καὶ θρυπτόμενα, μᾶλλον ὑπὸ τοῦ κλύδωνος σήψει τι[νὶ] καὶ μυδήσει* C *πάσχει παραπλήσιον; καὶ γὰρ πονεῖ μᾶλλον ἐν κρύει, καθάπερ τὰ νεῦρα συντεινόμενα σπαράττεται, πλεονάκις ἐκταραττομένης διὰ τὸν χειμῶνα τῆς θαλάττης· διὸ καὶ στύφουσιν αὐτὰ ταῖς βαφαῖς καὶ πυκνοῦσι, φοβούμενοι τὰς ἀναλύσεις· ἐπεὶ μὴ βαφέντα μηδὲ χρισθέντα μᾶλλον ἂν ἐλάνθανε τοὺς ἰχθῦς, ἐνάερον γὰρ τὸ τοῦ λίνου χρῶμα καὶ ἀπατηλὸν ἐν θαλάττῃ.*

ΙΔ'.

Διὰ τί Δωριεῖς εὔχονται κακὴν χόρτου συγκομιδήν;

Ἢ κακῶς μὲν συγκομίζεται χόρτος ὑόμενος; κόπτεται γὰρ οὐ ξηρὸς ἀλλὰ χλωρός, ὥστε σήπεται ταχὺ διάβροχος γενόμενος· ὑόμενος δὲ πρὸ τοῦ θέρους ὁ σῖτος D *βοηθεῖται πρὸς τὰ θερμὰ καὶ νότια πνεύματα· ταῦτα γὰρ οὐκ ἐᾷ πυκνωθῆναι συνιστάμενον ἐν τῷ στάχυι τὸν καρπόν, ἀλλ' ἐξίστησι καὶ διαχεῖ τῇ θερμότητι τὴν πῆξιν, ἂν μὴ βεβρεγμένης τῆς γῆς ὑγρότης παραρρέῃ ψύχουσα καὶ νοτίζουσα τὸν στάχυν.*

ΙΕ'.

Διὰ τί πυροφόρος ἡ πίων καὶ βαθεῖα χώρα, κριθοφόρος δὲ μᾶλλον ἡ λεπτόγεως;

Ἢ ὅτι τῶν σπερμάτων τὰ ἰσχυρὰ πλείονος τροφῆς δεῖται τὰ δ' ἀσθενῆ λεπτῆς καὶ ἐλαφρᾶς, ἀσθενέστερον δ' ἡ κριθὴ καὶ μανότερον· ὅθεν οὐ φέρει τὴν πολλὴν τροφὴν

22 sqq. cf. Theophr. C. Pl. IV 9, 1; 11, 1–3
12–20 Psell. omnif. doctr. 183 (147); **21**–p. 14,4 Psell. 186 (150)

3 del. Po. || **8** *ἐπεὶ*] cf. Wy. Lex. 329 A: 'alioquin' || **14** *διάβροχος* B (ut vid.) *α* (sed *ος* sim. *ης*) Est. *διὰ βροχῆς* ***O*** || **18** *διαχεῖ* Bern. *διαχέει* **Ω** Psell. || **19** *παραρρέῃ* Doe. *παραμένῃ* (etiam Psell.) || **24** *ἢ* *α*AE *ἡ* Duebn. || **26** *μανότ.* Duebn. *μανώτερον* (cf. p. 17,10)

καὶ βαρεῖαν; μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ πυροῦ τὸν τρί-
E μηνον ἐν τοῖς ὑποξήροις φύεσθαι βέλτιον, ἀνο⟨τι⟩στό-
τερον ὄντα καὶ τροφῆς ἐλάττονος δεόμενον· διὸ καὶ συν-
τελεῖται τάχιον.

ΙϚ΄.

Διὰ τί λέγεται (Carm. pop. 16 II 6 p. 34 D.[2]) 'σῖτον ἐν πηλῷ φύτευε, τὴν δὲ κριθὴν ἐν κόνει';

Πότερον, ὡς εἰρήκαμεν, ὁ μὲν δύναται πλείονος τροφῆς κατακρατεῖν ἡ δ' οὐ φέρει τὸ πολὺ καὶ κατακλύζον, ἢ πυκνὸς ὢν ὁ πυρὸς καὶ ξυλώδης φύεται βέλτιον ἐν ὑγρῷ μαλαττόμενος καὶ χυλούμενος, τῇ δὲ κριθῇ διὰ μανότητα σύμφορον ἐν ἀρχῇ τὸ ξηρότερον; ἢ διὰ θερμότητα σύμμετρος καὶ ἀβλαβὴς ἡ κρᾶσις ψυχρότερον δ' ἡ κριθή; ἢ φοβοῦνται τὸν πυρὸν ἐν ξηρῷ τρίβειν διὰ τοὺς μύρμη-
F κας, εὐθὺς γὰρ ἐπιτίθενται· τὰς δὲ κριθὰς ἧττον φέ-
ρονται, δυσβάστακτοι γάρ εἰσι καὶ δυσπαρακόμιστοι διὰ μέγεθος;

ΙΖ΄.

Διὰ τί τῶν ἀρρένων ἵππων μᾶλλον ἢ τῶν θηλειῶν τὰς τρίχας εἰς τὴν ὁρμιὰν λαμβάνουσι;

Πότερον, ὡς τοῖς ἄλλοις τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος μέρεσι,
916 καὶ ταῖς θριξὶν εὐτονώτερόν ἐστιν; ἢ μᾶλλον | διὰ τὸ
οὖρον οἴονται τὰς τρίχας τῶν θηλειῶν βρεχομένας γίνεσθαι χείρονας;

ad qu. 15 et 16 cf. Psell. 186 (150).

1 ⟨τὸ⟩ πυροῦ Kron. || 2 ἀνο⟨τι⟩στότερον Hu., cf. v. 10/11 φύεται βέλτιον ἐν ὑγρῷ et p. 13, 18 sq. ἀνοστότερον Bon.[1] *O* edd. ante Bern. ἀτονώτερον Bon.[2] Est. n (e coni., ut vid., sed satis apta, cf. 13, 24. 25 ἰσχυρὰ, ἀσθενῆ et Theophr. C. Pl. IV 11, 4 de ἀσθένεια πυροῦ τριμήνου) ἀνοτώτερον Kaltw. || 7 φύτευε Bergk φυτεύειν Est. φυτεύετε *O* || 11 χυλούμ. Doe. nonnulli codd. Psell. χαλώμενος (cf. 700 b) || 12. 13 explic. Doe. II 16: κρᾶσις scil. aquae et pulveris, = πηλός v. 7; σύμμετρος, scil. τῷ πυρῷ (hoc supplere vix opus vid.) || 13 ἢ Est. n (Doe.) om. *O* || 14 τρίβειν susp., cum non possit intellegi 'serere' (Xyl. interpr.; fort. natum ex errore Plut.?); σπείρειν Doe; aliud verbum vid. quaerendum; θερίζειν? Po. (coll. Aristophanis Aves 506) || 15 εἰς Duebn. (pro τὰς)

ΙΗ'.

Διὰ τί τευθὶς φαινομένη σημεῖόν ἐστι μεγάλου χειμῶνος;

Ἦ πάντα φύσει τὰ μαλάκια δύσριγα διὰ γυμνότητα τῆς σαρκὸς καὶ ψιλότητα, μήτ' ὀστράκῳ μήτε δέρματι μήτε λεπίδι σκεπομένης ἀλλ' ἐντὸς ἐχούσης τὸ σκληρὸν καὶ ὀστεῶδες, διὸ καὶ κέκληται μαλάκια; ταχὺ δὴ προαισθάνεται δι' εὐπάθειαν τοῦ χειμῶνος· ὅθεν ὁ μὲν πολύπους εἰς γῆν ἀνατρέχει καὶ τῶν πετριδίων ἀντιλαμβανόμενος σημεῖόν ἐστι πνεύματος ὅσον οὔπω παρόντος, ἡ δὲ τευθὶς ἐξάλλεται, φεύγουσα τὸ ψῦχος καὶ τὴν ἐν βάθει B *ταραχὴν τῆς θαλάττης· καὶ γὰρ ἔχει μάλιστα τῶν μαλακίων εὔθρυπτον καὶ ἁπαλὸν τὸ σαρκῶδες.*

ΙΘ'.

Διὰ τί τὴν χρόαν ὁ πολύπους ἐξαλλάττει;

Πότερον, ὡς Θεόφραστος (fr. 188 Wi.) *ᾤετο, δειλόν ἐστι φύσει ζῷον· ὅταν οὖν ταραχθῇ τρεπόμενον τῷ πνεύματι, συμμεταβάλλει τὸ χρῶμα καθάπερ ἄνθρωπος· διὸ καὶ λέλεκται* (Hom. *N* 279)

'τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρώς';

ἢ τοῦτο πρὸς τὴν μεταβολὴν πιθανῶς λέλεκται πρὸς δὲ τὴν ἐξομοίωσιν οὐχ ἱκανῶς; μεταβάλλει γὰρ οὕτως, ὥστε τὴν χρόαν αἷς ἂν πλησιάζῃ πέτραις ὁμοιοῦν· πρὸς ὃ καὶ Πίνδαρος (fr. 43) *ἐποίησε*

7 (cf. Plin. N. H. IX 71. 85) Ael. N. An. V 41 || 9 Ael. N. An. IX 52 || 14sqq. cf. Theophr. fr. 173 (= Athen. VII 317f) Aristot. pseudepigr. p. 362sq. Plin. N. H. IX 87. XI 225 || 22 Ael. V. H. I 1 Antig. Car. H. mir. 25 (29); 50 (55) || 23—p. 16, 5 cf. 978d e Athen. XII 513cd et ceteros locos ad 978 laud.

2—12 Psellus 185 (149) || 14sqq. idem 181 (145)

2 *τεφθὶς* Psell. || 3 *ἤ* αAE *ἦ* Duebn. || 6 *ὀστεῶδες* α (Ald.) *ὀστρεῶδες* B *ὀστῶδες* *O* || 8 *καὶ* — 9 *ὅσον* om. B || 14 et infra *χρόαν* Bern. *χροιὰν*

(916) ʽποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον
C προσφέρων πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει᾿,

καὶ Θέογνις (215 sq.)

ʽπουλύποδος νόον ἴσχε πολυχρόου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.᾿

τοῦτο δὴ καὶ τοὺς πανουργίᾳ καὶ δεινότητι ὑπερφέροντας ἔχειν τὸ ἐπιτήδευμα λέγουσιν, ὡς ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν καὶ διαφυγεῖν † τοὺς πλησίον ἑαυτοὺς ἀεὶ ἀπεικάζειν πολύποδι. ἢ καθάπερ ἐσθῆτι τῇ χρόᾳ νομίζουσι χρῆσθαι, ῥᾳδίως οὕτως ᾗ βούλεται μετενδυόμενον. ἆρ᾿ οὖν τὴν μὲν ἀρχὴν αὐτὸς ἐνδίδωσι τοῦ πάθους δείσας, τὰ δὲ κύρια τῆς αἰτίας ἐν ἄλλοις ἐστί; σκόπει δή, κατ᾿ Ἐμπεδοκλέα (fr. 89)

D ʽγνοὺς ὅτι πάντων εἰσὶν ἀπορροαὶ ὅσσ᾿ ἐγένοντο·᾿

οὐ γὰρ ζῴων μόνον οὐδὲ φυτῶν οὐδὲ γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ λίθων ἄπεισιν ἐνδελεχῶς πολλὰ ῥεύματα καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου· καὶ γὰρ φθέγγεται πάντα καὶ ὄδωδε

3—5 96f Athen. VII 317a cf. Peretti, Teognide 1953 p. 42 || **6—8** cf. Clem. Al. Paed. III 80, 2

1 *πετραίου* post *θηρὸς* Pindar || **2** *προσφέρων* Steph. *προφ.* | *ὁμίλει* Wy. (ut Pind.) *ὁμιλεῖ* || **4** *πολύπ.* A a. c. E Bon. Est. a. c. || **5** *προσομιλήσει* Ω corr. Duebn. *τῇ περ ὁμιλήσῃ* (vel -*ει*) 978a || **6—8** del. dub. Bens. propter sententiam non satis aptam et duos hiatus || **7—10** *ὡς — τοὺς πλησίον ἑ. ἀ. ἀπεικάζειν πολύποδι· ἢ καθάπερ — μετενδυόμενον* Ω | **9** *ᾗ*] *οἷ* Est. *ὃν* Mez. Wy. *ὡς* (*ὥστε?*) — *τοῖς πλησίον* — [*πολύποδι*] *ἢ κτλ.* Ha. servatis codicum verbis quae antecedunt; **9. 10** *ἢ — οὕτως ἣν βούλονται μετενδυομένους* Turn. Kaltw. in vers. (homines consulto suum colorem mutantes? aliter e. g. Plin. N. H. XI 224 sq.) | **7—10** fort. *ὡς — διαφυγεῖν τοῖς πλησίον ἑαυτοὺς ἀεὶ ἀπεικάζειν,* ⟨*καὶ*⟩ *πολύποδα* [*ἢ*] *καθάπερ ἐ. τ. χρ. νομ. χρ., — ᾗ βούλεται μετενδυόμενον* Hu. *τοῖς πλησίον ἑαυτοὺς ἀεὶ* (del. ut dittogr. *ἀπει* —?) *ἀπεικάζειν* ⟨*ὁμοίως*⟩ *πολύποδι* Po. || **14** *ὅτια πάντων* α | *ἀπορροαὶ* α a. c.? A a. c. *ἀπόρροιαι* O (n et β dub.) || **16** *ἔπεισιν* Bon. Est. n A p. c. || **17** *φθέγγ.* Doe. II 16 coll. Lucr. IV 216 sqq. (VI 921 sqq.) Aristot. *φθείρεται* Ω

τῷ ῥεῖν ἀεί τι καὶ φθείρεσθαι συνεχῶς· καὶ γὰρ ἕλξεις
ἢ ἐπιπηδήσεις ποιοῦσι ταῖς ἀπορροίαις, οἱ μὲν ἐμπλοκὰς
αὐτῶν οἱ δὲ πληγὰς οἱ δ' ὤσεις τινὰς καὶ περιελάσεις
ὑποτιθέμενοι. μάλιστα δὲ τῶν παράλων πετρῶν ἐπιρραι-
νομένων καὶ ψηχομένων ὑπὸ τῆς θαλάττης ἀπιέναι μέρη
καὶ θραύσματα πολλὰ καὶ λεπτὰ ⟨εἰκὸς⟩ συνεχῶς, ἃ
τ⟨οῖς χρώμασιν ἀλλήλων διαφέροντα τοῖς μὲν ἄλ⟩λοις οὐ
προσί⟨σχεται⟩ σώμα⟨σιν⟩ ἀλλὰ λανθάνει περιολισθά- E
νοντα τῶν πυκνοτέρους ἐχόντων πόρους ἢ διεκθέοντα τῶν
μανοτέρους. ὁ δὲ πολύπους τήν τε σάρκα προσιδεῖν αὐ-
τόθεν ἀνθρηνιώδης καὶ πολύπορος καὶ δεκτικὸς ἀπορ-
ροιῶν ἐστιν, ὅταν τε δείσῃ, τῷ πνεύματι τρεπόμενος καὶ
τρέπων οἷον ἔσφιγξε τὸ σῶμα καὶ συνήγαγεν, ὥστε προσ-
δέχεσθαι καὶ στέγειν ἐπιπολῆς τὰς τῶν ἐγγὺς ἀπορροίας.
καὶ γὰρ ἡ τραχύτης μετὰ τῆς μαλακότητος ἕλικας παρ-
έχουσα τοῖς ἐπιφερομένοις μέρεσι, μὴ σκεδαννυμένοις ἀλλ'
ἀθροιζομένοις καὶ προσμένουσι, σύγχρου⟨ν ἀπεργάζεται⟩
τὴν ἐπιφάνειαν ⟨τοῖς ἐγγύ⟩τατα. τεκμήριον δὲ τῆς αἰ- F
τίας μέγα τὸ μήτε τοῦτον πᾶσιν ἐξομοιοῦσθαι τοῖς πλη-

1 sq. cf. p. 35,1 sq.

1 (φθείρεται πάντα καὶ) ὄλωλε τῷ ῥ. ἀ. τι καὶ φέρεσθαι Wy. (Diels) φθείρ. — ὄδωδε — φέρεσθαι Duebn. Bern. || **2** ποιοῦσι = 'fieri dicunt', 'fingunt' scil. philosophi? || **3** περιελάσεις Doe. περιελεύσεις || **5** ψηχ. Wy. ψυχομένων || **6—8** λεπτά — lac. 8 lit. A 9 E — συνεχῶς ἀτ — lac. 5 lit. A 8 E — λοις οὐ προσε — lac. 5 A 9 E — σῶμα (— lac. 2? E) ἀλλὰ λανθάνει AE, sim. β Bon.: ea quae leguntur inter λεπτά et λανθάνει add. Planudes in α (²) A (¹) (cf. Wegehaupt Philol. 73, 1914–16, 247–249); λεπτά — una maioris spatii lac. — λανθάνει α¹γ *O* (Wegeh. in collatione: — ἀλλὰ λανθάνει, errans, ut vid.); ex Longolii interpretatione Latina suppl. Wy. (postrema verba iam Turn.) || **10** μανοτ. Duebn. μανωτ. (cf. p. 13, 26) || **12** τε Hu. δὲ || **13** συνήγ.] συνέδησεν ex Psello ci. Doe. || **17. 18** συνχρῶ — lac. 8 lit. A 12 E — τὴν ἐπιφάνειαν — lac. 7 A 6 E — τητα (—lac. 2? E) τεκμήριον AE, sim. β Bon. Est. n (τητα om.); ea quae stant inter χρω et τεκμήριον m. 1 postea add. in A, m. 2 in α (ἐπιφα, om. νειαν) (cf. v. 6–8); συνχρῶ — una lac. maioris spatii — τεκμ. α¹γ *O*; ex Longolii interpretatione Latina suppl. Wy., paucis transpositis et mutatis Bern., qui ἐγγύ⟩τατα, οὖσιν scripsit || **19** πᾶσιν Turn. Jannot πως Est. n πάσχειν *O* πα + ras., σ add., Bon.

σίον μήτε τὸν χαμαιλέοντα τοῖς λευκοῖς χρώμασιν, ἀλλὰ μόνοις ἑκάτερον, ὧν ταῖς ἀπορροίαις πόρους συμμέτρους ἔχουσιν.

Κ'.

Διὰ τίν' αἰτίαν τὸ τῶν ἀγρίων συῶν δάκρυον ἡδὺ τὸ δὲ τῶν ἐλάφων ἁλμυρόν ἐστι καὶ φαῦλον;

917 *Αἰτία δὲ | θερμότης καὶ ψυχρότης τούτων, καὶ ψυχρὸν μὲν ὁ ἔλαφος περίθερμον δὲ καὶ πυρῶδες ὁ σῦς· ὅθεν τὸ μὲν φεύγει τὸ δ' ἀμύνεται τοὺς ἐπιόντας, ὅτε καὶ μάλιστα διὰ τὸν θυμὸν ἐκβάλλει τὸ δάκρυον· πολλῆς γὰρ ἐπὶ τὰ ὄμματα θερμότητος φερομένης, ὡς εἴρηται* (Hom. *τ* 446)

'φρίξας εὖ λοφιήν, πῦρ ὀφθαλμοῖσι δεδορκώς',

γλυκὺ γίνεται τὸ ἀποτηκόμενον. ἔνιοι δέ φασιν, ὥσπερ γάλακτος ὀρρὸν τοῦ αἵματος ταραχθέντος ἐκκρούεσθαι τὸ δάκρυον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς (A78). *ἐπεὶ τοίνυν τραχὺ καὶ μέλαν τὸ τῶν κάπρων αἷμα διὰ θερμότητα λεπτὸν δὲ καὶ ὑδαρὲς τὸ τῶν ἐλάφων, εἰκότως καὶ τὸ* B *ἀποκρινόμενον ἐν τοῖς θυμοῖς καὶ τοῖς φόβοις ἑκατέρου τοιοῦτον.*

ΚΑ'.

Διὰ τί τῶν ὑῶν αἱ μὲν ἥμεροι πλεονάκις τίκτουσι καὶ κατ' ἄλλον ἄλλαι χρόνον, αἱ δ' ἄγριαι καὶ ἅπαξ καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἅπασαι σχεδὸν ἡμέρας; αὗται δ' εἰσὶν ἀρχομένου θέρους· διὸ καὶ λέλεκται

'μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ᾗ κεν τέκῃ ἀγροτέρη σῦς.'

1 *χαμ.*] cf. Theophr. fr. 172, 1 Plin. N. H. VIII 122; XI 225 || **22** sqq. cf. Ps. Aristot. probl. ined. II 141 Bussem. (152) || **26** non in fragm. coll. receptum

5 sqq. cf. Psellus 189 (153)

8 *ἡ ἔλαφος* nE || **13** *ὀφθαλμοῖς* α a. c. || **15** *ὅρον* Bα[1] (corr. m. 2) || **17** *παχὺ* dub. Wy. ex Longolii versione, non veri sim. (*διὰ θερμότητα*!), cf. e. g. Aristot. 380a 3 sqq. || **25** *θέρους*] *ἦρος* B || **26** *ἀγρότερα* α a. c. poster.

Ἡ διὰ πλῆθος τροφῆς, ὄντως ʽἐν πλησμονῇ Κύπρις' (Eur. fr. 895); ἀφθονία γὰρ τροφῆς τὸ γόνιμον περίττωμα ποιεῖ καὶ φυτοῖς καὶ ζῴοις· αἱ μὲν οὖν ἄγριαι δι' αὑτῶν καὶ μετὰ φόβου τὴν τροφὴν ζητοῦσι, ταῖς δ' ἡμέροις ὑπάρχει διὰ παντὸς ἡ μὲν αὐτοφυὴς ἡ δ' ἐκ παρασκευῆς. ἢ τὸ τῆς σχολῆς καὶ ἀσχολίας ἅμα συμβαῖνον; αἱ C □ μὲν γὰρ ἀργοῦσι, μὴ βουλόμεναι πόρρω πλανᾶσθαι τῶν συφορβῶν, αἱ δ' ὀρειβατοῦσαι καὶ περιθέουσαι τὴν τροφὴν διαφοροῦσι καὶ καταναλίσκουσιν εἰς τὸ σῶμα πᾶσαν, ὥστε διὰ τὸ ἀεὶ συντείνειν μὴ γίνεσθαι περίττωμα. ἢ καὶ τὸ συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι τὰ θήλεα τοῖς ἄρρεσιν ἀνάμνησιν ποιεῖ τῶν ἀφροδισίων καὶ συνεκκαλεῖται τὴν ὄρεξιν (ὡς ἐπ' ἀνθρώπων Ἐμπεδοκλῆς ἐποίησε (fr. 64)

ʽτῷ δ' ἐπὶ καὶ πόθος εἶσι δι' ὄψιος ἀμμιμνήσκων'),

ἐν δὲ τοῖς ἀγρίοις, ἀποτρόφοις οὖσιν ἀλλήλων, τὸ ἄστοργον καὶ δυσεπίμικτον ἀμβλύνει καὶ ἀνασβέννυσι τὰς ὁρμάς; ἢ καὶ τὸ λεγόμενον ὑπ' Ἀριστοτέλους (H. An. VI D 578b1) ἀληθές ἐστιν, ὅτι ʽχλούνην' Ὅμηρος (*I* 539) ὠνόμασε σῦν τὸν μόνορχιν; τῶν γὰρ πλείστων φησὶ προσκνωμένων τοῖς στελέχεσι θρύπτεσθαι τοὺς ὄρχεις.

1. 2 126c (655a b) || **1–10** cf. Ps. Aristot. probl. X 896a 22–24 || **19**sqq. cf. Ps. Aristot. probl. ined. II 142 Bussem.

1 ἤ Bern. ἢ | ὄντ. ⟨γὰρ⟩ add. Est., Mez. ⟨καὶ⟩ ὄντως Wy. ὄντως ⟨τ'⟩ Po. || **6** ἅμα] scil. τῇ τροφῇ | ἅμα συμβαῖνον Est. Mez. ἅμα συμμένον ***O*** ἅμα συναίτιον dub. Wy. ἅμα συμβαῖνον ⟨αἴτιον⟩ Bern. || **10** ὥστε ἢ διὰ B α edd. ante Duebn. | συντείνειν Doe. συνεῖναι ἢ Ω (in mg. μὴ συνεῖναι E m. 1, ἀεὶ περιθέειν ἢ μὴ εἶναι ἢ μὴ γίνεσθαι Est.) πονεῖν [ἢ] Kron. (coll. Epictet. IV 1, 124 et Aristot. 896a 22sqq.); v. 10 [διὰ] τὸ ἀεὶ συνεῖναι post (11) καί[1] trp. Wy. || **15** δ' ἐπὶ κ. π. εἶσι Karsten δέ τι (δέ τοι Bon. n β) — εἴτε Ω (πόθος — lac. 9 lit. — ἐν δὲ Est.) | δι' ὄψιος Wy. (ὄψεως, ex Longolii et Amyoti vers.) Mullach διὰ πέψεως Ω | ἀμμιμνήσκων dub. Diels ἀμμίστων u Bon. α (incertum) A ἀμίσθων n ἀμμίσγων ***O*** (ἀμίσγ. B) edd. || **17** ἀποσβένν. Bern. ἐναποσβ.? Hu. coll. Ps. Aristot. probl. 937b 13 || **20** μονόρχιν E B μονάρχην Bon. Est. α A β

ΚΒ′.

Διὰ τί τῆς ἄρκτου φασὶ τὴν χεῖρα γλυκυτάτην ἔχειν σάρκα καὶ φαγεῖν ἡδίστην;

Ἢ ὅτι τὰ πέττοντα τὴν τροφὴν μάλιστα τοῦ σώματος παρέχει τὸ κρέας ἥδιστον; πέττει δὲ κάλλιστα τὸ διαπνέον, κινούμενον μάλιστα καὶ συγγυμναζόμενον, ὥσπερ ἡ ἄρκτος τῷ μέρει τούτῳ πλεῖστα κινεῖται· καὶ γὰρ ὡς ποσὶ τοῖς ἐμπροσθίοις βαδίζουσα χρῆται καὶ τρέχουσα καὶ ὡς χερσὶν ἀντιλαμβανομένη.

ΚΓ′.

E *Διὰ τί δυστίβευτος ἡ τοῦ ἔαρος ὥρα;*

Πότερον αἱ κύνες, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς (fr. 101), ‘κέρματα θηρείων μελέων μυκτῆρσιν ἐρευνῶσαι’ τὰς ἀπορροίας ἀναλαμβάνουσιν, ἃς ἐναπολείπει τὰ θηρία τῇ ὕλῃ, ταύτας δὲ τοῦ ἔαρος ἐξαμαυροῦσι καὶ συγχέουσιν αἱ πλεῖσται τῶν φυτῶν καὶ τῶν ὑλημάτων ὀσμαί, ⟨αἳ⟩ □ ὑπὲρ τὴν ἄνθησιν ὑπερχεόμεναι καὶ κεραννύμεναι † περιποτῶσι καὶ διαπλανῶσι τὰς κύνας τῆς τῶν θηρίων ὀσμῆς ἐπιλαβέσθαι; διὸ περὶ τὴν Αἴτνην ἐν Σικελίᾳ φασὶ F μηδένα κυνηγεῖν· πολὺ γὰρ ἀναφύεσθαι καὶ τεθηλέναι δι᾽

5–7 cf. Ps. Aristot. probl. 966a 7–20 || 5 *διαπνέον*: *τὴν τροφήν?* Aristot. 967 a 3 Xen. Symp. II 25 || 13 520 f || 17 *ἄνθησις*: 647f Theophr. C. Pl. IV 10, 1 || 19 *Αἴτν.* — p. 21, 3 cf. Preller-Robert I[4] 759 annot. 6; RE XXXVII 953; 966 (Breuninger); Aetna e. g. in Bionis Epit. 128 Hygin. fab. 146 || 19 — p. 21, 2 cf. Diod. V 3, 2 Ps. Aristot. Mirab. 82 (83)

2–9 Psellus 182 (146)

3 *καὶ* Est. Turn. *δὲ* || 4 *ἡ* Est. (add. m. 1) n (*ἡ*), Duebn. om. ***O*** || 12 *πότερον*] non sequitur *ἢ*… || 13 *κέρματα* Anonym. in Plat. Theaet. 70, 48 *κλέμματα* Est. uγ *κόμματα* B *κέμματα* ***O*** (Plut. 520f: *πέλματα* [ex *πέρματα* corr.] J[1] ci. Emp. *τέρματα* ***O***) || 14 *ἀπορροὰς* Bern. || 16 add. Doe. *ὀσμαί, αἵπερ τὴν* Turn. || 17 *ὑπὲρ*] *περὶ* ci. Bern. | *αἴσθησιν* ci. Doe. (= *τὰ ἴχνη τὰ αἴσθησιν παρέχοντα*), coll. Xen. de ven. III 5 | *περιποτ.*] *καὶ ἀπατῶσι* Bon. (*καὶ ἀ* m. 2 in ras.) Est. n *κεραννύμεναι* ⟨*τῷ ἀέρι*⟩ (*τῷ* add. Bern.) *ἀπατῶσι καὶ διαπλ. τὰς κ.* ci. Doe. *κερ. περιπολοῦσι κ. διαπ.* Hu.

ἔτους ἴον ὀρεινὸν ἐν τοῖς λειμῶσι, καὶ τὸν τόπον εὐωδίαν ἀεὶ κατέχουσαν ἁρπάζειν τὰς τῶν θηρίων ἀναπνοάς. λέγεται δὲ μῦθος, ὡς τὴν Κόρην ἐκεῖθεν ἀνθολογοῦσαν ὁ Πλούτων ἀφαρπάσειε, καὶ διὰ τοῦτο τιμῶντες καὶ σεβόμενοι τὸ χωρίον ὡς ἄσυλον οὐκ ἐπιτίθενται τοῖς ἐκεῖ νεμομένοις.

ΚΔ'.

Διὰ τί περὶ τὰς πανσελήνους ἥκιστα ταῖς ἰχνοσκοπίαις ἐπιτυγχάνουσιν;

Ἢ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν; δροσοβόλοι γὰρ αἱ πανσέληνοι· | διὸ καὶ τὴν δρόσον ὁ Ἀλκμὰν (fr. 43 II 2 918
p. 26 D.) Διὸς θυγατέρα καὶ Σελήνης προσεῖπε ποιήσας

῾Διὸς θυγάτηρ Ἕρσα τρέφει καὶ Σελάνας δίας᾽.

ἡ γὰρ δρόσος ἀσθενής ἐστι καὶ ἀδρανὴς ὄμβρος, ἀσθενὲς δὲ καὶ τὸ τῆς σελήνης θερμόν· ὅθεν ἕλκει μὲν ἀπὸ γῆς ὥσπερ ὁ ἥλιος, ἄγειν δ' εἰς ὕψος μὴ δυναμένη μηδ' ἀναλαμβάνειν μεθίησιν.

ΚΕ'.

Διὰ τί τὸ δρόσιμον γενόμενον διὰ τοῦ ψύχους δυστίβευτον;

Πότερον ὅτι τὰ θηρία πόρρω τῶν κοιτῶν ὀκνοῦντα προϊέναι διὰ τὸ κρύος οὐ ποιεῖ πολλὰ σημεῖα; διὸ καί φασιν αὐτὰ φείδεσθαι τῶν πλησίον, ὅπως μὴ κακοπαθῇ πλανώμενα μακρὰν τοῦ χειμῶνος ἀλλ' ἀεὶ ἐγγύθεν ἔχῃ νέμεσθαι. ἢ δεῖ μὴ μόνον ἔχειν ἴχνη τὸν στιβευόμενον B
τόπον ἀλλὰ κινεῖν τὴν ὄσφρησιν, κινεῖ δὲ λυόμενα καὶ χα-

10 *δ. τ. εἰρημένην αἰτ.*] qu. 24 post qu. 25 olim locum tenuisse arbitratur Schellens p. 19sq. || **13** 659b 940a || **14** cf. Aristot. Meteor. I 347b 18–21

10 *ἦ* Duebn. *ἤ* || **13** *θύγατερ* **Ω** (praeter u n ?) corr. Duebn. | *δίας Σελ.* Bern. coll. 659c || **19** *δροσινὸν* ci. Bern. *πορεύσιμον* ? Po. || **21** *οὐ πολλὰ ποιεῖ* u n γ ut vid. edd. inde ab Ald. || **23** *ἀεὶ* del. Bens. probab. *ἀλλὰ καί?* Po. || **25** *κινεῖ δὲ* Xyl. interpr. Steph. *κινεῖν δὲ* | *καὶ χαλ.* om. B

(918) λώμενα μαλακῶς ὑπὸ θερμότητος, ἡ δ' ἄγαν περίψυξις πηγνύουσα τὰς ὀσμὰς οὐκ ἐᾷ ῥεῖν οὐδὲ κινεῖν τὴν αἴσθησιν; ὅθεν καὶ τὰ μύρα καὶ τὸν οἶνον ἧττον ὄζειν ψύχους καὶ χειμῶνος λέγουσιν· ὁ γὰρ ἀὴρ πηγνύμενος ἵστησι τὰς ὀσμὰς ἐν αὑτῷ καὶ οὐκ ἐᾷ ἀναδίδοσθαι.

ΚϚʹ.

Διὰ τί τὰ ζῷα τὰς βοηθούσας δυνάμεις, ὅταν ἐν πάθει γένηται, ζητεῖ καὶ διώκει καὶ χρώμενα πολλάκις ὠφελεῖται; καθάπερ αἱ κύνες ἐσθίουσι πόαν, ἵνα τὴν χολὴν ἐξεμῶσιν· αἱ δ' ὕες ἐπὶ τοὺς ποταμίους καρκίνους φέρονται,
C βοηθοῦνται γὰρ ἐσθίουσαι πρὸς κεφαλαλγίαν· ἡ δὲ χελώνη φαγοῦσα τὴν σάρκα τοῦ ἔχεως ὀρίγανον ἐπεσθίει· τὴν δ' ἄρκτον λέγουσιν ἀσωμένην τοὺς μύρμηκας ἀναλαμβάνειν τῇ γλώττῃ καὶ καταπίνουσαν ἀπαλλάττεσθαι. τούτων δ' οὔτε πεῖρα οὔτε περίπτωσις γέγονεν αὐτοῖς.

Πότερον οὖν, ὥσπερ τὰ κηρία τὴν μέλιτταν τῇ ὀσμῇ καὶ τὰ κενέβρεια τὸν γῦπα κινεῖ καὶ προσάγεται πόρρωθεν, οὕτως [οὖν] καὶ σῦς οἱ καρκίνοι καὶ τὴν χελώνην ἡ ὀρίγανος, αἱ δὲ μυρμηκιαὶ τὴν ἄρκτον ὀσμαῖς καὶ ῥεύμασι προσφερέσι καὶ οἰκείοις· ἕλκουσιν, οὐ λογισμῷ τοῦ συμ-
D φέροντος ἀγούσης τῆς αἰσθήσεως; ἢ τὰς ὀρέξεις ἐπιφέρουσι τοῖς ζῴοις αἱ τῶν σωμάτων κράσεις, ⟨ἃς⟩ αἱ νόσοι ποιοῦσι, διαφόρους δριμύτητας ἢ γλυκύτητας ἤ τι-

9 *κύν.*] 974b 991e Ael. N. An. VIII 9; V 46 cf. Plin. N. H. XIX 58 (XI 199) XXV 91. 53 al. || **10** *ὕες*] 991e Plin. N. H. VIII 98 (cancros maxime mari eiectos) al. || **11. 12** *χελ.*] 974b 991e Antig. Car. H. Mir. 34 (40) Ael. N. An. VI 12; III 5 (Plin. N. H. VIII 98; XX 169 cunila bubula) al. || **12—14** 974b Ael. N. An. VI 3 Plin. N. H. VIII 101 (contra mandragoram) al. || **21** sqq. cf. 688a

1 *μαλακῆς* B || **5** *διαδίδοσθαι* dub. Bern., sed cf. 952c || **9** *ἐσθίουσι πόαν ἵνα τὴν* Xyl. Wy. (qui *τὴν* e codd. add.) *ἐσθίουσαι* (-*σι* un) *ἢ ὅταν* (*ὁ* u) *τὴν* Ω || **13** *ἀσωμ.* Xyl. *μασωμ.* BαA[1] *μασσωμ.* A p. c. (m. 2?) *O* || **15** *οὔτε*[2] Est. Hu. (Longol. et Xyl. interpr.) *καὶ* Ω *οὔτε* ⟨*διδασκαλία ποθὲν οὔτε*⟩ *πεῖρα* Sandbach || **17** *κενέβρια* Ω corr. Duebn. || **18** *οὖν* om. Est. dub. Bern. || **22.23** *ἃς αἱ νόσοι ποιοῦσι* Wy. *αἳ νοσοποιοῦσι* (cf. 23,8)

νας ἄλλας ἐντίκτουσαι ποιότητας ἀήθεις καὶ ἀτόπους, τῶν ὑγρῶν τρεπομένων; ὡς δῆλόν ἐστιν ἐπὶ τῶν γυναικῶν, ὅταν κύωσι, καὶ λίθους καὶ γῆν προσφερομένων· διὸ καὶ τῶν νοσούντων ταῖς ὀρέξεσιν οἱ χαρίεντες ἰατροὶ προΐσασι τοὺς ἀσώτως ἢ σωτηρίως ἔχοντας· ἱστορεῖ γοῦν Μνησίθεος ἰατρὸς ἐν ἀρχῇ πνευμονίας τὸν ἐπιθυμήσαντα κρομμύων σῴζεσθαι τὸν δὲ σύκων ἀπόλλυσθαι, διὰ τὸ ταῖς κράσεσι τὰς ὀρέξεις τὰς δὲ κράσεις τοῖς πάθεσιν ἕπεσθαι. πιθανὸν οὖν ἐστι καὶ τῶν θηρίων τὰ μὴ παντελῶς E ὀλεθρίοις μηδ' ἀναιρετικοῖς περιπίπτοντα νοσήμασι ταύτην τὴν διάθεσιν καὶ κρᾶσιν ἴσχειν, ὑφ' ἧς ἐπὶ τὰ σῴζοντα φέρεται καὶ ἄγεται ταῖς ὀρέξεσιν ἕκαστον αὐτῶν.

ΚΖ'.

Διὰ τί τὸ γλεῦκος, ἂν ὑπὸ ψύχους περιέχηται τὸ ἀγγεῖον, γλυκὺ διαμένει πολὺν χρόνον;

. Πότερον ὅτι πέψις ἐστὶ τοῦ γλεύκους ἡ εἰς τὸ οἰνῶδες μεταβολὴ κωλύει δὲ τὴν πέψιν ἡ ψυχρότης, ὑπὸ θερμοῦ γὰρ ἡ πέψις; ἢ τοὐναντίον, οἰκεῖός ἐστι τῆς σταφυλῆς χυμὸς ὁ γλυκύς, διὸ καὶ πεπαίνεσθαι λέγεται τὸ γλυκὺ κιρνώμενον· ἡ δὲ ψυχρότης οὐκ ἐῶσα διαπνεῖν, ἀλλὰ συνέχουσα τὸ θερμὸν τὴν γλυκύτητα διατηρεῖ τοῦ γλεύκους. F αὕτη δ' ἐστὶν αἰτία καὶ τῶν τρυγωμένων ὄμβρῳ τὸ γλεῦκος ἧττον ἀναζεῖν· ἡ γὰρ ζέσις ὑπὸ θερμότητος, τὴν δὲ θερμότητα κατέχει καὶ συστέλλει τὸ ψυχρόν.

2. 3 801a cf. Plin. N. H. XXVIII 247 ('gravidis parturientibusque') || **6** *Μνησίθ.*] Deichgräber in RE XXX 2281–84 || **15–16** cf. Plin. N. H. XIV 83

3 *κιττῶσι* ci. Lennep (teste Wy.) coll. 801a, Ha., sed cf. l. Plin. supra l. || **5** *ἀσώστως* L. Dindorf || **6** *γοῦν* Duebn. *οὖν* Ω *δ' οὖν* Bens. | *ὁ ἰατρὸς* B (*ὁ* om. *O*) || **21** *κιρνώμενον* suspectum; *κρινόμενον* Doe. || **24** *ἀναζεῖν* cum Bon. Est. n ut vid. ex Wegeh. collatione, Steph. *ἀναζῆν* (in ras. *ει* ss. β) *O*

ΚΗ'.

Διὰ τί τῶν θηρίων ἡ ἄρκτος ἥκιστα διεσθίει τὰ δίκτυα, καίτοι καὶ λύκοι καὶ ἀλώπεκες διεσθίουσι;

Πότερον ἐνδοτάτω τοὺς ὀδόντας ἔχουσα τοῦ χάσματος
ἥκιστα πρὸς τὰ λίνα ἐξικνεῖται, προεμπίπτει γὰρ τὰ χεί-
919 *λη διὰ πάχος καὶ μέγεθος; | ἢ μᾶλλον ἰσχύουσα ταῖς*
χερσὶ ῥήγνυσι καὶ διασπᾷ τὸν βρόχον; ἢ καὶ ταῖς
χερσὶν ἅμα χρῆται καὶ τῷ στόματι, ταῖς μὲν διασπῶσα
τὸ λίνον τῷ δ' ἀμυνομένη τοὺς διώκοντας; οὐδενὸς
δ' ἧττον αὐτῇ βοηθοῦσιν αἱ περικαλινδήσεις· διὸ μᾶλλον
ἢ διασπᾶν τὰ λίνα πραγματευομένη πολλάκις ἐκκυβιστᾷ
καὶ σῴζεται, ... † ἀμὴ καὶ δέοι ἡ τῶν ὀδόντων.

ΚΘ'.

Τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν τὰ ψυχρὰ τῶν ὑδάτων οὐ θαυμάζομεν ἀλλὰ τὰ θερμά; καίτοι δῆλον ὅτι θερμότης αἰτία τούτων ὡς ψυχρότης ἐκείνων.

Οὐ γάρ, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, ἡ μὲν θερμότης δύναμίς
B *ἐστιν ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις θερμότητος, ἐπεὶ πλειό-*
□ *νων ⟨ἂν⟩ αἴτιον ἐφαίνετο τὸ μὴ ὂν τοῦ ὄντος. ἀλλ' ἔοικε*
τῷ σπανίῳ τὸ θαυμάσιον ἡ φύσις νέμουσα πῶς γίνεται
ζητεῖν τὸ μὴ πολλάκις γινόμενον.

'ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις' (Eur. fr. 941);

17. 18 945f cf. 913b || **19**—p. 25, **5** cf. Sen. N. Qu. VII 1, 1 sqq. || **22** sq. 780d 601a

2—12 Psellus 184 (148)

5 *παρεμπίπτει* Doe. II 14 (ut nonnulli codd. Pselli), sed *προ-* = *πρὸ τῶν ὀδόντων* || **9** *τὸν λίνον* BαA (sed *ν* eras.) || **10. 11** *μᾶλλον ⟨ἀνειλεῖν⟩ ἢ* Kron. prob. *δι' ὧν μᾶλλον* [*ἢ*] Wy. || **12** lac. 4 lit. α 2 E nulla *O* | *εἰ μὴ* pro *ἀμὴ* Bon. Est. (hic etiam *οἱ* pro *ἡ*) n *σῴζεται καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐσθίει τοῖς ὀδοῦσιν* B ⟨*ὥστ'*⟩ *ἂν μηκέτι δέοιτο τῶν ὀδ.* dub. Hu. || **18. 19** *ἐπεὶ πλειόνων* Est. (*πλεόν.*) Wy. *ἐπὶ πλέον ὧν* *O* | **19** *ἂν* add. Hu. | *ἐφαίνετο* Wy. *φαίνεται* || **23** *ἔχοντα θ' ὑγραῖς* Ω corr. Xyl. | *ἐν* om. Bon. Est. β

ὅσα μὲν ἔρχεται φέρων θεάματα νυκτός, ὅσον δὲ μεθ' ἡμέραν κάλλος ἀναδείκνυσιν; οἱ ⟨δὲ⟩ πολλοὶ τὴν τούτων φύσιν ⟨οὐ θαυμάζουσιν⟩, ἴριδες δὲ καὶ ποικίλματα νεφῶν ἡμέρας καὶ σέλα ῥηγνύμενα πομφόλυγος δίκην καὶ κομῆται ****

Λ'.

Διὰ τί τῶν ἀμπέλων τὰς ἀκάρπους, ⟨τοῖς δ' ἀκρέ⟩μοσι ⟨καὶ ἔρνεσι⟩ν εὐτρο⟨φούσ⟩ας τραγᾶν ⟨λέγο⟩μεν;

Ἦ ὅτι τῶν τράγων οἱ σφόδρα πίονες ἧττόν εἰσι γόνι- C μοι καὶ μόλις ὑπὸ πιμελῆς ὀχεύουσι; τὸ γὰρ σπέρμα περίττωμα τῆς τροφῆς ἐστι [καὶ] τῆς τῷ σώματι προστιθεμένης· ὅταν οὖν ἢ ζῷον ἢ δένδρον εὐεκτῇ καὶ παχύνηται, τοῦτο σημεῖόν ἐστι τοῦ τὴν τροφὴν ἐν ἑαυτῷ καταναλισκομένην μηθὲν ἢ μικρόν τι καὶ ἀγεννὲς περίττωμα ποιεῖν.

ΛΑ'.

Διὰ τί ἄμπελος οἴνῳ ῥαινομένη, μάλιστα τῷ ἐξ αὐτῆς, ἀναξηραίνεται;

Πότερον, ὥσπερ ἐν τοῖς πολυπόταις γίνεται φαλάκρωσις, ὑπὸ θερμότητος τοῦ οἴνου τὸ ὑγρὸν ἐξατμίζοντος;

7—15 Aristot. Gener. An. I p. 725 b 31–726 a 6 An. H. V 546 a 1–3 Theophr. C. Pl. V 9, 10 al. || **10—11. 14—15** cf. 724 e 641 a (654 c)

17 sqq. Psellus 187 (151), inprimis ad p. 26. 4–9

2 ante *οἱ* fort. lac. 2 lit. E | add. Wy. || **3** add. Wy. (*οὐ πάνυ θ.*) Bern. | *ἴριδας* ci. Bern. || **4** *ἡμέρας* Wy. *ἡμέρα* || **4. 5** *καὶ κομῆται* et lac. statuit Kron. coll. 409 c *κεκόσμηται* Ω *δίκην ⟨νυκτὸς ***⟩ κεκόσμηται* Duebn. | in *κεκόσμηται* desin. Bon. Est. n (alii) || **7** *τὰς* α *τοὺς* AE || **7—9** *ἀκάρπους* — lac. 4 lit. — (*μωσι*) — 2 lit. — (*νευτο*) — 8 lit. — *ἀστραγαν* — 4 lit. — *μὲν* — 3 lit. — *ἢ ὅτι* — 3 lit. — *τράγων* α (quae uncis inclusimus, add. m. 2, eadem quae p. 17, 6–8 et 17. 18; cf. Wegehaupt p. 247–249); inter *ἀκάρπους* et *τῶν τράγων* lac. 35 lit. A 34 E 55 β 26 γ; *ἀκάρπους* — lac. 11 lit. — *ἢ ὅτι τῶν τράγων* u B (95 lit.); suppl. Wy. coll. Aristot. || **9** *ἦ* Duebn. *ἢ* || **11** del. Xyl. || **13** *αὐτῷ*? || **14** *ἀγεννὲς* pro *ἀγενὲς* vel *ἀγέννητον* dictum? || **17** *αὐτῆς* α (Bern.) 'ex se' Longol. *αὐτ.* **O** Psell.

ἢ φύ...... τὸ οἰνῶδές ἐστιν, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς D (fr. 81) ʽοἶνον ἀπὸ φλοιοῦ πέλεσθαι σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρʼ; ὅταν οὖν ἔξωθεν οἴνῳ βρέχηται, γίνεται πῦρ ἀμπέλῳ καὶ τοῦ τρέφοντος..... δύναμιν ἐξίστησιν ἡ κρᾶσις· ἢ στυπτικὴν φύσιν ἔχων ὁ ἄκρατος ἐνδύεται ταῖς ῥίζαις, καὶ τοὺς πόρους συναγαγὼν καὶ πυκνώσας οὐ διίησι τὸ ὕδωρ εἰς τὸ φυτόν, ⟨ᾧ⟩ εὐθαλεῖν καὶ βλαστάνειν πέφυκεν; ἢ καὶ τοῦτο μᾶλλον εἶναι τῇ ἀμπέλῳ παρὰ φύσιν, τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπιὸν εἰς αὐτὴν ἐπανιὸν πάλιν δέχεσθαι; τῆς γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ὑγρότητος † ἤνθει καί τι τρέφειν E μηδὲ προστίθεσθαι μηδὲ μέρος εἶναι τοῦ φυ.....

XXXII.

Cur inter omnes arbores sola palma contra impositum onus adsurgit?

Utrum quod ignea et spirabilis facultas, qua maxime pollet, cum tentatur et irritatur, sese exercens magis et magis erigit? An quoniam pondus ramos subito urgens, aerem omnem qui in his est, oppressum cedere retro cogat, qui deinde resumptis paulo viribus, adversum

2 912c cf. 688a ‖ 7 εὐθ. κ. βλ.] 745a ‖ 12 ad qu. 32 cf. 724e Gell. III, 6 (= Aristot. fr. 229) Theophr. H. Pl. V 6, 1 al. Plin. N. H. XVI 223 Xen. Cyr. VII 5, 11

4—9 Psellus, ad p. 25, 17 sqq

1 lac. 6 lit. α 5 A 9 E 3 u 5 Bβ 8 γ φύ⟨σει σηπτικὸν⟩ τὸ Kaltw. probab. ‖ 2 ὑπὸ Xyl. cf. 912c ‖ 3 ⟨τῇ⟩ ἀμπέλῳ Duebn. πῦρ ⟨ἐπὶ πῦρ τῇ⟩ Wy. probab. ‖ 4 lac. 16 lit. α 8 A 11 E 5 u 11 B 9 β 6 γ ⟨ἐστι (hoc fort. non opus) φθορά· ὥσπερ αὖ τοὐναντίον τὴν τοῦ οἴνου⟩ δύν. dub. suppl. Wy. ⟨ἐξ αὐτοῦ τὴν⟩? Po. ‖ 6 δίησι u A E β γ ‖ 7 ᾧ add. Turn. Wy. ᾧ γʼ propter hiatum? | εὐθαλῇ Ω corr. Wy. ex Psello | ante εὐθαλῇ lac. 2 lit.?, post εὐ. lac. 4 lit. E ‖ 8 ⟨εἰκὸς⟩ εἶναι Bern. ‖ 10—11 ἠθεῖται καὶ τὸ μήτε τρέφειν μήτε προστ. μήτε μέρος εἶναι τοῦ φυ⟨τοῦ δυνάμενον⟩ ci. Bern. (malit ἠθεῖται τὸ ⟨μὴ⟩ τρέφειν μηδὲ πρ. μηδὲ μ. εἶ. τ. φ. δ. Hu.) | ad 8—11: (ʽAn quod id viti praeter naturam sit, ut quod ex ea manaverit, in ipsam rursus recipiatur. Nam humor qui in stirpe florenti existit, alere quidem potest, verum postea neque apponi, neque pars eius amplius fieriʼ Longolius) ‖ 12 sqq.: de cap. 32—39 Praef. ‖ 15 iritatur: Longolii ed. princeps

onus acrius rursus instat? An molles et tenerae virgae impetum non sustinentes, cum onus quiescit, paulatim se erigunt, et speciem, quasi contra illud adsurgant, praebent?

XXXIII.

Quare aqua de puteis hausta minus alit quam quae de fonte aut caelo manat?

An quia frigidior magis sit et parum quoque aeris habeat? An quod salis multum immixta sibi de terra habeat; sal autem maciem, si quid aliud, facit? An quod pigra nec cursu exercitata qualitatem aliquam malam adquirat, quae stirpibus et animantibus contraria, in causa est quod nec bene concoquatur nec nutrire quicquam possit? Hinc et stagnantes aquae minus probae censentur, quod iniurias quas vel ab aeris mala qualitate vel a terra accipiunt, digerere nequeant.

XXXIV.

Cur Zephyrus ventorum omnium celerrimus vulgo fertur, et Homerus (*T* 415) 'nos quoque cum Zephyri curramus flatibus una?'

An quod aere perpurgato et minime nebuloso, flare soleat? aeris enim densitas et impuritas ventorum cursum non mediocriter impedit. An quod sol radiis suis flatum frigidum perstringens, quo velocius feratur, author est? Quicquid enim frigidi ventorum vi contrahitur, id a calore veluti hoste superatum, longius et citius propelli credendum est.

XXXV.

Cur apes fumum ferre nequeunt?

Quod meatus spiritus vitalis sane quam angustos habeant. At is fumo interceptus et conclusus angit et propemodum ad mortem apes adigit. An acredo amaritudoque fumi in causa est? gaudent enim dulcibus apes

16 cf. Ps. Aristot. probl. 943b 21 946b 21 || **26** Plin. N. H. XI 45

neque alio nutrimento aluntur: itaque ut contrariam et noxiam rem propter amaritudinem, fumum detestantur. Qua de caussa mellarii cum fumum abigendis apibus faciunt, amaras herbas, ut cicutam et centaurium, incendere solent.

XXXVI.

Cur apes citius pungunt qui stuprum dudum fecerunt?

An quod animal est munditiae et elegantiae perquam studiosum; praeterea olfactus sensu valet plurimum? Quum itaque impuri congressus propter impudicitiam et immoderatam libidinem soleant esse immundiores: et citius ab apibus deprehenduntur et odium vehementius adversus illos concipiunt. Unde apud Theocritum (I 105sqq.) iocose Venus ad Anchisen a pastore ablegatur, uti apum aculeis propter adulterium commissum pungatur:

'Te confer ad Idam,
confer ad Anchisen, ubi quercus atque cypirus
crescit, apum strepit atque domus melliflua bombis.'

Et Pindarus (fr. 165 + 252): 'Parvula favorum fabricatrix, quae Rhoecum pupugisti aculeo, domans illius perfidiam.'

XXXVII.

Quare canes relicto homine qui iecit, lapidem morsu insectantur?

An quia neque cogitatione comprehendere quicquam nec reminisci (quibus solus homo virtutibus valet) potest? itaque quum mente non discernat a quo iniuria fuerit illata, id tantum quod ob oculos minaciter versatur, inimicum esse existimat deque eo vindictam sumere parat. An lapidem, dum per terram mittitur, feram ali-

6 144d (cf. Plin. VII 64 XXVIII 79) || **19** Schol. Apoll. Rhod. II 476–483

quam esse autumans, pro ingenio hanc prius capere conatur, deinde cum viderit se opinione sua frustrari, hominem rursus invadit? An quod et id quod missum fuerit, et hominem ipsum aequaliter odit, et id quod proximius est, insectatur?

XXXVIII.

Cur lupae certo anni tempore omnes intra duodecim dies pariunt?

Antipater in libro de animalibus partum lupas proiicere adserit, cum glandiferae arbores florem abiiciunt, quo gustato, uteri illarum reserantur: cum eius copia non est, partum in ipso corpore emori, nec in lucem venire posse: praeterea regiones illas a lupis non vastari, quae glandium quercuumque feraces non sunt. Quidam ad fabulam Latonae referunt, quae cum uterum ferret nec uspiam tuta prae Iunone esse posset, duodecim diebus, quibus in Delum proficiscebatur, in lupum a Iove mutata, ut deinceps omnes lupae eo ipso tempore parere possint, impetravit.

XXXIX.

Cur aqua in summa parte alba, in fundo vero nigra spectatur?

An quod profunditas nigredinis mater est, ut quae solis radios prius quam ad eam descendant, obtundat et labefactet? Superficies autem, quoniam continuo a sole afficitur, candorem luminis recipiat oportet. Quod ipsum et Empedocles approbat (fr. 94)

'et niger in fundo fluvii color extat ab umbra,
atque cavernosis itidem spectatur in antris.'

6 cf. Plin. N. H. VIII 83 Ael. N. An. IV 4 Antig. Car. H. Mir. 56 (61) || **8. 9** S V F III p. 251 frg. 48, sed cf. Wendel in Hermae tom. 77, 1942, 216 Aristot. An. H. VI p. 580a 11 || **16** 'in lupam' dub. Bern. || **26** versus Graecos restituere conatur Diels Poet. Phil. p. 141: *καὶ πέλει ἐν βένθει ποταμοῦ μέλαν ἐκ σκιόεντος καὶ σπηλαιώδεσσιν ὁμῶς ἐνορᾶται ἐν ἄντροις.*

AITIA ΦΥΣΙΚΑ

An limo plerunque oppletus fluminum marisque fundus, talem de se colorem per solis reflexum parit, quali utique is praeditus est? An probabilius est, aquam minime, quae illis est, puram et synceram esse, sed terrea qualitate (utpote quae continuo, qua currit vel agitatur, aliquid ex ea advehat) imbutam, cum ad fundum residet, turbidiorem et minus perspicuam effici?

3 is = αὐτός 'ipse'?

60.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΩΙ ΚΥΚΛΩΙ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ **920**

(Plan. 71)

1. ... † *'Οαυνοσύλλας 'ταῦτ'' εἶπε· 'τῷ γὰρ ἐμῷ μύ-* B
θῳ προσήκει κἀκεῖθέν ἐστι· ἀλλ' εἰ δή τι πρὸς τὰς ἀνὰ
χεῖρα ταύτας καὶ διὰ στόματος πᾶσι δόξας περὶ τοῦ προσ-
ώπου τῆς σελήνης προανεκρούσασθε, πρῶτον ἡδέως ἂν
μοι δοκῶ πυθέσθαι'. 'τί δ' οὐκ ἐμέλλομεν', εἶπον, 'ὑπὸ τῆς
ἐν τούτοις ἀπορίας ἐπ' ἐκεῖνα ἀπωσθέντες; ὡς γὰρ οἱ ἐν
νοσήμασι χρονίοις πρὸς τὰ κοινὰ βοηθήματα καὶ τὰς συν-
ήθεις διαίτας ἀπειπόντες ἐπὶ καθαρμοὺς καὶ περίαπτα
καὶ ὀνείρους τρέπονται, οὕτως ἀναγκαῖον ἐν δυσθεωρή-
τοις καὶ ἀπόροις σκέψεσιν, ὅταν οἱ κοινοὶ καὶ ἔνδοξοι καὶ C
συνήθεις λόγοι μὴ πείθωσι, πειρᾶσθαι τῶν ἀτοπωτέρων
καὶ μὴ καταφρονεῖν ἀλλ' ἐπᾴδειν ἀτεχνῶς ἑαυτοῖς τὰ τῶν
παλαιῶν καὶ διὰ πάντων τἀληθὲς ἐξελέγχειν.

Tit. in Lampriae cat. *Περὶ τοῦ ἐν τῇ σελήνῃ φαινομένου προσώπου,* in indice codicis X, de quo Graeven ap. Patonem Dial. Pyth. VIII egit, *Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου κύκλου τῆς σελήνης*

1 sic E (*'Ο* rubro atr.) *ὁ μὲν οὖν Σύλλας* B | *γ'* pro *γὰρ* Wy., sed *ταῦτα* ad verba priora nunc amissa respicere videtur hunc in modum: *'ἀκούσωμεν οὖν' ὁ Σύλλας 'ταῦτα' εἶπε,* sc. quae Lamprias in schola de natura et positione lunae audiverat. cf. init. cap. 26 || 2 *δή* Wy. *δεῖ* || 4 *προανακρ.* Bern. sec. Wy. cf. 996b 161c *προσανακρ.* || 6 *τούτοις* resp. ad *ταῦτα* (v. 1) | *ἐκείνους* EB corr. ς (vix ex iis quae perierunt *λόγους* audiendum)

2. *Ὁρᾷς γὰρ εὐθὺς ὡς ἄτοπος ὁ λέγων τὸ φαινόμενον εἶδος ἐν τῇ σελήνῃ πάθος εἶναι τῆς ὄψεως ὑπεικούσης τῇ λαμπρότητι δι' ἀσθένειαν, ὃ ⟨μαρμαρυγὴν⟩ καλοῦμεν, οὐ συνορῶν ὅτι πρὸς τὸν ἥλιον ἔδει τοῦτο γίνεσθαι μᾶλλον ὀξὺν ἀπαντῶντα καὶ πλήκτην — ὥς που καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἑκατέρων ἀποδίδωσιν οὐκ ἀηδῶς διαφοράν* (B 40)

'Ἥλιος ὀξυβελὴς ἠδ' ἱλάειρα Σελήνη,'

D *τὸ ἐπαγωγὸν αὐτῆς καὶ ἱλαρὸν καὶ ἄλυπον οὕτως προσαγορεύσας —, ἔπειτα λόγον ἀποδιδούς, καθ' ὃν αἱ ἀμυδραὶ καὶ ἀσθενεῖς ὄψεις οὐδεμίαν διαφορὰν ἐν τῇ σελήνῃ μορφῆς ἐνορῶσιν, ἀλλὰ λεῖος αὐταῖς ἀντιλάμπει καὶ περίπλεως αὐτῆς ὁ κύκλος, οἱ δ' ὀξὺ καὶ σφοδρὸν ὁρῶντες ἐξακριβοῦσι μᾶλλον καὶ διαστέλλουσιν ἐκτυπούμενα τὰ εἴδη τοῦ προσώπου καὶ τῆς διαφορᾶς ἅπτονται σαφέστερον· ἔδει γὰρ οἶμαι τοὐναντίον, εἴπερ ἡττωμένου πά⟨θος⟩ ὄμματος ἐποίει τὴν φαντασίαν, ὅπου τὸ πάσχον ἀσθενέστερον, ⟨σαφέστερον⟩ εἶναι τὸ φαινόμενον. ἡ δ' ἀνωμαλία καὶ παντάπασιν ἐλέγχει τὸν λόγον· οὐ γάρ ἐστι*
E *συνεχοῦς σκιᾶς καὶ συγκεχυμένης ὄψις, ἀλλ' οὐ φαύλως ὑπογράφων ὁ Ἀγησιάναξ εἴρηκε* (fr. 1 Powell An. Alex.)

'πᾶσα μὲν ἥδε πέριξ πυρὶ λάμπεται, ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
γλαυκότερον κυάνοιο φαείνεται ἠύτε κούρης
ὄμμα καὶ ὑγρὰ μέτωπα· τὰ δὲ ῥέθει ἄντα ἔοικεν·'

ὄντως γὰρ ὑποδύεται περιόντα τοῖς λαμπροῖς τὰ σκιερὰ καὶ πιέζει ⟨πιεζόμενα⟩ πάλιν ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀποκοπτό-

1 *ὁ λέγων* Peripateticorum rationes sequebatur, cf. Aristot. 373b || **20** De Hegesianacte cf. RE VII 2602

3 lac. 8 lit. EB suppl. Po. *μαρμαρυγὰς* Raing. cf. Platonis Resp. 518a Tim. 68a || **7** *ὀξυμελὴς* EB corr. Turn. | *ἡ δὲ λάιρα* EB corr. Turn. et (*ἠδ'*) Dindorf *ἠδ' ⟨ἡ⟩ ἱλάειρα* Wil. || **8** *οὕτως* E *οὕτω* B ut semper fere || **9** negationem ante vel post *λόγον* addunt, sed sensus est: 'rationem sententiae reddens infirmissimos oculos faciem lunae omnino non distinguere adfert. quod iterum contra eum valet, *ἔδει γὰρ*' (ut v. 4) || **15** lac. 5 lit. EB corr. Wy. || **17** add. Hutt. || **18** *ἔστι* Wy. *ἐπὶ* || **23** *τὸ δ' ἐρεύθει* EB corr. Salmas. || **24** *περιόντα* (= *περιιόντα*) ut fere semper (exc. p. 55, 21) EB || **25** add. Po.

μενα, καὶ ὅλως πέπλεκται δι' ἀλλήλων, ... γραφικὴν τὴν
δια⟨τύπωσιν⟩ εἶναι τοῦ σχήματος.
⟨Ταὐτὸ δὲ⟩ καὶ πρὸς Κλέαρχον (fr. 97 W.), *ὦ Ἀριστότε-*
λες, οὐκ ἀπιθάνως ἐδόκει λέγεσθαι τὸν ὑμέτερον· ὑμέ-
τερος γὰρ ἀνήρ, Ἀριστοτέλους τοῦ παλαιοῦ γεγονὼς συν- F
ήθης, εἰ καὶ πολλὰ τοῦ Περιπάτου παρέτρεψεν.' (3.) *ὑπο-*
λαβόντος δὲ τοῦ Ἀπολλωνίδου τὸν λόγον καὶ τίς ἦν ἡ
δόξα τοῦ Κλεάρχου διαπυθομένου 'παντὶ μᾶλλον' ἔφην
'ἀγνοεῖν ἢ σοὶ προσῆκόν ἐστι λόγον ὥσπερ ἀφ' ἑστίας
τῆς γεωμετρίας ὁρμώμενον. λέγει γὰρ ἁνὴρ εἰκόνας ἐσοπ-
τρικὰς εἶναι καὶ εἴδωλα τῆς μεγάλης θαλάσσης ἐμφαι-
νόμενα τῇ σελήνῃ τὸ καλούμενον πρό|σωπον. ἥ τε γὰρ 921
ἀκτὶς ἀνακλωμένη πολλαχόθεν ἅπτεσθαι τῶν οὐ κατ' εὐ-
θυωρίαν ὁρωμένων πέφυκεν, ἥ τε πανσέληνος αὐτὴ
πάντων ἐσόπτρων ὁμαλότητι καὶ στιλπνότητι κάλλιστόν
ἐστι καὶ καθαρώτατον. ὥσπερ οὖν τὴν ἶ⟨ριν⟩ οἴεσθ'
ὑμεῖς ἀνακλωμένης ἐπὶ τὸν ἥλιον τῆς ὄψεως ἐνορᾶσθαι
τῷ νέφει λαβόντι νοτερὰν ἡσυχῇ λειότητα καὶ ⟨πῆ⟩ξιν,
οὕτως ἐκεῖνος ἐνορᾶσθαι τῇ σελήνῃ τὴν ἔξω θάλασσαν
οὐκ ἐφ' ἧς ἐστι χώρας, ἀλλ' ὅθεν ἡ κλάσις ἐποίησε τῇ
ὄψει τὴν ἐπαφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀνταύγειαν· ὥς που πά-
λιν ὁ Ἀγησιάναξ εἴρηκεν (fr. 2)

'ἢ πόντου μέγα κῦμα κατάντια κυμαίνοντος B
δείκελον ἰνδάλλοιτο πυριφλεγέθοντος ἐσόπτρου.'

(4.) *ἡσθεὶς οὖν ὁ Ἀπολλωνίδης 'ὡς ἴδιον' εἶπε 'καὶ και-*
νὸν ὅλως τὸ σκευώρημα τῆς δόξης, τόλμαν δέ τινα καὶ

1 cf. 934f || **3** De Clearcho Wehrli, Clearchus p. 79 || **16** 765e || **17** *ὑμεῖς* cf. Aristot. Meteor. III 2. 4 (ac perpolitam Posidonii doctrinam D. L. VII 152 Seneca N. Qu. I 5, 13 [Arist.] de mundo 4)

1 lac. 6 lit. E 9 B ⟨*ὥστε*⟩ Wy. ⟨*ὡς μονονοὺ*⟩? || **2** lac. 5 lit. E 8 B suppl. Kepl. || **3** lac. 7 EB suppl. Po. (*atque haec eadem* Kepl.) *τοῦτο δὲ* Bern. || **5** (et **10**) *ἀνήρ* EB corr. Bern. | *ὁ Ἀριστοτέλης* EB corr. Turn. || **7** *ἀπολλωνιάδου* hic EB || **13** *ἀκτὶς*] *ἶτυς* EB corr. Po. *ὄψις* Turn. Kepl. || **16** lac. 3 lit. EB (in E sec. Treu *ριν* eras.) suppl. Turn. || **18** lac. 2 lit. EB suppl. Raing. Po. (cf. Aristot. Meteor. IV 5–7) || **20. 21** *τὴν ὄψιν* EB corr. Wy. (visui, non viso, ut v. 17) || **23** *ἦ* EB corr. Emp. || **25** *ἡσθεὶς* Xyl. *πεισθεὶς* cf. p. 34, 1

μοῦσαν ἔχοντος ἀνδρός· ἀλλὰ πῇ τὸν ἔλεγχον αὐτῷ προσῆγε'; 'πρῶτον μέν' εἶπον, 'ἡ μία φύσις τῆς ἔξω θαλάσσης ἐστί, σύρρουν καὶ συνεχὲς ⟨κύκλῳ⟩ πέλαγος, ἡ δ' ἔμφασις οὐ μία τῶν ἐν τῇ σελήνῃ μελασμάτων, ἀλλ' οἷον ἰσθμοὺς ἔχουσα, τοῦ λαμπροῦ διαιροῦντος καὶ διορίζοντος τὸ σκιερόν· ὅθεν ἑκάστου τόπου χωρισθέντος καὶ πέρας C *ἴδιον ἔχοντος αἱ τῶν φωτεινῶν ἐπιβολαὶ τοῖς σκοτεινοῖς ὕψους εἰκόνα καὶ βάθους λαμβάνουσαι τὰς περὶ τὰ ὄμματα καὶ τὰ χείλη φαινομένας εἰκόνας ὁμοιότατα διετύπωσαν· ὥστ' ἢ πλείονας ἔξω θαλάσσας ὑποληπτέον ἰσθμοῖς τισι καὶ ἠπείροις ἀπολαμβανομένας, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον καὶ ψεῦδος, ἢ μιᾶς οὔσης οὐ πιθανὸν εἰκόνα διεσπασμένην οὕτως ἐμφαίνεσθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐρωτᾶν ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἀποφαίνεσθαι σοῦ παρόντος,* □ *εἰ τῆς οἰκουμένης εὖρος τοσαύτης καὶ μῆκος ἐνδέχεται πᾶσιν ὡσαύτως ἀπὸ τῆς σελήνης ὄψιν ἀνακλωμένην ἐπιθιγγάνειν τῆς θαλάσσης, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ θα-* D *λάττῃ πλέουσι νὴ Δία καὶ οἰκοῦσιν, ὥσπερ Βρεττανοῖς, καὶ ταῦτα μηδὲ τῆς γῆς, ὥς φατε, πρὸς τὴν σφαῖραν τῆς σελήνης κέντρου λόγον ἐπεχούσης. τουτὶ μὲν οὖν' ἔφην 'σὸν ἔργον ἐπισκοπεῖν, τὴν δὲ πρὸς τὴν σελήνην [ἢ] τῆς ὄψεως κλάσιν οὐκέτι σὸν οὐδ' Ἱππάρχου· καίτοι γε φιλοπράγμ⟨ων ἀνήρ⟩· ἀλλὰ πολλοῖς οὐκ ἀρέσκει φυσιολογῶν περὶ τῆς ὄψεως. ⟨ὡς⟩ αὐτὴν ὁμοπαθῆ κρᾶσιν ἴσχειν*

19 cf. Hultsch RE II 1847 || **22—35,1** De Hipparcho alia sed non repugnantia Doxogr. 404, 3 || **24** Reinhardt KuS 187sqq.

1 *προσῆγε* sc. *ὁ ἑταῖρος* || **2** *ἡ* Wy. *εἰ* || **3** lac. 5 lit. EB suppl. Po. (cf. Strabo I p. 6 II 100 al.) || **8** *ὕφους — βάθος* corr. Leon. || **9** *εἰκ. φαιν.* EB trp. Bern. || **15** *ἴσης* EB *τοσαύτης* (vel *τοσαύτης οὔσης*) Po. (sec. Xyl.) || **16** *πᾶσαν* EB corr. Bern. || **17** lac. post *θαλάσσης* falso stat. Duebn. *καὶ* = atque adeo || **19** *ἔφατε* EB corr. Wy. cf. p. 35, 5. 37, 12. 45, 21 || **21** *ἢ* om. Basil. ac fortasse iam E punctis del. *ἢ* ⟨*καθόλου*⟩ Ch. || **22** Hipparchus (*Κλεάρχου* Adl.) in prooemio commemoratus esse videtur || **22. 23** *φίλε πρίαμ* 3 lit. E 4 B *ἀλλὰ*] corr. et suppl. Po. Berl. ph. Woch. 1912, 650 (vulgo *φίλε λαμπρία . . .*; sed Lamprias ipse loqui pergit; *φίλος γ' ἀνήρ* Wy.) || **24** add. Po. *ἣν* pro *αὐτὴν* Ha. sec. Wy. | *ὁμοιοπαθῆ* Adl. sed cf. 626d

καὶ σύμπηξιν εἰκός ἐστι μᾶλλον ἢ πληγάς τινας καὶ ἀποπηδήσεις, οἵας ἔπλαττε τῶν ἀτόμων Ἐπίκουρος. οὐκ ἐθελήσει δ' οἶμαι τὴν σελήνην ἐμβριθὲς ὑποθέσθαι σῶμα καὶ στερεὸν ὑμῖν ὁ Κλέαρχος, ἀλλ' ἄστρον αἰθέριον καὶ φωσφόρον, ὥς φατε· τοιαύτῃ ⟨δὲ⟩ τὴν ὄψιν ἢ θραύειν προσήκει ἢ ἀποστρέφειν, ὥστ' οἴχεσθαι τὴν ἀνάκλασιν. εἰ δὲ προσαμυνεῖταί τις ἡμᾶς, ἐρησόμεθα πῶς μόνον E *πρόσωπόν ἐστιν ἐν τῇ σελήνῃ τὸ τῆς θαλάσσης ἔσοπτρον, ἄλλῳ δ' οὐδενὶ τῶν τοσούτων ἀστέρων ἐνορᾶται· καίτοι τό γ' εἰκὸς ἀπαιτεῖ πρὸς ἅπαντας ἢ πρὸς μηθένα τοῦτο πάσχειν τὴν ὄψιν. ἀλλ' ...' πρὸς τὸν Λεύκιον ἔφην ἀποβλέψας, 'ὃ πρῶτον ἐλέχθη τῶν ἡμετέρων ὑπόμνησον.'*

5. *Καὶ ὁ Λεύκιος 'ἀλλὰ μὴ δόξωμεν' ἔφη 'κομιδῇ προπηλακίζειν τὸν Φαρνάκην, οὕτω τὴν Στωικὴν δόξαν ἀπροσαύδητον ὑπερβαίνοντες, εἰπὲ δή τι πρὸς τὸν* F *ἄνδρα, πα⟨γέ⟩ντος ἀέρος μῖγμα καὶ μαλακοῦ πυρὸς ὑποτιθέμενον τὴν σελήνην, εἶθ' οἷον ἐν γαλήνῃ φρίκης ὑποτρεχούσης φάσκοντα τοῦ ἀέρος διαμελαίνοντος ἔμφασιν γίνεσθαι μορφοειδῆ ....' 'χρηστῶς γ'' εἶπον 'ὦ Λεύκιε, τὴν ἀτοπίαν εὐφήμοις περιαμπέχεις ὀνόμασιν· οὐχ οὕτω δ' ὁ ἑταῖρος ἡμῶν, ἀλλ', ὅπερ ἀληθὲς ἦν, ἔλεγεν ὑπωπιάζειν αὐτοὺς τὴν σελήνην, σπίλων καὶ μελασμῶν ἀναπιμπλάντας, | ὁμοῦ μὲν Ἄρτεμιν* 922 *καὶ Ἀθηνᾶν ἀνακαλοῦντας ὁμοῦ δὲ σύμμιγμα καὶ φύ-*

1.2 cf. 17,1 sq. || **2** 1112c 936f || **13**sqq. SVF II 673 Posidonius ap. D. L. VII 145 Philon Somn. I 145 || **23.24** SVF II 673 cf. 938b Schwenn RE II A 1142

5 add. Wy. | *θραῦσιν* EB corr. Turn. || **6** *ἢ ἀποστρ.* Po. *καὶ ἀποστρ.* ([*ἢ*] *θραύειν πρ. καὶ ἀπ.* vulgo) || **7** *προσαμυνεῖται* ('alius Clearchi causam suscipiens') Po. *προσδεῖται* EB (*αἰτίας* pro *ἡμᾶς* Emp.) | *χρησόμεθα* EB corr. Wy. || **11** lac. lit. 16–18 EB *ἀλλ'* ⟨*ἅλις μὲν τῶν ἀλλοτρίων· σὺ δὲ*⟩ vel *ἀλλὰ* ⟨*τοῦτον μὲν ἐάσωμεν· σὺ δὲ*⟩ fere expect. Po. | *ἔφην* Wy. *ἐφ' ὧν* || **16** *παντὸς* EB corr. Po. (non 'congelati' cf. 951b, sed = *πυκνωθέντος*, cf. Cleom. p. 194, 9 *πεπιλημένην καὶ ἀερομιγῆ*) *πάντως* vulgo || **19** lac. 6 lit. B 4 E *προσώπου* Arn. (*τοῦ πρ.* Wy.) || **20** post *λεύκιε* 3 lit. eras. E || **21** *ὑμῶν* EB corr. ς || **22** *ὑποπιέζειν* EB corr. Basil. || **24** *συμμιγα* EB corr. Steph.

(922) *ῥαμα ποιοῦντας ἀέρος ζοφεροῦ καὶ πυρὸς ἀνθρακώδους, οὐκ ἔχουσαν ἔξαψιν οὐδ' αὐγὴν οἰκείαν, ἀλλὰ δυσκρινές τι σῶμα τυφόμενον ἀεὶ καὶ πυρίκαυστον, ὥσπερ τῶν κεραυνῶν τοὺς ἀλαμπεῖς καὶ 'ψολόεντας' ὑπὸ τῶν ποιητῶν προσαγορευομένους. ὅτι μέντοι πῦρ ἀνθρακῶδες, οἷον οὗτοι τὸ τῆς σελήνης ποιοῦσιν, οὐκ ἔχει διαμονὴν οὐδὲ σύστασιν ὅλως, ἐὰν μὴ στερεᾶς ὕλης καὶ στεγούσης ἅμα καὶ τρεφούσης ἐπιλάβηται, βέλτιον οἶμαι συνορᾶν ἐνίων*
B *φιλοσόφων τοὺς ἐν παιδιᾷ λέγοντας τὸν Ἥφαιστον εἰρῆσθαι χωλόν, ὅτι τὸ πῦρ ξύλου χωρὶς ὥσπερ οἱ χωλοὶ βακτηρίας οὐ πρόεισιν. εἰ οὖν ἡ σελήνη πῦρ ἐστι, πόθεν αὐτῇ τοσοῦτος ἐγγέγονεν ἀήρ; ὁ γὰρ ἄνω καὶ κύκλῳ φερόμενος οὑτοσὶ τόπος οὐκ ἀέρος, ἀλλὰ κρείττονος οὐσίας καὶ πάντα λεπτύνειν καὶ συνεξάπτειν φύσιν ἐχούσης ἐστίν· εἰ δ' ἐγγέγονε, πῶς οὐκ οἴχεται μεταβάλλων εἰς ἕτερον εἶδος ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐξαιθερωθείς, ἀλλὰ σῴζεται καὶ συνοικεῖ πυρὶ τοσοῦτον χρόνον, ὥσπερ ἥλοις ἀραρὼς ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς μέρεσι καὶ συγγεγομφωμένος; ἀραιῷ μὲν γὰρ ὄντι καὶ συγκεχυμένῳ μὴ μένειν ἀλλὰ σφάλλεσθαι*
C *προσήκει, συμπεπηγέναι δ' οὐ δυνατὸν ἀναμεμιγμένον πυρὶ καὶ μήθ' ὑγροῦ μετέχοντα μήτε γῆς, οἷς μόνοις ἀὴρ συμπήγνυσθαι πέφυκεν. ἡ δὲ ῥύμη καὶ τὸν ἐν λίθοις ἀέρα καὶ τὸν ἐν ψυχρῷ μολίβδῳ συνεκκάει, μήτι γε δὴ τὸν ἐν πυρὶ δινούμενον μετὰ τάχους τοσούτου. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ* (A 60) *δυσκολαίνουσι πάγον ἀέρος χαλαζώδη ποιοῦντι τὴν σελήνην ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς σφαίρας περιεχόμενον, αὐτοὶ δὲ τὴν σελήνην σφαῖραν οὖσαν πυρὸς ἀέρα φασὶν ἄλλον ἄλλῃ διεσπασμένον περιέχειν, καὶ ταῦτα μήτε ῥήξεις ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ μήτε βάθη καὶ κοιλότητας,*

4 *ψ* 330 al. || **9** Cornutus 19 Schol. *A* 591 || **22** Aristot. 289a 21 || **25** SVF II 673

11 ⟨*δ'*⟩ *οὖν* ? || **15** *δὲ γέγονε* EB corr. *ς* || **17** *ἥλοις* Ch. *ἧλος* || **18** *τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ μ.* B fort. recte || **19** *σφάλλεσθαι* EB, def. Ch. coll. p. 701 b. *ἀφάλλεσθαι* Bases al. cf. p. 56, 7 || **23** *μήτοι* B corr. (Wy. ad 14a), obversatur negatio ex v. 20 || **24** *δινουμένῳ* EB corr. Turn.

ἅπερ οἱ γεώδη ποιοῦντες ἀπολείπουσιν, ἀλλ᾽ ἐπιπολῆς δηλονότι D *τῇ κυρτότητι ἐπικείμενον. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ καὶ πρὸς διαμονὴν ἄλογον καὶ πρὸς θέαν ἀδύνατον ἐν ταῖς πανσελήνοις· διορίσασθαι γὰρ οὐκ ἔδει μέλανα ⟨μένοντα⟩ καὶ* □ *σκιερόν, ἀλλ᾽ ἀμαυροῦσθαι κρυπτόμενον ἢ συνεκλάμπειν ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλαμβανομένης τῆς σελήνης. καὶ γὰρ παρ᾽ ἡμῖν ὁ μὲν ἐν βάθεσι καὶ κοιλώμασι τῆς γῆς, οὗ μὴ δίεισιν αὐγή, διαμένει σκιώδης καὶ ἀφώτιστος, ὁ δ᾽ ἔξωθεν τῇ γῇ περικεχυμένος φέγγος ἴσχει καὶ χρόαν αὐγοειδῆ. πρὸς πᾶσαν μὲν γάρ ἐστι ποιότητα καὶ δύναμιν εὐκέραστος ὑπὸ μανότητος, μάλιστα δὲ φωτὸς ἂν ἐπιψαύσῃ* E *μόνον, ὥς φατε, καὶ θίγῃ, δι᾽ ὅλου τρεπόμενος ἐκφωτίζεται. ταὐτὸν οὖν τοῦτο καὶ τοῖς εἰς βάθη τινὰ καὶ φάραγγας συνωθοῦσιν ἐν τῇ σελήνῃ τὸν ἀέρα κἂν καλῶς ἔοικε βοηθεῖν, ὑμᾶς τε διεξελέγχει τοὺς ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς οὐκ οἶδ᾽ ὅπως μιγνύντας αὐτῆς καὶ συναρμόζοντας τὴν σφαῖραν. οὐ γὰρ οἷόν τε λείπεσθαι σκιὰν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὅταν ὁ ἥλιος ἐπιλάμπῃ τῷ φωτὶ πᾶν ὁπόσον καὶ ἡμεῖς ἀποτεμνόμεθα τῇ ὄψει τῆς σελήνης.᾽*

6. *Καὶ ὁ Φαρνάκης ἔτι μου λέγοντος ῾τοῦτ᾽ ἐκεῖνο πάλιν᾽ εἶπεν ῾ἐφ᾽ ἡμᾶς ἀφῖκται τὸ περίακτον ἐκ τῆς Ἀκαδημείας, ἐν τῷ πρὸς ἑτέρους λέγειν διατρίβοντας ἑκάστοτε* F *μὴ παρέχειν ἔλεγχον ὧν αὐτοὶ λέγουσιν, ἀλλ᾽ ἀπολογουμένοις ἀεὶ χρῆσθαι, μὴ κατηγοροῦσιν, ἂν ἐντυγχάνωσιν. ἐμὲ δ᾽ οὖν οὐκ ἐξάξεσθε τήμερον εἰς τὸ διδόναι λόγον ὧν ἐπικαλεῖτε τοῖς Στωικοῖς, πρὶν εὐθύνας λαβεῖν παρ᾽ ὑμῶν ἄνω τὰ κάτω τοῦ κόσμου ποιούντων.᾽ καὶ ὁ Λεύκιος γελάσας ῾μόνον᾽ εἶπεν ῾ὦ τάν, μὴ κρίσιν ἡμῖν*

10 SVF II 570 Galen. Hipp. et Plat. 638 K. Reinhardt KuS 409 || **14** Lamprias ipse p. 65, 4 sqq. || **21** *τὸ περίακτον* cf. 348 e || **28** SVF I 500 cf. 1006 c

3 *⟨ὡς φανερὸν⟩ ἐν* ? || **4** *διωρίσθαι* Emp. (*discerni* Kepl.), sed subiecti mutatio tolerabilis | add. Po. *μέλαν* Duebn. || **8** *αὐγὴ διαμ.*] *αὕτη διαμελαίνει* EB corr. Steph. || **13** *ταὐτὸν* Bens. *ταὐτὸ* | *καὶ*] *κεἰ* et v. 15 *γε* pro *τε* (Wy.) Emp. || **14. 15** *παγκάλως* Wy. (sed *κἂν* = *καί* 'etiam') || **24** *ἀεὶ* Wy. *δεῖ* | = *ἐν ταῖς ἐντεύξεσιν* (*διατριβαῖς*)

923 *ἀσεβείας ἐπαγγείλῃς, | ὥσπερ Ἀρίσταρχον ᾤετο δεῖν Κλεάνθης τὸν Σάμιον ἀσεβείας προσκαλεῖσθαι τοὺς Ἕλληνας ὡς κινοῦντα τοῦ κόσμου τὴν ἑστίαν, ὅτι ⟨τὰ⟩ φαινόμενα σῴζειν ἀνὴρ ἐπειρᾶτο μένειν τὸν οὐρανὸν ὑποτιθέμενος, ἐξελίττεσθαι δὲ κατὰ λοξοῦ κύκλου τὴν γῆν, ἅμα καὶ περὶ τὸν αὑτῆς ἄξονα δινουμένην. ἡμεῖς μὲν οὖν οὐδὲν αὐτοὶ παρ' αὑτῶν λέγομεν· οἱ δὲ γῆν ὑποτιθέμενοι τὴν σελήνην, ὦ βέλτιστε, τί μᾶλλον ὑμῶν ἄνω τὰ κάτω ποιοῦσι τὴν γῆν ἱδρυόντων ἐνταῦθα μετέωρον ἐν τῷ ἀέρι, πολλῷ τινι μείζονα τῆς σελήνης οὖσαν, ὡς ἐν τοῖς ἐκλειπτικοῖς πάθεσιν οἱ μαθηματικοὶ [καὶ] ταῖς διὰ τοῦ*

B *σκιάσματος παρόδοις τῆς ἐποχῆς τὸ μέγεθος ἀναμετροῦσιν; ἥ τε γὰρ σκιὰ τῆς γῆς ἐλάττων ὑπὸ μείζονος τοῦ φωτίζοντος ἀνατείνει καὶ τῆς σκιᾶς αὐτῆς λεπτὸν ὂν τὸ ἄνω καὶ στενὸν οὐδ' Ὅμηρον, ὥς φασιν, ἔλαθεν, ἀλλὰ τὴν νύκτα 'θοὴν' ὀξύτητι τῆς σκιᾶς προσηγόρευσεν· ὑπὸ τούτου δ' ὅμως ἁλισκομένη ταῖς ἐκλείψεσιν ἡ σελήνη τρισὶ μόλις τοῖς αὑτῆς μεγέθεσιν ἀπαλλάττεται. σκόπει δὴ πόσων ἡ γῆ σεληνῶν ἐστιν, εἰ σκιὰν ἀφίησιν, ᾗ βραχυτάτη, πλάτος τρισέληνον. ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τῆς σελήνης μὴ πέσῃ δεδοίκατε, περὶ δὲ τῆς γῆς ἴσως Αἰσχύλος ὑμᾶς πέπεικεν* (Prom. 349) *ὡς ὁ Ἄτλας*

'ἕστηκε κίον' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς
C *ὤμοις ἐρείδων, ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον.'*

□ *ἢ τῇ μὲν σελήνῃ κοῦφος ἀὴρ ὑποτρέχει καὶ στερεὸν ὄγκον οὐκ ἐχέγγυος ἐνεγκεῖν, τὴν δὲ γῆν κατὰ Πίνδαρον* (fr. 88,6 = 33 c Sn.) *'ἀδαμαντοπέδιλοι κίονες' περιέχουσι, καὶ διὰ*

11 Cleomedes II 3 p. 178 || **15** cf. 410 d Mette, Sphairopoiia fr. 28

1. 2 *ἀρίσταρχος—κλεάνθη* EB corr. Menagius | *προκαλ.* EB (ut Cato mai. 19, 2 cod. S) corr. Emp. cf. v. Sol. 31, 3 al. || **3** add. Duebn. || **4** *ἀνὴρ* EB || **8** *ἡμῶν* EB corr. Xyl. || **11** del. Raing. || **13** *ἐλάττω* E || **14** *ὂν τὸ* Turn. *ὄντα* (*ὂν τα* B sec. Raing.) || **15** *φησιν* EB corr. Xyl. || **17** ⟨*ἐν*⟩ *ταῖς* Duebn. || **19** *ᾗ* ς *ἡ* || **22** *ἡμᾶς* EB corr. ς || **23** *κίον'* Aisch. *κίων* EB (Raing.) || **25** *εἰ* EB *ἢ* (et p. 39, 4 signum interr.) Po.

τοῦτο Φαρνάκης αὐτὸς μὲν ἐν ἀδείᾳ τοῦ πεσεῖν τὴν γῆν ἐστιν, οἰκτίρει δὲ τοὺς ὑποκειμένους τῇ μεταφορᾷ τῆς σελήνης Αἰθίοπας ἢ Ταπροβηνούς, μὴ βάρος αὐτοῖς ἐμπέσῃ τοσοῦτον; καίτοι τῇ μὲν σελήνῃ βοήθεια πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν ἡ κίνησις αὐτὴ καὶ τὸ ῥοιζῶδες τῆς περιαγωγῆς, ὥσπερ ὅσα ταῖς σφενδόναις ἐντεθέντα τῆς καταφορᾶς κώλυσιν ἴσχει τὴν κύκλῳ περιδίνησιν· ἄγει γὰρ ἕκαστον ἡ κατὰ φύσιν κίνησις, ἂν ὑπ' ἄλλου μηδενὸς ἀπο- D *στρέφηται. διὸ τὴν σελήνην οὐκ ἄγει τὸ βάρος, ὑπὸ τῆς περιφορᾶς τὴν ῥοπὴν ἐκκρουόμενον· ἀλλὰ μᾶλλον ἴσως λόγον εἶχε θαυμάζειν μένουσαν αὐτὴν παντάπασιν ὥσπερ ἡ γῆ καὶ ἀτρεμοῦσαν. νῦν δὲ σελήνη μὲν ἔχει μεγάλην αἰτίαν τοῦ δεῦρο μὴ φέρεσθαι, τὴν δὲ γῆν ἑτέρας κινήσεως ἄμοιρον οὖσαν εἰκὸς ἦν μόνῳ τῷ βαρύνοντι κινεῖν. βαρυτέρα δ' ἐστὶ τῆς σελήνης οὐχ ὅσῳ μείζων, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον, ἅτε δὴ διὰ θερμότητα καὶ πύρωσιν ἐλαφρᾶς γεγενημένης. ὅλως δ' ἔοικεν ἐξ ὧν λέγεις ἡ σελήνη μᾶλλον, εἰ πῦρ ἐστι, γῆς δεῖσθαι καὶ ὕλης, ἐν ᾗ βέβηκε καὶ προσπέφυκε καὶ συνέχει καὶ ζωπυρεῖ τὴν δύναμιν* E *(οὐ γὰρ ἔστι πῦρ χωρὶς ὕλης διανοηθῆναι σῳζόμενον)· γῆν δέ φατε ὑμεῖς ἄνευ βάσεως καὶ ῥίζης διαμένειν.'*

'Πάνυ μὲν οὖν' εἶπεν ὁ Φαρνάκης, 'τὸν οἰκεῖον καὶ κατὰ φύσιν τόπον ἔχουσαν, ὥσπερ αὕτη, τὸν μέσον. οὗτος γάρ ἐστι, περὶ ὃν ἀντερείδει πάντα τὰ βάρη ῥέποντα καὶ φέρεται καὶ συννεύει πανταχόθεν· ἡ δ' ἄνω χώρα πᾶσα, κἂν τι δέξηται γεῶδες ὑπὸ βίας ἀναρριφέν, εὐθὺς ἐκθλίβει δεῦρο, μᾶλλον δ' ἀφίησιν, ᾗ πέφυκεν οἰκείᾳ ῥοπῇ καταφερόμενον.' (7.) *πρὸς τοῦτ' ἐγὼ τῷ Λευκίῳ χρόνον* F *ἐγγενέσθαι βουλόμενος ἀναμιμνησκομένῳ, τὸν Θέωνα*

17 ex 922a iterata, ut transitus ad sequentia paretur || **22** sqq. SVF II 646 Basil. Hom. in Hex. I p. 24 (Gronau, Poseidonios u. d. jüd. christ. Genesisexegese 53) || **28** ad cap. 7. 8. 11 cf. Def. or. 424b sqq. (ubi Pl. contra Aristotelem pugnat)

2 *μεταφ.*] *περιφ.* Ch. || **9** *ἄγει* consulto repetitum (*κατάγει*? Bern.) || **12** *ἀτρεμοῦσαν* Emp. (cf. 926a 939a) *ἄτρεπτος ἂν* **14** *κινεῖσθαι*? || **23** *αὐτὴ* EB *ὥσπερ αὐτῇ* Arn.

καλέσας ʽτίςʼ ἔφην ʽὦ Θέων, εἴρηκε τῶν τραγικῶν ὡς ἰατροί

ʽπικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν;"

ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Θέωνος ὅτι Σοφοκλῆς (fr. 770), *ʽκαὶ δοτέονʼ εἶπον ʽὑπʼ ἀνάγκης ἐκείνοις· φιλοσόφων δʼ οὐκ ἀκουστέον, ἂν τὰ παράδοξα παραδόξοις ἀμύνεσθαι βούλωνται καὶ μαχόμενοι πρὸς τὰ θαυμάσια τῶν δογμά-*
924 *των ἀτοπώτερα καὶ θαυμασιώτερα πλάττωσιν,* | *ὥσπερ οὗτοι τὴν ἐπὶ τὸ μέσον φορὰν εἰσάγουσιν. ἢ τί παράδοξον οὐκ ἔνεστιν; οὐχὶ τὴν γῆν σφαῖραν εἶναι, τηλικαῦτα βάθη καὶ ὕψη καὶ ἀνωμαλίας ἔχουσαν; οὐκ ἀντίποδας οἰκεῖν ὥσπερ θρῖπας ἢ γαλεώτας τραπέντα ἄνω τὰ κάτω τῇ γῇ προσισχομένους; ἡμᾶς δʼ αὐτοὺς μὴ πρὸς ὀρθὰς βεβηκότας ἀλλὰ πλαγίους ἐπιμένειν ἀπονεύοντας, ὥσπερ οἱ μεθύοντες; οὐ μύδρους χιλιοταλάντους διὰ βάθους τῆς γῆς φερομένους, ὅταν ἐξίκωνται πρὸς τὸ μέσον, ἵστασθαι μηδενὸς ἀπαντῶντος μηδʼ ὑπερείδοντος, εἰ δὲ ῥύμῃ κάτω φερόμενοι τὸ μέσον ὑπερβάλλοιεν, αὖθις ὀπίσω στρέφε-*
B *σθαι καὶ ἀνακάμπτειν ἀπʼ αὐτῶν; οὐ τμήματα δοκῶν ἀποπρισθέντα τῆς γῆς ἑκατέρωθεν μὴ φέρεσθαι κάτω διὰ παντός, ἀλλὰ προσπίπτοντα πρὸς τὴν γῆν ἔξωθεν εἴσω διωθεῖσθαι καὶ ἀποκρύπτεσθαι περὶ τὸ μέσον; οὐ ῥεῦμα λάβρον ὕδατος κάτω φερόμενον εἰ πρὸς τὸ μέσον ἔλθοι σημεῖον, ὅπερ αὐτοὶ λέγουσιν ἀσώματον, ἵστασθαι περικορυσσόμενον ⟨ἢ⟩ κύκλῳ περιπολεῖν, ἄπαυστον αἰώραν καὶ ἀκατάπαυστον αἰωρούμενον; οὐδὲ γὰρ ψευδῶς*

3 cf. 463f 468b || 25 cf. Platonis Phaedon. 112

3 *πικρῷ πικρὰν ..φαρμάκῳ* 463f *φαρμάκῳ πικρῷ* etiam 468b || 12 *τραπέμπαλιν* Bern. || 13 *προισχ.* EB corr. ς || 16 *φερομένου* EB corr. Xyl. || 19 *ἀφʼ αὐτῶν*? Bern. || 20 *ἀποπρησθέντα* Ch. *δοκούς* meteora esse putans, sed lapides ligna aqua climaca efficiunt || 21 *διαπαντός* EB *διὰ βάρος* (ut opp. *προσπ. ἔξωθεν διωθεῖσθαι*)? || 22 *εἴσω* Bern. (cf. 979a) *ἴσως* || 25 *περικεραννύμενον* EB corr. Po. (cf. Anth. Pal. IX 277, 1) *περικρεμαννύμενον* Emp. | ⟨ἢ⟩ add. Emp. | *περιπολεῖν*] *περὶ πόλιν* E *περὶ πόλλ*[ον] B corr. Emp. || 26 *ἀκατάστατον* probab. Emp.

ἔνια τούτων βιάσαιτο ἄν τις αὐτὸν εἰς τὸ δυνατὸν τῇ ἐπινοίᾳ καταστῆσαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὰ ἄνω κάτω κἂν πάντα τραπέμπαλιν εἶναι, τῶν ἄχρι τοῦ μέσου κάτω τῶν δ' ὑπὸ τὸ μέσον αὖ πάλιν ἄνω γινομένων· ὥστ', εἴ τις συμπα- C θείᾳ τῆς γῆς τὸ μέσον αὐτῆς ἔχων σταίη περὶ τὸν ὀμφαλόν, ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν ἄνω καὶ τοὺς πόδας ἄνω ἔχειν τὸν αὐτόν· κἂν μὲν διασκάπτῃ τις τὸν ἐπέκεινα τόπον, ἀνακύπτον αὐτοῦ τὸ ... εἶναι καὶ κάτω ἄνωθεν ἕλκεσθαι τὸν ἀνασκαπτόμενον, εἰ δὲ δὴ τούτῳ τις ἀντιβεβηκὼς νοοῖτο, τοὺς ἀμφοτέρων ἅμα πόδας ἄνω γίνεσθαι καὶ λέγεσθαι.

8. Τοιούτων μέντοι καὶ τοσούτων παραδοξολογιῶν οὐ μὰ Δία πήραν, ἀλλὰ θαυματοποιοῦ τινος ἀποσκευὴν καὶ πυλαίαν κατανωτισάμενοι καὶ παρέλκοντες ἑτέρους φασὶ γελοιάζειν, ἄνω τὴν σελήνην γῆν οὖσαν ἐνιδρύοντας, οὐχ D ὅπου τὸ μέσον ἐστί. καίτοι γ' εἰ πᾶν σῶμα ἐμβριθὲς εἰς τὸ αὐτὸ συννεύει καὶ πρὸς τὸ αὑτοῦ μέσον ἀντερείδει πᾶσι τοῖς μορίοις, οὐχ ὡς μέσον οὖσα τοῦ παντὸς ἡ γῆ μᾶλλον ἢ ὡς ὅλον οἰκειώσεται μέρη αὐτῆς ὄντα τὰ βάρη· καὶ τεκμήριον ... ἔσται τῶν ῥεπόντων οὐ τῇ ⟨γῇ⟩ τῆς μεσότητος πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλὰ πρὸς τὴν γῆν κοινωνίας τινὸς καὶ συμφυΐας τοῖς ἀπωσμένοις αὐτῆς εἶτα πάλιν καταφερομένοις. ὡς γὰρ ὁ ἥλιος εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει τὰ μέρη ἐξ ὧν συνέστηκε, καὶ ἡ γῆ τὸν λίθον ὥσπερ . . . προσήκοντα δέχεται καὶ φέρει προσκείμενον· ὅθεν E ἑνοῦται τῷ χρόνῳ καὶ συμφύεται πρὸς αὐτὴν τῶν τοιού-

De cap. 8 cf. Reinhardt RE XXII 1, 656 || 14 sqq. SVF II 646 || 24 cf. 425 c

2 κἂν cf. p. 37, 14 καὶ Wy. || 3 τραπέντα πάλιν EB corr. Meineke | ⟨θ⟩εῖναι Adl. || 4.5 συμπαραταθεὶς τῇ γῇ Adl. ἐν βάθει τῆς Kaltw. || 7 μὲν Leon. μὴ || 8 lac. 7 lit. EB ⟨σῶμα κατ⟩ιέναι? Po. alii aliter | [κάτω] Bens. || 9 τὸν] τὸ Bens. || 13 πεῖραν EB corr. Turn. || 14 πυλαίαν cf. Wy. ad 239c || 15 πελάζειν EB corr. Turn. | ἐνιδρύοντες EB corr. Wy. || 19 μέρη αὐτῆς nota hiatum! μέρεσιν αὐτῆς Bens. || 20 lac. 11 lit. E 14 B ⟨τὸ πάθος⟩ Duebn. | add. Madv. (om. τῆς) || 25 lac. 5 lit. E 7 B ⟨ἴδιον καὶ⟩ (Wy.) vel ⟨οἰκεῖον καὶ⟩ | προσκείμενον Kron. Mnemos. 1941, 41 πρὸς ἐκεῖνον Ω πρὸς ⟨ἑαυτὴν⟩ ἐκεῖνον Reinh.

των ἕκαστον. εἰ δέ τι τυγχάνει σῶμα τῇ γῇ μὴ προσνενεμημένον ἀπ' ἀρχῆς μηδ' ἀπεσπασμένον, ἀλλά που καθ' αὑτὸ σύστασιν ἔσχεν ἰδίαν καὶ φύσιν, ὡς φαῖεν ἂν ἐκεῖνοι τὴν σελήνην, τί κωλύει χωρὶς εἶναι καὶ μένειν περὶ αὐτό, τοῖς αὑτοῦ πεπιεσμένον μέρεσι καὶ συμπεπεδημένον; οὔτε γὰρ ἡ γῆ μέσον οὖσα δείκνυται τοῦ παντὸς ἥ τε πρὸς τὴν γῆν τῶν ἐνταῦθα συνέρεισις καὶ σύστασις ὑφηγεῖται τὸν τρόπον, ᾧ μένειν τὰ ἐκεῖ συμπεσόντα πρὸς τὴν σε-
F *λήνην εἰκός ἐστιν. ὁ δὲ πάντα τὰ γεώδη καὶ βαρέα συνελαύνων εἰς μίαν χώραν καὶ μέρη ποιῶν ἑνὸς σώματος οὐχ ὁρῶ διὰ τί τοῖς κούφοις τὴν αὐτὴν ἀνάγκην οὐκ ἀνταποδίδωσιν, ἀλλ' ἐᾷ χωρὶς εἶναι συστάσεις πυρὸς τοσαύτας καὶ οὐ πάντας εἰς ταὐτὸ συνάγων τοὺς ἀστέρας ἓν φῶς οἴεται δεῖν καὶ σῶμα κοινὸν εἶναι τῶν ἀνωφερῶν καὶ φλογοειδῶν ἁπάντων.* |
925 9. *Ἀλλ' ἥλιον μὲν ἀπλέτους μυριάδας ἀπέχειν τῆς ἄνω περιφορᾶς φατε' εἶπον, 'ὦ φίλε Ἀπολλωνίδη, καὶ φωσφόρον ἐπ' αὐτῷ καὶ στίλβοντα καὶ τοὺς ἄλλους πλάνητας ὑφιεμένους τε τῶν ἀπλανῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν διαστάσεσι μεγάλαις φέρεσθαι, τοῖς δὲ βαρέσι καὶ γεώδεσιν οὐδεμίαν οἴεσθε τὸν κόσμον εὐρυχωρίαν παρέχειν ἐν ἑαυτῷ καὶ διάστασιν; ὁρᾶτε ὅτι γελοῖόν ἐστιν, εἰ γῆν οὐ φήσομεν εἶναι τὴν σελήνην, ὅτι τῆς κάτω χώρας ἀφέστηκεν, ἄστρον δὲ φήσομεν, ὁρῶντες ἀπωσμένην τῆς ἄνω περιφορᾶς μυριάσι σταδίων τοσαύταις ὥσπερ ⟨εἰς⟩ βυ-*
B *θόν τινα καταδεδυκυῖαν. τῶν μέν γ' ἄστρων κατωτέρω τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον οὐκ ἄν τις εἴποι μέτρον, ἀλλ' ἐπιλείπουσιν ὑμᾶς τοὺς μαθηματικοὺς ἐκλογιζομένους οἱ ἀριθμοί, τῆς δὲ γῆς τρόπον τινὰ ψαύει καὶ περιφερομένη*

9 sqq. cf. 425b || De capp. 9. 10 cf. Reinhardt, RE XXII 1 686 sqq. (Plutarchi auctor Posidonius)

2 *που* ς *τοῦ* || **7** *συναίρεσις* EB corr. Wy. || **13** *τοῦτο* EB corr. Duebn. || **14** *ἓν φῶς* Kron. *σαφῶς* | *ἀναφορῶν* EB corr. Turn. || **20** *βαθέσι* EB corr. Basil. cf. v. 9 || **25** ⟨*καὶ*⟩ *ὥσπερ* Bern. | add. Wy. cf. 730b || **27** *ὅσω — μέτρω* B[1], corr. ipse || **28** *ἡμᾶς* EB corr. Xyl.

*πλησίον, ʽἅρματος ὡς πέρι χνοίη ἑλίσσεταιʼ φησὶν Ἐμπε-
δοκλῆς* (B 46), *ʽἥ τε περὶ ἄκραν....ʼ οὐδὲ γὰρ τὴν σκιὰν
αὐτῆς ὑπερβάλλει πολλάκις ἐπὶ μικρὸν αἱρομένην τῷ παμ-* □
*μέγεθες εἶναι τὸ φωτίζον, ἀλλʼ οὕτως ἔοικεν ἐν χρῷ καὶ
σχεδὸν ἐν ἀγκάλαις τῆς γῆς περιπολεῖν, ὥστʼ ἀντιφράτ-
τεσθαι πρὸς τὸν ἥλιον ὑπʼ αὐτῆς, μὴ ὑπεραίρουσα τὸν
σκιερὸν καὶ χθόνιον καὶ νυκτέριον τοῦτον τόπον, ὃς γῆς
κλῆρός ἐστι. διὸ λεκτέον οἶμαι θαρροῦντας ἐν τοῖς γῆς* C
*ὅροις εἶναι τὴν σελήνην ὑπὸ τῶν ἄκρων αὐτῆς ἐπιπροσ-
θουμένην.* (10.) *σκόπει δὲ τοὺς ἄλλους ἀφεὶς ἀπλανεῖς
καὶ πλάνητας, ἃ δείκνυσιν Ἀρίσταρχος ἐν τῷ Περὶ με-
γεθῶν καὶ ἀποστημάτων* (Propos. 7 p. 581 Wall.), *ὅτι
τὸ τοῦ ἡλίου ἀπόστημα τοῦ ἀποστήματος τῆς σελήνης ὃ
ἀφέστηκεν ἡμῶν πλέον μὲν ἢ ὀκτωκαιδεκαπλάσιον ἔλατ-
τον δʼ ἢ εἰκοσαπλάσιόν ἐστι. καίτοι ὁ τὴν σελήνην ἐπὶ
μήκιστον αἴρων ἀπέχειν φησὶν ἡμῶν ἓξ καὶ πεντηκοντα-
πλάσιον τῆς ἐκ τοῦ κέντρου τῆς γῆς· αὕτη δʼ ἐστὶ τεσ-
σάρων μυριάδων καὶ κατὰ τοὺς μέσως ἀναμετροῦντας·
καὶ ἀπὸ ταύτης συλλογιζομένοις ἀπέχει ὁ ἥλιος τῆς σε-* D
*λήνης πλέον ἢ τετρακισχιλίας τριάκοντα μυριάδας· οὕτως
ἀπῴκισται τοῦ ἡλίου διὰ βάρος καὶ τοσοῦτο τῇ γῇ προσ-
κεχώρηκεν. ὥστε, εἰ τοῖς τόποις τὰς οὐσίας διαιρετέον,
ἡ γῆς μοῖρα καὶ χώρα προσκαλεῖται σελήνην, καὶ τοῖς
περὶ γῆν πράγμασι καὶ σώμασιν ἐπίδικός ἐστι κατʼ ἀγχι-
στείαν καὶ γειτνίασιν. καὶ οὐδὲν οἶμαι πλημμελοῦμεν,
ὅτι τοῖς ἄνω προσαγορευομένοις βάθος τοσοῦτο καὶ διά-
στημα διδόντες ἀπολείπομέν τινα καὶ τῷ κάτω περιδρο-
μὴν καὶ πλάτος, ὅσον ἐστὶν ἀπὸ γῆς ἐπὶ σελήνην. οὔτε
γὰρ ὁ τὴν ἄκραν ἐπιφάνειαν τοῦ οὐρανοῦ μόνην ἄνω
τἆλλα δὲ κάτω προσαγορεύων ἅπαντα μέτριός ἐστιν, οὔθʼ* E
ὁ τῇ γῇ μᾶλλον δʼ ὁ τῷ κέντρῳ τὸ κάτω περιγράφων

1 *ὥσπερ ἴχνος ἀνελίσσεται* EB corr. Panzerbieter || 2 lac. 17 lit. E 25 B *παρʼ ἄκρην* ⟨*νύσσαν* (vel *γαῖαν*) *ἐλαυνομένη*...⟩ Diels || 3 *αἱρομένη* EB corr. ς || 7 *νυκτερινὸν* B || 8 *τοῖς*, sed *η* ss. E^{1} *τοῖς τῆς* Ald. || 16 *ἀπέχει* EB corr. B^{1} || 18 [*καὶ*] Ha. || 23 *ὥρα* EB corr. Turn. cf. p. 45. 10

ἀνεκτός· ἀλλὰ καὶ κινητικό⟨ν⟩ ταύτῃ διάστημα δοτέον ἐπιχωροῦντος τοῦ κόσμου διὰ μέγεθος. πρὸς δὲ τὸν ἀξιοῦντα πᾶν εὐθὺς ἄνω καὶ μετέωρον εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἕτερος ἀντηχεῖ πάλιν εὐθὺς εἶναι κάτω τὸ ἀπὸ τῆς ἀπλανοῦς περιφορᾶς.

11. *Ὅλως δὲ πῶς λέγεται καὶ τίνος ἡ γῆ μέση κεῖσθαι; τὸ γὰρ πᾶν ἄπειρόν ἐστι, τῷ δ' ἀπείρῳ μήτ' ἀρχὴν ἔχοντι μήτε πέρας οὐ προσήκει μέσον ἔχειν· πέρας γάρ τι καὶ τὸ μέσον, ἡ δ' ἀπειρία περάτων στέρησις. ὁ*
F *δὲ μὴ τοῦ παντὸς ἀλλὰ τοῦ κόσμου μέσην εἶναι τὴν γῆν ἀποφαινόμενος ἡδύς ἐστιν, εἰ μὴ καὶ τὸν κόσμον αὐτὸν ἐνέχεσθαι ταῖς αὐταῖς ἀπορίαις νομίζει. τὸ γὰρ πᾶν οὐδὲ τούτῳ μέσον ἀπέλιπεν, ἀλλ' ἀνέστιος καὶ ἀνίδρυτός ἐστιν ἐν ἀπείρῳ κενῷ φερόμενος πρὸς οὐδὲν οἰκεῖον· εἰ ⟨δ'⟩ |*
926 *ἄλλην τινὰ τοῦ μένειν εὑράμενος αἰτίαν ἕστηκεν, οὐ κατὰ τὴν τοῦ τόπου φύσιν, ὅμοια καὶ περὶ γῆς καὶ περὶ σελήνης εἰκάζειν τινὶ πάρεστιν, ὡς ἑτέρᾳ τινὶ τύχῃ καὶ φύσει μᾶλλον ⟨ἢ τόπου⟩ διαφορᾷ τῆς μὲν ἀτρεμούσης ἐνταῦθα τῆς δ' ἐκεῖ φερομένης. ἄνευ δὲ τούτων, ὅρα μὴ μέγα τι λέληθεν αὐτούς· εἰ γάρ, καὶ ὁπωσοῦν ὅ τι ἂν ἐκτὸς γένηται τοῦ κέντρου τῆς γῆς, ἄνω ἐστίν, οὐθέν ἐστι τοῦ κόσμου κάτω μέρος, ἀλλ' ἄνω καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ πᾶν ἁπλῶς σῶμα τὸ κέντρῳ περιεστηκὸς ἢ περικείμενον ἄνω γίνεται, κάτω δὲ μόνον [ὂν] ἕν, τὸ ἀσώματον σημεῖον ἐκεῖνο, ὃ πρὸς πᾶσαν ἀντικεῖσθαι τὴν*
B *τοῦ κόσμου φύσιν ἀναγκαῖον, εἴ γε δὴ τὸ κάτω πρὸς τὸ*

Cap. 11: eadem materia scholastica Plut. utitur Stoic. Rep. 44 Def. or. 26

1 lac. 1–2 lit. EB (an *-όν τι?* cf. 52, 15) | *δοτέον* Madv. (cf. p. 40, 5) *τὸ δέον* || **6. 7** *κεῖται* EB corr. Adl. Po. || **13** *τοῦτο* EB corr. Steph. | *μέσην* EB (vix = *μέσην χώραν*) 'medium' Xyl. cf. 1055b 424d || **14** add. Po. 'aut si' = *ἢ εἰ* Kepl. *ἢ* pro *εἰ* Turn. || **15** *αἰτ. εὑρ.* B || **17** *τινὶ*[2] ss. E | *ψυχῇ* EB *τύχῃ* Po. cl. 1054d 1055a || **18** lac. 6 lit. EB suppl. Kepl. ut vid., Bern. | *διαφοραὶ* EB || **19** *δ' ἐκεῖ* Madv. *δὲ καὶ* EB || **20. 21** *ὁπωσοῦν καὶ* EB trp. Po. *ὅ τι ἂν καὶ ὁπ.* Duebn. || **23** *τὸ*] *τῷ* Raing. *τὸ ⟨τῷ⟩?* || **24** del. Madv.

ἄνω κατὰ φύσιν ἀντίκειται. καὶ οὐ τοῦτο μόνον τὸ ἄτοπον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἀπόλλυσι τὰ βάρη, δι' ἣν δεῦρο καταρρέπει καὶ φέρεται· σῶμα μὲν γὰρ οὐθέν ἐστι κάτω πρὸς ὃ κινεῖται, τὸ δ' ἀσώματον οὔτ' εἰκὸς οὔτε βούλονται τοσαύτην ἔχειν δύναμιν, ὥστε πάντα κατατείνειν ἐφ' ἑαυτὸ καὶ περὶ αὐτὸ συνέχειν. ἀλλ' ὅλως ἄλογον εὑρίσκεται καὶ μαχόμενον τοῖς πράγμασι τὸ ἄνω τὸν κόσμον ὅλον εἶναι, τὸ δὲ κάτω μηθὲν ἀλλ' ἢ πέρας ἀσώματον καὶ ἀδιάστατον· ἐκεῖνο δ' εὔλογον, ὡς λέγομεν ἡμεῖς, τῷ τ' ἄνω χώραν καὶ τῷ κάτω πολλὴν καὶ πλάτος ἔχουσαν διῃρῆσθαι. C

12. *Οὐ μὴν ἀλλὰ θέντες, εἰ βούλει, παρὰ φύσιν ἐν οὐρανῷ τοῖς γεώδεσι τὰς κινήσεις ὑπάρχειν, ἀτρέμα, μὴ τραγικῶς ἀλλὰ πράως σκοπῶμεν, ὅτι τοῦτο τὴν σελήνην οὐ δείκνυσι γῆν μὴ οὖσαν ἀλλὰ γῆν ὅπου μὴ πέφυκεν οὖσαν· ἐπεὶ καὶ τὸ πῦρ τὸ Αἰτναῖον ὑπὸ γῆν παρὰ φύσιν ἐστίν, ἀλλὰ πῦρ ἐστι, καὶ τὸ πνεῦμα τοῖς ἀσκοῖς περιληφθὲν ἔστι μὲν ἀνωφερὲς φύσει καὶ κοῦφον, ἥκει δ' ὅπου μὴ πέφυκεν ὑπ' ἀνάγκης· αὐτὴ δ' ἡ ψυχή, πρὸς Διός' εἶπον 'οὐ παρὰ φύσιν τῷ σώματι συνεῖρκται βραδεῖ ταχεῖα καὶ ψυχρῷ πυρώδης, ὥσπερ ὑμεῖς φατε, καὶ ἀόρατος αἰσθητῷ; διὰ τοῦτ' οὖν σώματι ψυχὴν μὴ λέγωμεν D ⟨ἐν⟩εῖναι μηδὲ νοῦ⟨ν⟩, χρῆμα θεῖον, ⟨ἀήττητον⟩ ὑπὸ βρίθους καὶ πάχους οὐρανόν τε πάντα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν ἐν ταὐτῷ περιπολοῦντα καὶ διιπτάμενον, εἰς σάρκας ἥκειν καὶ νεῦρα καὶ μυελοὺς καὶ παθέων μυρίων μεστὰς ὑγρότητας; ὁ δὲ Ζεὺς ὑμῖν οὗτος οὐ τῇ μὲν αὑτοῦ φύσει χρώμενος ἕν ἐστι μέγα πῦρ καὶ συνεχές, νυνὶ δ' ὑφεῖται καὶ κέκαμπται καὶ διεσχημάτισται, πᾶν χρῶμα*

9 cf. p. 43, 23. 27 || 20 SVF II 1045 || 26 *παθέων κτλ.* sec. medici alicuius scriptum?

1 [τὸ] Madv. || 6 *ὅλως* Emp. *ὅμως* || 20 *εἶπεν* B || 23 *ἐν* add. Raing. *inesse* Kepl. | *μηδὲν οὐ* EB corr. Adl. (v. 25 *περιπολοῦν* Ha.) | *ἀήττητον* add. Po. || 25 *διιστάμενον* EB corr. Wy. cf. Max. Tyr. 22, 6 || 27 *μετὰ ὑγρότητος* EB corr. Emp. | *ὑμῖν* (cf. v. 21) Po. *ἡμῖν* | *αὐτός?* || 29 *χρῆμα* ς probabil.

γεγονὼς καὶ γινόμενος ἐν ταῖς μεταβολαῖς; ὥσθ' ὅρα καὶ σκόπει, δαιμόνιε, μὴ μεθιστὰς καὶ ἀπάγων ἕκαστον, ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσίν τινα κόσμου φιλοσοφῇς καὶ
E *τὸ νεῖκος ἐπάγῃς τὸ Ἐμπεδοκλέους τοῖς πράγμασι, μᾶλλον δὲ τοὺς παλαιοὺς κινῇς Τιτᾶνας ἐπὶ τὴν φύσιν καὶ Γίγαντας καὶ τὴν μυθικὴν ἐκείνην καὶ φοβερὰν ἀκοσμίαν καὶ πλημμέλειαν ἐπιδεῖν ποθῇς, χωρὶς τὸ βαρὺ πᾶν καὶ χωρὶς . . . τὸ κοῦφον*

'ἔνθ' οὔτ' ἠελίοιο δεδίσκεται ἀγλαὸν εἶδος,
οὐδὲ μὲν οὐδ' αἴης λάσιον γένος, οὐδὲ θάλασσα',

ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς (B 27), *οὐ γῆ θερμότητος μετεῖχεν, οὐχ ὕδωρ πνεύματος, οὐκ ἄνω τι τῶν βαρέων, οὐ κάτω τι τῶν κούφων· ἀλλ' ἄκρατοι καὶ ἄστοργοι καὶ μονάδες αἱ τῶν ὅλων ἀρχαί, μὴ προσιέμεναι σύγκρισιν ἑτέ-*
F *ρου πρὸς ἕτερον μηδὲ κοινωνίαν, ἀλλὰ φεύγουσαι καὶ ἀποστρεφόμεναι καὶ φερόμεναι φορὰς ἰδίας καὶ αὐθάδεις οὕτως εἶχον ὡς ἔχει πᾶν οὗ θεὸς ἄπεστι κατὰ Πλάτωνα* (Tim. 53 b), *τουτέστιν, ὡς ἔχει τὰ σώματα νοῦ καὶ ψυχῆς ἀπολιπούσης, ἄχρις οὗ τὸ ἱμερτὸν ἧκεν ἐπὶ τὴν φύσιν ἐκ προνοίας, Φιλότητος ἐγγενομένης καὶ Ἀφροδίτης καὶ*
927 *Ἔρωτος, | ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει καὶ Παρμενίδης καὶ Ἡσίοδος, ἵνα καὶ τόπους ἀμείψαντα καὶ δυνάμεις ἀπ' ἀλλήλων μεταλαβόντα καὶ τὰ μὲν κινήσεως τὰ δὲ μονῆς ἀνάγκαις ἐνδεθέντα καὶ καταβιασθέντα πρὸς τὸ βέλτιον,*

3 sqq. Proclus ad Platonis Parm. 659 St. Bignone, L'Aristotele perduto II 419 || **17** cf. 430 d || **19** sqq. cf. 756 e Vorsokr. 28 B 13. 31 B 17 Hesiod. Theog. 120

8 lac. 8 lit. E 3–4 B *τιθεὶς* suppl. Bern. *διαστὰν* (cf. Empedocl. A 37)? Po. || **9** *δεδίττεται* E B corr. Karsten *διείδεται ὠκέα γυῖα* Eudemus ap. Simplic. ad Phys. 1183, 23, qui tamen fort. non eundem versum adfert, cum non ad discordiae sed ad concordiae statum eum referat; Bignone, Empedocle 599 || **10** *γένος*] *μένος* Bergk *σθένος*? || **14** *σύγκρισιν* cf. Empedocles A 37 || **20** *ἐκ*] *ἔργον*? ut p. 47, 6 cf. Emped. B 17, 23 et 756 e (oppon. v. 5)

ἐξ οὗ πέφυκεν, ἐνδοῦναι καὶ μεταστῆναι . . . ἁρμονίαν καὶ κοινωνίαν ἀπεργάσηται τοῦ παντός.

13. *Εἰ μὲν γὰρ οὐδ' ἄλλο τι τῶν τοῦ κόσμου μερῶν παρὰ φύσιν ἔσχεν, ἀλλ' ἕκαστον ᾗ πέφυκε κεῖται, μηδεμιᾶς μεθιδρύσεως μηδὲ μετακοσμήσεως δεόμενον μηδ' ἐν ἀρχῇ δεηθέν, ἀπορῶ τί τῆς προνοίας ἔργον ἐστὶν ἢ τίνος γέγονε ποιητὴς καὶ πατὴρ δημιουργὸς ὁ Ζεὺς 'ὁ ἀριστοτέχνας.' οὐ γὰρ ἐν στρατοπέδῳ τακτικῶν ὄφελος, εἴπερ* B *εἰδείη τῶν στρατιωτῶν ἕκαστος ἀφ' ἑαυτοῦ τάξιν τε καὶ χώραν κατὰ καιρὸν οὗ δεῖ λαβεῖν καὶ διαφυλάσσειν, οὐδὲ κηπουρῶν οὐδ' οἰκοδόμων, εἰ πῇ μὲν αὐτὸ τὸ ὕδωρ ἀφ' αὑτοῦ πέφυκεν ἐπιέναι τοῖς δεομένοις καὶ κατάρδειν ἐπιρρέον, πῇ δὲ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ λίθοι ταῖς κατὰ φύσιν χρώμενα ῥοπαῖς καὶ νεύσεσιν ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνειν τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν καὶ χώραν. εἰ δ' οὗτος μὲν ἄντικρυς ἀναιρεῖ τὴν πρόνοιαν ὁ λόγος, τῷ θεῷ δ' ἡ τάξις τῶν ὄντων προσήκει καὶ ⟨τὸ⟩ διαιρεῖν, τί θαυμαστὸν οὕτως τετάχθαι καὶ διηρμόσθαι τὴν φύσιν, ὡς ἐνταῦθα μὲν πῦρ ἐκεῖ δ' ἄστρα, καὶ πάλιν ἐνταῦθα μὲν* C *γῆν ἄνω δὲ σελήνην ἱδρῦσθαι, βεβαιοτέρῳ τοῦ κατὰ φύσιν τῷ κατὰ λόγον δεσμῷ περιληφθεῖσαν; ὡς, εἴ γε πάντα δεῖ ταῖς κατὰ φύσιν ῥοπαῖς χρῆσθαι καὶ φέρεσθαι καθ' ὃ πέφυκε, μήθ' ἥλιος κυκλοφορείσθω μήτε φωσφόρος μηδὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων μηδείς· ἄνω γάρ, οὐ κύκλῳ τὰ κοῦφα καὶ πυροειδῆ κινεῖσθαι πέφυκεν. εἰ δὲ τοιαύτην ἐξαλλαγὴν ἡ φύσις ἔχει παρὰ τὸν τόπον, ὥστ' ἐνταῦθα μὲν ἄνω φαίνεσθαι φερόμενον τὸ πῦρ, ὅταν δ' εἰς τὸν οὐρανὸν παραγένηται, τῇ δίνῃ συμπεριστρέφεσθαι, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ τοῖς βαρέσι καὶ γεώδεσιν ἐκεῖ γενο-* D

7 Pindar. fr. 57 cf. 618b 807c 550a 1065e

1 lac. 7 lit. E 8–9 B ⟨*τάξιν καὶ*⟩ Bern. ⟨*κόσμον καὶ*⟩ Po. sec. Adl. cf. p. 46, 3 et 1014b ⟨*τὰ σώματα*⟩ Ch., quod tamen ex p. 46, 18 auditur || **10** *κατὰ* Madv. *καὶ* || **12** *ἀπ'* E | *ἐπεῖναι* EB corr. Emp. || **14** *τροπαῖς* EB corr. Turn. || **17** add. Duebn. *διαίρεσις* Emp. || **19** *μὲν*² om. E || **21** *δεσμωτηρίῳ ληφθ.* EB corr. Wy. || **23** *μήθ'* Bern. *μηδ'* || **28** *συμπ.* ut p. 55, 21 || **29** *ἐκεῖ γεν.* Wy. *ἐκγεν.*

μένοις συμβέβηκεν ὡσαύτως εἰς ἄλλο κινήσεως εἶδος ὑπὸ
τοῦ περιέχοντος ἐκνενικῆσθαι; οὐ γὰρ δὴ τῶν μὲν ἐλα-
φρῶν τὴν ἄνω φορὰν ἀφαιρεῖσθαι τῷ οὐρανῷ κατὰ φύσιν
ἐστί, τῶν δὲ βαρέων καὶ κάτω ῥεπόντων οὐ δύναται κρα-
τεῖν, ἀλλ' ⟨ᾗ⟩ ποτ' ἐκεῖνα δυνάμει, καὶ ταῦτα μετακο-
σμήσας ἐχρήσατο τῇ φύσει αὐτῶν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

14. *Οὐ μὴν ἀλλ' εἴ γε δεῖ τὰς καταδεδουλωμένας*
ἕξεισ... δόξας ἀφέντας ἤδη τὸ φαινόμενον ἀδεῶς λέγειν,
οὐδὲν ἔοικεν ὅλου μέρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν
ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄν τις ἁπλῶς κατὰ φύσιν προσ-
E *αγορεύσειεν· ἀλλ' ὅταν ἕκαστον, οὗ χάριν γέγονε καὶ πρὸς*
ὃ πέφυκεν ἢ πεποίηται, τούτῳ ⟨μέλλῃ⟩ παρέχειν χρη-
σίμως καὶ οἰκείως κινούμενον ἑαυτὸ καὶ πάσχον ἢ ποιοῦν
ἢ διακείμενον, ὡς ἐκείνῳ πρὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ δύ-
ναμιν ἐπιτήδειόν ἐστι, τότε δοκεῖ τὴν κατὰ φύσιν χώραν
ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν. ὁ γοῦν ἄνθρωπος, ὡς εἴ
τι τῶν ὄντων ἕτερον κατὰ φύσιν γεγονώς, ἄνω μὲν ἔχει
τὰ ἐμβριθῆ καὶ γεώδη μάλιστα περὶ τὴν κεφαλήν, ἐν δὲ
τοῖς μέσοις τὰ θερμὰ καὶ πυρώδη· τῶν δ' ὀδόντων οἱ
μὲν ἄνωθεν οἱ δὲ κάτωθεν ἐκφύονται καὶ οὐδέτεροι παρὰ
φύσιν ἔχουσιν· οὐδὲ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμ-
F *ματα ἀποστίλβον κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ καὶ*
καρδίᾳ παρὰ φύσιν, ἀλλ' ἕκαστον οἰκείως καὶ χρησίμως
τέτακται. 'ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων' χελωνῶν τε
καὶ παντὸς ὀστρέου φύσιν, ὥς φησιν ὁ Ἐμπεδοκλῆς
(B 76), *καταμανθάνων*

'ἔνθ' ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν',

καὶ οὐ πιέζει τὸ λιθῶδες οὐδὲ καταθλίβει τὴν ἕξιν ἐπι-
928 *κείμενον, | οὐδέ γε πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κουφότητος εἰς*

11 sqq. et **24** cf. 618 b

5 *ἀλλ' ποτε* EB suppl. Emp. || **8** lac. 3 lit. E 7 (in fine v.) B *ἕξει σ⟨αθρᾶ⟩* Po. (cf. 476 d al., Wy. ad 137 b) || **10** *ἣν* Basil. *ἡ* || **12** add. Po. ex 618 b *παρέχῃ* vulgo || **16. 17** *εἴ τι* Wy. *ἐπὶ | τὸν* B || **20** *ἐμφ.* B[1] corr. ipse || **24** *χελύων* 618 b quod hic quoque vulgo scribunt, fort. recte

τὴν ἄνω χώραν ἀποπτάμενον οἴχεται, μέμικται δέ πως
πρὸς ἄλληλα καὶ συντέτακται κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν.
(15.) ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν καὶ τὸν κόσμον, εἴ γε δὴ
ζῷόν ἐστι, πολλαχοῦ γῆν ἔχοντα πολλαχοῦ δὲ πῦρ καὶ
ὕδωρ καὶ πνεῦμα, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀποτεθλιμμένον ἀλλὰ
λόγῳ διακεκοσμημένον. οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐνταῦθα
τοῦ σώματός ἐστιν ὑπὸ κουφότητος ἐκπιεσθείς, οὐδ' ἡ
καρδία τῷ βάρει ὀλισθοῦσα πέπτωκεν εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ' □
ὅτι βέλτιον ἦν οὕτως ἑκάτερον τετάχθαι. μὴ τοίνυν μηδὲ
τῶν τοῦ κόσμου μερῶν νομίζωμεν μήτε γῆν ἐνταῦθα κεῖ- B
σθαι συμπεσοῦσαν διὰ βάρος, μήτε τὸν ἥλιον, ὡς ᾤετο
Μητρόδωρος ὁ Χῖος, εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀσκοῦ δίκην
ὑπὸ κουφότητος ἐκτεθλῖφθαι, μήτε τοὺς ἄλλους ἀστέρας
ὥσπερ ἐν ζυγῷ σταθμοῦ διαφορᾷ ῥέψαντας ἐν οἷς εἰσι γε-
γονέναι τόποις· ἀλλὰ τοῦ κατὰ λόγον κρατοῦντος οἱ μὲν
ὥσπερ 'ὄμματα φωσφόρα' τῷ προσώπῳ τοῦ παντὸς
'ἐνδεδεμένοι' περιπολοῦσιν, ἥλιος δὲ καρδίας ἔχων δύ-
ναμιν ὥσπερ αἷμα καὶ πνεῦμα διαπέμπει καὶ διασκεδάν-
νυσιν ἐξ ἑαυτοῦ θερμότητα καὶ φῶς, γῇ δὲ καὶ θαλάσσῃ
χρῆται κατὰ φύσιν ὁ κόσμος, ὅσα κοιλίᾳ καὶ κύστει ζῷον.
σελήνη δ' ἡλίου μεταξὺ καὶ γῆς ὥσπερ καρδίας καὶ κοι- C
λίας ἧπαρ ἤ τι μαλθακὸν ἄλλο σπλάγχνον ἐγκειμένη τήν
τ' ἄνωθεν ἀλέαν ἐνταῦθα διαπέμπει καὶ τὰς ἐντεῦθεν
ἀναθυμιάσεις πέψει τινὶ καὶ καθάρσει λεπτύνουσα περὶ
ἑαυτὴν ἀναδίδωσιν. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλλα τὸ γεῶδες αὐτῆς
καὶ στερέμνιον ἔχει τινὰ πρόσφορον χρείαν, ἄδηλον ἡμῖν.
ἐν παντὶ δὲ κρατεῖ τὸ βέλτιον τοῦ κατηναγκασμένου.

τί γὰρ ⟨οὐχ⟩ οὕτως λάβωμεν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι λέγου-
σι, τὸ εἰκός; λέγουσι δὲ τοῦ αἰθέρος τὸ μὲν αὐγοειδὲς

Cap. 15: Reinhardt KuS 331 RE XXII 1, 694 || **12** deest Vorsokr. 70 || **16** cf. 98b, sec. Plat. Tim. 45b || **27** ut p. 48, 6 sec. Plat. Tim. 48a || **29** SVF II 668

8 ⟨*κατ*⟩*ολισθ*. ob hiatum Bern. || **9** *μηδὲ* Emp. *μήτε* || **14** *ῥέψαντος* E || **27** *κρατεῖται βέλτιον τοῦτο κατηναγκασμένον* EB corr. Kepl. (in versione) Wy. || **28** add. Po. *τί γάρ; οὕτως* Raing. *τί γάρ, ὅταν λ.* Emp. cf. 1101a

καὶ λεπτὸν ὑπὸ μανότητος οὐρανὸν γεγονέναι, τὸ δὲ πυκνωθὲν καὶ συνειληθὲν ἄστρα· τούτων δὲ τὸ νωθρότατον
D *εἶναι τὴν σελήνην καὶ θολερώτατον. ἀλλ' ὅμως ὁρᾶν πάρεστιν οὐκ ἀποκεκριμένην τοῦ αἰθέρος τὴν σελήνην, ἀλλ' ἔτι πολλῷ μὲν τῷ περὶ αὐτὴν ἐμφερομένην, πολλὴν δ' ὑφ' ἑαυτὴν ἔχουσαν ἀνέμων ... δινεῖσθαι καὶ κομήτας. οὕτως οὐ ταῖς ῥοπαῖς σεσήκωται κατὰ βάρος καὶ κουφότητα τῶν σωμάτων ἕκαστον, ἀλλ' ἑτέρῳ λόγῳ κεκόσμηται.'*

16. *Λεχθέντων δὲ τούτων κἀμοῦ τῷ Λευκίῳ τὸν λόγον παραδιδόντος ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις βαδίζοντα τοῦ δόγματος, Ἀριστοτέλης μειδιάσας 'μαρτύρομαι' εἶπεν 'ὅτι τὴν πᾶσαν ἀντιλογίαν πεποίησαι πρὸς τοὺς αὐτὴν μὲν*
E *ἡμίπυρον εἶναι τὴν σελήνην ὑποτιθεμένους, κοινῇ δὲ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω ῥέπειν ἐξ ἑαυτῶν φάσκοντας· εἰ δ' ἔστι τις ὁ λέγων κύκλῳ τε κινεῖσθαι κατὰ φύσιν τὰ ἄστρα καὶ πολὺ παρηλλαγμένης οὐσίας εἶναι τῶν τεττάρων, οὐδ' ἀπὸ τύχης ἦλθεν ἐπὶ μνήμην ἡμῖν, ὥστ' ἐμέ τε πραγμάτων ἀπηλλάχθαι καὶ . . . Λεύκιος '⟨ἥκιστα,⟩ ὠγαθέ' εἶπεν, 'ἀλλὰ τὰ ἄλλα μὲν ἴσως ἄστρα καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν εἴς τινα φύσιν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ καὶ τῆς κατὰ πάθος ἀπηλλαγμένην μεταβολῆς τιθεμένοις ὑμῖν καὶ κύκλον ἄγουσιν ἀιδίου καὶ ἀτελευτήτου*
F *περιφορᾶς ... οὐκ ἂν τις ἕν γε τῷ νῦν διαμάχοιτο, καίτοι*

14 Berossus ap. Cleomedem II 4 p. 180, 24 et Stoici

4 *ἀποκεκριμένου* E *ἀποκεκρυμμένου* B corr. Basil. || **5** *μὲν* Bens. *ἐν* | *πολὺν* Madv. || **6** lac. 30 lit. E 23 (in fine v.) B ⟨*βίαν* (hoc iam Wy.), *ὑφ' ὧν ἐκθλιβέντας φασὶν ἐν τῷ αἰθέρι*⟩ *δυν.* fere Po., cf. Gilbert. Meteor. Theorien usw., Leipzig 1907, 649–653 (de ventis ac turbinibus Stob. I 228, 24 et Sen. N. Qu. VII 4. 5) *πολὺν... ἔχουσαν ἐν ᾧ* ⟨*λέγουσιν αὐτοὶ τοὺς πωγωνίας*⟩ Ch. || **11** *βαδίζοντος* EB corr. Po. cl. p. 51, l. 24 948a Metrodor. Athen. 280a || **19** lac. 8 lit. EB ⟨*σέ, ὦ Λεύκιε', καὶ ὁ*⟩ Wy. an ⟨*σὲ τό γε καθ' ἡμᾶς'· ὁ δὲ*⟩? || **20** lac. 9 lit. E 8 B suppl. Bern. || **23** *ἡμῖν* EB corr. Turn. | *ἄγουσι δι' οὗ* EB corr. Emp. || **24** lac. 15 lit. E 13 B ⟨*τῶν οὐρανίων*⟩ Adl. an fere *ἄγουσαν* ⟨*δι'*⟩ *ἀιδίου κ. ἀ. π.* ⟨*ὁμαλῶς περαινόμενον*⟩? Po. *ἄγουσαν δι' οὗ καὶ ἀτ. περ.* ⟨*οἷόν τε φύσιν ἔχειν*⟩ Ch.

μυρίων οὐσῶν ἀποριῶν· ὅταν δὲ καταβαίνων ὁ λόγος οὕτω θίγῃ τῆς σελήνης, οὐκέτι φυλάττει τὴν ἀπάθειαν ἐν αὐτῇ καὶ τὸ κάλλος ἐκείνου τοῦ σώματος· ἀλλ' ἵνα τὰς ἄλλας ἀνωμαλίας καὶ διαφορὰς ἀφῶμεν, αὐτὸ τοῦτο τὸ διαφαινόμενον πρόσωπον πάθει τινὶ τῆς οὐσίας ἢ ἀναμίξει πως ἑτέρας ἐπιγέγονε· πάσχει δέ τι καὶ τὸ μιγνύμενον· ἀποβάλλει γὰρ τὸ εἰλικρινές, βίᾳ τοῦ χείρονος ἀναπιμπλάμενον. | αὐγῆς δὲ νώθειαν καὶ τάχους ἀμβλύτητα 929 *καὶ τὸ θερμὸν ἀδρανὲς καὶ ἀμαυρόν, ᾧ κατὰ τὸν Ἴωνα* (fr. 57) *'μέλας οὐ πεπαίνεται βότρυς', εἰς τί θησόμεθα πλὴν ἀσθένειαν αὐτῆς καὶ πάθος; ⟨πόθεν οὖν πάθους⟩ ἀιδίῳ σώματι καὶ ὀλυμπίῳ μέτεστιν; ὅλως γάρ, ὦ φίλε Ἀριστότελες, γῆ μὲν οὖσα πάγκαλόν τι χρῆμα καὶ σεμνὸν ἀναφαίνεται καὶ κεκοσμημένον, ὡς δ' ἄστρον ἢ φῶς ἤ τι σῶμα θεῖον καὶ οὐράνιον δέδια μὴ ἄμορφος ᾖ καὶ ἀπρεπὴς καὶ καταισχύνουσα τὴν καλὴν ἐπωνυμίαν· εἴ γε τῶν ἐν οὐρανῷ τοσούτων τὸ πλῆθος ὄντων μόνη φωτὸς ἀλλοτρίου δεομένη περίεισι, κατὰ Παρμενίδην* (B 15) *'ἀεὶ παπταίνουσα πρὸς αὐγὰς ἠελίοιο'. ὁ* B *μὲν οὖν ἑταῖρος ἐν τῇ διατριβῇ τοῦτο δὴ τὸ Ἀναξαγόρειον* (B 18) *ἀποδεικνύς, ὡς ἥλιος ἐντίθησι τῇ σελήνῃ τὸ λαμπρόν, ηὐδοκίμησεν· ἐγὼ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἐρῶ, ἃ παρ' ὑμῶν ἢ μεθ' ὑμῶν ἔμαθον, ἔχων δὲ τοῦτο πρὸς τὰ λοιπὰ βαδιοῦμαι.*

Φωτίζεσθαι τοίνυν τὴν σελήνην οὐχ ὡς ὕελον ἢ κρύσταλλον ἐλλάμψει καὶ διαφαύσει τοῦ ἡλίου πιθανόν ἐστιν, οὐδ' αὖ κατὰ σύλλαμψίν τινα καὶ συναυγασμόν, ὥσπερ αἱ δᾷδες αὐξομένου τοῦ φωτός· οὕτως γὰρ οὐδὲν ἧττον

2 Cleomedes II 4 p. 182, 22 sqq. Reinhardt KuS 403 ‖ **10** cf. 658 b

2 *οὕτω* ut saepe post part. *οὗτος* Wy. ‖ **3** *ἐκεῖνο* Duebn. sed cf. v. 12. 15 ‖ **8** *αὐγῆς* Sandbach (*αὐγῆς δὲ ἀμβλύτητα καὶ τάχους νώθειαν*) *αὐτῆς* EB | *νωθείαν* EB *νώθ.* Bern. ‖ **9** *ᾧ* Basil. om. E *καὶ* B ‖ **11** add. Po. ⟨*εἰ πάθους*⟩ Duebn. ‖ **16** sc. a *σέλας* derivatam ‖ **18** *περίεστι* B[1] ‖ **19** *αἰεὶ* ς ‖ **23** *τοῦτο* om. B, unde *ἑκὼν* pro *ἔχων* Xyl. edd. (exc. Raing.) cf. p. 59, 7. an *ἐχόμενος δὲ τούτου*? ‖ **25** *ὕελλον* EB[corr.] ‖ **27** *οὔτ'* EB *οὐδ'* Bern.

ἐν νουμηνίαις ἢ διχομηνίαις ἔσται πανσέληνος ἡμῖν, εἰ μὴ στέγει μηδ' ἀντιφράττει τὸν ἥλιον, ἀλλὰ δίεισιν ὑπὸ μανό-
C *τητος ἢ κατὰ σύγκρασιν εἰσλάμπει καὶ συνεξάπτει περὶ αὐτὴν τὸ φῶς. οὐ γάρ ἔστιν ἐκκλίσεις οὐδ' ἀποστροφὰς αὐτῆς, ὥσπερ ὅταν ᾖ διχότομος καὶ ἀμφίκυρτος ἢ μηνοειδής, αἰτιᾶσθαι περὶ τὴν σύνοδον, ἀλλὰ κατὰ στάθμην, φησὶ Δημόκριτος* (A 69a), *ἱσταμένη τοῦ φωτίζοντος ὑπολαμβάνει καὶ δέχεται τὸν ἥλιον, ὥστ' αὐτήν τε φαίνεσθαι καὶ διαφαίνειν ἐκεῖνον εἰκὸς ἦν. ἡ δὲ πολλοῦ δεῖ τοῦτο ποιεῖν· αὐτή τε γὰρ ἄδηλός ἐστι τηνικαῦτα κἀκεῖνον ἀπέκρυψε καὶ ἠφάνισε πολλάκις, ʻἀπεσκέδασεν δέ οἱ αὐγάς', ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς* (B 42),

† *ʻἔσ τε αἶαν καθύπερθεν, ἀπεσκνίφωσε δὲ γαίης*
τόσσον, ὅσον τ' εὖρος γλαυκώπιδος ἔπλετο μήνης',

D *καθάπερ εἰς νύκτα καὶ σκότος οὐκ εἰς ἄστρον ἕτερο⟨ν⟩ τοῦ φωτὸς ἐμπεσόντος. ὃ δὲ λέγει Ποσειδώνιος, ὡς ὑπὸ βάθους τῆς σελήνης οὐ περαιοῦται δι' αὐτῆς τὸ τοῦ ἡλίου φῶς πρὸς ἡμᾶς, ἐλέγχεται καταφανῶς. ὁ γὰρ ἀὴρ ἄπλετος ὢν καὶ βάθος ἔχων πολλαπλάσιον τῆς σελήνης ὅλος ἐξηλιοῦται καὶ καταλάμπεται ταῖς αὐγαῖς.*

Ἀπολείπεται τοίνυν τὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ἀνακλάσει τινὶ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην γίνεσθαι τὸν ἐνταῦθα φωτισμὸν ἀπ' αὐτῆς. ὅθεν οὐδὲ θερμὸν οὐδὲ λαμπρὸν ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ ἦν εἰκὸς ἐξάψεως καὶ μίξεως ⟨δυοῖν⟩ φώτων γεγενημένης ἀλλ' οἷον αἵ τε φω-
E *ναὶ κατὰ τὰς ἀνακλάσεις ἀμαυροτέραν ἀναφαίνουσι τὴν ἠχὼ τοῦ φθέγματος αἵ τε πληγαὶ τῶν ἀφαλλομένων βελῶν μαλακώτεραι προσπίπτουσιν, ʻὡς αὐγὴ τύψασα σε-*

16 p. 73 B. Reinhardt KuS 404 || **21 sqq.** Cleomedes II 4 p. 182, 16

2 *δίησιν* Madv. sed. cf. *εἰσλάμπει* || **11** *ἀπεσκεύασε* EB corr. Xyl. *ἀπεστέγασεν* Diels || **12** *ὡς*] *ὥσπερ* per errorem Bern. || **13** *ἐς γαῖαν* Xyl. *ἔστ' ἂν ἴῃ* Diels || **14** *ἐπλ. γλαυκ.* B || **15** lac. 1–2 lit. E 4 B *ἕτερόν τι* Adl. || **20** *ὅλως* B || **23** *οὐδὲν θ.* Emp. || **25** lac. 4 lit. E 2–3 B suppl. Po. *δύο* Reinh. Raing. || **28** *αὐτὴ* EB corr. Xyl.

ληναίης κύκλον εὐρύν' (Empedocles B 43) *ἀσθενῆ καὶ ἀμυδρὰν ἀνάρροιαν ἴσχει πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν κλάσιν ἐκλυομένης τῆς δυνάμεως'.*

17. *Ὑπολαβὼν δ' ὁ Σύλλας 'ἀμέλει ταῦτ'' εἶπεν 'ἔχει τινὰς πιθανότητας· ὃ δ' ἰσχυρότατόν ἐστι τῶν ἀντιπιπτόντων, πότερον ἔτυχέ τινος παραμυθίας ἢ παρῆλθεν ἡμῶν τὸν ἑταῖρον;' 'τί τοῦτο' ἔφη 'λέγεις;' ὁ Λεύκιος· 'ἦ τὸ πρὸς τὴν διχότομον ἀπορούμενον'; 'πάνυ μὲν οὖν'
ὁ Σύλλας εἶπεν· 'ἔχει γάρ τινα λόγον τὸ πάσης ἐν ἴσαις* F
*γωνίαις γινομένης ἀνακλάσεως, ὅταν ἡ σελήνη διχοτομοῦσα μεσουρανῇ, μὴ φέρεσθαι τὸ φῶς ἐπὶ γῆς ἀπ' αὐτῆς ἀλλ' ὀλισθάνειν ἐπέκεινα τῆς γῆς· ὁ γὰρ ἥλιος ἐπὶ
τοῦ ὁρίζοντος ὢν ἅπτεται τῇ ἀκτῖνι τῆς σελήνης· | διὸ* 930
*καὶ κλασθεῖσα πρὸς ἴσα⟨ς⟩ ἐπὶ θάτερον ἐκπεσεῖται πέρας καὶ οὐκ ἀφήσει δεῦρο τὴν αὐγήν· ἢ διαστροφὴ μεγάλη καὶ παράλλαξις ἔσται τῆς γωνίας, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστιν'. 'ἀλλὰ νὴ Δί'' εἶπεν ὁ Λεύκιος 'καὶ τοῦτ' ἐρρήθη'. καὶ πρός γε Μενέλαον ἀποβλέψας ἐν τῷ διαλέγεσθαι τὸν μαθηματικόν 'αἰσχύνομαι μέν' ἔφη 'σοῦ παρόντος, ὦ φίλε Μενέλαε, θέσιν ἀναιρεῖν μαθηματικήν ὥσπερ θεμέλιον τοῖς κατοπτρικοῖς ὑποκειμένην πράγμασιν· ἀνάγκη δ' εἰπεῖν ὅτι τὸ πρὸς ἴσας γίνεσθαι γωνίας ἀνάκλασιν πᾶσαν οὔτε φαινόμενον αὐτόθεν οὔθ' ὁμολογούμενόν
ἐστιν, ἀλλὰ διαβάλλεται μὲν ἐπὶ τῶν κυρτῶν κατόπτρων,* B
ὅταν ἐμφάσεις ποιῇ μείζονας ἑαυτῶν πρὸς ἓν τὸ τῆς ὄψεως σημεῖον, διαβάλλεται δὲ τοῖς διπτύχοις κατόπτροις, ὧν ἐπικλιθέντων πρὸς ἄλληλα καὶ γωνίας ἐντὸς γενομέ-

De cap. 17 doctrina cf. Kepler || 5 sqq. problema in scholis saepe tractatum. cf. Cleomedes II 4 p. 186, 7 sqq. || 24 *κυρτὰ κάτοπτρα* sunt 'convexa specula cylindrica, cf. Sext. hyp. I 48' Ch. (male tamen *τὸ τ. δ. σ.* subiectum enuntiati esse statuens)

7 *λέγεις' ἔφη* Ald. || 8 *ἦ* Kron. Mnemos. 1941, 43 *ἤ* || 10 *διχότομος οὖσα* (cf. Cleom. 186, 9) Wy. || 11 *ἐπὶ ⟨τὴν⟩ γῆν* Adl. || 12 et p. 54, 10 *ὀλισθαίν.* EB || 14 add. Bens. || 21 *προβλήμασιν?* || 22 *εἶπεν* EB corr. Duebn. | *τείνεσθαι* EB corr. Turn. || 25 *μείονας* Schmertosch sed cf. Raing. et Ch. || 27 *ὡς ἐπικριθέντων* EB corr. Turn.

νης ἑκάτερον τῶν ἐπιπέδων διττὴν ἔμφασιν ἀποδίδωσι καὶ ποιεῖ τέτταρας εἰκόνας ἀφ' ἑνὸς προσώπου, δύο μὲν ἀντιστρόφους τοῖς ἔξωθεν [ἀριστεροῖς] μέρεσι, δύο δὲ δεξιοφανεῖς ⟨ἀλλ'⟩ ἀμαυρὰς ἐν βάθει τῶν κατόπτρων. ὧν τῆς γενέσεως τὴν αἰτίαν Πλάτων ἀποδίδωσιν (Tim. 46b). *εἴρηκε γὰρ ὅτι τοῦ κατόπτρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν* C *ὕψος λαβόντος ὑπαλλάττουσιν αἱ ὄψεις τὴν ἀνάκλασιν ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἐπὶ θάτερα μεταπίπτουσαν. εἴπερ οὖν τῶν ὄψεων εὐθὺς πρὸς ἡμᾶς ... ἀνατρέχουσιν, αἱ δ' ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν κατόπτρων ὀλισθάνουσαι πάλιν ἐκεῖθεν ἀναφέρονται πρὸς ἡμᾶς, οὐ δυνατόν ἐστιν ἐν ἴσαις γω-* □ *νίαις γίνεσθαι πάσας ἀνακλάσεις. οἷς οἱ ὁμόσε χωροῦντες ἀξιοῦσιν αὐτοῖς τοῖς ἀπὸ τῆς σελήνης ἐπὶ γῆν φερομένοις ῥεύμασι τὴν ἰσότητα τῶν γωνιῶν ἀναιρεῖν, πολλῷ τοῦτ' ἐκείνου πιθανώτερον εἶναι νομίζοντες. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ τοῦτο χαρίζεσθαι τῇ πολλὰ δὴ φίλῃ γεω-* D *μετρίᾳ καὶ δοῦναι, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν ἠκριβωμένων ταῖς λειότησι συμπίπτειν ἐσόπτρων εἰκός ἐστιν, ἡ δὲ σελήνη πολλὰς ἀνωμαλίας ἔχει καὶ τραχύτητας, ὥστε τὰς αὐγὰς ἀπὸ σώματος μεγάλου προσφερομένας ὕψεσιν ἀξιολόγοις ἀντιλάμψεις καὶ διαδόσεις ἀπ' ἀλλήλων λαμβάνουσιν, ἀνακλᾶσθαί τε παντοδαπῶς καὶ περιπλέκεσθαι καὶ συνάπτειν αὐτὴν ἑαυτῇ τὴν ἀνταύγειαν, οἷον ἀπὸ πολλῶν φερομένην πρὸς ἡμᾶς κατόπτρων. ἔπειτα κἂν πρὸς αὐτῇ τῇ σελήνῃ τὰς ἀντανακλάσεις ἐν ἴσαις γωνίαις ποιῶμεν, οὐκ ἀδύνατον φερομένας ἐν διαστήματι τοσούτῳ τὰς αὐγὰς κλάσεις ἴσχειν καὶ περιολισθήσεις, ὡς συγ-* E *χεῖσθαι καὶ κάμπτειν τὸ φῶς.*

1 *διττῆς* EB corr. Turn. *διττῶς?* ‖ **3** ⟨*ἐν*⟩ *τοῖς* Emp. | del. Emp. *ἐναργεστέρας* Raing. ‖ **4** add. Po. | post *κατόπτρων* iterantur *ὅταν* p. 53, 25 – *δε* 26 (quia librarius archetypi ad praecedentem columnam aberravit), sequ. lac. 13 lit. E 10 B ‖ **7** *ὕψος* e Platone ‖ **9** lac. 18 lit. E 15 B ⟨*αἱ μὲν*⟩ ς ⟨*αἱ μὲν κατ' ἀνάκλασιν*⟩ Po. ⟨*αἱ μὲν ἐκ τῶν ἔξωθεν*⟩ Adl. Progr. 4 ⟨*αἱ κατὰ στάθμην*⟩ Mau ‖ **12** *οἷς οἱ* (vel *οἷς τινες*) Po. *ὅσας* EB (*ὁμ. χ.* ut in vita Thes. 10, 2 al.) *ὥστ' ἔνιοι μὲν τοῖς μαθηματικοῖς ὁμόσε χ.* Ch. ‖ **14** *ῥήμασι* E ‖ **27** *συγκεῖσθαι* EB corr. Wy. ‖ **28** *λάμπειν* EB corr. Emp.

Ἔνιοι δὲ καὶ δεικνύουσι γράφοντες, ὅτι πολλὰ τῶν φώτων αὐγὴν ἀφίησι κατὰ γραμμῆς ὑπὸ τὴν κεκλιμένην ὑποταθείσης· σκευωρεῖσθαι δ' ἅμα λέγοντι διάγραμμα, καὶ ταῦτα πρὸς πολλούς, οὐκ ἐνῆν.

18. Τὸ δ' ὅλον' ἔφη 'θαυμάζω πῶς τὴν διχότομον ἐφ' ἡμᾶς κινοῦσιν ἐμπίπτουσαν μετὰ τῆς ἀμφικύρτου καὶ τῆς μηνοειδοῦς. εἰ γὰρ αἰθέριον ὄγκον ἢ πύρινον ὄντα τὸν τῆς σελήνης ἐφώτιζεν ὁ ἥλιος, οὐκ ἂν ἀπέλειπεν αὐτῇ⟨ς⟩ σκιερὸν ἀεὶ καὶ ἀλαμπὲς ἡμισφαίριον πρὸς αἴσθησιν, ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἔψαυε περιών, ὅλην ἀναπίμπλασθαι καὶ δι' ὅλης τρέπεσθαι τῷ φωτὶ πανταχόσε F χωροῦντι δι' εὐπετείας ἦν προσῆκον. ὅπου γὰρ οἶνος ὕδατος θιγὼν κατὰ πέρας καὶ σταγὼν αἵματος εἰς ὑγρὸν ἐμπεσόντος ἀνέχρωσε πᾶν ἅμα ... φοινιχθέν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀέρα λέγουσιν οὐκ ἀπορροίαις τισὶν οὐδ' ἀκτῖσι μεμιγμέναις ἀλλὰ τροπῇ καὶ μεταβολῇ κατὰ νύξιν ἢ ψαῦσιν ἀπὸ τοῦ φωτὸς ἐξηλιοῦσθαι, πῶς ἄστρον ἄστρου καὶ φῶς φωτὸς ἀψάμενον οἴονται μὴ κεράννυσθαι μηδὲ σύγχυσιν ποιεῖν δι' ὅλου καὶ μεταβολὴν | ἀλλ' ἐκεῖνα φωτίζειν 931 μόνον, ὧν ἅπτεται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν; ὃν γὰρ ὁ ἥλιος περιιὼν κύκλον ἄγει καὶ περιστρέφει περὶ τὴν σελήνην, νῦν μὲν ἐπιπίπτοντα τῷ διορίζοντι τὸ ὁρατὸν αὐτῆς καὶ τὸ ἀόρατον, νῦν δ' ἀνιστάμενον πρὸς ὀρθὰς ὥστε τέμνειν ἐκεῖνον ὑπ' ἐκείνου τε τέμνεσθαι, ἄλλαις ⟨δὲ⟩ κλίσεσι καὶ σχέσεσι τοῦ λαμπροῦ πρὸς τὸ σκιερὸν ἀμφικύρτους καὶ μηνοειδεῖς ἀποδιδόντα μορφὰς ἐν αὐτῇ, παν-

9 sqq. Posidonii doctrinam contra ipsum vertit. cf. 922e Cleomedes II 4 p. 182, 20 sqq. Adler 150 Reinhardt KuS 409 || **14** SVF II 433

2 *αὐγὴν* Wy. *ἐπὶ γῆν* (sed totus locus obscurus) | *γραμμὴν* EB corr. Wy. (*ὑποταθεῖσαν* Turn.) || **4** sc. *τῷ ἑταίρῳ* || **9** add. Wy. || **10** *περὶ ὧν* EB corr. ς (*περιιών*, ac sic hic v. 21 EB) | *ὅλην*] *πολλὴν* EB corr. Steph. || **11** *τρέφεσθαι* EB corr. Turn. || **13** *πέρας* cf. Galen. Hipp. et Plat. 619 K || **14** *ἅμα* Turn. *αἷμα* 8 lit. E 6 B *φ. ἅμα ⟨τῷ ψαύειν⟩* Adl. cf. 922e || **17** *ἐξηλλοιοῦσθαι* B || **21** *πρὸς τ.* B || **24** *ἐκεῖνον* sc. *τὸν διορίζοντα* | add. Po. *⟨καὶ⟩ ἄλλαις* Duebn.

τὸς μᾶλλον ἐπιδείκνυσιν οὐ σύγκρασιν ἀλλ' ἐπαφήν, οὐδὲ σύλλαμψιν ἀλλὰ περίλαμψιν αὐτῆς ὄντα τὸν φωτισμόν.

Ἐπεὶ δ' οὐκ αὐτὴ φωτίζεται μόνον ἀλλὰ καὶ δεῦρο
B τῆς αὐγῆς ἀναπέμπει τὸ εἴδωλον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἰσχυρίσασθαι τῷ λόγῳ περὶ τῆς οὐσίας δίδωσιν. αἱ γὰρ ἀνακλάσεις γίνονται πρὸς οὐδὲν ἀραιὸν οὐδὲ λεπτομερές, οὐδ' ἔστι φῶς ἀπὸ φωτὸς ἢ πῦρ ἀπὸ πυρὸς ἀφαλλόμενον [ἢ] νοῆσαι ῥᾴδιον, ἀλλὰ δεῖ τὸ ποιῆσον ἀντιτυπίαν τινὰ καὶ κλάσιν ἐμβριθὲς εἶναι καὶ πυκνόν, ἵνα πρὸς αὐτὸ πληγὴ καὶ ἀπ' αὐτοῦ φορὰ γένηται. τὸν γοῦν αὐτὸν ἥλιον ὁ μὲν ἀὴρ διίησιν οὐ παρέχων ἀνακοπὰς οὐδ' ἀντερείδων, ἀπὸ δὲ ξύλων καὶ λίθων καὶ ἱματίων εἰς φῶς τιθεμένων πολλὰς ἀντιλάμψεις καὶ περιλάμψεις ἀποδίδωσιν. οὕτω
C δὲ καὶ τὴν γῆν ὁρῶμεν ὑπ' αὐτοῦ φωτιζομένην· οὐ γὰρ εἰς βάθος ὥσπερ ὕδωρ οὐδὲ δι' ὅλης ὥσπερ ἀὴρ διίησι τὴν αὐγήν, ἀλλ' οἷος τὴν σελήνην περιστείχει κύκλος αὐτοῦ καὶ ὅσον ὑποτέμνεται μέρος ἐκείνης, τοιοῦτος ἕτερος περίεισι τὴν γῆν καὶ τοσοῦτον φωτίζων ἀεὶ καὶ ἀπολείπων ἕτερον ἀφώτιστον· ἡμισφαιρίου γὰρ ὀλίγῳ δοκεῖ μεῖζον εἶναι τὸ περιλαμπόμενον ἑκατέρας. δότε δή μοι γεωμετρικῶς εἰπεῖν πρὸς ἀναλογίαν ὡς, εἰ τριῶν ὄντων οἷς τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς πλησιάζει, γῆς σελήνης ἀέρος, ὁρῶμεν οὐχ ὡς ὁ ἀὴρ μᾶλλον ἢ ὡς ἡ γῆ φωτιζομένην τὴν σελήνην, ἀνάγκη φύσιν ἔχειν ὁμοίαν ἃ τὰ αὐτὰ πάσχειν
D ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πέφυκεν.'

19. Ἐπεὶ δὲ πάντες ἐπῄνεσαν τὸν Λεύκιον, 'εὖ γ'' ἔφην 'ὅτι καλῷ λόγῳ καλὴν ἀναλογίαν προσέθηκας· οὐ γὰρ ἀποστερητέον σε τῶν ἰδίων'. κἀκεῖνος ἐπιμειδιάσας 'οὐκοῦν' ἔφη 'καὶ δεύτερον ἀναλογίᾳ προσχρηστέον, ὅπως μὴ ⟨τῷ⟩ τὰ αὐτὰ πάσχειν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ ταὐτὰ ποιεῖν ταὐτὸν ἀποδείξωμεν τῇ γῇ τὴν σε-

7 Cleomedes II 4 p. 182, 23 (ἀποπαλλομένας) 184, 9 sqq. || **19** Cleomedes II 5 p. 198, 6

1 ἐπιδεικνύουσιν EB corr. ς || **7** del. Wy. || **16. 17** αὐτοῦ] αὐτῶν EB corr. ς || **18** τοσοῦτο B || **30** add. Basil.

λήνην προσεοικυῖαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν οὕτως τῶν περὶ τὸν ἥλιον γινομένων ὅμοιόν ἐστιν ὡς ἔκλειψις ἡλίου δύσει, δότε μοι ταύτης τῆς ἔναγχος συνόδου μνησθέντες, ἡ πολλὰ μὲν ἄστρα πολλαχόθεν τοῦ οὐρανοῦ διέφηνεν εὐθὺς ἐκ μεσημβρίας ἀρξαμένη, κρᾶσιν δ' οἵαν τὸ λυκαυγὲς τῷ E ἀέρι παρέσχεν. εἰ δὲ μή, Θέων ἡμῖν οὗτος τὸν Μίμνερμον ἐπάξει καὶ τὸν Κυδίαν καὶ τὸν Ἀρχίλοχον, πρὸς δὲ τούτοις τὸν Στησίχορον καὶ τὸν Πίνδαρον ἐν ταῖς ἐκλείψεσιν ὀλοφυρομένους 'ἄστρον φανερώτατον κλεπτόμενον' καὶ 'μέσῳ ἄματι νύκτα γινομένην' καὶ τὴν 'ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου σκότους ἀτραπὸν ⟨ἐσσυμέναν⟩' φάσκοντας, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν Ὅμηρον νυκτὶ καὶ ζόφῳ τὰ πρόσωπα κατέχεσθαι τῶν ἀνθρώπων λέγοντα καὶ 'τὸν ἥλιον ἐξαπολωλέναι τοῦ οὐρανοῦ' περὶ τὴν † σελήνην καὶ ... τοῦτο γίνεσθαι πέ- F φυκε 'τοῦ μὲν φθίνοντος μηνὸς τοῦ δ' ἱσταμένου'. τὰ λοιπὰ δ' οἶμαι ταῖς μαθηματικαῖς ἀκριβείαις εἰς τὸν ... ἐξῆχθαι καὶ βέβαιον, ὡς ἥ γε νὺξ ἐστι σκιὰ γῆς, ἡ δ' ἔκλειψις τοῦ ἡλίου σκιὰ σελήνης, ὅταν ἡ ὄψις ἐν αὐτῇ γένηται. δυόμενος γὰρ ὑπὸ τῆς γῆς ἀντιφράττεται πρὸς τὴν ὄψιν, ἐκλιπὼν δ' ὑπὸ τῆς σελήνης· | ἀμφότεραι 932 δ' εἰσὶν ἐπισκοτήσεις, ἀλλ' ἡ μὲν δυτικὴ τῆς γῆς ἡ δ' ἐκλειπτικὴ τῆς σελήνης τῇ σκιᾷ καταλαμβανούσης τὴν ὄψιν. ἐκ δὲ τούτων εὐθεώρητον τὸ γινόμενον. εἰ γὰρ

3 cf. praefationem p. IX || **8** sec. eandem traditionem Plinius N. H. II 54 Stesichorum et Pindarum coniungit. Plut. Pindari carmen (fr. 107 = Paean. IX Sn.) libere reddit sed *μέσῳ-γινομένην* fort. ex Stesichoro admiscet || **12–15** *υ* 351–357 cf. *ξ* 162 *τ* 307 || **17** *νύξ* cf. 953a

3 *τῆς* om. E post *ἐν.* habet B corr. Po. || **6** *θεῶν* EB | *τὸν μίμν. ς ἐργομίμναμον* (*ερ* falso loco in archetypo pro *α* ss.) EB || **9** *ἄστρον* Bergk *τὸν* EB *ἄστρον ὑπέρτατον ἐν ἁμέρᾳ κλεπτόμενον* Pindarus ap. Dion. Hal. || **10** *ἄματι* Leon. *ἅμα τὴν* || **11** *σκότους* B[1] e corr. *σκότος* EB *ἐπίσκοτον* Pind. | lac. 16 lit. E 2 + 12 B suppl. Adl. e Pindaro || **12** *πρόσωπα* ex *υ* 352 Xyl. *πρῶτα* || **14** lac. 13 lit. E 12 B *περὶ τὴν σύνοδον* (cf. v. 3 et 52, 6) *καὶ ⟨ἐπιστάμενον ὅτι⟩ τοῦτο* susp. Po. *παρὰ τὴν σελήνην καὶ ⟨ὡς ἐν συνόδῳ⟩* Bern. || **16** lac. 7 lit. E 9 B *τὸν ⟨ἀσφαλῆ* vel *σαφῆ λόγον⟩* Wy. Ch. *τὸ ν⟨ημερτές⟩* Adl.

(932) *ὅμοιον τὸ πάθος, ὅμοια τὰ ποιοῦντα· τῷ γὰρ αὐτῷ τὰ αὐτὰ συμβαίνειν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν. εἰ δ᾽ οὐχ οὕτως τὸ περὶ τὰς ἐκλείψεις σκότος βύθιόν ἐστιν οὐδ᾽ ὁμοίως τῇ νυκτὶ πιέζει τὸν ἀέρα, μὴ θαυμάζωμεν· οὐσία μὲν γὰρ ἡ αὐτὴ τοῦ τὴν νύκτα ποιοῦντος καὶ τοῦ τὴν ἔκλειψιν σώματος, μέγεθος δ᾽ οὐκ ἴσον· ἀλλ᾽ Αἰγυπτίους μὲν ἑβδομηκοστόδυον οἶμαι φάναι μόριον εἶναι* B *τὴν σελήνην, Ἀναξαγόραν δ᾽ ὅση Πελοπόννησος. Ἀρίσταρχος δὲ* (Prop. 17 p. 593 W.) *⟨τὴν διάμετρον τῆς γῆς πρὸς⟩ τὴν διάμετρον τῆς σελήνης λόγον ἔχουσαν ἀποδείκνυσιν, ὃς ἐλάττων μὲν ἢ ἑξήκοντα πρὸς δεκαεννέα, μείζων δ᾽ ἢ ὡς ἑκατὸν ὀκτὼ πρὸς τεσσαράκοντα τρί᾽ ἐστίν. ὅθεν ἡ μὲν γῆ παντάπασι τῆς ὄψεως τὸν ἥλιον ἀφαιρεῖται διὰ μέγεθος· μεγάλη γὰρ ἡ ἐπιπρόσθησις καὶ χρόνον ἔχουσα τὸν τῆς νυκτός· ἡ δὲ σελήνη κἂν ὅλον ποτὲ κρύψῃ τὸν ἥλιον, οὐκ ἔχει χρόνον οὐδὲ πλάτος ἡ ἔκλειψις, ἀλλὰ περιφαίνεταί τις αὐγὴ περὶ τὴν ἴτυν, οὐκ ἐῶσα βαθεῖαν γενέσθαι τὴν σκιὰν καὶ ἄκρατον. Ἀριστοτέλης δ᾽ ὁ παλαιὸς* (fr. 210) *αἰτίαν τοῦ πλεονάκις τὴν* C *σελήνην ἐκλείπουσαν ἢ τὸν ἥλιον καθορᾶσθαι πρὸς ἄλλαις τισὶ καὶ ταύτην ἀποδίδωσιν· ἥλιον γὰρ ἐκλείπειν σελήνης ἀντιφράξει, σελήνην δὲ .... ὁ δὲ Ποσειδώνιος* (p. 74 B) *ὁρισάμενος οὕτω τόδε τὸ πάθος 'ἔκλειψίς ἐστιν ἡλίου † σύνοδος σκιᾶς σελήνης ἧς τὴν ἔκλειψιν ....'· ἐκείνοις γὰρ μόνοις ἔκλειψίς ἐστιν, ὧν ἂν ἡ σκιὰ τῆς σελήνης καταλαβοῦσα τὴν ὄψιν ἀντιφράξῃ πρὸς τὸν ἥλιον· ὁμολογῶν δὲ σκιὰν τῆς σελήνης φέρεσθαι πρὸς ἡμᾶς οὐκ*

8 deest Vorsokr. 59 (sed cf. de sole A 1, 8. 42, 8. 72) || **22** sqq. cf. Pohlenz, Die Stoa II 111 || **25** cf. Cleomedes II 3 p. 178, 19–24

9. 10 add. Bern. ex Aristarcho || **11** *πρὸς δὲ, καὶ ἐννέα* EB || **12** *δ᾽ ἢ ὡς* Bern. *δέ πως* EB *δέ πως ⟨ἢ⟩ ς* || **22** lac. 28 lit. E 21 B *⟨γῆς πολλῷ μείζονος οὔσης⟩* Adl. || **23** *τὸ δὲ τὸ* E || **24** *οἷς* ex *ἧς* ut vid. E^1 | lac. 20 lit. E 9 B. sententiam hanc fere expectes: *ἔ. ἐ. ἡλίου ⟨γῆς⟩* (Adl.) *σύνοδος σκιᾷ* (Bern.) *σελήνης ⟨τὸν ἥλιον ἀντιφραττούσ⟩ης᾽ τὴν ἔκλειψιν ⟨ἀπ᾽ ἐλάττονος μὲν τῆς σελήνης γίνεσθαι μαρτυρεῖ⟩· ἐκείνοις γάρ.* similiter Adl. Progr. 8. *ἡλίου ⟨καὶ σελήνης⟩ σύν. σκιᾶς σελ. ⟨ἐπὶ γ⟩ῆς τ. ἔκλ. ⟨ποιούσης⟩* Mau || **26** *ἀντιφράξαι* EB corr. *ς*

*οἶδ' ὅ τι λέγειν ἑαυτῷ καταλέλοιπεν *** ἄστρου δὲ σκιὰν ἀδύνατον γειέσθαι· τὸ γὰρ ἀφώτιστον σκιὰ λέγεται, τὸ δὲ φῶς οὐ ποιεῖ σκιὰν ἀλλ' ἀναιρεῖν πέφυκεν.'* D

20. *'Ἀλλὰ τί δή' ἔφη 'μετὰ τοῦτο τῶν τεκμηρίων ἐλέχθη'; κἀγώ 'τὴν αὐτήν' ἔφην 'ἐλάμβανεν ἡ σελήνη ἔκλειψιν'. 'ὀρθῶς' εἶπεν 'ὑπέμνησας· ἀλλὰ δὴ πότερον ὡς πεπεισμένων ὑμῶν καὶ τιθέντων ἐκλείπειν τὴν σελήνην ὑπὸ τοῦ σκιάσματος ἁλισκομένην ἤδη τρέπωμαι πρὸς τὸν λόγον, ἢ βούλεσθε μελέτην ποιήσωμαι καὶ ἀπόδειξιν ὑμῖν τῶν ἐπιχειρημάτων ἕκαστον ἀπαριθμήσας'; 'νὴ Δί'' εἶπεν ὁ Θέων 'τούτοις καὶ ἐμμελέτησον· ἐγὼ δὲ καὶ πειθοῦς τινος δέομαι, ταύτῃ μόνον ἀκηκοὼς ὡς ἐπὶ μίαν [μὲν] εὐθεῖαν τῶν τριῶν σωμάτων γιγνομένων, γῆς καὶ* E *ἡλίου καὶ σελήνης, αἱ ἐκλείψεις συντυγχάνουσιν· ἡ γὰρ γῆ τῆς σελήνης ἢ πάλιν ἡ σελήνη τῆς γῆς ἀφαιρεῖται τὸν ἥλιον· ἐκλείπει γὰρ οὗτος μὲν σελήνης, σελήνη δὲ γῆς ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἱσταμένης· ὧν γίνεται τὸ μὲν ἐν συνόδῳ τὸ δ' ἐν διχομηνίᾳ'. καὶ ὁ Λεύκιος ἔφη 'σχεδὸν μέντοι τῶν λεγομένων κυριώτατα ταῦτ' ἐστί· πρόσλαβε δὲ πρῶτον, εἰ βούλει, τὸν ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς σκιᾶς λόγον· ἔστι γὰρ κῶνος, ἅτε δὴ μεγάλου πυρὸς ἢ φωτὸς σφαιροειδοῦς ἐλάττονα σφαιροειδῆ δὲ περιβάλλοντος ὄγκον. ὅθεν ἐν ταῖς ἐκλείψεσι τῆς σελήνης αἱ περιγραφαὶ τῶν μελαινομένων πρὸς τὰ λαμπρὰ τὰς ἀποτομὰς περιφερεῖς ἴσχου-* F *σιν· ἃς γὰρ ἂν στρογγύλον στρογγύλῳ προσμῖξαν ἢ δέξηται τομὰς ἢ παράσχῃ, πανταχόσε χωροῦσαι δι' ὁμοιότητα γίνονται κυκλοτερεῖς. δεύτερον οἶμαί σε γινώσκειν, ὅτι σελήνης μὲν ἐκλείπει πρῶτα μέρη τὰ πρὸς* □

20 sqq. cf. 410e Cleomedes II 6 p. 214, 2 sqq. || **27** sqq. Cleomedes II 6 p. 212, 1 sqq.

1 *⟨ἄστρον ὑποτιθεμένῳ τὴν σελήνην⟩· ἄστρου* des. Po. || **3** *ποιεῖν* B sec. Raing., fort. recte || **4** sic B *δὴ τί* E (cf. v. 6) || **5** *ἐλάμβανε* (sc. *ὁ ἑταῖρος*) *τῆς σελήνης ἔκλ.*? cf. p. 60, 14. 67, 19 || **6** *ὑπομνήσας* E || **8** *τρέπονται* EB corr. Wy. || **9** *ποιήσωμεν* B[1] e corr. || **10** *ὑμῶν* EB corr. Ald. || **13** del. Wy. || **18** *μέν τι* E || **19** *πρόλαβε* EB corr. ς || **21** *κοινὸς* EB corr. Xyl. | *δὴ* Po. *μὴ* EB *καὶ* Ald. || **26** *παντ. χ.* recte explicat Ch. p. 144

ἀπηλιώτην, ἡλίου δὲ τὰ πρὸς δύσιν, κινεῖται δ' ἡ μὲν σκιὰ τῆς γῆς ἐπὶ τὴν ἑσπέραν ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν, ἥλιος 933 δὲ καὶ σελήνη τοὐναντίον ἐπὶ τὰς ἀνατολάς. | ταῦτα γὰρ ἰδεῖν τε παρέχει τῇ αἰσθήσει τὰ φαινόμενα κἀκ λόγων οὐ πάνυ τι μακρῶν μαθεῖν ἔστιν· ἐκ δὲ τούτων ἡ αἰτία βεβαιοῦται τῆς ἐκλείψεως. ἐπεὶ γὰρ ἥλιος μὲν ἐκλείπει καταλαμβανόμενος, σελήνη δ' ἀπαντῶσα τῷ ποιοῦντι τὴν ἔκλειψιν, εἰκότως μᾶλλον δ' ἀναγκαίως ὁ μὲν ὄπισθεν ἁλίσκεται πρῶτον ἡ δ' ἔμπροσθεν. ἄρχεται γὰρ ἐκεῖθεν ἡ ἐπιπρόσθησις, ὅθεν πρῶτον [μὲν] ἐπιβάλλει τὸ ἐπιπροσθοῦν· ἐπιβάλλει δ' ἐκείνῳ μὲν ἀφ' ἑσπέρας ἡ σελήνη πρὸς αὐτὸν ἁμιλλωμένη, ταύτῃ δ' ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν, ὡς πρὸς τοὐναντίον ὑποφερομένη. τρίτον τοίνυν ἔτι τὸ B τοῦ χρόνου λάβε καὶ τὸ τοῦ μεγέθους τῶν ἐκλείψεων αὐτῆς. ὑψηλὴ μὲν ἐκλείπουσα καὶ ἀπόγειος ὀλίγον ἀποκρύπτεται χρόνον, πρόσγειος δὲ καὶ ταπεινὴ αὐτὸ τοῦτο παθοῦσα σφόδρα πιέζεται καὶ βραδέως ἐκ τῆς σκιᾶς ἄπεισι. καίτοι ταπεινὴ μὲν οὖσα τοῖς μεγίστοις χρῆται κινήμασιν, ὑψηλὴ δὲ τοῖς ἐλαχίστοις· ἀλλὰ τὸ αἴτιον ἐν τῇ σκιᾷ τῆς διαφορᾶς ἔστιν. εὐρυτάτη γὰρ οὖσα περὶ τὴν βάσιν, ὥσπερ οἱ κῶνοι, συστελλομένη τε κατὰ μικρὸν εἰς ὀξὺ τῇ κορυφῇ καὶ λεπτὸν ἀπολήγει πέρας. ὅθεν ἡ σελήνη ταπεινὴ μὲν ἐμπεσοῦσα τοῖς μεγίστοις λαμβάνεται κύκλοις ὑπ' αὐτῆς καὶ διαπερᾷ τὸ βύθιον καὶ σκοτωδέστατον, C ἄνω δ' οἷον ἐν τενάγει διὰ λεπτότητα τοῦ σκιεροῦ χρανθεῖσα ταχέως ἀπαλλάττεται. παρίημι δ' ὅσα χωρὶς ἰδίᾳ πρὸς τὰς βάσεις καὶ ⟨τὰς⟩ διαφορήσεις ἐλέχθη· καὶ γὰρ ἐκεῖναι μέχρι γε τοῦ ἐνδεχομένου προσίενται τὴν αἰτίαν· ἀλλ' ἐπανάγω πρὸς τὸν ὑποκείμενον λόγον ἀρχὴν ἔχοντα τὴν αἴσθησιν.

5 sic ap. Cleomedem II 6 p. 210, 26 || **13** sqq. Cleomedes II 6 p. 214, 13 || **29** cf. p. 59, 8. 9

3 'non diurnus sed annalis circuitus intellegendus' Kaltw. ⌈*καὶ σελήνη*⌉ Mau || **5** *τι*] *τοι* B || **6** *ἐπεὶ*] *εἴπερ* Mau || **8** *ὁ* Wy. *τὸ* || **10** del. Wy. || **12** *ἀν.* ⟨*ἡ σκιὰ τῆς γῆς*⟩ Adl. probab. || **14** *λάβε* om. B || **15. 16** *ἀπολείπεται* B¹ || **16** *αὐτὸ*] *ταὐτὸ* Bens. || **27** *στάσεις*? Mau | add. Wy.

Ὁρῶμεν γὰρ ὅτι πῦρ ἐκ τόπου σκιεροῦ διαφαίνεται
καὶ διαλάμπει μᾶλλον, εἴτε παχύτητι τοῦ σκοτώδους ἀέ-
ρος οὐ δεχομένου τὰς ἀπορρεύσεις καὶ διαχύσεις ἀλλὰ
συνέχοντος ἐν ταὐτῷ τὴν οὐσίαν καὶ σφίγγοντος, εἴτε
τῆς αἰσθήσεως τοῦτο πάθος ἐστίν, ὡς τὰ θερμὰ παρὰ
τὰ ψυχρὰ θερμότερα καὶ τὰς ἡδονὰς παρὰ τοὺς πόνους
σφοδροτέρας, οὕτω τὰ λαμπρὰ φαίνεσθαι παρὰ τὰ σκο-
τεινὰ φανερώτερα, τοῖς διαφόροις πάθεσιν ἀντεπιτείνοντα
τὴν φαντασίαν. ἔοικε δὲ πιθανώτερον εἶναι τὸ πρότερον·
ἐν γὰρ ἡλίῳ πᾶσα πυρὸς φύσις οὐ μόνον τὸ λαμπρὸν D
ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ τῷ εἴκειν γίνεται δύσεργος καὶ ἀμβλυ-
τέρα· σκίδνησι γὰρ ἡ θερμότης καὶ διαχέει τὴν δύναμιν.
εἴπερ οὖν ἡ σελήνη πυρὸς εἴληχε βληχροῦ καὶ ἀδρανοῦς,
ἄστρον οὖσα θολερώτερον, ὥσπερ αὐτοὶ λέγουσιν, οὐθὲν
ὧν πάσχουσα φαίνεται νῦν, ἀλλὰ τὰ ἐναντία πάντα πά-
σχειν αὐτὴν προσῆκόν ἐστι, φαίνεσθαι μὲν ὅτε κρύπτε-
ται, κρύπτεσθαι δ' ὁπηνίκα φαίνεται· τουτέστι κρύπτε-
σθαι μὲν τὸν ἄλλον χρόνον ὑπὸ τοῦ περιέχοντος αἰθέρος
ἀμαυρουμένην, ἐκλάμπειν δὲ καὶ γίνεσθαι καταφανῆ δι'
ἓξ μηνῶν καὶ πάλιν διὰ πέντε τῇ σκιᾷ τῆς γῆς ὑποδυο- E
μένην. αἱ γὰρ πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσιαι περίο-
δοι τῶν ἐκλειπτικῶν πανσελήνων τὰς τέσσαρας καὶ τε-
τρακοσίας ἑξαμήνους ἔχουσι τὰς δ' ἄλλας πενταμήνους.
ἔδει τοίνυν διὰ τοσούτων χρόνων φαίνεσθαι τὴν σελήνην
ἐν τῇ σκιᾷ λαμπρυνομένην· ἡ δ' ἐν ⟨τῇ σκιᾷ⟩ μὲν ἐκλεί-
πει καὶ ἀπόλλυσι τὸ φῶς, ἀναλαμβάνει δ' αὖθις, ὅταν
ἐκφύγῃ τὴν σκιάν, καὶ φαίνεταί γε πολλάκις ἡμέρας, ὡς
πάντα μᾶλλον ἢ πύρινον οὖσα σῶμα καὶ ἀστεροειδές.' F

21. Εἰπόντος δὲ τοῦτο τοῦ Λευκίου συνεξέδραμον ἅμα
πως τῷ ... ὅ τε Φαρνάκης καὶ ὁ Ἀπολλωνίδης· εἶτα τοῦ

9 sqq. Cleomedes II 3 p. 180, 10 sqq. || **14** cf. 928d || **21** cf. Kepl. et Ch. p. 145

2 εἴτε Leon. ἐπὶ | ταχύτητι E et (-ῆτι) B corr. Basil. || **8** φανερὰ EB corr. Emp. || **12** διαχεῖ (ut p. 73. 22) Bern. || **25** lac. 5 lit. EB suppl. Turn. Wy. || **30** lac. 6 lit. E 4 B ⟨λόγῳ⟩ Wy. (hiatus!) ⟨λέγειν⟩?

Ἀπολλωνίδου παρόντος ὁ Φαρνάκης εἶπεν, ὅτι τοῦτο καὶ μάλιστα τὴν σελήνην δείκνυσιν ἄστρον ἢ πῦρ οὖσαν· οὐ γάρ ἐστι παντελῶς ἄδηλος ἐν ταῖς ἐκλείψεσιν, ἀλλὰ διαφαίνει τινὰ χρόαν ἀνθρακώδη καὶ βλοσυράν, ἥτις ἴδιός ἐστιν αὐτῆς. ὁ δ' Ἀπολλωνίδης ἐνέστη περὶ τῆς σκιᾶς· ἀεὶ γὰρ οὕτως ... ὀνομάζειν τοὺς μαθηματικοὺς τὸν ἀλαμπῆ τόπον ... σκιάν τε μὴ δέχεσθαι τὸν οὐρανόν. |
934 *ἐγὼ δέ 'τοῦτο μὲν' ἔφην 'πρὸς τοὔνομα μᾶλλον ἐριστικῶς ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα φυσικῶς καὶ μαθηματικῶς ἐνισταμένου. τὸν γὰρ ἀντιφραττόμενον ὑπὸ τῆς γῆς τόπον εἰ μὴ σκιάν τις ἐθέλοι καλεῖν ἀλλ' ἀφεγγὲς χωρίον, ὅμως ἀναγκαῖον ἐν αὐτῷ τὴν σελήνην γενομένην ... καὶ ὅλως' ἔφην 'εὐηθές ἐστιν ἐκεῖ μὴ φάναι τῆς γῆς ἐξικνεῖσθαι τὴν σκιάν, ... ἡ σκιὰ τῆς σελήνης ἐπιπίπτουσα τῇ ὄψει καὶ ⟨διήκουσα⟩ πρὸς τὴν γῆν ἔκλειψιν ἡλίου ποιεῖν. πρὸς σὲ δέ, ὦ Φαρνάκη, τρέψομαι. τὸ γὰρ ἀνθρακῶδες ἐκεῖνο*
B *καὶ διακαὲς χρῶμα τῆς σελήνης, ὅ φῂς ἴδιον αὐτῆς εἶναι, σώματός ἐστι πυκνότητα καὶ βάθος ἔχοντος· οὐθὲν γὰρ ἐθέλει τοῖς ἀραιοῖς ὑπόλειμμα φλογὸς οὐδ' ἴχνος ἐμμένειν οὐδ' ἔστιν ἄνθρακος γένεσις, οὗ μὴ στερέμνιον σῶμα δεξάμενον διὰ βάθους τὴν πύρωσιν καὶ σῷζον· ὥς που καὶ Ὅμηρος εἴρηκεν* (*I* 213)

'αὐτὰρ ἐπεὶ πυρὸς ἄνθος ἀπέπτατο, παύσατο δὲ φλὸξ ἀνθρακιὴν στορέσασα'.

ὁ γὰρ ἄνθραξ ἔοικεν οὐ πῦρ ἀλλὰ σῶμα πεπυρωμένον εἶναι καὶ πεπονθὸς ὑπὸ πυρὸς στερεῷ καὶ ῥίζαν ἔχοντι

1 SVF II 672

1 *παρόντος* EB corr. Wy. || **6** lac. 2 lit. ante *ὀν.* E, 5 lit. post *ὀν.* B et **7** 5 lit. E 6 B ⟨*μόνον*⟩ *ὀν.* et *τόπον* ⟨*ἐπὶ γῆς*⟩ (sc. quia nulla caeli regio luce siderum plane vacat, cf. 934e 953b)? an *δεῖν γὰρ οὕτως ὀν.* ⟨*κατὰ*⟩ *τ. μ. τ. ἀ. τ.* ⟨*μόνον*⟩ *σκιάν τε*? **7** ⟨*καὶ ἀφεγγῆ*⟩ Mau || **9** *ἐνισταμένους* EB corr. Wy. (Xyl.) || **12** lac. 38 lit. E 33 B ⟨*καὶ ἐπισκοτουμένην ἄστρον μὴ εἶναι*⟩ vel ⟨*εἴ γ' ἄστρον ἐστίν, καὶ μᾶλλον ἐκλάμπειν*⟩? Po. || **14** lac. 10 lit. E 9 B ⟨*ὅπου*⟩ (et v. 15 *ποιεῖ*) Turn. ⟨*ὅθεν ἔοικεν*⟩ Po. || **15** lac. 6 lit. E 7 B suppl. Turn. (vel ⟨*διατείνουσα*⟩) || **19** *ἀρχαίοις* EB corr. ς || **20** *ἀνθρακογένεσις· οὐ μὴν* EB corr. (Xyl.) Wy. || **21** *σῷζον* Xyl. *σόλων* || **24** *στορέσας* E

προσμένοντος ὄγκῳ καὶ προσδιατρίβοντος· αἱ δὲ φλόγες ἀραιᾶς εἰσιν ἔξαψις καὶ ῥεύματα τροφῆς καὶ ὕλης, ταχὺ C δι᾽ ἀσθένειαν ἀναλυομένης. ὥστ᾽ οὐδὲν ἂν ὑπῆρχε τοῦ γεώδη καὶ πυκνὴν εἶναι τὴν σελήνην ἕτερον οὕτως ἐναργὲς τεκμήριον, εἴπερ αὐτῆς ἴδιον ἦν ὡς χρῶμα τὸ ἀνθρακῶδες. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, ὦ φίλε Φαρνάκη· πολλὰς γὰρ ἐκλείπουσα χρόας ἀμείβει καὶ διαιροῦσιν αὐτὰς οὕτως οἱ μαθηματικοὶ κατὰ χρόνον καὶ ὥραν ἀφορίζοντες· ἂν ἀφ᾽ ἑσπέρας ἐκλείπῃ, φαίνεται μέλαινα δεινῶς ἄχρι τρίτης ὥρας καὶ ἡμισείας· ἂν δὲ μέσῃ, τοῦτο δὴ τὸ ἐπιφοινίσσον ἵησι καὶ [πῦρ καὶ] πυρωπόν· ἀπὸ δ᾽ ἑβδόμης ὥρας καὶ ἡμισείας ἀνίσταται τὸ ἐρύθημα· καὶ τέλος ἤδη πρὸς ἕω λαμβάνει χρόαν κυανοειδῆ καὶ χαροπήν, ἀφ᾽ ἧς δὴ καὶ μάλιστα 'γλαυκῶπιν' αὐτὴν οἱ ποιηταὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς D (B 42) ἀνακαλοῦνται. τοσαύτας οὖν χρόας ἐν τῇ σκιᾷ τὴν σελήνην λαμβάνουσαν ὁρῶντες οὐκ ὀρθῶς ἐπὶ μόνον καταφέρονται τὸ ἀνθρακῶδες, ὃ μάλιστα φήσαι τις ἂν ἀλλότριον αὐτῆς εἶναι καὶ μᾶλλον ὑπόμιγμα καὶ λεῖμμα τοῦ φωτὸς διὰ τῆς σκιᾶς περιλάμποντος, ἴδιον δὲ τὸ μέλαν καὶ γεῶδες. ὅπου δὲ πορφυρίσιν ἐνταῦθα καὶ φοινικίσι λίμναις τε καὶ ποταμοῖς δεχομένοις ἥλιον ἐπίσκια χωρία γειτνιῶντα συγχρῴζεται καὶ περιλάμπεται, διὰ τὰς ἀνακλάσεις ἀποδιδόντα πολλοὺς καὶ διαφόρους ἀπαυγασμούς, τί θαυμαστὸν εἰ ῥεῦμα πολὺ σκιᾶς ἐμβάλλον ὥσπερ εἰς E πέλαγος οὐράνιον οὐ σταθεροῦ φωτὸς οὐδ᾽ ἠρεμοῦντος ἀλλὰ μυρίοις ἄστροις περιελαυνομένου μίξεις τε παντοδαπὰς καὶ μεταβολὰς λαμβάνοντος, ἄλλην ἄλλοτε χρόαν ἐκματτόμενον ἀπὸ τῆς σελήνης ἐνταῦθ᾽ ἀποδίδωσιν; ἄστρον μὲν γὰρ ἢ πῦρ οὐκ ἂν ἐν σκιᾷ διαφανείη μέλαν ἢ γλαυκὸν ἢ κυανοειδές, ὄρεσι δὲ καὶ πεδίοις καὶ θαλάσσαις πολλαὶ μὲν ἀφ᾽ ἡλίου μορφαὶ χρωμάτων ἐπιτρέχουσι καὶ σκιαῖς καὶ ὀμίχλαις, οἵας φαρμάκοις γραφικοῖς μιγνύμενον ἐπ-

3 τοῦ om. B || **6** γὰρ Turn. τὰς || **7** ἐκλειπούσας EB corr. Kaltw. | ἀμείβειν EB corr. Wy. Kaltw. || **10** μέσῃ Po. μέση vulgo | τοῦτο δὴ sc. quod Stoici maxime urgent || **11** del. Emp. || **13** λαμβάνειν EB corr. edd. || **26** ἐλαυν. B

άγει βαφὰς τὸ λαμπρόν. ὧν τὰ μὲν τῆς θαλάττης ἐπι- F *κεχείρηκεν ἀμωσγέπως ἐξονομάζειν Ὅμηρος ‘ἰοειδέα’ καλῶν καί ‘οἴνοπα πόντον’, αὖθις δέ ‘πορφύρεον κῦμα’ ‘γλαυκήν’ τ’ ἄλλως ‘θάλασσαν’ καί ‘λευκὴν γαλήνην’, τὰς δὲ περὶ τὴν γῆν διαφορὰς τῶν ἄλλοτ’ ἄλλως ἐπιφαινομένων χρωμάτων παρῆκεν ὡς ἀπείρους τὸ πλῆθος οὔσας. τὴν δὲ σελήνην οὐκ εἰκὸς ὥσπερ τὴν θάλασσαν μίαν ἔχειν ἐπιφάνειαν, ἀλλ’ ἐοικέναι μάλιστα τῇ γῇ τὴν φύσιν, ἣν ἐμυθολόγει Σωκράτης ὁ παλαιός* (Plato Phaedon 935 110 b), | *εἴτε δὴ ταύτην αἰνιττόμενος εἴτε δὴ ἄλλην τινὰ διηγούμενος. οὐ γὰρ ἄπιστον οὐδὲ θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ἔχουσα διεφθορὸς ⟨ἐν⟩ ἑαυτῇ μηδ’ ἰλυῶδες, ἀλλὰ φῶς τε καρπουμένη καθαρὸν ἐξ οὐρανοῦ καὶ θερμότητος οὐ διακαοῦς οὐδὲ μανικοῦ πυρὸς ἀλλὰ νοτεροῦ καὶ ἀβλαβοῦς καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντος οὖσα πλήρης κάλλη τε θαυμαστὰ κέκτηται τόπων ὄρη τε φλογοειδῆ καὶ ζώνας ἁλουργοὺς ἔχει χρυσόν τε καὶ ἄργυρον οὐκ ἐν βάθει διεσπαρμένον, ἀλλὰ πρὸς τοῖς πεδίοις ἐξανθοῦντα πολὺν ἢ πρὸς ὕψεσι λείοις προφερόμενον.*

Εἰ δὲ τούτων ὄψις ἀφικνεῖται διὰ τῆς σκιᾶς ἄλλοτ’ ἄλλη B *πρὸς ἡμᾶς ἐξαλλαγῇ καὶ διαφορᾷ τινι τοῦ περιέχοντος, τό γε μὴν τίμιον οὐκ ἀπόλλυσι τῆς δόξης οὐδὲ τὸ θεῖον ἡ σελήνη, γῆ τις ... ἱερὰ πρὸς ἀνθρώπων νομιζομένη μᾶλλον ἢ πῦρ θολερόν, ὥσπερ οἱ Στωικοὶ λέγουσι, καὶ τρυγῶδες. πῦρ μέν γε παρὰ Μήδοις καὶ Ἀσσυρίοις βαρβαρικὰς ἔχει τιμάς, οἳ φόβῳ τὰ βλάπτοντα θεραπεύουσι πρὸ τῶν σεμνῶν ἀφοσιούμενοι, τὸ δὲ γῆς ὄνομα παντί που φίλον Ἕλληνι καὶ τίμιον, καὶ πατρῷον ἡμῖν ὥσπερ ἄλλον τινὰ θεῶν σέβεσθαι. πολλοῦ δὲ δέομεν ἄνθρωποι τὴν σελήνην, γῆν οὖσαν ὀλυμπίαν, ἄψυχον ἡγεῖσθαι σῶμα*

24 deest in SVF, cf. tamen II 668 et p. 928d || **30** cf. 416e

7 *ὥσπερ* om. B || **12** add. Emp. ⟨*ἐν*⟩*ἔχουσα* Raing. || **14** *νοτεροῦ* cf. 954e || **16** *ἁλουργὰς* B || **19** *προφ.* Adl. Progr. 9 *περιφ.* || **23** *γῆ τις* Emp. *ἥ τις* | lac. 8 lit. E 14 (in fine v.) B ⟨*εὐλόγως*⟩ Po. ⟨*οὖσα πάγκαλος*⟩ Adl. || **24** *ἢ μᾶλλον* EB trp. Turn. | lac. 2 lit. ante *πῦρ* E || **29** *θεὸν* B | *δὲ δεῖ οἱ* (puncta ss. E) *μὲν* EB corr. Basil.

καὶ ἄνουν καὶ ἄμοιρον ὧν θεοῖς ἀπάρχεσθαι προσήκει, C νόμῳ τε τῶν ἀγαθῶν ἀμοιβὰς τίνοντας καὶ κατὰ φύσιν σεβομένους τὸ κρεῖττον ἀρετῇ καὶ δυνάμει καὶ τιμιώτερον. ὥστε μηδὲν οἰώμεθα πλημμελεῖν γῆν αὐτὴν θέμενοι, τὸ δὲ φαινόμενον τουτὶ πρόσωπον αὐτῆς, ὥσπερ ἡ παρ' ἡμῖν ἔχει γῆ κόλπους τινὰς μεγάλους, οὕτως ἐκείνην ἀνεπτύχθαι βάθεσι μεγάλοις καὶ ῥήξεσιν ὕδωρ ἢ ζοφερὸν ἀέρα περιέχουσιν, ὧν ἐντὸς οὐ καθίησιν οὐδ' ἐπιψαύει τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἀλλ' ἐκλείπει καὶ διεσπασμένην ἐνταῦθα τὴν ἀνάκλασιν ἀποδίδωσιν.'

22. Ὑπολαβὼν δ' ὁ Ἀπολλωνίδης 'εἶτ', ὦ πρὸς αὐτῆς' ἔφη 'τῆς Σελήνης, δυνατὸν εἶναι δοκεῖ ὑμῖν ῥηγμάτων D τινῶν ἢ φαράγγων εἶναι σκιὰς κἀκεῖθεν ἀφικνεῖσθαι δεῦρο πρὸς τὴν ὄψιν, ἢ τὸ συμβαῖνον οὐ λογίζεσθε κἀγὼ τουτὶ εἴπω; ἀκούοιτε δὲ καίπερ οὐκ ἀγνοοῦντες. ἡ μὲν διάμετρος τῆς σελήνης δυοκαίδεκα δακτύλους ἔχει τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς μέσοις ἀποστήμασι μέγεθος. τῶν δὲ μελάνων καὶ σκιερῶν ἕκαστον ἡμιδακτυλίου φαίνεται μεῖζον, ὥστε τῆς διαμέτρου μεῖζον ἢ εἰκοστοτέταρτον εἶναι. καὶ μήν, εἰ μόνων ὑποθοίμεθα τὴν περίμετρον τῆς σελήνης τρισμυρίων σταδίων μυρίων δὲ τὴν διάμετρον, κατὰ τὸ ὑποκείμενον οὐκ ἔλαττον ἂν εἴη πεντακοσίων σταδίων ἐν αὐτῇ τῶν σκιερῶν ἕκαστον. ὅρα δὴ πρῶτον, ἂν ᾖ δυ- E νατὸν τῇ σελήνῃ τηλικαῦτα βάθη καὶ τηλικαύτας εἶναι τραχύτητας ὥστε σκιὰν ποιεῖν τοσαύτην, ἔπειτα πῶς οὖσαι τηλικαῦται τὸ μέγεθος ὑφ' ἡμῶν οὐχ ὁρῶνται.' κἀγὼ μειδιάσας πρὸς αὐτόν 'εὖγ'' ἔφην 'ὅτι τοιαύτην ἐξεύρηκας ἀπόδειξιν, ὦ Ἀπολλωνίδη, δι' ἧς κἀμὲ καὶ σαυτὸν ἀποδείξεις τῶν Ἀλωαδῶν ἐκείνων εἶναι μείζονας, οὐκ ἐν

5sqq. 922e || **15—23** ratio non exacta sed non corrigenda || **15** cf. Cleomedes II 3 p. 172, 25

4 *γῆν* ς *τὴν* || **5** *τὸ δὲ φαιν.*] liberior syntaxis toleranda || **12** [*ὑμῖν*] Bens. ⟨*τοῦθ'*⟩*ὑμῖν*,? || **15** *τοῦτ'* Bens. | *λογίζεσθε;' κἀγὼ 'τὸ τί;' εἶπον* Wil. *atque ego 'hoc ipsum' inquam 'dicito'* Kepl. | *ἀκούοιτε δὲ* post *ἀγν.* B || **22** *εἴη* Turn. *εἶναι* || **29** *ἀλ*(*λλ* E)*ωάδων* EB *ἀλω*(*ῳ* Raing.)*αδῶν* Duebn. | *μείζ. εἶναι* B

ἅπαντι μέντοι χρόνῳ τῆς ἡμέρας ἀλλὰ πρωῒ μάλιστα καὶ δείλης, ⟨εἴ γ'⟩ οἴει, τὰς σκιὰς ἡμῶν τοῦ ἡλίου ποιοῦντος ἠλιβάτους, τὸν καλὸν τοῦτο τῇ αἰσθήσει παρέχειν συλ-
F λογισμόν, ὡς, εἰ μέγα τὸ σκιαζόμενον, ὑπερμέγεθες τὸ σκιάζον. ἐν Λήμνῳ μὲν οὐδέτερος ἡμῶν εὖ οἶδ' ὅτι γέγονε, τουτὶ μέντοι τὸ τεθρυλημένον ἰαμβεῖον ἀμφότεροι πολλάκις ἀκηκόαμεν (Soph. fr. 708)

'Ἄθως καλύψει πλευρὰ Λημνίας βοός·'

ἐπιβάλλει γὰρ ἡ σκιὰ τοῦ ὄρους, ὡς ἔοικε, χαλκέῳ τινι
936 βοιδίῳ, | μῆκος ἀποτείνουσα διὰ τῆς θαλάττης οὐκ ἔλαττον ἑπτακοσίων σταδίων, *** τὸ κατασκιάζον ὕψος εἶναι. διὰ τίν' αἰτίαν; ὅτι πολλαπλασίους αἱ τοῦ φωτὸς ἀποστάσεις τῶν σωμάτων τὰς σκιὰς ποιοῦσι. δεῦρο δὴ θεῶ καὶ τῆς σελήνης, ὅτε πάμμηνός ἐστι καὶ μάλιστα τὴν ἰδέαν ἔναρθρον τοῦ προσώπου βαθύτητι τῆς σκιᾶς ἀποδίδωσι, τὸ μέγιστον ἀπέχοντα διάστημα τὸν ἥλιον· ἡ γὰρ ἀπόστασις τοῦ φωτὸς αὕτη τὴν σκιὰν μεγάλην, οὐ τὰ μεγέθη τῶν ὑπὲρ τὴν σελήνην ἀνωμαλιῶν πεποίηκε. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν ὀρῶν τὰς ὑπεροχὰς ἐῶσι μεθ' ἡμέραν αἱ
B περιαυγαὶ τοῦ ἡλίου καθορᾶσθαι, τὰ μέντοι βαθέα καὶ κοῖλα φαίνεται καὶ σκιώδη πόρρωθεν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον, εἰ καὶ τῆς σελήνης τὴν ἀντίλαμψιν καὶ τὸν ἐπιφωτισμὸν οὐκ ἔστι καθορᾶν ἀκριβῶς, αἱ δὲ τῶν σκιερῶν παραθέσεις παρὰ τὰ λαμπρὰ τῇ διαφορᾷ τὴν ὄψιν οὐ λανθάνουσιν.

23. Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον' ἔφην 'ἐλέγχειν δοκεῖ τὴν λεγομένην ἀνάκλασιν ἀπὸ τῆς σελήνης, ὅτι τοὺς ἐν ταῖς

12 Cleomedes II 4 p. 192, 8 || 26 SVF II 675

2 add. Po. ⟨εἰ⟩ Emp. || 3 *τοῦτο τῇ* Po. sec. (*τοῦτο*) Duebn. *τοῦτον* EB || 6 *τεθρυλλημ.* E *θρυλλούμενον* B || 8 *σκιάζει* vel *καλύπτει* ceteri testes | *πλευρᾶς* EB (-*ὰς* B corr.) || 9 *χαλκῷ* Bern. sed cf. Lobeck Phryn. 207 || 11 lac. sign. Wy. ⟨*ἀλλ' οὐ φήσομεν τοσούτων σταδίων*⟩ Adl. ⟨*γελοῖος δ' ὁ φάσκων τοσούτων σταδίων*⟩ Po. *σταδίων* ⟨*ὧν*⟩ *τὸ κατ. ὕ. εἶναι δεῖ τὴν αἰτίαν ὅτι* Apelt || 12 *τίν'* Emp. *τὴν* || 17 *αὕτη* Po. *αὐτὴ* || 22 *ἀντίληψιν* EB corr. Apelt Po. ex p. 54, 21. 56, 13

ἀνακλωμέναις αὐγαῖς ἑστῶτας οὐ μόνον συμβαίνει τὸ φωτιζόμενον ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ φωτίζον. ὅταν γὰρ αὐγῆς ἀφ' ὕδατος πρὸς τοῖχον ἁλλομένης ὄψις ἐν αὐτῷ τῷ πεφωτισμένῳ κατὰ τὴν ἀνάκλασιν τόπῳ γένηται, τὰ τρία καθορᾷ, τήν τ' ἀνακλωμένην αὐγὴν καὶ τὸ ποιοῦν ὕδωρ C τὴν ἀνάκλασιν καὶ τὸν ἥλιον αὐτόν, ἀφ' οὗ τὸ φῶς τῷ ὕδατι προσπίπτον ἀνακέκλασται. τούτων δ' ὁμολογουμένων καὶ φαινομένων κελεύουσι τοὺς ἀνακλάσει φωτίζεσθαι τὴν γῆν ὑπὸ τῆς σελήνης ἀξιοῦντας ἐπιδεικνύναι νύκτωρ ἐμφαινόμενον τῇ σελήνῃ τὸν ἥλιον, ὥσπερ ἐμφαίνεται τῷ ὕδατι μεθ' ἡμέραν, ὅταν ἀνάκλασις ἀπ' αὐτοῦ γένηται· μὴ φαινομένου δὲ τούτου, κατ' ἄλλον οἴονται τρόπον, οὐκ ἀνακλάσει, γίνεσθαι τὸν φωτισμόν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, μηδὲ γῆν εἶναι τὴν σελήνην'. 'τί οὖν' ἔφη 'πρὸς αὐτοὺς λεκτέον'; ὁ Ἀπολλωνίδης· 'κοινὰ γὰρ ἔοικε καὶ D πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὰ τῆς ἀνακλάσεως.' 'ἀμέλει τρόπον τινά' ἔφην ἐγώ 'κοινά, τρόπον δ' ἄλλον οὐ κοινά. πρῶτον δ' ὅρα τὰ τῆς εἰκόνος ὡς 'ἄνω ποταμῶν' καὶ τραπέμπαλιν λαμβάνουσιν. ἐπὶ γῆς γάρ ἐστι καὶ κάτω τὸ ὕδωρ, ὑπὲρ γῆς δὲ σελήνη καὶ μετέωρος· ὅθεν ἀντίστροφον αἱ κεκλασμέναι τὸ σχῆμα τῆς γωνίας ποιοῦσι, τῆς μὲν ἄνω πρὸς τῇ σελήνῃ τῆς δὲ κάτω πρὸς τῇ γῇ τὴν κορυφὴν ἐχούσης. μὴ ἅπασαν οὖν ἰδέαν κατόπτρων μηδ' ἐκ πάσης ἀποστάσεως ὁμοίαν ἀνάκλασιν ποιεῖν ἀξιούτωσαν, ἐπεὶ μάχονται πρὸς τὴν ἐνάργειαν. οἱ δὲ σῶμα μὴ λεπτὸν μηδὲ λεῖον, ὥσπερ ἐστὶ τὸ ὕδωρ, ἀποφαί- E νοντες τὴν σελήνην ἀλλ' ἐμβριθὲς καὶ γεῶδες οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπαιτοῦνται τοῦ ἡλίου τὴν ἔμφασιν ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν ὄψιν. οὐδὲ γὰρ τὸ γάλα τοὺς τοιούτους ἐσοπτρισμοὺς ἀποδίδωσιν οὐδὲ ποιεῖ τῆς ὄψεως ἀνακλάσεις διὰ τὴν ἀνω-

18 Eurip. Med. 410

11 *ἀπ'* Wy. *ὑπ'* ‖ **17** *οὐ*] *οὐδὲ* B ‖ **18. 19** *τραπὲν πάλιν* EB corr. Meineke ‖ **19** *γάρ ἐστι* (Xyl.) Wy. *πάρεστι* ‖ **22. 23** *τὴν κόρυφὴν* (β over ο) *τῇ* (α) *γῇ* B | *κάτοπτρον* EB *-ων* Emp. *-ου*? ‖ **25** sic Basil. *ἐνέργειαν*

μαλίαν καὶ τραχύτητα τῶν μορίων· πόθεν γε τὴν σελήνην δυνατόν ἐστιν ἀναπέμπειν ἀφ᾽ ἑαυτῆς τὴν ὄψιν, ὥσπερ ἀναπέμπει τὰ λειότερα τῶν ἐσόπτρων; καίτοι καὶ ταῦτα δήπουθεν, ἐὰν ἀμυχή τις ἢ ῥύπος ἢ τραχύτης καταλάβῃ τὸ σημεῖον [ἂν], ἀφ᾽ οὗ πέφυκεν ἡ ὄψις ἀνακλασθῆ-
F *ναι, τυφλοῦται, καὶ βλέπεται μὲν αὐτά, τὴν δ᾽ ἀνταύγειαν οὐκ ἀποδίδωσιν. ὁ δ᾽ ἀξιῶν ἢ καὶ τὴν ὄψιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἥλιον ἢ μηδὲ τὸν ἥλιον ἐφ᾽ ἡμᾶς ἀνακλᾶν ἀφ᾽ ἑαυτῆς τὴν σελήνην ἡδύς ἐστι τὸν ὀφθαλμὸν ἥλιον ἀξιῶν εἶναι φῶς δὲ τὴν ὄψιν οὐρανὸν δὲ τὸν ἄνθρωπον. τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου δι᾽ εὐτονίαν καὶ λαμπρότητα πρὸς τῇ σελήνῃ γινομένην μετὰ πληγῆς τὴν ἀνάκλασιν φέρεσθαι πρὸς ἡμᾶς εἰκός ἐστιν· ἡ δ᾽ ὄψις ἀσθενὴς οὖσα καὶ λεπτὴ καὶ ὀλιγοστὴ τί θαυμαστὸν εἰ μήτε πληγὴν ἀνακρουστικὴν ποιεῖ μήτ᾽ ἀφαλλομένης τηρεῖ τὴν συνέχειαν ἀλλὰ θρύπτεται*
937 *καὶ ἀπολείπει, πλῆθος οὐκ ἔχουσα φωτὸς | ὥστε μὴ διασπᾶσθαι περὶ τὰς ἀνωμαλίας καὶ τραχύτητας; ἀπὸ μὲν γὰρ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων ἐσόπτρων ἰσχύουσαν ἔτι τῆς ἀρχῆς ἐγγὺς οὖσαν ἐπὶ τὸν ἥλιον ἅλλεσθαι τὴν ἀνάκλασιν οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν· ἀπὸ δὲ τῆς σελήνης, κἂν γίνωνταί τινες ὀλισθήσεις αὐτῆς, ἀσθενεῖς ἔσονται καὶ ἀμυδραὶ καὶ προαπολείπουσαι διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως. καὶ γὰρ ἄλλως τὰ μὲν κοῖλα τῶν ἐσόπτρων εὐτονωτέραν ποιεῖ τῆς προηγουμένης αὐγῆς τὴν ἀνακλωμένην, ὥστε καὶ φλόγας ἀναπέμπειν πολλάκις, τὰ δὲ κυρτὰ καὶ τὰ σφαιροειδῆ τῷ μὴ πανταχόθεν ἀντερείδειν*
B *ἀσθενῆ καὶ ἀμαυράν.... ὁρᾶτε δήπουθεν, ὅταν ἴριδες δύο φανῶσι, νέφους νέφος ἐμπεριέχοντος, ἀμαυρὰ ποιοῦσαν καὶ ἀσαφῆ τὰ χρώματα τὴν περιέχουσαν· τὸ γὰρ ἐκτὸς νέφος ἀπωτέρω τῆς ὄψεως κείμενον οὐκ εὔτονον οὐδ᾽ ἰσχυρὰν τὴν ἀνάκλασιν ἀποδίδωσι. καὶ τί δεῖ πλείονα λέ-*

5 del Wy. | *ἀνακλασθὲν* EB *-κλᾶσθαι* Bern. *-κλασθῆναι* Po. (*'inflecti'* iam Kepl.) || **6** *τυποῦται* EB corr. Emp. | *αὐτὸ* Raing. || **15** *-μένη* Madv. sed cf. p. 56, 7 sqq. || **19** *ἐπὶ τὸ πλησίον* Apelt || **26** *τὰ* om. B || **27** lac. 13 lit. E 15 B ⟨*ἀποδίδωσιν*⟩ Bern., ⟨*αὐτὴν ἀπ.*⟩ Adl. ⟨*μᾶλλον ἀπ.*⟩ Po. | *ὁρᾶται* EB corr. Turn. || **28** *ἀμαυρὰ* Po. *ἀμαυρὰν*

γειν; ὅπου γὰρ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἀνακλώμενον ἀπὸ τῆς σελήνης τὴν μὲν θερμότητα πᾶσαν ἀποβάλλει, τῆς δὲ λαμπρότητος αὐτοῦ λεπτὸν ἀφικνεῖται μόλις πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀδρανὲς λείψανον, ἦπου τῆς ὄψεως τὸν ἴσον φερομένης δίαυλον ἐνδέχεται μόριον ὁτιοῦν λείψανον ἐξικέσθαι πρὸς τὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς σελήνης; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. σκοπεῖτε C δ'' εἶπον 'καὶ ὑμεῖς· εἰ τὰ αὐτὰ πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν σελήνην ἔπασχεν ἡ ὄψις, ἔδει καὶ γῆς καὶ φυτῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ ἄστρων ἐμφάσεις ποιεῖν τὴν πανσέληνον, οἵας τὰ λοιπὰ ποιεῖται τῶν ἐσόπτρων· εἰ δ' οὐ γίνονται πρὸς ταῦτα τῆς ὄψεως ἀνακλάσεις δι' ἀσθένειαν αὐτῆς ἢ τραχύτητα τῆς σελήνης, μηδὲ πρὸς τὸν ἥλιον ἀπαιτῶμεν.

24. 'Ἡμεῖς μὲν οὖν' ἔφην, 'ὅσα μὴ διαπέφευγε τὴν μνήμην τῶν ἐκεῖ λεχθέντων, ἀπηγγέλκαμεν· ὥρα δὲ καὶ Σύλλαν παρακαλεῖν μᾶλλον δ' ἀπαιτεῖν τὴν διήγησιν, οἷον ἐπὶ ῥητοῖς ἀκροατὴν γεγενημένον· ὥστε, εἰ δοκεῖ, D καταπαύσαντες τὸν περίπατον καὶ καθίσαντες ἐπὶ τῶν βάθρων ἑδραῖον αὐτῷ παράσχωμεν ἀκροατήριον.' ἔδοξε δὴ ταῦτα, καὶ καθισάντων ἡμῶν ὁ Θέων 'ἐγώ τοι, ὦ Λαμπρία' εἶπεν 'ἐπιθυμῶ μὲν οὐδενὸς ἧττον ὑμῶν ἀκοῦσαι τὰ λεχθησόμενα, πρότερον δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι περὶ τῶν οἰκεῖν λεγομένων ἐπὶ τῆς σελήνης, οὐκ εἰ κατοικοῦσί τινες ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐκεῖ κατοικεῖν. εἰ γὰρ οὐ δυνατόν, ἄλογον καὶ τὸ γῆν εἶναι τὴν σελήνην. δόξει γὰρ πρὸς οὐθὲν ἀλλὰ μάτην γεγονέναι μήτε καρποὺς ἐκφέρουσα μήτ' ἀνθρώποις τισὶν ἕδραν παρέχουσα καὶ γένεσιν E καὶ δίαιταν· ὧν ἕνεκα καὶ ταύτην γεγονέναι φαμὲν κατὰ Πλάτωνα (Tim. 40 b) 'τροφὸν ἡμετέραν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἀτρεκῆ φύλακα καὶ δημιουργόν'. ὁρᾷς δ' ὅτι πολλὰ λέγεται καὶ σὺν γέλωτι καὶ μετὰ σπουδῆς περὶ τούτων. τοῖς μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν σελήνην οἰκοῦσιν

13 sqq. cf. praefationem p. IX || **17** cf. 1100e || **28** cf. 938e 171a 1006e

4 τὴν ἴσην B^1 || **5** ⟨ἢ⟩ λείψ.? || **6** ὑπὸ EB corr. Wy. || **8** ἔδει Turn. ὁ δὴ || **10** λεῖα? || **28** τροφὴν E || **29** legitne Pl. ἀτρεκῆ in Platonis exemplari? cf. 938e 1006e

ὥσπερ Ταντάλοις ἐκ κεφαλῆς ἐκκρέμασθαί φασι, τοὺς δ' οἰκοῦντας αὖ πάλιν ἐπ' αὐτῆς ὥσπερ Ἰξίονας ἐνδεδεμένους ῥύμῃ τόσῃ.... καίτοι μίαν οὐ κινεῖται κίνησιν, ἀλλ', ὥς που καὶ λέγεται, Τριοδῖτίς ἐστιν, ἅμα μῆκος ἐπὶ τοῦ ζῳδιακοῦ καὶ πλάτος φερομένη καὶ βάθος· ὧν
F *τὴν μὲν περιδρομὴν τὴν δ' ἕλικα τὴν δ' οὐκ οἶδα πῶς ἀνωμαλίαν ὀνομάζουσιν οἱ μαθηματικοί, καίπερ οὐδεμίαν †ὁμαλὴν οὐδὲ τεταγμένην ταῖς ἀποκαταστάσεσιν ὁρῶντες ἔχουσαν. οὔκουν εἰ λέων τις ἔπεσεν ὑπὸ ῥύμης εἰς Πελοπόννησον, ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν, ἀλλ' ὅπως οὐ μυρί' ὁρῶμεν ἀεὶ 'πεσήματ' ἀνδρῶν καὶ ἀπολακτισμοὺς βίων'* (Aesch. Suppl. 937) *ἐκεῖθεν οἷον ἐκκυβιστώντων καὶ περιτρεπομένων.* |

938 *Καὶ γὰρ γελοῖον περὶ μονῆς τῶν ἐκεῖ διαπορεῖν, εἰ μὴ γένεσιν μηδὲ σύστασιν ἔχειν δύνανται. ὅπου γὰρ Αἰγύπτιοι καὶ Τρωγλοδῦται, οἷς ἡμέρας μιᾶς ἀκαρὲς ἵσταται κατὰ κορυφὴν ὁ ἥλιος ἐν τροπαῖς εἶτ' ἄπεισιν, ὀλίγον ἀπέχουσι τοῦ κατακεκαῦσθαι ξηρότητι τοῦ περιέχοντος, ἦπου τοὺς ἐπὶ τῆς σελήνης εἰκός ἐστι δώδεκα θερείας ὑπομένειν ἔτους ἑκάστου, κατὰ μῆνα τοῦ ἡλίου πρὸς κάθετον αὐτοῖς ἐφισταμένου καὶ στηρίζοντος, ὅταν ᾖ πανσέληνος; πνεύματά γε μὴν καὶ νέφη καὶ ὄμβρους, ὧν χωρὶς οὔτε γένεσις φυτῶν ἔστιν οὔτε σωτηρία γενομένοις,*

4 sqq. cf. 939a et (*ἕλικα!*) 590e || **9** sc. leo Nemeaeus, Ael. N. An. XII 7 || **11** cf. 517f

1 *ἐκ κ.* EB ut in v. Marc. 16 (*ὑπὲρ* vulgo) || **3** lac. unius lineae E 15 + 12 lit. B *τοσ⟨αύτῃ κινουμένης ἀεὶ περιδινεῖσθαι⟩* Adl. *τοσ⟨αύτῃ περιδινουμένης οὐδέποτ' ἐν ἀσφαλεῖ βεβηκέναι* (vel *ἡσυχίαν ἄγειν*)⟩ Po. *τοσ⟨αύτῃ, τῆς καταφορᾶς κωλύειν τὴν κύκλῳ περιδίνησιν⟩* Ch. || **5** *ἐπιφερ.* B *ἀντιφ.* Ch. || **7** locus difficilis. tradita def. Ch.: 'cum reliqui quoque motus *ἀνώμαλοι* sint' secundum vulgarem opinionem (cf. p. 269d). aliter tamen Lamprias 939a, unde ⟨*οὕτως*⟩ ante *ὁμαλὴν* suppl. Amyot. ⟨*ὁμοίως*⟩ Adl. an *ὁμαλὴν* ⟨*μᾶλλον*⟩? || **9** *ἔχουσαν* B *ἐχούσαις* E *οὖσαν* Adl. *ἐνοῦσαν*? | *οὔκουν* ς *οὐκ* || **10** *ὅμως* EB corr. Leon. || **13** *περιτρεπόντων* EB corr. Po. *περιρρεπόντων* Adl. || **14** *γὰρ* om. E (lac. 1 lit.) *μὴν* Duebn. | *μόνης* EB corr. Basil. || **15** *δύναται* EB corr. Wy. || **16** *-δύται* EB

ἀμήχανον ἐκεῖ διανοηθῆναι συνιστάμενα διὰ θερμότητα B καὶ λεπτότητα τοῦ περιέχοντος. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τῶν ὀρῶν τὰ ὑψηλὰ δέχεται τοὺς ἀγρίους καὶ ἐναντίους χειμῶνας, ἀλλ᾽ … ἤδη καὶ σάλον ἔχων ὑπὸ κουφότητος ὁ ἀὴρ ἐκφεύγει τὴν σύστασιν ταύτην καὶ πύκνωσιν. εἰ μὴ νὴ Δία φήσομεν, ὥσπερ ἡ Ἀθηνᾶ τῷ Ἀχιλλεῖ νέκταρός τι καὶ ἀμβροσίας ἐνέσταξε μὴ προσιεμένῳ τροφήν, οὕτω τὴν σελήνην, Ἀθηνᾶν λεγομένην καὶ οὖσαν, τρέφειν τοὺς ἄνδρας ἀμβροσίαν ἀνιεῖσαν αὐτοῖς ἐφημέριον, ὡς Φερεκύδης ὁ παλαιὸς οἴεται σιτεῖσθαι τοὺς θεούς. τὴν μὲν γὰρ Ἰνδικὴν ῥίζαν, ἥν φησι Μεγασθένης τοὺς ⟨μήτ᾽ ἐσθίοντας⟩ μήτε πίνοντας ἀλλ᾽ ἀστόμους ὄντας ὑπατύφειν καὶ C θυμιᾶν καὶ τρέφεσθαι τῇ ὀσμῇ, πόθεν ἄν τις ἐκεῖ φυομένην λάβοι μὴ βρεχομένης τῆς σελήνης;᾽

25. Ταῦτα τοῦ Θέωνος εἰπόντος ⟨‛κάλλιστά⟩ γε᾽ ἔφην ‛καὶ ἄριστα τῇ παιδιᾷ τοῦ λόγου τὰς ὀφρῦς ⟨ἡμῶν ἔλυσας· δι᾽⟩ ἃ καὶ θάρσος ἡμῖν ἐγγίνεται πρὸς τὴν ἀπόκρισιν, μὴ πάνυ πικρὰν μηδ᾽ αὐστηρὰν εὐθύνην προσδοκῶσι. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τῶν σφόδρα πεπεισμένων τὰ τοιαῦτα διαφέρουσιν ⟨οὐδὲν⟩ οἱ σφόδρα δυσκολαίνοντες αὐτοῖς καὶ διαπιστοῦντες ἀλλὰ μὴ πράως τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἐθέλοντες ἐπισκοπεῖν. εὐθὺς οὖν τὸ πρῶτον οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ μὴ κατοικοῦσιν ἄνθρωποι τὴν σελήνην, μάτην γεγονέναι καὶ πρὸς μηθέν. οὐδὲ γὰρ D τήνδε τὴν γῆν δι᾽ ὅλης ἐνεργὸν οὐδὲ προσοικουμένην

2 sec. ζ 42–46 cf. 951b Stob. I p. 197 W. Ps. Plut. v. Hom. 95 et fr. VII p. 180 B. || 6 Τ 353 || 8 922a || 9 Vorsokr. 7 B 13a = FGrHist. 3 F 177 (Mnemosyne 1947 p. 60) || 11 Plin. N. H. VII 25 = FHG II 424 Stein RE XV 239. 305 || 15 de cap. 25 cf. Prächter, Hierokles d. Stoiker, 1901 p. 109–120 || 22 ~ p. 69, 23 sqq. || 24 sqq. cf. Lucr. V 200 sqq. Bignone, L'Aristotele perduto I 236 sqq.

4 lac. 8–9 lit. EB ⟨ἀραιὸς ὢν⟩ Bern. ἀλλὰ ⟨καθαρὸς ὢν⟩ cl. 951b vel ἀλλὰ ⟨διάχυσιν⟩ Po. || 9 ἀνεῖσαν EB corr. Emp. || 10 τοὺς Wy. αὐτοὺς || 11 add. ς || 12 εὐστόμους EB ἀστ. Basil. Adl., cf. p. 76, 3 || 15 lac. 7 lit. EB suppl. Wy. ⟨εὐκαίρως⟩ Raing. || 16 lac. 13–14 lit. EB suppl. Bern. (cf. 787b). ⟨..καθ᾽⟩ ἃ ut 826e? || 20 add. Wy. (ante διαφ.) sec. Xyl.

ὁρῶμεν, ἀλλὰ μικρὸν αὐτῆς μέρος ὥσπερ ἄκροις τισὶν ἢ χερρονήσοις ἀνέχουσιν ἐκ βυθοῦ γόνιμόν ἐστι ζῴων καὶ φυτῶν, τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν ἔρημα καὶ ἄκαρπα χειμῶσι καὶ αὐχμοῖς, τὰ δὲ πλεῖστα κατὰ τῆς μεγάλης δέδυκε θαλάσσης. ἀλλὰ σύ, τὸν Ἀρίσταρχον ἀγαπῶν ἀεὶ καὶ θαυμάζων, οὐκ ἀκούεις Κράτητος ἀναγινώσκοντος (Ξ 246. 246 a)

'Ὠκεανός, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται
ἀνδράσιν ἠδὲ θεοῖς, πλείστην ἐπὶ γαῖαν ἵησιν.'

ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ μάτην ταῦτα γεγονέναι· καὶ γὰρ ἀνα-
E θυμιάσεις ἡ θάλασσα μαλακὰς ἀνίησι, καὶ τῶν πνευμάτων τὰ ἥδιστα θέρους ἀκμάζοντος ἐκ τῆς ἀοικήτου καὶ κατεψυγμένης αἱ χιόνες ἀτρέμα διατηκόμεναι χαλῶσι καὶ διασπείρουσιν, 'ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς' ἕστηκεν ἀτρεκὴς ἐν μέσῳ 'φύλαξ' κατὰ Πλάτωνα 'καὶ δημιουργός'. οὐδὲν οὖν κωλύει καὶ τὴν σελήνην ζῴων μὲν ἔρημον εἶναι, παρέχειν δ' ἀνακλάσεις τε τῷ φωτὶ περὶ αὐτὴν διαχεομένῳ καὶ συρροὴν ταῖς τῶν ἀστέρων αὐγαῖς ἐν αὐτῇ καὶ σύγκρασιν, ᾗ συνεκπέττει τε τὰς ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεις ἅμα τε καὶ τοῦ ἡλίου τὸ ἔμπυρον ἄγαν καὶ σκληρὸν ἀνίησι. καί πού τι καὶ παλαιᾷ φήμῃ διδόντες Ἄρτεμιν
F αὐτὴν νομισθῆναι φήσομεν ὡς παρθένον καὶ ἄγονον, ἄλλως δὲ βοηθητικὴν καὶ ὠφέλιμον.

Ἐπεὶ τῶν γ' εἰρημένων οὐδέν, ὦ φίλε Θέων, ἀδύνατον δείκνυσι τὴν λεγομένην ἐπ' αὐτῆς οἴκησιν. ἥ τε γὰρ δίνη πολλὴν ἔχουσα πραότητα καὶ γαλήνην ἐπιλεαίνει τὸν ἀέρα·
939 καὶ διανέμει συγκατακοσμούμενον, | ὥστε μηδὲν εἶναι

5 Mette, Sphairopoiia p. 60 et 230. Ξ 246a deest ap. Aristarchum et in vulgata || 14 cf. 937e || 21 Cornutus 35 p. 73, 19 cf. 922a || 24 ~ p. 69, 29 sqq.

6 *ἀναγινώσκων* B || 9 *πλείστην* ⟨τ'⟩ Helck || 17 *τε* om. B || 20 *τε* om. E | *τῷ ἡλίῳ* et *ἀφίησι* EB corr. Wy. || 21 *πού* Wy. *πολύ* || 22 *αὐτ* 3–4 lit. *νομ.* E || 24 *ἔπειτα* Hutt. | *ὦ φίλε* Xyl. *ὠφελεῖν* || 27 *διαμένει* EB corr. Wy. an *διαχέει* (cf. p. 61, 12)?

δέος ἐκπεσεῖν καὶ ἀποσφαλῆναι τοὺς ἐκεῖ βεβηκότας, † εἰ δὲ μὴ δὲ αὐτὴ † καὶ τὸ ποικίλον τοῦτο τῆς φορᾶς καὶ πεπλανημένον οὐκ ἀνωμαλίας οὐδὲ ταραχῆς ἐστιν, ἀλλὰ θαυμαστὴν ἐπιδείκνυνται τάξιν ἐν τούτοις καὶ πορείαν οἱ ἀστρολόγοι κύκλοις τισὶ περὶ κύκλους ἑτέρους ἐξελιττομένοις συνάγοντες, ⟨οἳ ἄγουσιν⟩ αὐτὴν οἱ μὲν ἀτρεμοῦσαν, οἱ δὲ λείως καὶ ὁμαλῶς ἀεὶ τάχεσι τοῖς αὐτοῖς ἀνθυποφερομένην· αὗται γὰρ αἱ τῶν κύκλων ἐπιβάσεις καὶ περιαγωγαὶ καὶ σχέσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἡμᾶς τὰ φαινόμενα τῆς κινήσεως ὕψη καὶ βάθη καὶ τὰς κατὰ πλάτος παραλλάξεις ἅμα ταῖς κατὰ μῆκος αὐτῆς περιό- B *δοις ἐμμελέστατα συμπεραίνουσι.*

Τὴν δὲ πολλὴν θερμότητα καὶ συνεχῆ πύρωσιν ὑφ' ἡλίου [οὐ] παύσῃ φοβούμενος, ἂν πρῶτον μὲν ἀντιθῇς † ταῖς ἕνδεκα θεριναῖς συνόδοις τὰς πανσελήνους· εἴσῃ † δὲ τὸ συνεχὲς τῆς μεταβολῆς ταῖς ὑπερβολαῖς χρόνον οὐκ ἐχούσαις πολὺν ἐμποιεῖν κρᾶσιν οἰκείαν καὶ τὸ ἄγαν ἑκατέρας ἀφαιρεῖν· διὰ μέσου δὲ τούτων, ὡς εἰκός, ὥραν ἔαρι προσφορωτάτην ἔχουσιν. ἔπειτα πρὸς μὲν ἡμᾶς καθίησι δι' ἀέρος θολεροῦ καὶ συνεπερείδοντος τὴν θερμότητα ταῖς ἀναθυμιάσεσι τρεφομένην, ἐκεῖ δὲ λεπτὸς ὢν καὶ διαυγὴς ὁ ἀὴρ σκίδνησι καὶ διαχεῖ τὴν αὐγήν, ὑπέκ- C *καυμα καὶ σῶμα μηδὲν ἔχουσαν.*

Ὕλην δὲ καὶ καρποὺς αὐτόθι μὲν ὄμβροι τρέφουσιν, ἑτέρωθι δέ, ὥσπερ ἄνω περὶ Θήβας παρ' ὑμῖν καὶ Συή-

1 ~ p. 70, 3sqq. || **13** ~ p. 70. 15sqq. || **19** Seneca N. Qu. IV 10 || **24** ~ p. 70, 22sqq. Prächter l. l. 110

1. 2 *βεβιωκότας* EB corr. Turn. | *ἡ δὲ* (*τε* Bern.) *μεταλλαγὴ* Emp. an fere: *ἥ τε μὴ δι⟨ὰ μιᾶς κίνησις⟩ αὕτη*? || **4** *ἐπιδείκνυται* E (B sec. Raing.) | *ἀπορείαν* sed *α* eras. B *περίοδον* ut 171 a 1007d al. ? || **6** add. Po. *οὗ—οὗ* pro *οἱ—οἱ* Madv. *τῷ—τῷ* Mau || **12** sic Basil. *συμπαραινοῦσι* || **14** del. Basil. | *ἀντιθεὶς* B || **15** *ταῖς δώδεκα* (Kepl.) *θεριναῖς πανσελήνοις* (p. 70,19) *τὰς συνόδους* Adl., post quae ⟨*τὰς χειμερινὰς οὔσας ἰσαρίθμους*⟩ Po. tum *εἶτα* pro *εἴσῃ* Basil. *εἰκὸς* Po. || **18** *ἀμέσου* EB *διὰ μέσου* Adl. (vel *ἀνὰ μέσον*) || **19** *προσφορωτάτων* EB | *ἡμᾶς* ⟨*ὁ ἥλιος*⟩ Wy. || **20** *συνεπερείδων* EB corr. Emp. || **23** *σῶμα* ut 952f || **24** *αὐτοὶ* EB corr. Raing. *αὐτοῦ* Xyl. || **25** *ἑτέρως* EB corr. (Xyl.) Wy.

νην, οὐκ ὄμβριον ὕδωρ ἀλλὰ γηγενὲς ἡ γῆ πίνουσα καὶ
χρωμένη πνεύμασι καὶ δρόσοις οὐκ ἂν ἐθελήσειεν οἶμαι
τῇ πλεῖστον ὑομένῃ πολυκαρπίας ὑφίεσθαι δι' ἀρετήν τινα
καὶ κρᾶσιν. τὰ δ' αὐτὰ φυτὰ τῷ γένει παρ' ἡμῖν μέν, ἐὰν
σφόδρα πιεσθῇ χειμῶσιν, ἐκφέρει πολὺν καὶ καλὸν καρπόν,
ἐν δὲ Λιβύῃ καὶ παρ' ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ δύσριγα κομιδῇ
καὶ δειλὰ πρὸς χειμῶνάς ἐστι. τῆς δὲ Γεδρωσίας καὶ Τρω-
D *γλοδύτιδος, ἣ καθήκει πρὸς τὸν ὠκεανόν, ἀφόρου διὰ ξη-*
ρότητα καὶ ἀδένδρου παντάπασιν οὔσης, ἐν τῇ παρακει-
μένῃ καὶ περικεχυμένῃ θαλάττῃ θαυμαστὰ μεγέθη φυ-
τῶν τρέφεται καὶ κατὰ βυθοῦ τέθηλεν, ὧν τὰ μὲν ἐλαίας
τὰ δὲ δάφνας τὰ δ' Ἴσιδος τρίχας καλοῦσιν. οἱ δ' ἀνα-
καμψέρωτες οὗτοι προσαγορευόμενοι τῆς γῆς ἐξαιρεθέν-
τες οὐ μόνον ζῶσι κρεμάμενοι χρόνον ὅσον βούλεταί τις,
ἀλλὰ βλαστάνουσιν. ... σπείρεται δὲ τὰ μὲν πρὸς χειμῶ-
νος τὰ δὲ θέρους ἀκμάζοντος, ὥσπερ σήσαμον καὶ με-
λίνη· τὸ δὲ θύμον ἢ τὸ κενταύριον ἂν εἰς ἀγαθὴν καὶ
πίονα σπαρῇ χώραν καὶ βρέχηται καὶ ἄρδηται, τῆς κατὰ
E *φύσιν ἐξίσταται ποιότητος καὶ ἀποβάλλει τὴν δύναμιν,*
αὐχμῷ δὲ χαίρει καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιδίδωσιν. εἰ δ' ὥς
φασιν οὐδὲ τὰς δρόσους ἀνέχεται, καθάπερ τὰ πλεῖστα
τῶν Ἀραβικῶν, ἀλλ' ἐξαμαυροῦται διαινόμενα καὶ φθεί-
ρεται, τί δὴ θαυμαστόν ἐστιν εἰ γίνονται περὶ τὴν σε-
□ *λήνην ῥίζαι καὶ σπέρματα καὶ ὕλαι μηθὲν ὑετῶν δεόμε-*
ναι μηδὲ χιόνων ἀλλὰ πρὸς θερινὸν ἀέρα καὶ λεπτὸν εὐ-
φυῶς ἔχουσαι;

7 sqq. materia a Theophrasto in Hist. plant. collecta, cf. Prächter 111. Strabo XVI 766 || 12 Plin. N. H. XIII 142 | *ἀνακ.* cf. Wellmann, Hermes LXVIII 102

1 *γῇ* Steph. *γε* || 3 *πολυκαρπία συμφαίνεσθαι* EB corr. Radermacher || 4 *ἐὰν* Bern. *εἰ* (num tolerandum?) || 5 *χιόσιν* E[corr.] || 7 *γε δροσίας* E || 15 lac. 20 lit. EB ⟨*καὶ νέα βλαστήματα*⟩? Bern. ⟨*ἄλλα δ' ἄλλης δεῖται τροφῆς*⟩ vel. sim. Po. | *πρὸς*] *πρὸ*? Bern. del. Madv. || 17 *τὸ*[1] E *τὸν* B || 20 *εἰ* Steph. *οἱ* || 22 *διαιν.*] *λεαινόμενα* EB corr. Xyl. (*humectata*) Wy. || 23 *δὴ* ς *δὲ* || 24 *δεόμενα* EB corr. Bern. || 25 *μήτε* EB *μηδὲ* Bern. (an *μήθ'* pro *μηθὲν* scrib.?) | *πρόσθερον* EB corr. Steph.

Πῶς δ' οὐκ εἰκὸς ἀνιέναι τε πνεύματα θαλπόμενα τῇ σελήνῃ καὶ τῷ σάλῳ τῆς περιφορᾶς αὔρας τε παρομαρτεῖν ἀτρέμα καὶ δρόσους [καὶ] ὑγρότητας ἐλαφρὰς περι- □ *χεούσας καὶ διασπειρομένας ἐπαρκεῖν τοῖς βλαστάνουσιν, αὐτὴν δὲ τῇ κράσει μὴ πυρώδη μηδ' αὐχμηρὰν ἀλλὰ μα-* F *λακὴν καὶ ὑδροποιὸν εἶναι· ξηρότητος μὲν γὰρ οὐδὲν ἀφικνεῖται πάθος ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς, ὑγρότητος δὲ πολλὰ καὶ θηλύτητος, αὐξήσεις φυτῶν, σήψεις κρεῶν, τροπαὶ καὶ ἀνέσεις οἴνων, μαλακότητες ξύλων, εὐτοκίαι γυναικῶν. δέδοικα δ' ἡσυχάζοντα Φαρνάκην αὖθις ἐρεθίζειν καὶ κινεῖν, | ὠκεανοῦ τε πλημμύρας, ὡς λέγουσιν αὐτοί, καὶ* 940 *πορθμῶν ἐπιδόσεις διαχεομένων καὶ αὐξανομένων ὑπὸ τῆς σελήνης τῷ ἀνυγραίνεσθαι παρατιθέμενος. διὸ πρὸς σὲ τρέψομαι μᾶλλον, ὦ φίλε Θέων· λέγεις γὰρ ἡμῖν ἐξηγούμενος ταυτὶ τὰ Ἀλκμᾶνος* (fr. 48 D.)

'⟨οἷα Διὸς⟩ θυγάτηρ Ἔρσα τρέφει καὶ ⟨δίας⟩ Σελάνας',

ὅτι νῦν τὸν ἀέρα καλεῖ Δία καί φησιν αὐτὸν ὑπὸ τῆς σελήνης καθυγραινόμενον εἰς δρόσους τρέπεσθαι. κινδυνεύει γάρ, ὦ ἑταῖρε, πρὸς τὸν ἥλιον ἀντιπαθῆ φύσιν ἔχειν, εἴγε μὴ μόνον, ὅσα πυκνοῦν καὶ ξηραίνειν ἐκεῖνος, αὕτη μαλάσσειν καὶ διαχεῖν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου B *θερμότητα καθυγραίνειν καὶ καταψύχειν προσπίπτουσαν αὐτῇ καὶ συμμιγνυμένην.*

Οἵ τε δὴ τὴν σελήνην ἔμπυρον σῶμα καὶ διακαὲς εἶναι νομίζοντες ἁμαρτάνουσιν, οἵ τε τοῖς ἐκεῖ ζῴοις ὅσα τοῖς ἐνταῦθα πρὸς γένεσιν καὶ τροφὴν καὶ δίαιταν ἀξιοῦντες ὑπάρχειν ἐοίκασιν ἀθεάτοις τῶν περὶ τὴν φύσιν ἀνωμα-

6 – p. 77, 4 Reinhardt KuS 339sqq. || **6–9. 15–18** cf. Qu. Conv. III 10, impr. 658f (282d) 659ab Prächter 114 || **11–13** SVF II 679 Cicero Nat. deor. II 19 || **16** cf. 659b 918a

1. 2 *τὴν σελήνην?* || **3** del. Po. || **5** *αὐτῇ* EB corr. Wy. || **11** *ὠκεανοῦ τε* Basil. *ὥστε καὶ ἀνοιγαὶ* || **15** *ταύτη* EB corr. Bern. || **16** lac. 6 lit. E 12 B *Διὸς* 918a *οἷα Διὸς* 659b | *ἔρσα* 918a *ἔργα* EB | *δίας* 918a (*καὶ ἀσελάνας* 659b) || **17** *καὶ δία* EB trp. Xyl. || **20** *αὕτη* Po. *αὐτὴ* || **24** *δὴ* ς *δὲ* || **27** *ἀθεάτοις* Xyl. *καὶ θεαταῖς* | *τὴν* om. B

λιῶν, ἐν αἷς μείζονας ἔστι καὶ πλέονας πρὸς ἄλληλα τῶν ζῴων ἢ πρὸς τὰ μὴ ζῷα διαφορὰς καὶ ἀνομοιότητας εὑρεῖν. καὶ ἄστομοι μὲν ἄνθρωποι καὶ ὀσμαῖς τρεφόμενοι μὴ ἔστωσαν, εἰ† μὴ ... μὴ δοκοῦσι, τὴν δ' ἄλιμον, ἧς ἡμῖν αὐτὸς ἐξηγεῖτο δύναμιν, ᾐνίξατο μὲν Ἡσίοδος εἰ-
C *πών* (O.D. 41)

'οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ,'

ἔργῳ δ' ἐμφανῆ παρέσχεν Ἐπιμενίδης, διδάξας ὅτι μικρῷ παντάπασιν ἡ φύσις ὑπεκκαύματι ζωπυρεῖ καὶ συνέχει τὸ ζῷον, ἂν ὅσον ἐλαίας μέγεθος λάβῃ, μηδεμιᾶς ἔτι τροφῆς δεόμενον. τοὺς δ' ἐπὶ τῆς σελήνης, εἴπερ εἰσίν, εὐσταλεῖς εἶναι τοῖς σώμασι καὶ διαρκεῖς ὑπὸ τῶν τυχόντων τρέφεσθαι πιθανόν ἐστι. καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν σελήνην, ὥσπερ τὸν ἥλιον ζῷον ὄντα πύρινον καὶ τῆς γῆς ὄντα πολλαπλάσιον, ἀπὸ τῶν ὑγρῶν φασι τῶν ἀπὸ τῆς γῆς τρέφεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας ἀπείρους ὄντας·
D *οὕτως ἐλαφρὰ καὶ λιτὰ τῶν ἀναγκαίων φέρειν ζῷα τὸν ἄνω τόπον ὑπολαμβάνουσιν. ἀλλ' οὔτε ταῦτα συνορῶμεν οὔθ' ὅτι καὶ χώρα καὶ φύσις καὶ κρᾶσις ἄλλη πρόσφορός ἐστιν αὐτοῖς. ὥσπερ οὖν εἰ τῇ θαλάττῃ μὴ δυναμένων ἡμῶν προσελθεῖν μηδ' ἅψασθαι, μόνον δὲ τὴν θέαν αὐτῆς πόρρωθεν ἀφορώντων καὶ πυνθανομένων ὅτι πικρὸν καὶ ἄποτον καὶ ἁλμυρὸν ὕδωρ ἐστίν, ἔλεγέ τις ὡς 'ζῷα πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ταῖς μορφαῖς τρέφει*

3 ~ p. 71, 10 || **4** cf. 157d Comm. Hes. O.D. 41 Athen. 58f Plin. N.H. XXII 73 Porph. v. Pyth. 34 abst. IV 20 || **14** SVF II 677

1 *πλείονας* B || **3** *σύστομοι* EB, corr. m. vet. in Aldina. cf. p. 70, 12 || **4** *εἰ μὴ* 8 lit. E 9 B *μὴ δόκ.* EB *εἰ ⟨Θέωνί γ' εἶναι⟩ μὴ δ.* Adler (Festschr. f. Winternitz p. 298) *εἰ μὴ ⟨εἶναι Θέωνι⟩* Po. (Lamprias hic omnes adloquitur, non Theonem ipsum ut p. 75, 14) *οἷ ⟨Μεγασθένει γ' εἶναι⟩ δ.* Ch. | *τὴν — ἡμῖν*] *τήν τε ἄμμονος ἡμῖν* EB corr. Ch. Po. *τὴν δ' ἄλιμον ἡμῖν αὐτὸς ἐξ. δύν.*, *⟨ἣν⟩ ᾐν.* Adler (St. Vind. XLII 163) cl. 157d Comm. Hes. O.D. 41 || **5** *ἐξηγεῖτο*] sc. Theon cf. p. 71, 13 || **15** *ἀπὸ* Turn. *ἐπὶ* || **17** *λιτὰ τῶν ἀν.* singularis constructio sed toleranda

κατὰ βυθοῦ καὶ θηρίων ἐστὶ πλήρης ὕδατι χρωμένων
ὅσαπερ ἡμεῖς ἀέρι', μύθοις ἂν ὅμοια καὶ τέρασιν ἐδόκει □
περαίνειν, οὕτως ἐοίκαμεν ἔχειν καὶ ταὐτὸ πάσχειν πρὸς
τὴν σελήνην, ἀπιστοῦντες ἐκεῖ τινας ἀνθρώπους κατοι- E
κεῖν. ἐκείνους δ' ἂν οἶομαι πολὺ μᾶλλον ἀποθαυμάσαι τὴν
γῆν ἀφορῶντας οἷον ὑποστάθμην καὶ ἰλὺν τοῦ παντὸς ἐν
ὑγροῖς καὶ ὁμίχλαις καὶ νέφεσι διαφαινομένην ἀλαμπὲς
καὶ ταπεινὸν καὶ ἀκίνητον χωρίον, εἰ ζῷα φύει καὶ τρέφει
μετέχοντα κινήσεως ἀναπνοῆς θερμότητος· κἂν εἴ ποθεν
αὐτοῖς ἐγγένοιτο τῶν Ὁμηρικῶν τούτων ἀκοῦσαι (*Υ* 65)

'*σμερδαλέ', εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ*',

καί (*Θ* 16)

'*τόσσον ἔνερθ' Ἀίδαο, ὅσον οὐρανὸς ἔστ' ἀπὸ γαίης*',

ταῦτα φήσουσιν ἀτεχνῶς περὶ τοῦ χωρίου τούτου λέγε-
σθαι καὶ τὸν Ἅιδην ἐνταῦθα καὶ τὸν Τάρταρον ἀπῳ- F
κίσθαι, γῆν δὲ μίαν εἶναι τὴν σελήνην, ἴσον ἐκείνων τῶν
ἄνω καὶ τῶν κάτω τούτων ἀπέχουσαν.'

26. *Ἔτι δέ μου σχεδὸν λέγοντος ὁ Σύλλας ὑπολαβών*
'*ἐπίσχες' εἶπεν 'ὦ Λαμπρία, καὶ παραβαλοῦ τὸ θυρίον*
τοῦ λόγου, μὴ λάθῃς τὸν μῦθον ὥσπερ εἰς γῆν ἐξοκείλας
καὶ συγχέῃς τὸ δρᾶμα τοὐμὸν ἑτέραν ἔχον σκηνὴν καὶ
διάθεσιν. | ἐγὼ μὲν οὖν ὑποκριτής εἰμι, πρότερον δ' αὐ- 941
*τοῦ φράσω τὸν ποιητὴν ὑμῖν *** εἰ μή τι κωλύει, καθ'*
Ὅμηρον ἀρξάμενος (*η* 244).

'*Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται*',

6 Plat. Phaedon. 109c Hierocles St. ap. Stobaeum II p. 182, 29, Gronau, D. Theodizeeproblem etc. (1922) p. 73

1 *βάθους* EB corr. Po. sec. p. 74. 11 || **2** *ὅσαπερ* ut 928b Xen. Cyr. I 5, 12 al. || **3** *καὶ ταὐτὸ* (*τοῦτο* Raing., sed cf. Platonis Phaed. 109d) *πάσχειν* Wy. *καὶ τούτους ἀσκεῖν* B *καὶ τούτοις ἀσκεῖν* E, sed supra *καὶ* et *τούτοις* punctis additis || **13** *Ἀίδεω* Hom. || **15** *ἀποκεῖσθαι* B || **18** *δέ μου* cf. p. 37, 20 || **23** *ἡμῖν* EB corr. Steph. | lac. cogn. Wy. (post p. 78,7 *παρακ.* Arn.), cf. p. 79, 2. 80, 17. 81, 1. 12. 89, 12. expectes haec fere: ⟨*μᾶλλον δ' ἄγγελον* (cf. impr. 81, 1. 89, 12)· *ἔστι δέ τις ξένος ἐκ τῆς ἠπείρου τῆς πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ πρὸς ἑσπέραν κειμένης πρὸς ἡμᾶς ἀφιγμένος. ἃ δ' ἀπήγγειλεν, διηγήσομαι καὶ ὑμῖν*⟩ | *κωλύοι* B[1] || **24** *ἀρξάμενον* EB corr. Hutten || **25** *ἀπόπροσθεν* E et ut v. B

(941) δρόμον ἡμερῶν πέντε Βρεττανίας ἀπέχουσα πλέοντι πρὸς ἑσπέραν· ἕτεραι δὲ τρεῖς ἴσον ἐκείνης ἀφεστῶσαι καὶ ἀλλήλων πρόκεινται μάλιστα κατὰ δυσμὰς ἡλίου θερινάς. ὧν ἐν μιᾷ τὸν Κρόνον οἱ βάρβαροι καθεῖρχθαι μυθολο- □ γοῦσιν ὑπὸ τοῦ Διός, † τὸν δ' ὡς υἱὸν ἔχοντα φρουρὸν τῶν τε νήσων ἐκείνων καὶ τῆς θαλάττης, ἣν Κρόνιον πέλαγος ὀνομάζουσι, παρακατῳκίσθαι. τὴν δὲ μεγάλην B ἤπειρον, ὑφ' ἧς ἡ μεγάλη περιέχεται κύκλῳ θάλαττα, τῶν μὲν ἄλλων ἔλαττον ἀπέχει⟨ν⟩, τῆς δ' Ὠγυγίας περὶ πεντακισχιλίους σταδίους κωπήρεσι πλοίοις κομιζομένῳ· (βραδύπορον γὰρ εἶναι καὶ πηλῶδες ὑπὸ πλήθους ῥευμάτων τὸ πέλαγος· τὰ δὲ ῥεύματα τὴν μεγάλην ἐξιέναι γῆν καὶ γίνεσθαι προχώσεις ἀπ' αὐτῶν καὶ βαρεῖαν εἶναι καὶ γεώδη τὴν θάλατταν, ᾗ καὶ πεπηγέναι δόξαν ἔσχε). τῆς δ' ἠπείρου τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ κατοικεῖν Ἕλληνας περὶ κόλπον οὐκ ἐλάττονα τῆς Μαιώτιδος, οὗ τὸ στόμα τῷ στόματι τοῦ Κασπίου πελάγους μάλιστα κατ' εὐθεῖαν κεῖσθαι· καλεῖν δὲ καὶ νομίζειν ἐκείνους ἠπειρώτας μὲν C αὐτοὺς ⟨νησιώτας δὲ τοὺς⟩ ταύτην τὴν γῆν κατοικοῦντας, ὡς καὶ κύκλῳ περίρρυτον οὖσαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης· οἴεσθαι δὲ τοῖς Κρόνου λαοῖς ἀναμιχθέντας ὕστερον τοὺς μεθ' Ἡρακλέους παραγενομένους καὶ ὑπολειφθέντας ἤδη σβεννύμενον τὸ Ἑλληνικὸν ἐκεῖ καὶ κρατούμενον γλώττῃ τε βαρβαρικῇ καὶ νόμοις καὶ διαίταις οἷον ἀναζωπυρῆσαι πάλιν ἰσχυρὸν καὶ πολὺ γενόμενον· διὸ τιμὰς ἔχειν πρώτας τὸν Ἡρακλέα, δευτέρας δὲ τὸν Κρόνον.

4 cf. 420a || 14 RE XI 1999

5 latet certe nomen *Βριάρεως* (cf. p. 420a), qui sec. Arrianum ap. Eustath. ad Il. p. 124, 3 filius Saturni erat *οὐ φίλα φρονῶν*, unde *⟨Βριάρεων⟩ δὲ τὸν υἱὸν ὡς ἔχ. φρουρὰν* Adl. *τὸν δὲ ⟨Βριάρεων⟩ ὡς υἱὸν ἔχ. φρουρὰν*? Po. *τὸν δ' ὠγύγιον ⟨Βριάρεων⟩ ἔχ. φρουρὸν* Ch. ('Ogygius ou Briareos' iam Am.), quod displicet iuxta *Ὠγυγίῃ* | *φρουρὰν* Kaltw. *φρουρὸν* EB || 7 *παρακάτω κεῖσθαι* EB corr. Adl., cf. v. Pericl. 11, 6 || 9 add. Basil. || 10 *σταδίους ⟨. . . δ' ἡμερῶν δρόμον⟩*? cf. *γὰρ* || 13 *προσχ.* Emp. || 14 *ᾗ* Xyl. *ἡ* || 18 *κινεῖσθαι* B || 19 add. Basil. et (τοὺς) Wy.

Ὅταν οὖν ὁ τοῦ Κρόνου ἀστήρ, ὃν Φαίνοντα μὲν ἡμεῖς, ἐκείνους δὲ Νυκτοῦρον ἔφη καλεῖν, εἰς Ταῦρον παραγένηται δι' ἐτῶν τριάκοντα, παρασκευασαμένους ἐν χρόνῳ πολλῷ τὰ περὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀ... ἐκπέμπειν κλήρῳ D
λαχόντας ἐν πλοίοις τοσούτοις θεραπείαν τε πολλὴν καὶ παρασκευὴν ἀναγκαίαν μέλλουσι πλεῖν πέλαγος τοσοῦτον εἰρεσίᾳ καὶ χρόνον ἐπὶ ξένης βιοτεύειν πολὺν ἐμβαλλομένους. ἀναχθέντας οὖν χρῆσθαι τύχαις, ὡς εἰκός, ἄλλους ἄλλαις, τοὺς δὲ διασωθέντας ἐκ τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς προκειμένας νήσους οἰκουμένας δ' ὑφ' Ἑλλήνων κατίσχειν καὶ τὸν ἥλιον ὁρᾶν κρυπτόμενον ὥρας μιᾶς ἔλαττον ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα· καὶ νύκτα τοῦτ' εἶναι, σκότος ἔχουσαν ἐλαφρὸν καὶ λυκαυγὲς ἀπὸ δυσμῶν περιλαμπόμενον. ἐκεῖ δὲ διατρίψαντας ἡμέρας ἐνενήκοντα μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, ἱεροὺς νομιζομένους καὶ προσαγορευομένους, ὑπὸ πνευμάτων ἤδη περαιοῦσθαι· E
μηδ' ἄλλους τινὰς ἐνοικεῖν ἢ σφᾶς τ' αὐτοὺς καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀποπεμφθέντας. ἐξεῖναι μὲν γὰρ ἀποπλεῖν οἴκαδε τοὺς τῷ θεῷ τὰ τρὶς δέκ' ἔτη συλλατρεύσαντας, αἱρεῖσθαι δὲ τοὺς πλείστους ἐπιεικῶς αὐτόθι κατοικεῖν, τοὺς μὲν ὑπὸ συνηθείας τοὺς δ' ὅτι πόνου δίχα καὶ πραγμάτων ἄφθονα πάρεστι πάντα, πρὸς θυσίαις καὶ χορηγίαις ἢ περὶ λόγους τινὰς ἀεὶ καὶ φιλοσοφίαν διατρίβουσι· θαυμαστὴν γὰρ εἶναι τῆς τε νήσου τὴν φύσιν καὶ τὴν πραότητα τοῦ περιέχοντος ἀέρος· ἐνίοις δὲ καὶ τὸ θεῖον ἐμποδὼν γίνεσθαι διανοηθεῖσιν ἀποπλεῖν ὥσπερ συνήθεσι καὶ F
φίλοις ἐπιδεικνύμενον. οὐκ ὄναρ ⟨γὰρ⟩ μόνον οὐδὲ διὰ συμβόλων, ἀλλὰ καὶ φανερῶς ἐντυγχάνειν πολλοὺς ὄψεσι

12 Cleomedes I 7 p. 68, 6 sqq. || 21 Comm. Hes. O. D. 171

1 *οὖν*] *δὲ* B *δ' οὖν* Raing. || 4 lac. 23 lit. E B *ἀ⟨πόπλουν⟩* Xyl. numerum missorum praeterea desid. Raing. *ἀ⟨πόπλουν ἐπὶ τὴν Κρόνου νῆσον⟩*? cf. v. 17 || 6 *παρα* om. E in lac. 4 lit. || 7 *ἐμβάλλομεν οὓς* E B corr. Wy. || 8 *οὖν* Wy. *οὐ* | *χρὴ* E B corr. Xyl. || 14. 15 *ἐν. καὶ μετὰ* B || 16 *ὑπὸ πν. ἤδη* resp. ad v. 7 et p. 78. 10 || 19 *τὰ τρὶς δέκα ἔτη* Bern. (cf. p. 80, 23) *τῶ τρισκαιδεκάτω* E B (*τριάκοντα ἔτη* Wy.) || 23 *ἢ* Turn. *οἳ* || 27 add. Bern. (ante *ὄναρ* Wy.)

δαιμόνων καὶ φωναῖς. αὐτὸν μὲν γὰρ τὸν Κρόνον ἐν ἄντρῳ βαθεῖ περιέχεσθαι πέτρας χρυσοειδοῦς καθεύδοντα (τὸν γὰρ ὕπνον αὐτῷ μεμηχανῆσθαι δεσμὸν ὑπὸ τοῦ Διός), ὄρνιθας δὲ τῆς πέτρας κατὰ κορυφὴν εἰσπετομένους ἀμβροσίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ, καὶ τὴν νῆσον εὐωδίᾳ κατέχεσθαι πᾶσαν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς σκιδναμένη τῆς πέτρας· |
942 *τοὺς δὲ δαίμονας ἐκείνους περιέπειν καὶ θεραπεύειν τὸν Κρόνον, ἑταίρους αὐτῷ γενομένους, ὅτε δὴ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐβασίλευε· καὶ πολλὰ μὲν ἀφ' ἑαυτῶν μαντικοὺς ὄντας προλέγειν, τὰ δὲ μέγιστα καὶ περὶ τῶν μεγίστων ὡς ὀνείρατα τοῦ Κρόνου κατιόντας ἐξαγγέλλειν· ὅσα γὰρ ὁ Ζεὺς προδιανοεῖται, ταῦτ' ὀνειροπολεῖν τὸν Κρόνον, ἐπειδὰν στασιάσαντα τὰ τιτανικὰ πάθη καὶ κινήματα τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῷ παντάπασιν ὁ ὕπνος ⟨κατακοιμήσῃ⟩ καὶ γένηται τὸ βασιλικὸν καὶ θεῖον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καθαρὸν καὶ ἀκήρατον.*

Ἐνταῦθα δὴ κομισθείς, ὡς ἔλεγεν, ὁ ξένος καὶ θερα-
B *πεύων τὸν θεὸν ἐπὶ σχολῆς, ἀστρολογίας μὲν ἐφ' ὅσον γεωμετρήσαντι πορρωτάτω προελθεῖν δυνατόν ἐστιν ἐμπειρίαν ἔσχε, φιλοσοφίας δὲ τῆς ἄλλης τῷ φυσικῷ χρώμενος. ἐπιθυμίαν δέ τινα καὶ πόθον ἔχων γενέσθαι τῆς μεγάλης νήσου θεατής (οὕτως γὰρ ὡς ἔοικε τὴν παρ' ἡμῖν οἰκουμένην ὀνομάζουσιν), ἐπεὶ δὴ τὰ τριάκοντ' ἔτη διῆλθεν, ἀφικομένων τῶν διαδόχων οἴκοθεν ἀσπασάμενος τοὺς φίλους ἐξέπλευσε, τὰ μὲν ἄλλα κατεσκευασμένος εὐσταλῶς ἐφόδιον δὲ συχνὸν ἐν χρυσοῖς ἐκπώμασι κομίζων. ἃ μὲν οὖν ἔπαθε καὶ ὅσους ἀνθρώπους διῆλθεν, ἱεροῖς τε*
C *γράμμασιν ἐντυγχάνων ἐν τελεταῖς τε πάσαις τελούμενος,*

12 sqq. cf. Gnomon XXI 352[1]

4 *εἰσπετ.* Madv. *οὓς πετ.* || **9** *ἐβασίλευσε* EB corr. Emp. || **12** *προσδιαν.* B || **13** *ἐπειδὰν* (Madv.) *στασιάσαντα* Po. *εἶναι δὲ ἀνάστασιν* EB || **14** lac. 11 lit. EB suppl. Po. *εἶναι δ' ἀνάτασιν … ψυχῆς, ⟨ἕως⟩ ἂν αὐτῷ πάλιν ἀνάπαυσιν ὁ ὕπνος ⟨καταστήσῃ⟩* Ch. || **18. 19** post *ὅσον* 3 lit. eras. E lac. 3 lit. B *⟨γε⟩*? *⟨τῷ⟩* Raing. || **23** *δὲ* EB *δὴ* Raing. sec. Madv. (*ἐπειδή*) || **24** *ἀσπασαμένους* B || **25** *εὐσταθῶς* EB corr. *ς* || **26** *ἐν* om. B (fort. recte) || **28** *τε* om. B

οὐ μιᾶς ἡμέρας ἔργον ἐστὶ διελθεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἡμῖν ἀπήγγελλεν εὖ μάλα καὶ καθ' ἕκαστον ἀπομνημονεύων· ὅσα δ' οἰκεῖα τῆς ἐνεστώσης διατριβῆς ἐστιν, ἀκούσατε. πλεῖστον γὰρ ἐν Καρχηδόνι χρόνον διέτριψεν, ἅτε δὴ παρ' ἡμῖν μεγάλας ⟨τοῦ Κρόνου τιμὰς⟩ ἔχοντος, καί τινας, ὅθ' ἡ προτέρα πόλις ἀπώλλυτο, διφθέρας ἱερὰς ὑπεκκομισθείσας κρύφα καὶ διαλαθούσας πολὺν χρόνον ἐν γῇ κειμένας ἐξευρών, τῶν τε φαινομένων θεῶν ἔφη χρῆναι καί μοι παρεκελεύετο τιμᾶν διαφερόντως τὴν Σελήνην ὡς τοῦ βίου κυριωτάτην οὖσαν ... ἐχομένην.' D

27. *Θαυμάζοντος δέ μου ταῦτα καὶ δεομένου σαφέστερον ἀκοῦσαι 'πολλά' εἶπεν 'ὦ Σύλλα, περὶ θεῶν οὐ πάντα δὲ καλῶς λέγεται παρ' Ἕλλησιν. οἷον εὐθὺς ὀρθῶς Δήμητραν καὶ Κόρην ὀνομάζοντες οὐκ ὀρθῶς ὁμοῦ καὶ περὶ τὸν αὐτὸν ἀμφοτέρας εἶναι τόπον νομίζουσιν. ἡ μὲν γὰρ ἐν γῇ καὶ κυρία τῶν περὶ γῆν ἐστιν, ἡ δ' ἐν σελήνῃ καὶ τῶν περὶ σελήνην, Κόρη τε καὶ Φερσεφόνη κέκληται, τὸ μὲν ὡς φωσφόρος οὖσα, Κόρη δ' ὅτι καὶ τοῦ ὄμματος, ἐν ᾧ τὸ εἴδωλον ἀντιλάμπει τοῦ βλέποντος, ὥσπερ τὸ ἡλίου φέγγος ἐνορᾶται τῇ σελήνῃ, κόρην προσαγορεύομεν. τοῖς τε περὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν λεγομένοις* E *ἔνεστι ⟨μέν τι καὶ⟩ ἀληθές· ἀλλήλων γὰρ ἐφίενται χωρὶς οὖσαι καὶ συμπλέκονται περὶ τὴν σκιὰν πολλάκις· τὸ δὲ νῦν μὲν ἐν οὐρανῷ καὶ φωτὶ νῦν δ' ἐν σκότῳ καὶ νυκτὶ γενέσθαι [περὶ] τὴν Κόρην ψεῦδος μὲν οὐκ ἔστιν, τοῦ δὲ χρόνου τῷ ἀριθμῷ πλάνην παρέσχηκεν· οὐ γὰρ ἓξ μῆνας ἀλλὰ παρ' ἓξ μῆνας ὁρῶμεν αὐτὴν ὑπὸ τῆς γῆς ὥσπερ*

26 sqq. cf. 933e

5 add. Bern. (cf. RE XI 1998) || **8** *ἐξευρεῖν* EB corr. Basil. || **10** lac. 31 lit. E 28 B ⟨*πλεῖστά τε μετὰ τῆς μητρὸς ἀγαθὰ παρ*⟩-*εχομένην* Po. 'ut quae in vita plurimum polleret (quippe elementari regioni nostraeque habitationi contiguam)' Kepl. || **12** *εἶπεν* (sc. *ὁ ξένος*)] *εἰπεῖν* EB || **14** *Δήμητραν* ut 367c 994a 1119e EB *Δήμητρα* Bern. fort. recte (cf. v. Eum. 6) || **17** *τὴν σελήνην* B | *τε*] *δὲ* Emp. | *Περσεφόνη* EB corr. Duebn. || **22** lac. 7–8 lit. EB suppl. Po. ⟨*ὡς ἔοικέ τι*⟩ Bern. || **24** *τὸ*] *ὁ* EB || **25** del. Wy. | *τοῦ δὲ* Raing. *οὐδὲ*

ὑπὸ τῆς μητρὸς τῇ σκιᾷ λαμβανομένην, ὀλιγάκις δὲ τοῦτο διὰ πέντε μηνῶν πάσχουσαν. ἐπεὶ τόν γ' Ἅιδην ἀπολιπεῖν ἀδύνατόν ἐστιν αὐτήν, τοῦ Ἅιδου πέρας οὖσαν· F *ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐπικρυψάμενος οὐ φαύλως τοῦτ' εἶπεν* (δ 563)

'*ἀλλά ⟨σ'⟩ ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης*'.

ὅπου γὰρ ἡ σκιὰ τῆς γῆς ἐπινεμομένη παύεται, τοῦτο τέρμα τῆς γῆς ἔθετο καὶ πέρας. εἰς δὲ τοῦτο φαῦλος μὲν οὐδεὶς οὐδ' ἀκάθαρτος ἄνεισιν, οἱ δὲ χρηστοὶ μετὰ τὴν τελευτὴν κομισθέντες αὐτόθι ῥᾷστον μὲν οὕτως βίον, οὐ μὴν μακάριον οὐδὲ θεῖον ἔχοντες ἄχρι τοῦ δευτέρου θανάτου διατελοῦσι.'

28. '*Τίς δ' οὗτός ἐστιν, ὦ Σύλλα;*' '*μὴ περὶ τούτων ἔρῃ, μέλλω γὰρ αὐτὸς διηγεῖσθαι.* |

943 *Τὸν ἄνθρωπον οἱ πολλοὶ σύνθετον μὲν ὀρθῶς, ἐκ δυοῖν δὲ μόνων σύνθετον οὐκ ὀρθῶς ἡγοῦνται. μόριον γὰρ εἶναί πως ψυχῆς οἴονται τὸν νοῦν, οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἁμαρτάνοντες, οἷς ἡ ψυχὴ δοκεῖ μόριον εἶναι τοῦ σώματος. νοῦς γὰρ ψυχῆς, ὅσῳ ψυχὴ σώματος, ἄμεινόν ἐστι καὶ θειότερον. ποιεῖ δ' ἡ μὲν ψυχῆς ⟨καὶ σώματος μῖξις αἴσθησιν ἡ δὲ νοῦ καὶ ψυχῆς⟩ σύνοδος λόγον· ὧν τὸ μὲν ἡδονῆς ἀρχὴ καὶ πόνου τὸ δ' ἀρετῆς καὶ κακίας. τριῶν δὲ τούτων συμπαγέντων, τὸ μὲν σῶμα ἡ γῆ τὴν δὲ ψυχὴν ἡ σελήνη, τὸν δὲ νοῦν ὁ ἥλιος παρέσχεν εἰς τὴν γένεσιν...*

3sqq. Porphyrius ap. Stob. I 448 W. || 15sqq. cf. 441 de. ad totum hunc locum cf. Reinhardt KuS 318 sqq. locosque Gregorii Nyss. quos Gronau, Poseidonios u. d. jüd.-christl. Genesisexegese 1914, 267sqq. adfert

2 *παροῦσαν* EB corr. Wy. | *ἐπεὶ*] *ἐπὶ* B *ἐπὶ* 2 lit. E || 3 *περ* EB *πέρας* Turn. || 6 *ἀλλά σ' ἐς* Hom. *ἀλλὰ ἐς* EB *ἀλλ' εἰς* vulgo || 13. 14 *ἔφην* ante *ἐστιν* ins. Xyl., *ἔφη* ante *ἔρῃ* Bern. certe *τίς κτλ.* non est 'quaestio rhetorica' hospitis narrantis (Ch.), sed vera quaestio Lampriae, etsi etiam ea quae secuntur hospitis narrationem continent, cf. p. 89, 10. *οὗτός ἐστιν*'; ⟨*ἔφην· ὁ δέ*⟩ '*Ὦ* Zuntz. Mus. Rh. 1953, 233 || 16 *μόνων*] *μόνον* B || 20 nulla lac. in EB. add. Po. sec. Bern. et (*αἴσθησιν*, cf. 360 e) Raing. || 24 lac. 7 lit. E 11 B ⟨*τῇ ψυχῇ* (Raing.) *προσγινόμενον*⟩? Po.

ὥσπερ αὖ τῇ σελήνῃ τὸ φέγγος. ὃν δ' ἀποθνήσκομεν θά-
νατον, ὁ μὲν ἐκ τριῶν δύο ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ὁ δ' ἓν B
ἐκ δυοῖν, καὶ ὁ μέν ἐστιν ἐν τῇ ⟨γῇ⟩ τῆς Δήμητρος, ...
ἐν αὐτῇ τελεῖν καὶ τοὺς νεκροὺς Ἀθηναῖοι Δημητρείους
ὠνόμαζον τὸ παλαιόν· ⟨ὁ⟩ δ' ἐν τῇ σελήνῃ τῆς Φερσε-
φόνης· καὶ σύνοικός ἐστι τῆς μὲν χθόνιος ὁ Ἑρμῆς τῆς
δ' οὐράνιος. λύει δ' αὕτη μὲν ταχὺ καὶ μετὰ βίας τὴν
ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἡ δὲ Φερσεφόνη πράως καὶ
χρόνῳ πολλῷ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦτο μο-
νογενὴς κέκληται· μόνον γὰρ γίνεται τὸ βέλτιστον τοῦ
ἀνθρώπου διακρινόμενον αὐτῆς. συντυγχάνει δ' οὕτως
κατὰ φύσιν ἑκάτερον·

Πᾶσαν ψυχήν, ἄνουν τε καὶ σὺν νῷ, σώματος ἐκπεσοῦ- C
σαν εἱμαρμένον ἐστὶν ⟨ἐν⟩ τῷ μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης
χωρίῳ πλανηθῆναι χρόνον — οὐκ ἴσον, ἀλλ' αἱ μὲν ἄδικοι
καὶ ἀκόλαστοι δίκας τῶν ἀδικημάτων τίνουσι, τὰς δ' ἐπι-
εικεῖς, ὅσον ἀφαγνεῦσαι καὶ ἀποπνεῦσαι ⟨τοὺς⟩ ἀπὸ τοῦ
σώματος ὥσπερ ἀτμοῦ πονηροῦ μιασμούς, ἐν τῷ πραο-
τάτῳ τοῦ ἀέρος, ὃν λειμῶνας Ἅιδου καλοῦσι, δεῖ γίνε-
σθαι χρόνον τινὰ τεταγμένον. ⟨ἔνθ'⟩ οἷον ἐξ ἀποδημίας
ἀνακομιζόμεναι φυγαδικῆς εἰς πατρίδα γεύονται χαρᾶς,
οἵαν οἱ τελούμενοι μάλιστα θορύβῳ καὶ πτοήσει συγκε-
κραμένην μετ' ἐλπίδος ἡδείας ἔχουσι· πολλὰς γὰρ ἐξω-
θεῖ καὶ ἀποκυματίζει γλιχομένας ἤδη τῆς σελήνης, ἐνίας D
δὲ καὶ τῶν ἐκεῖ περικάτω τρεπομένας οἷον εἰς βυθὸν αὖ-

4 cf. fr. De an. ap. Stob. III 1087 (VII p. 22. 23 Bern.) ‖ 9 H. Orph. 29, 2 al. ‖ 17sqq. cf. De an. VII 23, 5sqq. ‖ 25 cf. 591 d

1 αὖ E οὖν B αὐτῇ? Raing. ‖ 3 add. Madv. | 22 lac. lit. E 25 B ⟨ὅθεν τὸ τελευτᾶν ὁμωνύμως λέγ⟩εται τῷ τελεῖν Adl. ⟨ὅθεν αὐτῇ τελεῖσθαί φαμεν καὶ τὸν βίον⟩ ἐν fere Po. cf. VII 23, 6 Bern. ⟨διὸ τελευτᾶν λέγεται τὸν βί⟩ον αὐτῇ τελεῖν Ch. ‖ 5 add. Wy. Kaltw. | φερσ. E ‖ 7 αὕτη Bern. αὐτὴ ‖ 10 μόνη EB cf. p. 87, 14 ‖ 11 ⟨ὑπ'⟩ αὐτῆς Re. probab. cf. p. 88, 25 ‖ 13 ἄνουν] spectatne ad 945bc? ‖ 14 add. Wy. ‖ 17 add. Emp. ‖ 18 ἀτμοῦ Emp. (cf. 129c) αἰτίου ‖ 20 add. Po. εἶθ' vulgo ‖ 22 οἷον E et (sec. Raing.) B | συγκεκραμένη EB corr. Bern. ‖ 24 ἤδη αὐτῆς ἡ σελήνη Wy. (ἤδη⟨θιγεῖν⟩?) ‖ 25 περὶ κάτω EB corr. Madv.

*θις ὁρῶσι καταδυομένας. αἱ δ' ἄνω γενόμεναι καὶ βεβαίως ἱδρυθεῖσαι πρῶτον μέν, ὥσπερ οἱ νικηφόροι, περιίασιν ἀναδούμεναι στεφάνοις πτερῶν εὐσταθείας λεγομένοις, ὅτι τῆς ψυχῆς τὸ ἄλογον καὶ τὸ παθητικὸν εὐήνιον ἐπιεικῶς τῷ λόγῳ καὶ κεκοσμημένον ἐν τῷ βίῳ παρέσχοντο. δεύτερον ⟨δ'⟩ ἀκτῖνι τὴν ὄψιν ἐοικυῖαι, πυρὶ δὲ τὴν ψυχὴν ἄνω κουφιζομένην ὥσπερ ἐνταῦθα, *** τῷ περὶ τὴν σελήνην αἰθέρι καὶ τόνον ἀπ' αὐτοῦ καὶ δύναμιν, οἷον τὰ στομούμενα βαφήν, ἴσχουσι· τὸ γὰρ ἀραιὸν ἔτι* E *καὶ διακεχυμένον ῥώννυται καὶ γίνεται σταθερὸν καὶ διαυγές, ὥσθ' ὑπὸ τῆς τυχούσης ἀναθυμιάσεως τρέφεσθαι· καὶ καλῶς Ἡράκλειτος εἶπεν ὅτι ʻαἱ ψυχαὶ ὀσμῶνται καθ' Ἅιδην'* (B 98).

29. *Ἐφορῶσι δὲ πρῶτον μὲν αὐτῆς σελήνης τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν φύσιν οὐχ ἁπλῆν οὐδ' ἄμικτον, ἀλλ' οἷον ἄστρου σύγκραμα καὶ γῆς οὖσαν. ὡς γὰρ ἡ γῆ πνεύματι μεμιγμένη καὶ ὑγρῷ … μαλακὴ γέγονε καὶ τὸ αἷμα τῇ σαρκὶ παρέχει τὴν αἴσθησιν ἐγκεκραμένον, οὕτως τῷ αἰθέρι λέγουσι τὴν σελήνην ἀνακεκραμένην διὰ βάθους ἅμα μὲν ἔμψυχον εἶναι καὶ γόνιμον, ἅμα δ' ἰσόρροπον ἔχειν τὴν πρὸς τὸ βαρὺ συμμετρίαν τῆς κουφότητος.* F *καὶ γὰρ αὐτὸν οὕτως τὸν κόσμον ἐκ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω φύσει φερομένων συνηρμοσμένον ἀπηλλάχθαι παντάπασι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. ταῦτα δὲ καὶ Ξενοκράτης* (fr. 56) *ἔοικεν ἐννοῆσαι θείῳ τινὶ λογισμῷ, τὴν ἀρχὴν λαβὼν παρὰ Πλάτωνος* (Tim. 31). *Πλάτων γάρ ἐστιν ὁ*

3 quo alludit? cf. Pindar. Ol. 14, 24 Pyth. 9, 125 || **6** sqq. Sextus Math. IX 71 Cicero Tu. I 43 Lucan. IX 5–9 Reinhardt KuS 322 || **9** cf. 946c 1084d

1 *καταγινομένας* B || **2** *ἱδρύθησαν* EB corr. Wy. | *περιίστασιν* E et (*-ιστᾶσιν*) B corr. Wy., cf. VII 23. 16 Bern. || **3** *ἀναδούμενοι* EB corr. Hutt. || **4** [*τὸ*] *παθ.* Zuntz, Mus. Rhen. 1953, 233 fort. recte, cf. III p. 75, 23 || **6** add. Ald. | *ἐοικέναι περὶ δὲ* EB corr. Wy. || **7** *ψυχὴν*] *φύσιν*? Po. Sandbach (cf. p. 87, 9) | ⟨*ἐξομοιοῦνται*⟩ (cf. Cic. Tu. I 43) vel ⟨*ἐνδιαιτῶνται*⟩ Po. ⟨*τῷ ἀέρι*⟩ Sandbach || **8** *ἀφ' αὐτοῦ* EB corr. Wy. || **17** lac. 4 lit. EB *ὑγρότητι*? || **22. 23** *ἐν τῷ ἄνω καὶ τῷ κάτω* EB corr. ς

καὶ τῶν ἀστέρων ἕκαστον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς συνηρμόσθαι διὰ τῶν ⟨δυοῖν⟩ μεταξὺ φύσεων ἀναλογίᾳ δεθεισῶν ἀποφηνάμενος· οὐδὲν γὰρ εἰς αἴσθησιν ἐξικνεῖσθαι, ᾧ μή τι γῆς ἐμμέμικται καὶ φωτός. ὁ δὲ Ξενοκράτης (fr. 56) *τὰ μὲν ἄστρα καὶ τὸν ἥλιον ἐκ πυρός φησι καὶ τοῦ πρώτου πυκνοῦ συγκεῖσθαι, | τὴν δὲ σελήνην ἐκ τοῦ δευτέρου* 944 *πυκνοῦ καὶ τοῦ ἰδίου ἀέρος, τὴν δὲ γῆν ἐξ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ τοῦ τρίτου τῶν πυκνῶν· ὅλως δὲ μήτε τὸ πυκνὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μήτε τὸ μανὸν εἶναι ψυχῆς δεκτικόν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ οὐσίας σελήνης.*

Εὖρος δὲ καὶ μέγεθος οὐχ ὅσον οἱ γεωμέτραι λέγουσιν, ἀλλὰ μεῖζον πολλάκις ἐστί· καταμετρεῖ δὲ τὴν σκιὰν τῆς γῆς ὀλιγάκις τοῖς ἑαυτῆς μεγέθεσιν οὐχ ὑπὸ σμικρότητος, ἀλλὰ θερμ⟨ότητος, ᾗ κατ⟩επείγει τὴν κίνησιν ὅπως ταχὺ διεκπερᾷ τὸν σκοτώδη τόπον ὑπεκφέρουσα τῶν ἀγαθῶν ⟨τὰς ψυχὰς⟩ σπευδούσας καὶ βοώσας. οὐκέτι γὰρ ἐξακούουσιν ἐν τῇ σκιᾷ γενόμεναι τῆς περὶ τὸν B *οὐρανὸν ἁρμονίας· ἅμα δὲ καὶ κάτωθεν αἱ τῶν κολαζομένων ψυχαὶ τηνικαῦτα διὰ τῆς σκιᾶς ὀδυρόμεναι ⟨καὶ⟩ ἀλαλάζουσαι προσφέρονται (διὸ καὶ κροτεῖν ἐν ταῖς ἐκλείψεσιν εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι χαλκώματα καὶ ψόφον ποιεῖν καὶ πάταγον ἐπὶ τὰς φαύλας)· ἐκφοβεῖ δ' αὐτὰς καὶ τὸ καλούμενον πρόσωπον, ὅταν ἐγγὺς γένωνται, βλοσυρόν τι καὶ φρικῶδες ὁρώμενον. ἔστι δ' οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ὥσπερ ἡ παρ' ἡμῖν ἔχει γῆ κόλπους βαθεῖς καὶ μεγάλους, ἕνα*

11 sqq. mathematicorum ratiocinationem 923b prolatam Pl. refutare conatur || **17** cf. 590f 591c || **20** Σ Theocr. 2, 36

2 lac. 6 lit. (in fine v.) E 5 B suppl. Po. | *δοθεισῶν* EB corr. Leon. ex Platone || **3** *οὐδένα* EB corr. ς cf. Tim. 31b || **7** *τοῦ ἰδίου*] expectes potius epitheton velut *τοῦ ἀραιοῦ* (p. 36, 18) aut propter sequentia *τοῦ καθαροῦ* vel *τοῦ ἀμιγοῦς* || **8** *ἀέρος* E *πυρὸς* B *καὶ ἀέρος* post *ὕδατος* del. Ch. || **12** *πολλάκις* ut Plato Resp. 330b al. *πολλῷ* Basil. || **13** *ὀλίγοις* Arn. | *ἑαυτοῦ* B | ante *οὐχ* add. ⟨*τοῖς τε χρόνοις ἀπαλλάττεται βραχέσιν*⟩ Arn., ⟨*οὕτω ταχέως*⟩ fere Po. || **14** *θερμ* 8 lit. *ἐπείγει* E *θερμότητος ἐπείγει* B, sec. Wy. (*ἐπείγει*) corr. Po. *θερμ⟨ότερον⟩ ἐπείγει* Arn. || **16** add. Bern. || **19** add. Basil. || **22** *φαύλας*] *φυλὰς* EB (*ψυχὰς* Basil. vulgo) corr. Po. (⟨*ἐπιβοηθοῦντες*⟩ *ἐπὶ*) ?

μὲν ἐνταῦθα διὰ στηλῶν Ἡρακλείων ἀναχεόμενον εἴσω πρὸς ἡμᾶς, ἔξω δὲ τὸν Κάσπιον καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἐρυ-
C *θρὰν θάλατταν, οὕτως βάθη ταῦτα τῆς σελήνης ἐστὶ καὶ κοιλώματα. καλοῦσι δ' αὐτῶν τὸ μὲν μέγιστον Ἑκάτης μυχόν, ὅπου καὶ δίκας διδόασιν αἱ ψυχαὶ καὶ λαμβάνουσιν ὧν ἂν ἤδη γεγενημέναι δαίμονες ἢ πάθωσιν ἢ δράσωσι, τὰς δὲ δύο Μακράς· περαιοῦνται γὰρ αἱ ψυχαὶ δι' αὐτῶν, νῦν μὲν εἰς τὰ πρὸς οὐρανὸν τῆς σελήνης, νῦν δὲ πάλιν εἰς τὰ πρὸς γῆν· ὀνομάζεσθαι δὲ τὰ μὲν πρὸς οὐρανὸν τῆς σελήνης Ἠλύσιον πεδίον, τὰ δ' ἐνταῦθα Φερσεφόνης † οὐκ ἀντίχθονος.*

30. *Οὐκ ἀεὶ δὲ διατρίβουσιν ἐπ' αὐτὴν οἱ δαίμονες, ἀλλὰ χρηστηρίων δεῦρο κατίασιν ἐπιμελησόμενοι, καὶ ταῖς ἀνωτάτω συμπάρεισι καὶ συνοργιάζουσι τῶν τελε-*
D *τῶν, κολασταί τε γίνονται καὶ φύλακες ἀδικημάτων καὶ σωτῆρες ἔν τε πολέμοις καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιλάμπουσιν. ὅ τι δ' ἂν μὴ καλῶς περὶ ταῦτα πράξωσιν ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς ἢ πρὸς ἄδικον χάριν ἢ φθόνῳ, δίκην τίνουσιν· ὠθοῦνται γὰρ αὖθις ἐπὶ γῆν συνειργνύμενοι σώμασιν ἀνθρωπίνοις. ἐκ δὲ τῶν βελτιόνων ἐκείνων οἵ τε περὶ τὸν Κρόνον ὄντες ἔφασαν αὐτοὺς εἶναι καὶ πρότερον ἐν τῇ Κρήτῃ τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους, ἔν τε Φρυγίᾳ τοὺς Κορύβαντας γενέσθαι καὶ τοὺς περὶ Βοιωτίαν ἐν † Οὐδώρα Τροφωνιάδας καὶ μυρίους ἄλλους πολλαχόθι τῆς οἰκουμένης· ὧν*
E *ἱερὰ καὶ τιμαὶ καὶ προσηγορίαι διαμένουσιν, αἱ δὲ δυνά-*

6 Plato Resp. 614. 615 || **12** sqq. cf. 417a 361bc || **25**—p. 87, 2 ex 421d ad reditum in solem translata

7 *τὰ — μακρὰ* Leon. (sed *τὰς* ad *Μακρὰς* adaequatum) *τὰ δὲ δύο μακρὰ ⟨τὰς Πύλας⟩* Ch. || **10** *παιδίον* E || **11** *οἶκον* (Arn.) *χθονίας* (vel *τῆς χθ.*) Po. cf. 416e 925c 943b atque v. Pomp. 24 Pausan. II 35, 5 *τὰ δὲ ⟨πρὸς τὰ⟩ ἐνταῦθα Φ. οὐδὸς ἀντιχθόνιος* (vel *ἀντίχθονος*) Zuntz, Mus. Rh. 1953, 233 || **12** *αὐτῆς* Bern. sed. cf. p. 87, 9 || **13** *χρηστηρίω* EB || **14** *ταῖς* (puncta ss.) *ἀνωτάταις* E || **16** *ἐπιλάμποντες*? || **17** *ὑπὲρ γῆς* EB corr. ς || **19** *συρρηγνύμενοι* EB corr. ς || **22** *ἰδίους* EB corr. Ald. || **23** *ἐν οὐδώρα*] quid lateat, incertum. an fere: *ἐν οὐδ' ὥρας ⟨μιᾶς πολὺ πλέον ἐντεῦθεν ἀπέχοντι χωρίῳ⟩* (sc. Lebadeae)?

μεις ⟨ἐξέλιπον⟩ ἐνίων εἰς ἕτερον τόπον τῆς ἀρίστης ἐξαλλαγῆς τυγχανόντων.

Τυγχάνουσι δ' οἱ μὲν πρότερον οἱ δ' ὕστερον, ὅταν ὁ νοῦς ἀποκριθῇ τῆς ψυχῆς· ἀποκρίνεται δ' ἔρωτι τῆς περὶ τὸν ἥλιον εἰκόνος, δι' ἧς ἐπιλάμπει τὸ ἐφετὸν καὶ καλὸν καὶ θεῖον καὶ μακάριον, οὗ πᾶσα φύσις, ἄλλη δ' ἄλλως ὀρέγεται. καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν σελήνην ἔρωτι τοῦ ἡλίου περιπολεῖν ἀεὶ καὶ συγγίνεσθαι ὀρεγομένην ἀπ' αὐτοῦ τὸ □ *γονιμώτατον. λείπεται δ' ἡ τῆς ψυχῆς φύσις ἐπὶ τὴν σελήνην, οἷον ἴχνη τινὰ βίου καὶ ὀνείρατα διαφυλάττουσα· καὶ περὶ ταύτης ὀρθῶς ἡγοῦ λελέχθαι τό 'ψυχὴ δ' ἠύτ'* F *ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται'* (λ 222). *οὐδὲ γὰρ εὐθὺς οὐδὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσα τοῦτο πέπονθεν ἀλλ' ὕστερον, ὅταν ἔρημος καὶ μόνη τοῦ νοῦ ἀπαλλαττομένη γένηται. καὶ Ὅμηρος ὧν εἶπε πάντων μάλιστα δὴ κατὰ θεὸν εἰπεῖν ἔοικε περὶ τῶν καθ' Ἅιδου* (λ 601)

'τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην,
εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.'

αὐτός τε γὰρ ἕκαστος ἡμῶν οὐ θυμός ἐστιν οὐδὲ φόβος οὐδ' ἐπιθυμία, καθάπερ οὐδὲ σάρκες οὐδ' ὑγρότητες, ἀλλ' ᾧ διανοούμεθα καὶ φρονοῦμεν, | ἥ τε ψυχὴ τυπουμένη 945 *μὲν ὑπὸ τοῦ νοῦ τυποῦσα δὲ τὸ σῶμα καὶ περιπτύσσουσα πανταχόθεν ἐκμάττεται τὸ εἶδος· ὥστε κἂν χωρὶς ἑκατέρου γένηται, πολὺν χρόνον διατηροῦσα τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν τύπον εἴδωλον ὀρθῶς ὀνομάζεται.*

3 De tota parte quae sequitur cf. Reinhardt RE XXII 1, 782 sqq. || **4** sqq. cf. Platonis Conv. et initium libri VII Reipublicae || **21** sqq. Gregor. Nyss. Op. hom. 27 Porphyr. Sent. 29

1 add. Po. sec. 421 d. *ἀπολείπουσι* post *ἐνίων* ς *διαμένουσιν ⟨ἔτι· ἀπολείπουσι⟩ δ' αἱ δυν. ἐνίων* Bern. || **8** *περιπεριπολεῖν* E | *συγγίνεσθαί ⟨φασι λαβεῖν⟩ ὀρεγ.*? Po. *ὀρεγ. ⟨λαβεῖν⟩* Arn., cf. p. 88, 19 || **9** *τῇ σελήνῃ* Wy. || **16** *καθόλου* EB corr. Am. || **17** *ἡρακλείην* EB (Plutarchus ipse? cf. 1112 c) || **19** *οὐ θυμ.*] *εὐθυμός* B *εὔθυμός* E || **21** *ᾧ* Leon. *δ* || **22** *περιπτύσσου* B || **23** *ἑκάτερον*? (nam *τὸ εἴδωλον* ad corpus et animam tantum spectat cf. 564 a) || **24** *πολὺν χρόνον* post *κἂν* B || **25** *τόπον* EB corr. ς

(945) *Τούτων δ' ἡ σελήνη, καθάπερ εἴρηται, στοιχεῖόν ἐστιν. ἀναλύονται γὰρ εἰς ταύτην, ὥσπερ εἰς τὴν γῆν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, ταχὺ μὲν αἱ σώφρονες, μετὰ σχολῆς ἀπράγμονα καὶ φιλόσοφον στέρξασαι βίον (ἀφεθεῖσαι γὰρ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ πρὸς οὐθὲν ἔτι χρώμεναι τοῖς πάθεσιν ἀπο-* B *μαραίνονται)· τῶν δὲ φιλοτίμων καὶ πρακτικῶν ἐρωτικῶν τε περὶ σώματα καὶ θυμοειδῶν αἱ μὲν οἷον ἐν ὕπνῳ ταῖς τοῦ βίου μνημοσύναις ὀνείρασι χρώμεναι διαφέρονται, καθάπερ ἡ τοῦ Ἐνδυμίωνος· εἰ δ' αὐτὰς τὸ ἄστατον καὶ τὸ εὐπαθὲς ἐξίστησι καὶ ἀφέλκει τῆς σελήνης πρὸς ἄλλην γένεσιν, οὐκ ἐᾷ ... ἀλλ' ἀνακαλεῖται καὶ καταθέλγει. μικρὸν γὰρ οὐδὲν οὐδ' ἥσυχον οὐδ' ὁμολογούμενον ἔργον ἐστίν, ὅταν ἄνευ νοῦ τῷ παθητικῷ σώματος ἐπιλάβωνται. Τιτυοὶ δὲ καὶ Τυφῶνες ὅ τε Δελφοὺς κατασχὼν καὶ συνταράξας τὸ χρηστήριον ὕβρει καὶ βίᾳ Πύθων ἐξ ἐκείνων* □ C *ἄρα τῶν ψυχῶν ἦσαν, ἐρήμων λόγου καὶ τύφῳ πλανηθέντι τῷ παθητικῷ χρησαμένων.*

Χρόνῳ δὲ κἀκείνας κατεδέξατο εἰς αὑτὴν ἡ σελήνη καὶ κατεκόσμησεν, εἶτα τὸν νοῦν αὖθις ἐπισπείραντος τοῦ ἡλίου τῷ ζωτικῷ δεχομένη νέας ποιεῖ ψυχάς, ἡ δὲ γῆ □ *τρίτον σῶμα παρέσχεν. οὐδὲν γὰρ αὕτη δίδωσιν ⟨ἀλλ' ἀποδίδωσιν⟩ μετὰ θάνατον ὅσα λαμβάνει πρὸς γένεσιν· ἥλιος δὲ λαμβάνει μὲν οὐδὲν ἀπολαμβάνει δὲ τὸν νοῦν διδούς, σελήνη δὲ καὶ λαμβάνει καὶ δίδωσι καὶ συντίθησι καὶ διαιρεῖ [καὶ] κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην δύναμιν· ὧν Εἰλείθυια μὲν ἡ συντίθησιν Ἄρτεμις δ' ἡ διαιρεῖ καλεῖται. καὶ τριῶν Μοιρῶν ἡ μὲν Ἄτροπος περὶ τὸν ἥλιον*

1 943a || **6** sqq. Reinhardt KuS 326 || **14** cf. 421c || **18** sqq. Reinhardt KuS 325 RE XXII 790 || **26** cf. 658f || **27** sqq. 591b 745b 568e

2 cf. v. 20 || **9** *εἰ δ'* (opp. *αἱ μέν* v. 7) Po. *ἐπεὶ δ'* || **10** *ἀπαθὲς* EB corr. Leon. || **11** lac. 10–11 lit. EB ⟨*καθησυχάζειν*⟩ Po. *quiescere* Kepl. *καταμένειν* Bern. | *ἀναθέλγει* in textu B[1] || **15** *Τυφὼν* (falso repet. ex. v. 14) EB *Πύθων* Kaltw., cf. 421c 293c et impr. Paus. X 16, 6. Tityos et Python coniunguntur v. Pelop. 16 Strabon IX 422 || **16** *ἔρημοι λόγῳ* EB corr. Wy. Kaltw. || **18** *κατέδειξεν* EB corr. Leon. || **21** ⟨*τὸ*⟩ *σῶμα* Bern. an *τρίτη*? || **21.22** add. Po. sec. Wy. | ⟨*ἣ*⟩ *ὅσα* Bern. || **25** del. Basil.

ἱδρυμένη τὴν ἀρχὴν ἐνδίδωσι τῆς γενέσεως, ἡ δὲ Κλωθὼ D
περὶ τὴν σελήνην φερομένη συνδεῖ καὶ μίγνυσιν, ἐσχάτη
δὲ συνεφάπτεται περὶ γῆν ἡ Λάχεσις· ᾗ πλεῖστον τύχης
μέτεστι. τὸ γὰρ ἄψυχον ἄκυρον αὐτὸ καὶ παθητὸν ὑπ'
ἄλλων, ὁ δὲ νοῦς ἀπαθὴς καὶ αὐτοκράτωρ, μικτὸν δὲ καὶ
μέσον ἡ ψυχὴ καθάπερ ἡ σελήνη τῶν ἄνω καὶ κάτω σύμ-
μιγμα καὶ μετακέρασμα ὑπὸ τοῦ θεοῦ γέγονε, τοῦτον
ἄρα πρὸς ἥλιον ἔχουσα τὸν λόγον ὃν ἔχει γῆ πρὸς σε-
λήνην.

15. *Ταῦτ'' εἶπεν ὁ Σύλλας 'ἐγὼ μὲν ἤκουσα τοῦ ξένου*
διεξιόντος, ἐκείνῳ δ' οἱ τοῦ Κρόνου κατευνασταὶ καὶ θε-
ράποντες, ὡς ἔλεγεν αὐτός, ἐξήγγειλαν. ὑμῖν δ', ὦ Λαμ- E
πρία, χρῆσθαι τῷ λόγῳ πάρεστιν ᾗ βούλεσθε.'

7 *μεταχ.*] *μέγα κέρας* EB corr. Wy.

61.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΩΣ ΨΥΧΡΟΥ

(Plan. 53)

F 1. Ἔστι τις ἄρα τοῦ ψυχροῦ δύναμις, ὦ Φαβωρῖνε, πρώτη καὶ οὐσία, καθάπερ τοῦ θερμοῦ τὸ πῦρ, ἧς παρουσίᾳ τινὶ καὶ μετοχῇ γίνεται τῶν ἄλλων ἕκαστον ψυχρόν; ἢ μᾶλλον ἡ ψυχρότης στέρησίς ἐστι θερμότητος, ὥσπερ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος λέγουσι καὶ τῆς κινήσεως τὴν στάσιν; ἐπεὶ καὶ τὸ ψυχρὸν ἔοικε στάσιμον εἶναι, κι-
946 νητικὸν δὲ τὸ θερμόν· | αἵ τε τῶν θερμῶν καταψύξεις οὐδεμιᾶς παρουσίᾳ γίνονται δυνάμεως, ἀλλ' ἐκστάσει θερμότητος· ἅμα γὰρ ἀπιοῦσα πολλὴ φαίνεται καὶ ψύχεται τὸ ὑπολειπόμενον· ὁ γὰρ ἀτμός, ὃν τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων μεθίησιν, ἀπιόντι τῷ θερμῷ συνεκπίπτει· διὸ καὶ μειοῖ τὸ πλῆθος ἡ περίψυξις, ἐκκρίνουσα τὸ θερμὸν ἑτέρου μηδενὸς ἐπεισιόντος.

2. Ἢ πρῶτον μὲν ἄν τις ὑπίδοιτο τοῦ λόγου τούτου τὸ πολλὰς τῶν ἐμφανῶν ἀναιρεῖν δυνάμεων, ὡς οὐ ποιότητας οὐδ' ἕξεις ἕξεων δὲ καὶ ποιοτήτων στερήσεις, βαρύτητα μὲν κουφότητος καὶ σκληρότητα μαλακότητος τὸ
B μέλαν δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ τὸ πικρὸν τοῦ γλυκέος, καὶ ὧν ἕκαστον ἑκάστῳ πέφυκεν ἀντικεῖσθαι κατὰ δύναμιν, οὐχ ὡς ἕξει στέρησις; ἔπειθ' ὅτι πᾶσα στέρησις ἀργόν ἐστι

Cat. Lampr. 90. – Codd.: JgXBn (δ) αAE al. Π = αAE

4sq. 919a

tit. πρώτως Mez. πρώτου Ω cat. Lampr. 90, sed cf. p. 96, 1. 10 multosque inde alios locos) || **12** πάθος E || **18** [καὶ][2] Wy. || **20** πᾶσα om. BαA[1]

καὶ ἄπρακτον, ὡς τυφλότης καὶ κωφότης καὶ σιωπὴ καὶ θάνατος (ἐκστάσεις γάρ εἰσιν εἰδῶν καὶ ἀναιρέσεις οὐσιῶν, οὐ φύσεις τινὲς οὐδ' οὐσίαι καθ' ἑαυτάς), ἡ δὲ ψυχρότης οὐκ ἐλάττονα τῆς θερμότητος ἐγγινομένη τοῖς σώμασι πάθη καὶ μεταβολὰς ἐνεργάζεσθαι πέφυκε· καὶ γὰρ πήγνυται πολλὰ τῷ ψυχρῷ καὶ συγκρίνεται καὶ πυκνοῦται· καὶ τὸ στάσιμον αὐτῷ καὶ δυσκίνητον οὐκ ἀργόν ἐστιν, ἀλλ' ἐμβριθὲς καὶ βέβαιον, ὑπὸ ῥώμης συνερειστικὸν καὶ συνεκτικὸν ἐχούσης τόνον. ὅθεν ἡ μὲν στέρησις C *ἔκλειψίς γίνεται καὶ ὑποχώρησις τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, ψύχεται δὲ πολλὰ πολλῆς αὐτοῖς θερμότητος ἐνυπαρχούσης· ἔνια δὲ καὶ μᾶλλον ἡ ψυχρότης, ἂν λάβῃ θερμότερα, πήγνυσι καὶ συνάγει, καθάπερ τὸν βαπτόμενον σίδηρον. οἱ δὲ Στωικοὶ καὶ τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν βρεφῶν τῇ περιψύξει στομοῦσθαι καὶ μεταβάλλον ἐκ φύσεως γίνεσθαι ψυχήν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀμφισβητήσιμον, ἑτέρων δὲ πολλῶν τὴν ψυχρότητα φαινομένην δημιουργὸν οὐκ ἄξιον ἡγεῖσθαι στέρησιν.*

3. *Ἔτι στέρησις μὲν οὐδεμία δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐδ' ἂν εἴποι τις ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον πεπηρῶσθαι* D *τῶν μὴ βλεπόντων ἢ σιωπᾶν τῶν μὴ φθεγγομένων ἢ τεθνάναι τῶν μὴ ζώντων· ἐν δὲ τοῖς ψυχροῖς πολὺ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἔνεστι καὶ τὸ λίαν καὶ τὸ μὴ λίαν καὶ ὅλως ἐπιτάσεις καὶ ἀνέσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς θερμοῖς, διὰ τὸ τὴν ὕλην πῇ μὲν σφόδρα πῇ δ' ἠρέμα πάσχουσαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων δυνάμεων ἕτερα μᾶλλον ἑτέρων καὶ θερμότερα καὶ ψυχρότερα παρέχειν ἐξ ἑαυτῆς. καὶ γὰρ ἕξεως μὲν οὐκ ἔστι μῖξις πρὸς στέρησιν οὐδ' ἀναδέχεται δύναμις οὐδεμία τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ στέρησιν*

3—16 SVF II 407 p. 1052f 1053d 1084e (SVF II 806) Pohlenz, Die Stoa I 83. 86 II 49. 50 Hartman, De Plut. p. 566 Reinhardt KuS 322 || **12** cf. p. 99, 15 Plin. N. H. XXXI 40

6 *ἐγκρίνεται* J^2 BαA a. c.? || **7** *αὐτὸς* J (-*τοῖς* m. 4) *αὐτὸ* gX || **8. 9** *ὑπὸ—τόνον* om. g || **16** *μὲν* om. XnBαA || **21** *μὴ*[1]] *ἄλλων* J^1 || **24** *ἐπίτασις* et *ἄνεσις* X^3B*Π* (in E m. 2?) || **25** *διὰ τὸ* J^1g$A^2$$X^1$ (Mez.) *διὸ* $X^2$$J^2$ *O*

E ἐπιοῦσαν οὐδὲ ποιεῖ κοινωνὸν ἀλλ' ἀντεξανίσταται· θερμὰ δ' ἔστιν ἄχρις οὗ κεραννύμενα ψυχροῖς ὑπομένει, καθάπερ μέλανα λευκοῖς καὶ βαρέσιν ὀξέα καὶ γλυκέσιν αὐστηρά, παρέχοντα τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ καὶ ἁρμονίᾳ χρωμάτων τε καὶ φθόγγων καὶ φαρμάκων καὶ ὄψων προσφιλεῖς πολλὰς καὶ φιλανθρώπους γενέσεις. ἡ μὲν γὰρ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντίθεσις πολεμικὴ καὶ ἀσύμβατός ἐστιν, οὐσίαν θατέρου τὴν θατέρου φθορὰν ἔχοντος· τῇ δὲ κατὰ τὰς ἐναντίας δυνάμεις καιροῦ τυχούσῃ πολλὰ μὲν
F αἱ τέχναι χρῶνται, πλεῖστα δ' ἡ φύσις ἔν τε ταῖς ἄλλαις γενέσεσι καὶ ταῖς περὶ τὸν ἀέρα τροπαῖς, καὶ ὅσα διακοσμῶν καὶ βραβεύων ὁ θεὸς ἁρμονικὸς καλεῖται καὶ μουσικός, οὐ βαρύτητας συναρμόττων καὶ ὀξύτητας οὐδὲ λευκὰ καὶ μέλανα συμφώνως ὁμιλοῦντα παρέχων ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὴν τῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος ἐν κόσμῳ κοινωνίαν καὶ διαφοράν, ὅπως συνοίσονταί τε μετρίως καὶ διοίσονται πάλιν, ἐπιτροπεύων καὶ τὸ ἄγαν ἑκατέρας ἀφαιρῶν εἰς τὸ δέον ἀμφοτέρας καθίστησι. |

947 4. Καὶ μὴν ψυχροῦ μὲν αἴσθησις ἔστιν, ὥσπερ καὶ θερμοῦ· στέρησις δ' οὔθ' ὁρατὸν οὔτ' ἀκουστὸν οὔθ' ἁπτὸν οὔτε ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι γνωστόν. οὐσίας γάρ τινος αἴσθησις ἦν· ὅπου δ' οὐσία μὴ φαίνεται, νοεῖται στέρησις, οὐσίας ἀπόφασις οὖσα, καθάπερ ὄψεως τυφλότης καὶ φωνῆς σιωπὴ καὶ σώματος ἐρημία καὶ κενόν. οὔτε γὰρ κενοῦ δι' ἁφῆς αἴσθησις ἔστιν, ἀλλ' ὅπου μὴ γίνεται σώματος ἁφή, κενοῦ γίνεται νόησις· οὔτε σιγῆς ἀκούομεν, ἀλλά, ἐὰν μηδενὸς ἀκούωμεν, σιγὴν νοοῦμεν·

12 deus Delphicus, cf. praefationem p. VII

1 ἐπιοῦσαν g ἐμποιοῦσαν O | ἀντεξανίσταται g ἀντεξίστ. O || 2 ἄχρις JgA p. c. B ἄχρι O ἔστιν ἄχρις οὗ ita distinguenda, sicut 'aliquo usque' Xyl. vertit | ὑπομένει JgA² —μένῃ O || 7 ἀντίθετος XBα a. c. A¹E || 8 ἔχοντος] des. J (fin. folii; cf. p. 104, 16) || 11 τροπαῖς] περιτροπαῖς gA² ex corr., Laur. 80, 21 δ ante τροπαῖς lac. 4 lit. X || 16 συνοίσωνται et διοίσωνται XΠ edd. ante Duebn. -ονται, sed ω bis ss. g || 17 ante ἑκατ. lac. 4 lit. X || 27 ἐάν Emp. κἄν

ὡς δ' αὔτως καὶ τυφλῶν καὶ γυμνῶν καὶ ἀνόπλων οὐκ αἴσθησις ἔστιν ἀλλ' αἰσθήσεως ἀποφάσει νόησις. ἔδει τοίνυν μὴ γίνεσθαι ψυχρῶν αἴσθησιν, ἀλλ' ὅπου τὸ θερμὸν B *ἐπιλείπει νοεῖσθαι τὸ ψυχρόν, εἴπερ ἦν θερμοῦ στέρησις· εἰ δ', ὥσπερ τὸ θερμὸν ἀλέᾳ καὶ διακρίσει τῆς σαρκός, οὕτω συγκρίσει καὶ πυκνώσει τὸ ψυχρὸν αἰσθητόν ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ ψυχρότητος ἰδία τις ἔστιν ἀρχὴ καὶ πηγὴ καθάπερ θερμότητος.*

5. *Ἔτι τοίνυν ἕν τι καὶ ἁπλοῦν ἡ περὶ ἕκαστον εἶδος στέρησις, αἱ δ' οὐσίαι πλείονας διαφορὰς καὶ δυνάμεις ἔχουσι. μονοειδὲς γὰρ ἡ σιωπὴ ποικίλον δ' ἡ φωνή, νῦν μὲν ἐνοχλοῦσα νῦν δὲ τέρπουσα τὴν αἴσθησιν· ἔχει δὲ τοιαύτας καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα διαφοράς, ἐν αἷς ἄλλοτ' ἄλλως τὸν προστυγχάνοντα διατίθησι· τὸ* C *δ' ἀναφὲς καὶ ἄχρωστον καὶ ὅλως ἄποιον οὐκ ἔχει διαφοράν, ἀλλ' ὅμοιόν ἐστιν.* (6.) *ἆρ' οὖν ἔοικε τοῖς στερητικοῖς τούτοις τὸ ψυχρόν, ὥστε μὴ ποιεῖν ἐν τοῖς πάθεσι διαφοράν, ἢ τοὐναντίον ἡδοναί τε μεγάλαι καὶ ὠφέλιμοι τοῖς σώμασιν ἀπὸ ψυχρῶν ὑπάρχουσι καὶ βλάβαι πάλιν νεανικαὶ καὶ πόνοι καὶ βαρύτητες, ὑφ' ὧν οὐκ ἀεὶ φεύγει καὶ ἀπολείπει τὸ θερμὸν ἀλλὰ πολλάκις ἐγκαταλαμβανόμενον ἀνθίσταται καὶ μάχεται, τῇ μάχῃ δ' αὐτῶν ὄνομα φρίκη καὶ τρόμος, ἡττωμένῳ δὲ τῷ θερμῷ τὸ πήγνυσθαι καὶ ναρκᾶν ἐπιγίνεται, κρατοῦν δὲ τοῦ ψυχροῦ διάχυσιν παρέχει καὶ ἀλέαν τῷ σώματι μεθ' ἡδονῆς, ὅπερ Ὅμηρος* D *'ἰαίνεσθαι' κέκληκεν; ἀλλὰ ταῦτά γε παντὶ δῆλα, καὶ τούτοις οὐχ ἥκιστα τοῖς πάθεσιν ἐνδείκνυται τὸ ψυχρὸν ὅτι πρὸς τὸ θερμὸν ὡς οὐσία πρὸς οὐσίαν ἢ πάθος πρὸς πάθος οὐχ ὡς ἀπόφασις ἀντίκειται καὶ στέρησις, οὐδὲ φθορά τίς ἐστι τοῦ θερμοῦ καὶ ἀναίρεσις ἀλλὰ φθαρτικὴ φύσις καὶ δύναμις. ἢ καὶ τὸν χειμῶνα τῶν ὡρῶν καὶ τὰ βόρεια*

1 *γυμνῶν κ. ἀν.*] *ἐνεῶν καὶ ἀώτων* Naber | *ἀόπλ.* Bern. || **2** *ἀποφάσει* Xyl. interpr. Wy. *ἀπόφασις* || **6** *τὸ* om. **g** || **13.14** *ἐν αἷς*] *ἐν αἷς καὶ οἷς* **g** *ἐν αἷς*, ss. *καὶ οἷς* m. 2 A || **26** *πάντα* **g**δ *παντὶ* A[1] ss. *πάντα* m. 2 || **28** *ἢ*] *καὶ* **g** || **30** *ἀλλὰ φθαρτικὴ*] *ἀλλ' ὑπαρκτικὴ* Madv.

τῶν πνευμάτων ἐξέλωμεν, ὡς στερήσεις ὄντα τῶν θερμῶν καὶ νοτίων ἰδίαν δ' ἀρχὴν οὐκ ἔχοντα.

7. *Καὶ μὴν τεττάρων γε τῶν πρώτων ὄντων ἐν τῷ παντὶ σωμάτων, ἃ διὰ πλῆθος καὶ ἁπλότητα καὶ δύναμιν*
E *οἱ πλεῖστοι στοιχεῖα τῶν ἄλλων ὑποτίθενται καὶ ἀρχάς, πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ποιότητας εἶναι τὰς πρώτας καὶ ἁπλᾶς τοσαύτας. τίνες οὖν εἰσιν αὗται πλὴν θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ξηρότης καὶ ὑγρότης, αἷς τὰ στοιχεῖα πάσχειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν πέφυκεν; ὡς δὲ τῶν ἐν γραμματικῇ στοιχείων βραχύτητές εἰσι καὶ μακρότητες, τῶν δ' ἐν μουσικῇ βαρύτητες καὶ ὀξύτητες, οὐ θάτερα τῶν ἑτέρων στέρησις, οὕτως ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ἀντιστοιχίαν ὑποληπτέον ὑγρῶν πρὸς ξηρὰ καὶ ψυχρῶν πρὸς θερμά, τὸ κατὰ λόγον ἅμα καὶ τὰ*
F *φαινόμενα διαφυλάττοντας. ἤ, καθάπερ Ἀναξιμένης* (fr. 1) *ὁ παλαιὸς ᾤετο, μήτε τὸ ψυχρὸν ἐν οὐσίᾳ μήτε τὸ θερμὸν ἀπολείπωμεν, ἀλλὰ πάθη κοινὰ τῆς ὕλης ἐπιγινόμενα ταῖς μεταβολαῖς· τὸ γὰρ συστελλόμενον αὐτῆς καὶ πυκνούμενον ψυχρὸν εἶναί φησι, τὸ δ' ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρὸν (οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῷ ῥήματι) θερμόν· ὅθεν οὐκ ἀπεικότως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ*
948 *τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθιέναι· | ψύχεται γὰρ ἡ πνοὴ πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χείλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίνεται θερμὸν ὑπὸ μανότητος. (τοῦτο μὲν οὖν ἀγνόημα ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ὁ Ἀριστοτέλης· ἀνειμένου γὰρ τοῦ στόματος ἐκπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν δὲ συστρέψαντες τὰ χείλη φυσήσωμεν, οὐ τὸν ἐξ ἡμῶν*

20—26 sim. 855a Ps. Aristot. probl. 945b 8–22 964a 10sqq.; sed cf. V. Rose in Aristot. fragm. p. 198. cf. Regenbogen in RE Suppl. VII 1411, qui haec potius e Theophrasto *π. ἀνέμων* fluxisse statuunt

13 *ἀντιστοιχείων* B Laur. 80, 21 *ἀντὶ στοιχείων* g (sed *ιαν* ss., m. post. ?) α A | *ἀπολειπτέον* X² n B¹ e corr. α (-*τέων*) A (-*τέων* a. c., *ὑπο* ss. m. 2) E || **17** *ἀπολίπωμεν* g *ἀπολείπομεν* E Ald. sqq. || **21** *λέγεται* B | *καὶ* om. B || **24** *θερμὴ* (hiatus!) Mez.

ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν πρὸ τοῦ στόματος ὠθεῖσθαι ψυχρὸν ὄντα καὶ προσπίπτειν.)

8. *Εἰ δ' ἀπολειπτέον οὐσίαν ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, προάγωμεν ἐπὶ τὸ ἑξῆς τὸν λόγον, ἥτις ἐστὶν οὐσία καὶ ἀρχὴ καὶ φύσις ψυχρότητος ζητοῦντες. οἱ μὲν οὖν, τῶν σκαληνῶν καὶ τριγωνοειδῶν σχηματισμῶν ἐν τοῖς σώμασι κει-* B *μένων, τὸ ῥιγοῦν καὶ τρέμειν καὶ φρίττειν καὶ ὅσα συγγενῆ τοῖς πάθεσι τούτοις ὑπὸ τραχύτητος ἐγγίνεσθαι λέγοντες, εἰ καὶ τοῖς κατὰ μέρος διαμαρτάνουσι, τὴν ἀρχὴν ὅθεν δεῖ λαμβάνουσι· δεῖ γὰρ ὥσπερ ἀφ' ἑστίας τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ἄρχεσθαι τὴν ζήτησιν. ᾧ καὶ μάλιστα δόξειεν ἂν ἰατροῦ καὶ γεωργοῦ καὶ αὐλητοῦ διαφέρειν ὁ φιλόσοφος. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐξαρκεῖ τὰ ἔσχατα τῶν αἰτίων θεωρῆσαι· τὸ γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ πάθους αἴτιον ἂν συνοφθῇ, πυρετοῦ μὲν ἔντασις ἢ παρέμπτωσις ἐρυσίβης δ' ἥλιοι πυριφλεγεῖς ἐπ' ὄμβρῳ βαρύτητος δὲ κλίσις αὐλῶν καὶ συναγωγὴ πρὸς ἀλλήλους, ἱκανόν ἐστι τῷ τεχνίτῃ* C *πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον. τῷ δὲ φυσικῷ θεωρίας ἕνεκα μετιόντι τἀληθὲς ἡ τῶν ἐσχάτων γνῶσις οὐ τέλος ἐστὶν ἀλλ' ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ἀνωτάτω πορείας. διὸ καὶ Πλάτων ὀρθῶς καὶ Δημόκριτος αἰτίαν θερμότητος καὶ βαρύτητος ζητοῦντες οὐ κατέπαυσαν ἐν γῇ καὶ πυρὶ τὸν λόγον ἀλλ' ἐπὶ τὰς νοητὰς ἀναφέροντες ἀρχὰς τὰ αἰσθητὰ μέχρι τῶν ἐλαχίστων ὥσπερ σπερμάτων προῆλθον.*

9. *Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ ταυτὶ προανακινῆσαι βέλτιόν ἐστιν, ἐν οἷς Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Στράτων καὶ οἱ Στωικοὶ τὰς οὐσίας τίθενται τῶν δυνάμεων, οἱ μὲν Στωι-*

5 sqq. cf. Plat. Tim. 62a b Pythag. in Vorsokr. II 112, 14 || **10** *ἀφ' ἑστίας*] 93d 549e al. Paroem. II 62 321 al. || **13** sqq. cf. Stoicorum de causis doctrinam, Pohlenz, Die Stoa I 104 sqq. II 60 || **21** *Δημ.*] cf. Vorsokr. A 120, ad cap. 9–12 cf. Seneca N. Qu. II 10

2 *προσπίπτειν* g X (et BE teste Wy., non notavit Wegeh.), cf. 695 b/c *προσεμπίπτειν* ***O*** || **3** *ἀποληπτ.* X[1] (in ras.) *ὑποληπτ.* (cf. p. 94, 13) g B[1] a. c. | *προάγ.* g A v. l. m. 2 *προσάγ.* ***O*** || **9** *καὶ*] *κἂν* dub. Bern. | *τὴν γοῦν ἀρχὴν* Steph. et edd. || **13** *αἰτιῶν* g X[1] n B || **15** *ἔνστασις* X[1], in Laur. 80. 21 ss. m. 1, Turn. 'ex Galeno' || **16** *ἔπομβροι* g (rectene?) | *αὐτῶν* g || **25** *προανακρῖναι* ci. Po.

D *καὶ τῷ ἀέρι τὸ πρώτως ψυχρὸν ἀποδιδόντες, Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ Στράτων τῷ ὕδατι· τὴν δὲ γῆν ἴσως ἂν ἕτερος φανείη ψυχρότητος αἰτίαν ὑποτιθέμενος. πρότερον δὲ τὰ ἐκείνων σκοπῶμεν.* □ *ἐπεὶ τὸ πῦρ θερμὸν ἅμα καὶ λαμπρόν ἐστι, δεῖ τὴν ἀντικειμένην τῷ πυρὶ φύσιν ψυχράν τ' εἶναι καὶ σκοτεινήν· ἀντίκειται γὰρ ὡς τῷ λαμπρῷ τὸ ζοφερὸν οὕτω τῷ θερμῷ τὸ ψυχρόν· ἔστι γὰρ ὡς ὄψεως τὸ σκοτεινὸν οὕτω τὸ ψυχρὸν ἁφῆς συγχυτικόν, ἡ δὲ θερμότης διαχεῖ τὴν αἴσθησιν τοῦ ἁπτομένου καθάπερ* E *ἡ λαμπρότης τοῦ ὁρῶντος. τὸ ἄρα πρώτως σκοτεινὸν ἐν τῇ φύσει πρώτως καὶ ψυχρόν ἐστιν. ὅτι δ' ἀὴρ τὸ πρώτως σκοτεινόν ἐστιν, οὐδὲ τοὺς ποιητὰς λέληθεν· ἀέρα γὰρ τὸ σκότος καλοῦσιν·* (Hom. *ι* 144)

'ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν οὐδὲ σελήνη
οὐρανόθεν προὔφαινε·'

καὶ πάλιν (Hes. O. D. 255)

'ἠέρα ἑσσάμενοι πᾶσαν φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν'

καὶ πάλιν (*P* 649)

'αὐτίκα δ' ἠέρα μὲν σκέδασεν καὶ ἀπῶσεν ὀμίχλην,
ἠέλιος δ' ἐπέλαμψε· μάχη δ' ἐπὶ πᾶσα φαάνθη.'

καὶ γὰρ 'κνέφας' τὸν ἀφώτιστον ἀέρα καλοῦσι, κενὸν ὡς ἔοικε φάους ὄντα· καὶ 'νέφος' ὁ συμπεσὼν καὶ πυκνω-

1 *Εμπ.*] cf. p. 99, 22 sqq. || **2** *Στράτων*] fr. 49 Wehrli, cf. fr. 47 = 89 || **4** – p. 98, 19 = SVF II fr. 430 Chrysippi; 'similes argumentationes cp. 12 continentur' v. Arnim || **6** sqq. cf. SVF II fr. 429 (= Plut. 1053f) || **13. 19** cf. Schol. (ad *ἀὴρ* et *ἠέρα*)

1 *πρῶτον* g || **2** *δὲ* om. bis g || **3** *αἰτίαν* g *οὐσίαν* ***O*** edd. ante Bern. || **7** *οὕτω καὶ τῶ ϑ.* g || **8** *οὕτως* X*Π* || **12** *ἐστιν* om. gX | *τοῖς ποιηταῖς* g || **13** post *καλοῦσιν* add. *ὡς ὅμηρος* g || **14** *βαθεῖ'* Bern. ex Hom. *βαθείαις* g *βαθὺς* ***O*** edd. | *σελήνην* X*Π* Ald. || **16. 17** *καὶ — αἶαν* gA² (incerto loco inser. m. 2) om. ***O*** edd. ante Bern. | *πάντῃ φοιτῶντες* Hes. || **20** *πᾶσα* g Hom. *πᾶσι* ***O*** edd. ante Bern. || **22** (*καὶ*) *νέφος* Leon. in marg. cod. α, Ald. *καὶ κνέφας* gX*Π* *καὶ γὰρ κνέφας* B et recent. Planudei

ϑεὶς ἀὴρ ἀποφάσει φωτὸς κέκληται· † καλεῖται δὲ καὶ ἀχλὺς καὶ ὁμίχλη καὶ ὅσα τοῦ φωτὸς οὐ παρέχει τῇ αἰσθήσει δίοψιν ἀέρος εἰσὶ διαφοραί· καὶ τὸ ἀειδὲς αὐτοῦ καὶ ἄχρωστον Ἅιδης καὶ Ἀχέρων ἐπίκλησιν ἔσχεν. ὥσπερ F οὖν αὐγῆς ἐπιλιπούσης σκοτεινὸς ἀήρ, οὕτω ϑερμοῦ μεταστάντος τὸ ἀπολειπόμενον ἀὴρ ψυχρὸς ἄλλο δ' οὐδέν ἐστι· διὸ καὶ 'Τάρταρος' οὗτος, ὑπὸ ψυχρότητος, κέκληται (δηλοῖ δὲ καὶ Ἡσίοδος εἰπὼν (Th. 119) 'Τάρταρά τ' ἠερόεντα') καὶ τὸ ῥιγοῦντα πάλλεσθαι καὶ τρέμειν 'ταρταρίζειν'. ταῦτα μὲν οὖν τοιοῦτον ἔχει λόγον.

10. Ἐπεὶ δ' ἡ φθορὰ μεταβολή τίς ἐστι τῶν φθειρομένων εἰς τοὐναντίον ἑκάστῳ, | σκοπῶμεν εἰ καλῶς εἴρηται 949 τὸ 'πυρὸς ϑάνατος ἀέρος γένεσις'. ϑνήσκει καὶ πῦρ ὥσπερ ζῷον ἢ βίᾳ σβεννύμενον ἢ δι' αὐτοῦ μαραινόμενον. ἡ μὲν οὖν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν αὐτοῦ· καὶ γὰρ ὁ καπνὸς ἀέρος ἐστὶν εἶδος καὶ ἡ κατὰ Πίνδαρον (Isthm. 4, 84) 'ἀέρα κνισᾶντι λακτίζοισα καπνῷ' λιγνὺς καὶ ἀναθυμίασις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φθινούσης ἀτροφίᾳ φλογὸς ἰδεῖν ἔστιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν λύχνων, τὸ ἄκρον εἰς ἀέρα [καὶ] γνοφώδη καὶ ζοφερὸν ἀποχεόμενον. ἱκανῶς δὲ καὶ ὁ τῶν μετὰ λουτρὸν ἢ πυρίαν περιχεαμένων ψυχρὸν ἀνιὼν ἀτμὸς ἐνδείκνυται τὴν εἰς

7 διὸ et ὑπὸ ψυχρ. ut διὸ ... τῷ συνέχειν p. 103, 15. 16 || 9. 10 ταρτ.] cf. Serv. ad Vergil. Aen. VI 577 || 11 cf. 950e (p. 101, 20 sqq.) || 12 sq. 392c (cf. 363d) Heraclit. fr. 76

1 καλ.] κνηκὶς Mez. (cf. p. 103, 1) || 3 ἀιδὲς Wil., sed dubium vid., scripseritne Pl. rectam formam || 5 ἐπιλειπούσης X | οὕτως XαA || 7 οὕτως Emp. speciose, sed vid. οὗτος (= ἀήρ) subiectum esse, Τάρτ. praedic., sicut in fine eiusdem sententiae converso ordine τὸ — τρέμειν et ταρταρ. || 8 τάρταρά τ' Bern. ex Hes. τάρταρον τ' gX (ον et τ m. 2 in ras.) A (τ' add. m. 1?) τάρταρον BΠ || 13 ϑνήσκει καὶ gX ϑν. γὰρ καὶ *O* cf. p. 96, 4 al. || 17 ἀέρα κνισᾶντι λ. Duebn. ex Pind. ἀέρα κνισ' (κνίσσ' g) ἀντιλ. gX ἀέρος κνίσσ' ἀντιλ. *O* (ἀέρα A m. 2) || 18 λιγνὺς κ. ἀναθ. punctis deletur in α, om. Ald. Xyl., rursus add. Steph. || 20 del. Xyl. interpr. Kron. καὶ γνοφ. om. g | ἀποχεόμενον E (ut vid.) edd. inde a Basil. ἀποχεομένων (-χεαμ. X^1) *O* ἀπερχόμενον Xyl. interpr. Kron., veri simil., cf. etiam 695b c || 22 περιχεομ. X? nB Turn. Bern. tacite (ad aor. περιχεαμ. cf. 99, 16 al.) Athen. XI 484b | ψυχρῶν gB

(949)B *ἀέρα τοῦ θερμοῦ φθειρομένου μεταβολήν, ὡς φύσει πρὸς*
τὸ πῦρ ἀντικείμενον. ᾧ τὸ πρώτως τὸν ἀέρα σκοτεινὸν
εἶναι καὶ ψυχρὸν ἠκολούθει.

11. *Καὶ μὴν ἁπάντων γε τῶν γινομένων ὑπὸ ψυχρό-*
τητος ἐν τοῖς σώμασι σφοδρότατον καὶ βιαιότατον ἡ
πῆξις οὖσα πάθος μέν ἐστιν ὕδατος ἔργον δ' ἀέρος· αὐτὸ
μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὕδωρ εὐδιάχυτον καὶ ἀπαγὲς καὶ
ἀσύστατόν ἐστιν, ἐντείνεται δὲ καὶ συνάγεται τῷ ἀέρι
σφιγγόμενον ὑπὸ ψυχρότητος. διὸ καὶ λέλεκται (Callim.
fr. anon. 384 Schn. om. Pfeiffer)

'εἰ δὲ νότος βορέην προκαλέσσεται, αὐτίκα νίψει'·

τοῦ γὰρ νότου καθάπερ ὕλην τὴν ὑγρότητα παρασκευά-
σαντος, ὁ βόρειος ἀὴρ ὑπολαβὼν ἔπηξε. καὶ δῆλόν ἐστι
C *μάλιστα περὶ τὰς χιόνας· ἀέρα γὰρ μεθεῖσαι καὶ προανα-*
πνεύσασαι λεπτὸν καὶ ψυχρὸν οὕτω ῥέουσιν. Ἀριστοτέλης
δὲ (fr. 212 R.) *καὶ τὰς ἀκόνας τοῦ μολίβδου τήκεσθαί*
φησι καὶ ῥεῖν ὑπὸ κρύους καὶ χειμῶνος, ὕδατος μόνου
πλησιάζοντος αὐταῖς· ὁ δ' ἀήρ, ὡς ἔοικε, συνελαύνων τὰ
σώματα τῇ ψυχρότητι καταθραύει καὶ ῥήγνυσιν. (12.)
ἔτι τοίνυν τὰ μὲν ἀποσπασθέντα τῆς πηγῆς ὕδατα μᾶλλον
πήγνυται· μᾶλλον γὰρ ὁ ἀὴρ ἐπικρατεῖ τοῦ ἐλάττονος.
ἂν δέ τις ψυχρὸν ἐκ φρέατος ὕδωρ λαβὼν ἐν ἀγγείῳ καὶ
καθεὶς αὖθις εἰς τὸ φρέαρ ὥστε μὴ ψαύειν τοῦ ὕδατος
τὸ ἀγγεῖον ἀλλ' ἐν τῷ ἀέρι κρέμασθαι, περιμείνῃ χρόνον
D *οὐ πολύν, ἔσται ψυχρότερον τὸ ὕδωρ· ᾧ μάλιστα δηλοῦται*
τὸ μὴ τοῦ ὕδατος εἶναι τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς ψυχρότη-
τος ἀλλὰ τοῦ ἀέρος. τῶν γε μὴν μεγάλων ποταμῶν οὐδεὶς
πήγνυται διὰ βάθους· οὐ γὰρ καθίησιν εἰς ὅλον ὁ ἀήρ,
ἀλλ' ὅσα τῇ ψυχρότητι περιλαμβάνει ψαύων καὶ πλησιά-

14sqq. 695b 691f 692a (cf. 938e) || 15 695d || 21 690e || 22sqq. 690bc || 27sqq. cf. 691a Gell. XVII 8, 16

1 *φύσει* E A m. 2 Xyl. *φησι* *O* || 3 *ἠκολούθει*] scil. sec. illos qui hanc sententiam defendebant (p. 95, 27–96, 3) || 5 *ἐν* om. B n α A¹ edd. ante Bern. || 11 *προσκαλέσεται* g | *νίψει* A² Steph. *νήψει* g X *νείψει* *O* || 14 *προσαναπν.* g X B n α (σ eras.) A || 15 *οὕτως* A E || 28 *βάθος* g

ζων, ταῦθ' ἵστησιν. ὅθεν οἱ βάρβαροι διαβαίνουσι πεζῇ, προβαλόντες ἀλώπεκας· ἂν γὰρ μὴ πολὺς ἀλλ' ἐπιπόλαιος ὁ πάγος ᾖ, αἰσθανόμεναι τῷ ψόφῳ τοῦ ὑπορρέοντος ὕδατος ἀναστρέφουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ θηρεύουσιν ἰχθῦς ὕδατι θερμῷ τοῦ πάγου παραλύοντες καὶ χαλῶντες τό γε τὴν ὁρμιὰν δεξόμενον. οὕτως οὐδὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ ἐν βάθει πέπονθε. καίτοι τῶν ἄνω τοσαύτη γίνεται μεταβολὴ E *διὰ τὴν πῆξιν, ὥστε συντρίβειν τὰ πλοῖα τὸ ὕδωρ ἀποβιαζόμενον εἰς ἑαυτὸ καὶ συνθλιβόμενον, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ νῦν μετὰ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τοῦ Ἴστρου διαχειμάσαντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ ἡμᾶς συμβαῖνον ἱκανὴν μαρτυρίαν δίδωσι· μετὰ γὰρ τὰ λουτρὰ καὶ τὰς ἐξιδρώσεις περιψυχόμεθα μᾶλλον, τοῖς σώμασιν ἀνειμένοις καὶ διακεχυμένοις πολλὴν ψυχρότητα μετὰ τοῦ ἀέρος καταδεχόμενοι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τὸ ὕδωρ πάσχει· ψύχεται γάρ, ἂν προθερμανθῇ, μᾶλλον, εὐπαθέστερον τῷ ἀέρι γενόμενον· ὁπότε τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων ἀναρύτοντες καὶ μετεωρίζοντες οὐδὲν ἄλλο δήπου ποιοῦσιν ἢ πρὸς ἀέρα* F *πολὺν ἀνακεραννύουσιν. ὁ μὲν οὖν τῷ ἀέρι τὴν πρώτην ἀποδιδοὺς τῆς ψυχρότητος δύναμιν, ὦ Φαβωρῖνε, λόγος ἐν τοιαύταις ἐστὶ πιθανότησιν.*

13. *Ὁ δὲ τῷ ὕδατι λαμβάνει μὲν καὶ αὐτὸς ἀρχὰς ὁμοίως, οὕτω πως τοῦ Ἐμπεδοκλέους λέγοντος* (fr. 21, 3. 5)·

'ἠέλιον μὲν λαμπρὸν ὅρα καὶ θερμὸν ἁπάντῃ,
ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι δνοφόεντά τε ῥιγαλέον τε'·

τῷ γὰρ θερμῷ τὸ ψυχρὸν ὡς τῷ λαμπρῷ τὸ μέλαν ἀντιτάξας συλλογίσασθαι δέδωκεν, ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστὶ

1 sqq. 968 f sq. || **9** sq. a. 107 || **12–15** 690 cd cf. Ps. Alex. Aphr. ap. Ideler, Phys. et Med. Gr. min. I 50 || **15** sq. cf. p. 91, 12 sq.

1 *πεζοὶ* g α a. c. || **3** *αἰσθανόμενοι* g | *ὕδατος* g A² om. *O* edd. ante Duebn. || **5. 6** *τό γε τ. ὁ. δεξόμενον* Wy. *τότε τ. ὁ. δεξαμένων* || **16. 17** *γιγνόμ.* dub. Bern., cf. p. 97, 22 et 101, 15 || **17** *ὁπότε*] 'si quidem', cf. 570 d *οἵ τε* Wy. *οἱ δὲ* Ha. | *ἀναρύτ.* Turn. Xyl. *ἀνορύττοντες* || **23** *ὁμοίους* g || **26** *δνοφέοντα* g X

950 τὸ μέλαν καὶ τὸ ψυχρόν, | ὡς τῆς αὐτῆς τὸ λαμπρὸν
καὶ τὸ θερμόν. ὅτι δ' οὐ τοῦ ἀέρος τὸ μέλαν ἀλλὰ τοῦ
ὕδατός ἐστιν, ἡ αἴσθησις ἐπιμαρτυρεῖ, τῷ μὲν ἀέρι μη-
δενὸς ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν μελαινομένου τῷ δ' ὕδατι πάντων.
ἂν γὰρ τὸ λευκότατον ἐμβάλῃς ἔριον εἰς ὕδωρ ἢ ἱμάτιον,
ἀναφαίνεται μέλαν καὶ διαμένει, μέχρι ἂν ὑπὸ θερμότητος
ἐξικμασθῇ τὸ ὑγρὸν ἢ τισι στρέβλαις καὶ βάρεσιν ἐκπιε-
σθῇ· τῆς τε γῆς ὕδατι ῥαινομένης, διαμελαίνουσιν οἱ
καταλαμβανόμενοι ταῖς σταγόσι τόποι, τῶν ἄλλων
ὁμοίων μενόντων. αὐτοῦ μὲν οὖν τοῦ ὕδατος σκοτεινότα-
τον ὑπὸ πλήθους φαίνεται τὸ βαθύτατον, οἷς δ' ἀὴρ
B πλησιάζει, ταῦτα περιλάμπεται καὶ διαγελᾷ. τῶν δ' ἄλ-
λων ὑγρῶν διαφανὲς μάλιστα τοὔλαιόν ἐστι, πλείστῳ
χρώμενον ἀέρι· τούτου δὲ τεκμήριον ἡ κουφότης, δι' ἣν
ἐπιπολάζει πᾶσιν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἄνω φερόμενον. ποιεῖ δὲ
καὶ τὴν γαλήνην ἐν τῇ θαλάττῃ τοῖς κύμασιν ἐπιρραινό-
μενον, οὐ διὰ τὴν λειότητα τῶν ἀνέμων ἀπολισθαινόντων,
ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, ἀλλὰ παντὶ μὲν ὑγρῷ τὸ κῦμα
διαχεῖται πληττόμενον, ἰδίως δὲ τοὔλαιον αὐγὴν καὶ κατα-
φάνειαν ἐν βυθῷ παρέχει, διαστελλομένων τῷ ἀέρι τῶν
ὑγρῶν· οὐ γὰρ μόνον ἐπιπολῆς τοῖς διανυκτερεύουσιν
ἀλλὰ καὶ κάτω τοῖς σπογγοθήραις διαφυσώμενον ἐκ τοῦ
C στόματος ἐν τῇ θαλάττῃ φέγγος ἐνδίδωσιν. οὐ μᾶλλον
οὖν τῷ ἀέρι τοῦ μέλανος ἢ τῷ ὕδατι μέτεστιν, ἧττον
□ δὲ τοῦ ψυχροῦ. τὸ γοῦν ἔλαιον, ἀέρος πλείστου τῶν
ὑγρῶν μετέχον, ἥκιστα ψυχρόν ἐστι καὶ πήγνυται
μαλακῶς· ὁ γὰρ ἀὴρ ἐγκεκραμένος οὐκ ἐᾷ σκληρὰν
γενέσθαι τὴν πῆξιν· βελόνας δὲ καὶ πόρπας σιδηρᾶς καὶ

12 sq. cf. 696b 702b || **16—23** 914f sq. Ps. Aristot. probl. ined. III 29. 47 Bussem. || **21** de iis, qui noctu spongias captant, oratio fit? || **22—23** Oppian. Hal. V 638. 646–648

2 τὸ[1] om. g || **3** ἐπιμ.] ἐπι in ras. m. 2 X ἀπομ. g || **6** μέχρις gB Laur. 80, 21 || **7** ἐξικμανθῇ g || **10** διαμενόντων A[2]δ || **15** ἄνω φερ. g ἀναφερ. *O* edd. ante Bern. cf. p. 101, 19. 20, sed etiam 103, 15 || **16** τὴν del. Duebn. || **20** περιέχει gX || **21** τοῖς gA[2]X om. (fort. recte) *O* || **23** θαλάσσῃ nBAEδ

τὰ λεπτὰ τῶν ἔργων οὐχ ὕδατι βάπτουσιν ἀλλ' ἐλαίῳ, τὴν ἄγαν ψυχρότητα φοβούμενοι τοῦ ὕδατος ὡς διαστρέφουσαν. ἀπὸ τούτων γὰρ δικαιότερόν ἐστιν ἐξετάζεσθαι τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῶν χρωμάτων· ἐπεὶ καὶ χιὼν καὶ χάλαζα καὶ κρύσταλλος ἅμα λαμπρότατα γίνεται καὶ ψυχρότατα· καὶ πάλιν πίττα θερμότερόν ἐστι μέλιτος D *καὶ σκοτωδέστερον.*

14. *Ὅμως δὲ θαυμάζω τῶν ἀξιούντων τὸν ἀέρα ψυχρὸν* □ *εἶναι διὰ τὸ καὶ σκοτεινόν, εἰ μὴ συνορῶσιν ἑτέρους ἀξιοῦντας θερμὸν εἶναι διὰ τὸ καὶ κοῦφον. οὐ γὰρ οὕτω τῷ ψυχρῷ τὸ σκοτεινὸν ὡς τὸ βαρὺ καὶ στάσιμον οἰκεῖόν ἐστι καὶ συγγενές· πολλὰ γὰρ ἄμοιρα θερμότητος ὄντα μετέχει λαμπηδόνος, ἐλαφρὸν δὲ καὶ κοῦφον καὶ ἀνωφερὲς οὐδέν ἐστι τῶν ψυχρῶν. ἀλλὰ καὶ τὰ νέφη, μέχρι μὲν ἀέρος οὐσίᾳ μᾶλλον προσήκει, μετεωρίζεται· μεταβαλόντα δ' εἰς ὑγρὸν εὐθὺς ὀλισθαίνει καὶ τὸ κοῦφον οὐχ ἧττον ἢ τὸ θερμὸν ἀποβάλλει, ψυχρότητος ἐγγιγνομένης· καὶ τοὐναντίον ὅταν θερμότης ἐπέλθῃ, πάλιν ἀναστρέφει* E *τὴν κίνησιν, ἅμα τῷ μεταβαλεῖν εἰς ἀέρα τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς φθορᾶς ἀληθές ἐστιν· οὐ γὰρ εἰς τοὐναντίον ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐναντίου φθείρεται τῶν ἀπολλυμένων ἕκαστον, ὥσπερ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος εἰς τὸν ἀέρα. τὸ γὰρ ὕδωρ ὁ μὲν Αἰσχύλος εἰ καὶ τραγικῶς ἀλλ' ἀληθῶς εἶπε* (fr. 360)

'παύσυβριν δίκην πυρός·'

Ὅμηρος δὲ (*Φ* 342. 435) *τῷ ποταμῷ τὸν Ἥφαιστον καὶ τῷ Ποσειδῶνι τὸν Ἀπόλλωνα κατὰ τὴν μάχην φυσικῶς*

4—7 cf. p. 108, 17—19 || **8** cf. p. 100, 1 || **20** sqq. cf. 948 f sq. (p. 97, 11 sqq.; 951 a p. 102, 15 sq.)

1 *λεπτὰ* Madv. *λοιπὰ* **Ω** *τ⟨ἄλλ⟩α λεπτὰ* vel *τὰ λοιπὰ τῶν ⟨τοιούτων⟩ ἔ.?* Hu. | *ἐργαλείων* dub. Wy. *λαμπρὰ τῶν ἔργων* (= vestimentorum)? Po. || **4** *χρημάτων* A[1] recent. Planudei || **8** *ὅμως*] *ὅλως* ci. Po. prob. (cf. 795 d cap. 24 in.) || **9** *καὶ* om. g || **10** *καὶ* g om. *O* || **15** *μεταβάλλοντα* g || **23** *ἐς* X || **25** *παύσυβριν* Bern. *παῦε ὕβριν* g *παῦε ὕδωρ* *O*

μᾶλλον ἢ μυθικῶς ἀντέταξεν. ὁ δ' Ἀρχίλοχος ἐπὶ τῆς τἀναντία φρονούσης οὐ κακῶς εἶπε (fr. 86, I 3 p. 38 D³.)

> ‘τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει
> F δολοφρονέουσα χειρί, θἠτέρῃ δὲ πῦρ.’

ἐν δὲ Πέρσαις τῶν ἱκετευμάτων μέγιστον ἦν καὶ ἀπαραίτητον, εἰ πῦρ λαβὼν ὁ ἱκετεύων καὶ ἐν ποταμῷ βεβηκὼς ἀπειλοίη μὴ τυχὼν τὸ πῦρ εἰς τὸ ὕδωρ ἀφήσειν· ἐτύγχανε μὲν γὰρ ὧν ἐδεῖτο, τυχὼν δ' ἐκολάζετο διὰ τὴν ἀπειλὴν ὡς παράνομον καὶ κατὰ τῆς φύσεως γενομένην. καὶ τοῦτο δὴ τὸ πρόχειρον ἅπασι ‘πῦρ ὕδατι μιγνύναι’ τὸ παροιμιαζόμενον ἐν τοῖς ἀδυνάτοις μαρτυρεῖν ἔοικεν ὅτι τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ πολέμιόν ἐστι καὶ ὑπὸ τούτου φθείρεται
951 καὶ κολάζεται σβεννύμενον, | οὐχ ὑπὸ τοῦ ἀέρος † τίον ὡς ὑπολαμβάνει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ δέχεται μεταβάλ-
□ λοντος. εἰ γὰρ ἀεὶ τὸ εἰς ὃ μεταβάλλει τὸ φθειρόμενον ἐναντίον ἐστί, τί μᾶλλον τῷ ἀέρι τὸ πῦρ ἢ τὸ ὕδωρ ἐναντίον φανεῖται; μεταβάλλει γὰρ εἰς ὕδωρ συνιστάμενος εἰς δὲ πῦρ διακρινόμενος· ὥσπερ αὖ πάλιν τὸ ὕδωρ διακρίσει μὲν εἰς ἀέρα φθείρεται συγκρίσει δ' εἰς γῆν, ὡς μὲν ἐγὼ νομίζω δι' οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀμφότερα καὶ συγγένειαν, οὐχ ὡς ἐναντίον ἑκατέρῳ καὶ πολέμιον. ἐκεῖνοι δέ, ὁποτέρως ἂν εἴπωσι, τὸ ἐπιχείρημα διαφθείρουσι.

πήγνυσθαί γε μὴν ὑπὸ τοῦ ἀέρος φάναι ⟨τὸ⟩ ὕδωρ
B ἀλογώτατόν ἐστιν, αὐτὸν τὸν ἀέρα μηδαμοῦ πηγνύμενον

3. 4 1070a v. Demetr. 35 p. 905e || **10** inter *ἀδύνατα* alibi non commemorari vid. || **15** sq. cf. p. 101, 20 sqq. || **21** *ἐκεῖνοι*] cf. p. 101, 9 sq. et 95, 26 sqq. || **23** cf. p. 98, 4 sqq.

4 *θἠτέρῃ* Schneidewin *τῇ ἑτέρῃ* Ω *τἠτέρῃ* Bern. || **7** *ἐς* X α A || **9** *παρὰ νόμον* Steph. || **10** *τὸ παροιμιαζ.* Steph. *τὸν παραβιαζόμενον* || **11** *ἀδύτοις* g X || **13** *τίον* g *τειον* a A² Ald. *τεῖον* X Laur. 80, 21 *τεῖνον* complures recent. Planudei, Francof., in lac. om. A¹ E ⟨*ὡς ἐναν*⟩*τίον* (cf. v. 21) *ὅς* (sic iam Francof.) *ὑπολαμβάνει* Kron. *ἀέρος* ⟨*μεταβαλλόμενον εἰς τοὔναν*⟩*τίον ὅς ὑπολ.* Po. || **15** *ἀεὶ τὸ* Xyl. *αἰτία* Ω *ἀεὶ τοῦτ'* Herw. *ἅπαν* dub. Bern. [*αἰτία*] Po. || **16** *τί* om. α A¹ recent. Planudei Ald. sqq. (add. Wy. ex Veneto) || **23** add. Bens.

ὁρῶντας. νέφη γὰρ καὶ ὁμίχλαι καὶ κνηκίδες οὐ πήξεις εἰσὶν ἀλλὰ συστάσεις καὶ παχύτητες ἀέρος διεροῦ καὶ ἀτμώδους· ὁ δ' ἄνικμος καὶ ξηρὸς οὐδ' ἄχρι ταύτης τὴν κατάψυξιν ἐνδέχεται τῆς μεταβολῆς. ἔστι γὰρ ἃ τῶν ὀρῶν οὐ λαμβάνει νέφος οὐδὲ δρόσον οὐδ' ὁμίχλην, εἰς καθαρὸν ἀέρα καὶ ἄμοιρον ὑγρότητος ἐξικνούμενα τοῖς ἄκροις· ᾧ μάλιστα δῆλόν ἐστιν ὡς τὰς κάτω πυκνώσεις καὶ συστάσεις τῷ ἀέρι συμμεμιγμένον ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἐνδίδωσι.

15. Τὰ δὲ κάτω τῶν μεγάλων ποταμῶν οὐ πήγνυται κατὰ λόγον. τὰ γὰρ ἄνω παγέντα τὴν ἀναθυμίασιν οὐ διίησιν, ἀλλ' ἐγκαθειργνυμένη καὶ ἀποστρεφομένη θερμό- C τητα παρέχει τοῖς διὰ βάθους ὑγροῖς· ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ λυομένου τοῦ πάγου πάλιν ἀτμὸν πολὺν ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀναφέρεσθαι. διὸ καὶ τὰ τῶν ζῴων σώματα χειμῶνός ἐστι θερμότερα, τῷ συνέχειν τὸ θερμὸν ἐν ἑαυτοῖς ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ψυχρότητος εἴσω συνελαυνόμενον. αἱ δ' ἀναρύσεις καὶ μετεωρίσεις οὐ μόνον τὸ θερμὸν ἐξαιροῦσι τῶν ὑδάτων ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχρόν· ὅθεν ἥκιστα τὰς χιόνας καὶ τὸ συνθλιβόμενον ὑγρὸν ἀπ' αὐτῶν οἱ σφόδρα ψυχροῦ δεόμενοι κινοῦσιν· ἐκστατικὸν γὰρ ἀμφοῖν ἡ κίνησις.

Ὅτι δ' οὐκ ἀέρος ἐστὶν ἀλλ' ὕδατος ἡ τοιαύτη δύναμις, D οὕτως ἄν τις ἐξ ὑπαρχῆς ἐπέλθοι. πρῶτον μὲν οὐκ εἰκός ἐστιν ἀέρα, τῷ αἰθέρι γειτνιῶντα καὶ ψαύοντα τῆς περι-

15sq. διὸ — τῷ συνέχειν cf. 97, 7 || 16sq. 123a 635c 688c al. Ps. Aristot. probl. ined. II 27 Bussem. || 17 ἀναρ.] cf. p. 99, 17 || 25sq. cf. Sen. N. Qu. II 10, 1. 2

1 κ — lac. 2 lit. — κίδες A[1] (νη inser. m. 2) καὶ — lac. 3 lit. -ίδες E || 5. 6 ὡς καθαρὸν ἠέρα g || 7—9 τὰς κ. πυκνώσεις κ. σ. — ἐνδίδωσι Hu. αἱ κ. π. — ἐνδιδοῦσι g αἱ κ. π. — ἐνδίδωσι X[1] ἡ (om. B) κ. πύκνωσις κ. σύστασις — ἐνδίδωσι O, unde τὴν κ. πύκνωσιν κ. σύστασιν — ἐνδίδωσι iam corr. Xyl. interpr. Jannot al. || 12 διίησιν g (Turn. Wy.) δίεισιν O | ἐγκαθειργμένη δB || 17 ἀναρύσεις Bern. (cf. 949e) ἀναρρ. || 20 συλλειβόμενον dub. Wy. (cf. p. 111, 5) | γρ. θλιβόμενον A[2] in marg. || 24 μὲν οὖν οὐκ g, sed cf. p. 96, 4 97, 13 106, 11. 12

φορᾶς καὶ ψαυόμενον, οὔσης πυρώδους, τὴν ἐναντίαν ἔχειν δύναμιν· οὔτε γὰρ ἄλλως δυνατὸν ἁπτόμενα καὶ συνεχῆ τοῖς πέρασιν ὄντα δύο σώματα μὴ πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων, εἰ δὲ πάσχει, μὴ ἀναπίμπλασθαι τῆς τοῦ κρείττονος δυνάμεως τὸ ἧττον· οὔτε τὴν φύσιν ἔχει λόγον ἐφεξῆς τῷ φθείροντι τάξαι τὸ φθειρόμενον, ὥσπερ οὐ κοινωνίας οὖσαν οὐδ' ἁρμονίας ἀλλὰ πολέμου καὶ μάχης δημιουργόν. χρῆται μὲν γὰρ ἐναντίοις εἰς τὰ ὅλα πράγμασι· χρῆται δ' οὐκ ἀκράτοις οὐδ' ἀντιτύποις, ἀλλ' ἐναλλάξ τινα θέσιν καὶ τάξιν οὐκ ἀναιρετικὴν ἀλλὰ κοινωνικὴν δι' ἑτέρων καὶ συνεργὸν ἐν μέσῳ παρεμπλεκομένην ἔχουσι· καὶ ταύτην E *εἴληφεν ὁ ἀήρ, ὑποκεχυμένος τῷ πυρὶ πρὸ τοῦ ὕδατος καὶ διαδιδοὺς ἐπ' ἀμφότερα καὶ συνάγων, οὔτε θερμὸς ὢν αὐτὸς οὔτε ψυχρὸς ἀλλὰ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ μετακέρασμα καὶ κοινώνημα, μιγνυμένων ἐν αὐτῷ μῖξιν ἀβλαβῆ καὶ μαλακῶς ἀνιεῖσαν καὶ δεχομένην τὰς ἐναντίας ἀκρότητας.*

16. *Ἔπειτα πανταχοῦ μέν ἐστιν ἀὴρ ἴσος, οὐ πανταχοῦ δὲ χειμὼν ὅμοιος οὐδὲ ψῦχος, ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ μέρη ψυχρὰ καὶ κάθυγρα, ταῦτα δὲ ξηρὰ καὶ θερμὰ τῆς οἰκουμένης, οὐ κατὰ τύχην, ἀλλὰ τῷ μίαν οὐσίαν ψυχρότητος καὶ ὑγρότητος εἶναι. Λιβύης μὲν γὰρ ἔνθερμος ἡ πολλὴ* F *καὶ ἄνυδρος, Σκυθίαν δὲ καὶ Θρᾴκην καὶ Πόντον οἱ πεπλανημένοι λίμνας τε μεγάλας ἔχειν καὶ ποταμοῖς διαρρεῖσθαι βαθέσι καὶ πολλοῖς ἱστοροῦσιν· αὐτῶν τε τῶν ἐν μέσῳ τόπων τὰ παράλιμνα καὶ ἑλώδη ψῦχος ἔχει μάλιστα*

22 Reinhardt KuS 347 annot. 2

1 *οὔσης* Ω *οὐσίας* Xyl. (*ὑπ' οὐσίας* Bern.); at *περιφορά* hic sicut 925a videtur esse 'summum caelum' (cf. Sen. 'assiduumque caeli circumactum') | *πυρ.*] *παρόδου* g || 2 *ἁπτόμενον* Bn*Π* || 3–5 *δύο—ἧττον* g A² (in mg. add. praemissa voce '*κείμενον*') δ (*εὐσώμ.*), om. *O* (X etiam *οὔτε*) || 4 *πάσχειν* edd. cum cod. Petavii (de A² non constat) || 5 *ἔχειν* g || 8 *χρῆται μὲν—πράγμασι* om. BαA¹ Ald. || 9 *τινα*] *ἃ* g | *παρὰ* adscr. (*γρ.*) A² in mg. || 11 *παραπλεκ.* αA Ald. sqq. || 16 *ἀνιεῖσαν* Turn. *ἐνιεῖσαν* | *ἐναντίας*] denuo incip. J (cf. p. 92, 8) || 18 *ψῦχος* g (ubique scriptum *ψύχος*) Bern. *ψυχρός* *O* *ψυχρότης* J² | *τὰ* om. X¹ Laur. 80, 21 || 21 *ἡ* om. nB

*διὰ τὰς ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιάσεις· Ποσειδώνιος δὲ
τῆς ψυχρότητος αἰτίαν εἰπὼν τὸ πρόσφατον εἶναι τὸν
ἕλειον ἀέρα καὶ νοτερὸν οὐκ ἔλυσε τὸ πιθανόν, ἀλλὰ πι-
θανώτερον ἐποίησεν· οὐ γὰρ ἂν ἐφαίνετο τοῦ ἀέρος ὁ
πρόσφατος ἀεὶ ψυχρότερος, εἰ μὴ τὸ ψυχρὸν ἐν τοῖς
ὑγροῖς τὴν γένεσιν εἶχε. βέλτιον οὖν Ὅμηρος | εἰπὼν* 952
(ε 469)

'αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ ⟨πνέει⟩ ἠῶθι πρό',

*τὴν πηγὴν τῆς ψυχρότητος ἔδειξεν. ἔτι τοίνυν ἡ μὲν
αἴσθησις πολλάκις ἡμᾶς ἐξαπατᾷ, ὅταν ἱματίων ἢ ἐρίων
ψυχρῶν θιγγάνωμεν, οἰομένους ὑγρῶν θιγγάνειν διὰ τὸ
κοινὴν ἀμφοτέροις οὐσίαν ὑπάρχειν καὶ τὰς φύσεις σύν-
εγγυς εἶναι καὶ οἰκείας. ἐν δὲ τοῖς δυσχειμέροις κλίμασι
πολλὰ ῥηγνύει τὸ ψῦχος ἀγγεῖα καὶ χαλκᾶ καὶ κεραμεᾶ·
κενὸν δ' οὐδὲν ἀλλὰ πάντα πλήρη, βιαζομένου τῇ ψυχρό-
τητι τοῦ ὕδατος. καίτοι φησὶ Θεόφραστος τὸν ἀέρα ῥη-
γνύειν τὰ ἀγγεῖα τῷ ὑγρῷ καθάπερ ἥλῳ χρώμενον· ὅρα
δὲ μὴ τοῦτο κομψῶς μᾶλλον ἢ ἀληθῶς εἰρημένον ἐστίν·* B
*ἔδει γὰρ τὰ πίττης γέμοντα μᾶλλον ῥήγνυσθαι ὑπὸ τοῦ
ἀέρος καὶ τὰ γάλακτος. ἀλλ' ἔοικε τὸ ὕδωρ ἐξ ἑαυτοῦ
ψυχρὸν εἶναι καὶ πρώτως· ἀντίκειται γὰρ τῇ ψυχρότητι
πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ πυρός, ὥσπερ τῇ ὑγρότητι πρὸς
τὴν ξηρότητα καὶ τῇ βαρύτητι πρὸς τὴν κουφότητα. καὶ
ὅλως τὸ μὲν πῦρ διαστατικόν ἐστι καὶ διαιρετικόν, τὸ
δ' ὕδωρ κολλητικὸν καὶ σχετικόν, τῇ ὑγρότητι συνέχον*

1 *Ποσειδ.*] Posid. Rhod. reliqu. coll. J. Bake p. 43 || **16** deest in fragm. Theophr. (cf. etiam Regenbogen in RE Suppl. VII 1423)

1 *ὑπὸ* X || **3** *ἀέρα* om. nBαA^{1} || **6** *γέννεσιν* J^{1} | *ὁ ὅμηρος* X | *εἰπὼν* J^{1}gA^{2} om. ***O*** || **8** *ψυχροῦ* g | *πν.* ex Hom. add. Iannot | *ἠῶθι πρό* J^{1}gA^{2} *ἠῶθι* om. et *πρὸς* pro *πρὸ* ***O*** || **11** *θιγγάνομεν* αA a. c. || **12. 13** *συγγενεῖς* ci. Kron. coll. p. 101, 12. 106, 5 aliis loc.; haud tamen nec. || **15** *πάντα* JgA^{2} om. ***O*** || **16** *ῥηγνύειν* J^{1}gA^{2} *ῥηγνύναι* ***O*** || **17** *ἥλίω* Ω corr. Turn. || **18** *ἐστίν* X (ut vid.) Bern. *εἴη* Jg Ald. (cf. 1009f) *ᾖ* nB*Π* (Wy. Duebn.) || **19. 20** [*ὑπὸ τοῦ ἀέρος*] Po. probab. || **25** *ὑγρ.*] 'frigore' vertit Xyl.: *ψυχρότητι*?

καὶ πιέζον· ᾗ καὶ παρέσχεν Ἐμπεδοκλῆς (fr. 17, 19. 19) *ὑπόνοιαν, ὡς τὸ μὲν πῦρ 'Νεῖκος οὐλόμενον' 'σχεδύνην' δὲ 'Φιλότητα' τὸ ὑγρὸν ἑκάστοτε προσαγορεύων· ἐπεὶ* C *τροφὴ μὲν πυρὸς τὸ μεταβάλλον εἰς πῦρ, μεταβάλλει δὲ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον, τὸ δ' ἐναντίον δυσμετάβλητον, ὡς τὸ ὕδωρ· καὶ αὐτὸ μὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἄκαυστόν ἐστιν, ὕλην δὲ καὶ πόαν νοτερὰν καὶ ξύλα βεβρεγμένα δυσκαῆ παρέχει, καὶ φλόγα ζοφερὰν καὶ ἀμβλεῖαν ὑπὸ χλωρότητος ἀναδίδωσι τῷ ψυχρῷ μαχόμενον πρὸς τὸ θερμὸν ὡς φύσει πολέμιον.*

17. *Σκόπει δὲ καὶ ταῦτα παραβάλλων ἐκείνοις. ἐπειδὴ καὶ Χρύσιππος* (fr. 429) *οἰόμενος τὸν ἀέρα πρώτως ψυχρὸν εἶναι, διότι καὶ σκοτεινόν, ἐμνήσθη μόνον τῶν πλέον ἀφεστάναι τὸ ὕδωρ τοῦ αἰθέρος ἢ τὸν ἀέρα λεγόντων, καὶ πρὸς αὐτούς τι βουλόμενος εἰπεῖν 'οὕτω μὲν ἄν' ἔφη* D *'καὶ τὴν γῆν ψυχρὰν εἶναι πρώτως λέγοιμεν, ὅτι τοῦ αἰθέρος ἀφέστηκε πλεῖστον,' ὡς ἀδόκιμόν τινα παντελῶς τοῦτον καὶ ἄτοπον ἀπορρίψας τὸν λόγον, ἐγώ μοι δοκῶ μηδὲ τὴν γῆν ἄμοιρον εἰκότων καὶ πιθανῶν ἀποφαίνειν, ποιησάμενος ἀρχὴν ᾧ μάλιστα Χρύσιππος ὑπὲρ τοῦ ἀέρος κέχρηται. τί δὲ τοῦτ' ἐστί; τὸ σκοτεινὸν ὄντα πρώτως ⟨εἶναι καὶ ψυχρὸν πρώτως⟩. εἰ γὰρ δύο λαβὼν οὗτος ἀντιθέσεις δυνάμεων οἴεται τῇ ἑτέρᾳ καὶ τὴν ἑτέραν ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι, μυρίαι δήπουθέν εἰσιν ἀντιτάξεις καὶ ἀντιπάθειαι πρὸς τὸν αἰθέρα τῆς γῆς, αἷς καὶ ταύτην ἄν τις ἀκολουθεῖν ἀξιώσειεν. οὐ γὰρ ὡς βαρεῖα πρὸς κοῦφον* E *καὶ καταρρεπὴς πρὸς ἀνωφερὲς ἀντίκειται μόνον, οὐδ' ὡς*

3 sqq. sed *τὸ ὑγρόν* est *τροφὴ πυρός* p. 112, 9; 696b 687a Aristot. passim || 12 cf. 1053f

1 *πιέζον* J g A² X *πῆττον* **O** || 2 *μὲν* om. g | *σχεδύνον* Bn || 3 *φιλότητι* J | 9 *τῷ* om. g || 11 *δὲ* g *δὴ* **O** | *ἐπειδὴ* Wy. *ἐπεὶ δὲ* (asyndeton ut p. 103, 24 al.) || 12 *καὶ* om. X B *Π* (Po.) || 17 *αἰθέρος* Leon. *ἀέρος* Ω || 19 *ἄμειρον* a A¹ || 22 add. Patzig || 24 *μυρί* — lac. 15 lit. — *τάξεις* J¹ (suppl. m. post.) *μυρι* — lac. 19 (ras.?) — *τάξεις* g | *καὶ* om. g || 25 *αἰθέρα* Leon. *ἀέρα* || 26 *ἐξισώσειεν* J² in mg. Bn α A a. c. || 26. 27 *ὡς βαρέα πρὸς κούφην καὶ καταρρεπὲς* g

πυκνὴ πρὸς ἀραιὸν οὐδ' ὡς βραδεῖα καὶ στάσιμος πρὸς ὀξύρροπον καὶ κινητικόν, ἀλλ' ὡς βαρυτάτη πρὸς κουφότατον καὶ πυκνοτάτη πρὸς ἀραιότατον καὶ τέλος ὡς ἀκίνητος ἐξ ἑαυτῆς πρὸς αὐτοκίνητον καὶ τὴν μέσην χώραν ἐπέχουσα πρὸς ἀεὶ κυκλοφορούμενον. οὐκ ἄτοπον οὖν τηλικαύταις καὶ τοσαύταις ἀντιτάξεσι καὶ τὴν τῆς ψυχρότητος καὶ θερμότητος ἕπεσθαι. 'ναί, ἀλλὰ τὸ πῦρ καὶ λαμπρόν ἐστιν· οὔτι μὴν σκοτεινὸν ἡ γῆ;' σκοτεινότατον μὲν οὖν ἁπάντων καὶ ἀφεγγέστατον. ἀέρι μέν τοι μετοχὴ φωτός ἐστι πρώτῳ, καὶ τάχιστα τρέπεται καὶ ἀναπλησθεὶς διανέμει πανταχοῦ τὴν λαμπρότητα, σῶμα παρέχων F τῆς αὐγῆς ἑαυτόν· ὁ γὰρ ἥλιος ἀνίσχων, ὥς τις εἶπε τῶν διθυραμβοποιῶν,

'εὐθὺς ἀνέπλησεν ἀεροβατᾶν μέγαν οἶκον ἀνέμων·'

ἐκ τούτου δὲ καὶ λίμνῃ καὶ θαλάττῃ μοῖραν αὐγῆς κατιὼν ἐνίησι καὶ βυθοὶ ποταμῶν διαγελῶσιν, ὅσον ἀέρος ἐξικνεῖται πρὸς αὐτούς. μόνη δ' ἡ γῆ τῶν σωμάτων ἀεὶ ἀφώτιστός ἐστι καὶ ἄτρωτος [ὑφ'] ἡλίου καὶ σελήνης τῷ φωτίζοντι· θάλπεται δ' ὑπ' αὐτῶν καὶ παρέχει χλιαίνειν ἐπ' ὀλίγον βάθος ἐνδυομένῳ τῷ θερμῷ, | τὸ δὲ λαμπρὸν 953 οὐ παρίησιν ὑπὸ στερεότητος ἀλλ' ἐπιπολῆς περιφωτίζεται, τὰ δ' ἐντὸς ὄρφνη καὶ χάος καὶ Ἅιδης ὀνομάζεται· καὶ τὸ ἔρεβος τοῦτ' ἦν ἄρα, τὸ χθόνιον καὶ ἔγγαιον σκότος. τὴν δὲ νύκτα ποιηταὶ μὲν ἐκ γῆς γεγονέναι μυθολογοῦσι, μαθηματικοὶ δὲ γῆς σκιὰν οὖσαν ἀποδεικνύου-

14 P. Lyr. Gr. III adesp. 125 Bgk. || 24 cf. 1006 f = Emped. fr. 48 || 25 sq. 925 b c 931 f (934 a)

7. 8 *πῦρ καὶ λ.* g *πεῖσθαι λ.* J^{1} *πῦρ λ.* (om. *καὶ*) *O* | post *ἐστιν* in mg. *οἶμαι ὁ δὲ* (om. A^{1}) *ἀὴρ σκοτεινόν* α^{2}A^{1}, Planudes ipse sec. Wegehaupt, Philol. 73, 1914–16, 247–249 || 8 *μὴν*] *μοι* J^{1} *τὴν* J^{2}αA^{1} lac. 4 lit. B (idem ante *οὔτοι* [sic!] lac. 15 lit.) || 9 *ἀφεγγέστερον* J^{1}gX | *τοι* J^{1}g *γε* *O* *γὰρ* ci. Mez. || 12 *αὐγῆς* om. J^{1} *γῆς·* g | *ὥς*] *ὅς* αA a. c. || 14 *ἀεροβάταν* Ω corr. Emp. (-*τῶν* Bergk) | *ἀνέμων*] ab *μων* incip. m. 2 in X, quae scripsit usque ad p. 112, 12 *τοῦτο* || 15 *αὐτῆς*, ss. *γ* J m. 1 *αὐγ.* ex *αὐτ.* corr.? g || 18 del. Hu. || 20 *βάθος* Wy. *φάρος* B *κάρος* *O* *καὶ ἀκαρὲς*? Po. || 22 *ὠνομάζετο* J^{1}g || 25 *γῆς σκ.* J^{1}g *σκ. ν.* *O*

(953) *σιν ἀντιφραττούσης πρὸς τὸν ἥλιον· ὁ γὰρ ἀὴρ ἀναπίμπλαται σκότους ὑπὸ γῆς ὡς φωτὸς ὑφ' ἡλίου· καὶ τὸ ἀφώτιστον αὐτοῦ μῆκός ἐστι νυκτός, ὅσον ἡ σκιὰ τῆς γῆς ἐπινέμεται. διὸ τῷ μὲν ἐκτὸς ἀέρι καὶ νυκτὸς οὔσης ἄνθρωποί τε χρῶνται καὶ θηρία πολλὰ νομὰς ποιούμενα*
B *διὰ σκότους, ἁμωσγέπως ἴχνη φωτὸς καὶ ἀπορροὰς αὐγῆς ἐνδιεσπαρμένας ἔχοντος· ὁ δ' οἰκουρὸς καὶ ὑπωρόφιος, ἅτε δὴ τῆς γῆς πανταχόθεν περιεχούσης, κομιδῇ τυφλός ἐστι καὶ ἀφώτιστος. ἀλλὰ μὴν καὶ δέρματα καὶ κέρατα ζῴων ὅλα μὲν οὐ διίησιν αὐγὴν ὑπὸ στερεότητος, ὅταν δὲ πρισθῇ καὶ καταξεσθῇ, γίνεται διαφανῆ, παραμιχθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀέρος. οἶμαι δὲ καὶ μέλαιναν ἑκάστοτε τὴν γῆν ὑπὸ τῶν ποιητῶν καλεῖσθαι διὰ τὸ σκοτῶδες καὶ τὸ ἀφώτιστον· ὥστε καὶ τὴν πολυτίμητον ἀντίθεσιν τοῦ σκοτεινοῦ πρὸς τὸ λαμπρὸν ἐπὶ τῆς γῆς μᾶλλον ἢ τοῦ ἀέρος ὑπάρχειν.*

18. *Ἀλλ' αὕτη μὲν ἀπήρτηται τοῦ ζητουμένου· πολλὰ*
C *γὰρ δέδεικται ψυχρὰ τῶν λαμπρῶν ὄντα καὶ θερμὰ τῶν ἀμαυρῶν καὶ σκοτεινῶν. ἐκεῖναι δὲ συγγενέστεραι δυνάμεις ψυχρότητός εἰσι, τὸ ἐμβριθὲς τὸ πυκνὸν τὸ μόνιμον τὸ ἀμετάβλητον· ὧν ἀέρι μὲν οὐδεμιᾶς, γῇ δὲ μᾶλλον ἢ ὕδατι πασῶν μέτεστι. καὶ μὴν ἐν τοῖς μάλιστα τὸ ψυχρὸν αἰσθητῶς σκληρόν ἐστι καὶ σκληροποιὸν καὶ ἀντίτυπον. ἰχθῦς μὲν γὰρ ἱστορεῖ Θεόφραστος* (fr. 184) *ὑπὸ ῥίγους πεπηγότας, ἂν ἀφεθῶσιν ἐπὶ τὴν γῆν, κατάγνυσθαι καὶ συντρίβεσθαι δίκην ὑελῶν ἢ κεραμεῶν σωμάτων. ἐν δὲ Δελφοῖς αὐτὸς ἤκουες ὅτι τῶν εἰς τὸν Παρνασὸν ἀνα-*
D *βάντων βοηθῆσαι ταῖς Θυιάσιν, ἀπειλημμέναις ὑπὸ πνεύ-*

12sq. Hom. *B* 699 *O* 715 *Y* 494 *λ* 365 *τ* 111 || **13. 14** cf. v. 9 al. || **18** cf. p. 101, 4sqq. || **27** *Δελφ.*] cf. p. 92

5 *ποιούμενοι* X || **7** *ἔχοντος* — (8) *περιεχούσης* (= 1 vers. in α) om. A¹, add. A² (*κείμενον*) || **10** *οὐ δι. αὐγ.* J¹g *αὐγ. οὐ δι.* **O** | *δίεισιν* gB *δίησιν* A¹δ || **14** *τὸ* om. g || **20** *τὸ πυκν. τὸ μόν.* J¹g *τὸ μ. τὸ π.* **O** || **24** *ὁ θεόφρ.* Jg || **25** *τῆς γῆς* X || **26** *ὑελῶν* Herw. *ὑέλων* || **28** *θυάσιν* Ω *Θυιάσιν* Bern.

ματος χαλεποῦ καὶ χιόνος, οὕτως ἐγένοντο διὰ τὸν πάγον σκληραὶ καὶ ξυλώδεις αἱ χλαμύδες, ὡς καὶ θραύεσθαι διατεινομένας καὶ ῥήγνυσθαι. ποιεῖ δὲ καὶ νεῦρα δυσκαμπῆ καὶ γλῶτταν ἄναυδον ἀκινησίᾳ καὶ σκληρότητι τὸ ἄγαν ψῦχος, ἐκπηγνύον τὰ ὑγρὰ καὶ μαλακὰ τοῦ σώματος.

19. *Ὧν βλεπομένων, σκόπει τὸ γιγνόμενον οὕτω· πᾶσα δήπου δύναμις, ἂν περιγένηται, πέφυκε μεταβάλλειν καὶ τρέπειν εἰς ἑαυτὴν τὸ νικώμενον· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ θερμοῦ κρατηθὲν ἐκπυροῦται, τὸ δ' ὑπὸ πνεύματος ἐξαεροῦται, τὸ δ' εἰς ὕδωρ ἐμπεσόν, ἂν μὴ διαφύγῃ, καθυγραίνεται συνδιαχεόμενον. ἀνάγκη δὴ καὶ τὰ ψυχόμενα κομιδῇ μεταβάλλειν* E *εἰς τὸ πρώτως ψυχρόν· ἔστι δ' ὑπερβολὴ ψύξεως πῆξις, πῆξις δ' εἰς ἀγνωσίαν τελευτᾷ καὶ λίθωσιν, ὅταν, παντάπασι τοῦ ψυχροῦ κρατήσαντος, ἐκπαγῇ μὲν τὸ ὑγρὸν ἐκθλιβῇ δὲ τὸ θερμόν. ὅθεν ἡ μὲν ἐν βάθει γῆ πάγος ἐστὶν ὡς εἰπεῖν καὶ κρύσταλλος ἅπασα· τὸ γὰρ ψυχρὸν ἄκρατον οἰκουρεῖ καὶ ἀμάλακτον ἀπεωσμένον ἐκεῖ τοῦ αἰθέρος ἀπωτάτω· ταυτὶ δὲ τὰ ἐμφανῆ, κρημνοὺς καὶ σκοπέλους καὶ πέτρας, Ἐμπεδοκλῆς* (A 69) *μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς οἴεται τοῦ ἐν βάθει τῆς γῆς ἑστάναι καὶ ἀνέχεσθαι διερειδόμενα φλεγμαίνοντος· ἐμφαίνεται δὲ μᾶλλον, ὅσων τὸ θερμὸν ἐξεθλίβη καὶ διέπτατο, πάντα ταῦτα* F *παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος παγῆναι· διὸ καὶ πάγοι καλοῦνται. καὶ τὰ ἄκρα πολλῶν ἐπιμελανθέντων, ᾗ τὸ θερμὸν ἐξέπεσε, πυρικαύστοις ἰδεῖν προσέοικε· πήγνυσι γὰρ τὸ ψυχρὸν τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δ' ἧττον, μάλιστα δ' οἷς*

4 *γλῶσσαν* XBδ*Π* ‖ 5 *τὰ* J[1] gA p. c. | *καὶ* J[2] Xnα A[2]E ‖ 7 *γενόμ.* J[1]g ‖ 8 *δήπου* om. B ‖ 9 *γὰρ* om. J[1] ‖ 11 *μεταφύγῃ* J[1] ‖ 14 *ἀγνωσίαν* J[1]g *ἀλλοίωσιν* J[1] in mg. *O* 'hoc sine dubio interpolatum, sed etiam *ἀγνωσίαν* vix sanum. desideratur verbum quod sensum *ἀκινησίας* habet. an *ἀγλωσσίαν* quod sec. lexica = *ἡσυχία, σιωπή*?' Po. | *καὶ*] lac. 2–3 lit. g ‖ 15 *ἐκπαγῆναι μὲν* J[1] ‖ 17 *κρύσταλος* J[1]g X | *ἅπ.*] lac. 4 lit. *-σα* J[1] *πᾶσα* g ‖ 24 *τῆς* om. XBnA[1]E ‖ 26 *πυρίκαυστα* B ‖ 27 *γὰρ τὸ θερμὸν* – lac. 3–4 lit. – *τὰ μὲν* X

πρώτως ἐνυπάρχειν πέφυκεν. ὥσπερ γάρ, εἰ θερμοῦ τὸ
954 *κουφίζειν, θερμότατόν ἐστι τὸ κουφότατον,* | *εἰ δ' ὑγροῦ*
τὸ μαλάσσειν, ὑγρότατον τὸ μαλακώτατον, οὕτως, εἰ ψυχροῦ τὸ πηγνύειν, ἀνάγκη ψυχρότατον εἶναι τὸ μάλιστα πεπηγός, οἷον ἡ γῆ. τὸ δὲ ψυχρότατον φύσει δήπου καὶ πρώτως ψυχρόν· ὥστε φύσει καὶ πρώτως ψυχρὸν ἡ γῆ. τοῦτο δ' ἀμέλει καὶ τῇ αἰσθήσει δῆλόν ἐστι· καὶ γὰρ πηλὸς ὕδατος ψυχρότερος καὶ τὸ πῦρ γῆν ἐπιφοροῦντες ἀφανίζουσιν· οἱ δὲ χαλκεῖς τῷ πυρουμένῳ καὶ ἀνατηκομένῳ σιδήρῳ μάρμαρον καὶ λατύπην παραπάσσουσι, τὴν πολλὴν ῥύσιν ἐφιστάντες καὶ καταψύχοντες· ψύχει δὲ καὶ
B *τὰ τῶν ἀθλητῶν ἡ κόνις σώματα καὶ κατασβέννυσι τοὺς ἱδρῶτας.*

20. *Ἡ δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡμᾶς μετάγουσα καὶ μετοικίζουσα χρεία τί βούλεται, χειμῶνος μὲν ἀπωτάτω φεύγουσα τῆς γῆς εἰς τὰ μετέωρα καὶ ἀπόγεια, θέρους δὲ πάλιν ἀντεχομένη τῶν κάτω καὶ ὑποδυομένη καὶ διώκουσα προσφόρους καταφυγάς, τιθεμένη τὴν δίαιταν ἐν ἀγκάλαις γῆς ἀγαπητῶς; ἆρ' οὐχὶ ταῦτα ποιοῦμεν ἐπὶ τὴν γῆν ὑπὸ ψυχρότητος ὁδηγούμενοι τῇ αἰσθήσει καὶ τὸ πρώτως ⟨καὶ⟩ φύσει ψυχρὸν ἐπιγινώσκοντες; αἱ γοῦν*
□ *παράλιοι χειμῶνος δίαιται τρόπον τινὰ γῆς φυγαί εἰσιν, ὡς ἄνυστὸν ἀπολειπόντων διὰ κρύος αὐτήν, τὸν δ' ἔναλον*
C *ἀέρα καὶ πελάγιον θερμὸν ὄντα περιβαλλομέν⟨ων⟩· εἶτ'*

14 sqq. indicari videntur *τὰ ὑπερῷα καὶ τὰ ὑπόγεια τῆς οἰκίας*

3. 4 *εἰ ψυχρ.* J[1]g *εἰ καὶ ψ.* ***O*** ‖ **4** *ἀνάγκη ψυχρ.* J[1]g *ἀνάγκη καὶ ψ.* ***O*** ‖ **6** *φύσει καὶ πρ.* J[1]g *πρώτως καὶ φ.* ***O*** ‖ **8** *ψυχρότερος* J[1]gδAa.c. *ψυχρότερον* J[2]BαAp.c. E *ψυχρότατον* X ‖ **9** *ἐκτηκ.* X ‖ **12. 13** *καὶ κατ. τ. ἱδρῶτας* om. E ‖ **16** *τὰ* Jg om. ***O*** Ald. edd. ante Bern. ‖ **18** *προσφόρους*] *προσγείους* ci. Patzig *προσφ.* ⟨*κατὰ γῆς*⟩ vel sim. Bern.; nihil opus, cum *προσφ.* verbis sequentibus *τιθ. .... ἐν ἀγκάλαις γῆς* satis explicetur | *τὴν* JgA[2] om. ***O*** ‖ **21** add. dub. Bern. coll. v. 6. p. 111, 2. 3. p. 113, 6 sq. ‖ **22** *φυγαὶ τῆς γῆς εἰσι* Bens.; an *γῆς εἰσι φυγαί*? ‖ **23** *ἀπολιπ.* Jg (-*λιπόντα*) B Ald. edd. ante Duebn. | *κρύους* gB ‖ **24** *περιβάλλομεν* Ω corr. Wy.

αὖθις ἐν θέρει τὸν γηγενῆ καὶ χερσαῖον ὑπὸ καύματος ποθοῦμεν, οὐκ αὐτὸν ὄντα ψυχρὸν ἀλλὰ τοῦ φύσει ψυχροῦ καὶ πρώτως ἀποβλαστάνοντα καὶ βεβαμμένον ὑπὸ τῆς ἐν τῇ γῇ δυνάμεως ὥσπερ βαφῇ σίδηρον. καὶ γὰρ τῶν ῥυτῶν ὑδάτων τὰ πετραῖα καὶ ὀρεινὰ ψυχρότατα καὶ τῶν φρεατιαίων τὰ κοιλότατα· τούτοις μὲν γὰρ οὐκέτι μίγνυται διὰ βάθους ἔξωθεν ὁ ἀήρ, ἐκεῖνα δ' ἐκπίπτει διὰ γῆς ἀμίκτου καὶ καθαρᾶς, ὡς περὶ τὸ Τιτάριον ὃ δὴ Στυγὸς ὕδωρ καλοῦσιν ἐκ πέτρας γλίσχρως συλλειβόμενον D *οὕτω ψυχρόν ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἀγγεῖον ἄλλο μόνην δ' ὁπλὴν ὄνου στέγειν, τὰ δ' ἄλλα διακόπτει καὶ ῥήγνυσιν.*

21. *Ἔτι γε μὴν τῶν ἰατρῶν ἀκούομεν, ὡς πᾶσα γῆ τῷ γένει στύφειν καὶ ψύχειν πέφυκε· καὶ πολλὰ τῶν μεταλλευομένων καταριθμοῦσι στυπτικὴν αὐτοῖς παρέχοντα καὶ σχετικὴν εἰς τὰς φαρμακείας δύναμιν· καὶ γὰρ τὸ στοιχεῖον αὐτῆς οὐ τμητικὸν οὐδὲ κινητικὸν οὐδὲ † λεῖπον οὐδ' ἔχον ὀξύτητας οὐδὲ μαλθακὸν οὐδ' εὐπερίχυτον γέγονεν, ἀλλ' ἑδραῖον ὡς ὁ κύβος καὶ συνερειστικόν. ὅθεν*

8–12 de Styge cf. RE IV A 457–463 (Bölte). – ea, quam Plut. describit, prope Pheneum vel Nonacrim stillat, longe diversa ab illa, quam una cum Titaresio fluere narrat Hom. *B* 751–55. cf. Pausan. VIII 17, 6; 18, 2. 4–6. videtur Plut. e simili auctore atque Pausanias hausisse (cf. etiam Sen. N. Qu. III 25, 1. 2: duae aquae pestiferae, circa Nonacrin et circa Tempe) sed res de duabus illis aquis traditas inter se confudisse, neutrum locum ipse visisse. cf. 785c de Paralo

4 *τῇ* J¹g om. ***O*** || **6** *φρεατίων* J¹ – *ιέων* J² Ald. *φρεάτων* g || **7** *βάθος* J || **8** *διὰ τῆς γῆς* edd. inde ab Ald., falso | *τῆς* pro *γῆς* Bn | *περὶ τὸ Τιτάριον* Hu. (coll. Hom. *B* 751–55. Pausan. VIII 18, 2; v. supra) *περιττοτέρων* J¹g *περὶ τὸ ταίναρον* (*γρ. τέρον*? ss. A²) ***O*** *νὸ περὶ Ταίναρον* Wy. *τὸ περὶ Νώνακριν* Emp. | *δὴ*] *δὲ* g || **10** *οὕτω* gBA p. c. *οὕτως* ***O*** | *ἐστιν* J¹gA² om. ***O*** || **11** *μόνον* J¹g (*-ην* ***O*** Paus.) | *ὄνου*] *ἵππου* Paus. || **17** *λιπὸν ἐκ τοῦ λίπους* J¹ *λίπον* B; *λεῖπον* m. 1, *ἐκ τοῦ λείπους* ss. m. 2 A *λεῖον* vel *λεπτὸν* Turn. *λιπαρὸν* Wy. *εἶκον* ci. Hu. (vit. Demetr. 1 p. 888e) || **19** *γέγονεν* om. g | *ὡς* JgA² om. ***O***

αὐτή τε βρῖθος ἔσχε, καὶ τὸ ψυχρόν, ὅπερ ἦν δύναμις E *αὐτῆς, τῷ πυκνοῦν καὶ συνωθεῖν καὶ ἀποθλίβειν τὰ ὑγρα φρίκας καὶ τρόμους διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἐνεργάζεται τοῖς σώμασιν· ἂν δ' ἐπικρατήσῃ παντάπασι, τοῦ θερμοῦ φυγόντος ἢ σβεσθέντος, ἔστησε τὴν ἕξιν ἐκπαγεῖσαν καὶ νεκρωθεῖσαν. ὅθεν οὐδὲ καίεται γῆ τὸ παράπαν ἢ καίεται γλίσχρως καὶ μόγις. ἀὴρ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ πολλάκις φλόγας ἀναδίδωσι καὶ ζεῖ καὶ διαστράπτει πυρούμενος· τῷ δ' ὑγρῷ τροφῇ χρῆται τὸ θερμόν· οὐ γὰρ τὸ στερεὸν ἀλλὰ τὸ νοτερὸν τοῦ ξύλου καυστόν ἐστιν· ἐξικμασθέντος δὲ τούτου, τὸ στερεὸν καὶ ξηρὸν ἀπολείπεται τέφρα γενόμενον. οἱ δὲ καὶ τοῦτο φιλοτιμούμενοι μεταβάλλον ἀποδεῖξαι καὶ καταναλισκόμενον ἀναδεύοντες πολλάκις ἐλαίῳ* F *καὶ στέατι φύροντες οὐδὲν περαίνουσιν, ἀλλ' ὅταν ἐκκαῇ τὸ λιπαρόν, περίεστι πάντως καὶ διαμένει τὸ γεῶδες· ὅθεν οὐ κατὰ χώραν μόνον ἐξ ἕδρας ἀκίνητον οὖσαν αὐτὴν ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητον, Ἑστίαν, ἅτε δή ʽμένουσαν ἐν θεῶν οἴκῳ', † κλίτα προσηγόρευσαν οἱ παλαιοί, διὰ τὴν στάσιν καὶ πῆξιν· ἧς ἡ ψυχρότης δεσμός ἐστιν, ὡς Ἀρχέλαος ὁ φυσικὸς* (fr. 1a) *εἶπεν, οὐδενὸς χα-*

9–11 696b 687a (aliter p. 106, 3 sqq.) ‖ **17** Plat. Phaedr. 247a ‖ **20** – p. 113,2 Vorsokr. III⁶ p. 659 (ad II p. 48, 21)

1 *αὐτή* J²αA edd. ante Bern. *αὔτη* ***O*** Bern. | *ὅπερ* gB *ἥπερ* J *εἴπερ* ***O*** ‖ **2** *τῷ*] *τὸ* Jg ‖ **7** *μόλις* BE | *γὰρ* Jgα om. ***O*** ‖ **8** *φλόγα* J | *ζεῖ* Emp. *ῥεῖ* | *διαστράπτει* Bern. *δι' ἀστραπῆς* J¹ *διαστραπτόμενος* (om. *πυρούμενος*) g *ἀστράπτει* ***O*** ‖ **9** *θερμόν*] om., lac. 10–12 lit. g ‖ **10** *ἐξικμασθ.* Turn. *ἰκμασθ.* Jα *ἰκμαθ.* ***O*** ‖ **11** *καὶ ξηρὸν* om. B ‖ **12** *τοῦτο*] denuo incipit X, cf. p. 107, 14 ‖ **15** *περιέσται* g ‖ **17** *Ἑστίαν ἅτε δὴ* Wy. sec. Turn. *ἐστὶν ἅτε δὲ* Laur. 80, 21 *ἔστι δὲ ὅτε* J¹g *ἔστιν ὅτε δὲ* ***O*** (*ὅτε* in ras. m. 2 X) ‖ **18** *κλίτα* Jg (unde *καὶ λίγα* coll. Clem. Al. Str. V 8, 45. 2 *λίξ τέ ἐστιν ἡ γῆ κατ' ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν,* ci. Bern. ʽsed tantum de nomine *Ἑστία* agitur ut Cornut. c. 28: (*τὴν γῆν*) *διὰ τὸ ἑστάναι διὰ παντὸς Ἑστίαν προσηγόρευσαν οἱ παλαιοί*. fort. *μένουσαν ʽἐν θεῶν οἴκῳ' ἄκλιτον*, cf. Plato Phaidon 109a *ἀκλινὲς μενεῖ*, Procl. in Eucl. p. 290F *μένουσαν ἄκλιτον*, Plut. p. 780a' Po.) *κλίττα* ***O*** (*καλῶς στύγα* B) ‖ **19** *βάσιν*, sed *στ* ss. m. 1, JA²δ | *ἡ* om. nAδ

λῶντος αὐτὴν οὐδὲ μαλάττοντος, ἅτε θερομένην καὶ ἀλεαι-
νομένην † οὖσαν. οἱ δὲ | πνεύματος μὲν αἰσθάνεσθαι 955
ψυχροῦ καὶ ὕδατος, γῆς δ' ἧττον οἰόμενοι, τὴν ἔγγιστα
γῆν ὁρῶσιν ἀέρων καὶ ὑδάτων καὶ ἡλίου [καὶ] θερμότη-
τος ἀνάπλεων σύμμιγμα καὶ συμφόρημα γεγενημένην·
καὶ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μὴ τὸν αἰθέρα φύσει καὶ πρώ-
τως θερμὸν ἀλλὰ τὸ ζέον ὕδωρ ἢ τὸν διάπυρον σίδηρον
ἀποφαινομένων, ὅτι τούτων μὲν ἅπτονται καὶ προσθιγ-
γάνουσι, τοῦ δὲ πρώτου καθαροῦ καὶ οὐρανίου πυρὸς
αἴσθησιν δι' ἁφῆς οὐ λαμβάνουσιν, ὥσπερ οὐδ' οὗτοι τῆς
ἐν βάθει γῆς, ἣν μάλιστα γῆν ἄν τις νοήσειεν αὐτὴν καθ'
αὑτὴν ἀποκεκριμένην τῶν ἄλλων. δεῖγμα δ' αὐτῆς ἐστι
κἀνταῦθα περὶ τὰς πέτρας· πολὺ γὰρ ἐκ βάθους καὶ οὐ B □
ῥᾴδιον ἀνασχέσθαι προβάλλουσι κρύος. οἱ δὲ ψυχροτέρου
ποτοῦ δεόμενοι χάλικας ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ὕδωρ· γίνεται
γὰρ οὐλότερον καὶ στομοῦται παρὰ τὴν ἀπὸ τῶν λίθων
ψυχρότητα, πρόσφατον καὶ ἄκρατον ἀναφερομένην.

22. *Τοὺς οὖν πάλαι σοφοὺς καὶ λογίους ἄμικτα θέσθαι*
τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ οὐράνια χρὴ νομίζειν, οὐ τοῖς τόποις,
ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ πρὸς τὰ κάτω καὶ ἄνω βλέποντας, ἀλλὰ
τῇ διαφορᾷ τῶν δυνάμεων τὰ μὲν θερμὰ καὶ λαμπρὰ καὶ
ταχέα καὶ κοῦφα τῇ θείᾳ καὶ ἀιδίῳ φύσει προσνέμοντας,
τὰ δὲ σκοτεινὰ καὶ ψυχρὰ καὶ βραδέα φθιτῶν καὶ ἐνέρων C
οὐκ εὐδαίμονα κλῆρον ἀποφαίνοντας. ἐπεὶ καὶ τὸ σῶμα

13 *ἐνταῦθα*] Delphis, cf. p. 92 et 108 || **14 sqq.** 690f = Aristot. fr. 213

1 *ἅτε*] *οὔτε* X J^{2} B (ss. m. 1) n α A^{1} | *ἀλαιν.* J^{1} g X^{1} || **2** *οὖσαν* del. Wy. dub. ⟨*ἠρεμ*⟩*οῦσαν* ci. Crönert ⟨*ἀμετάβλητον*⟩ *οὖσαν* Diels (non bene post p. 112, 17) ⟨*οὐκ ἂν μέν*⟩*ουσαν* Po. ⟨*οὐκέτ' ἂν*⟩ *οὖσαν* (scil. *τὴν πῆξιν*) Hu. || **3** ante *ἧττον* lac. 3 lit. X | *ἔγγ.*] *ἔγγυστα* J^{2} *ἥκιστα* J^{1} g X || **4** del. Hu. || **5** *συμφύραμα*? Hu. (sed cf. Dion. Chr. 4, 130 *ποικίλον καὶ συμπεφορημένον*) || **8** *προστυγχάνουσι* Ω corr. Mez. || **10** *τῆς*] *τοῖς* α A a. c. || **14** *προσβάλλ.* Turn. (sed cf. p. 800 b *προπίπτει*) | *κρύος*] *ψῦχος* B || **15** *ποτοῦ* Xyl. Francof. *πολλοῦ* | *χάληκας* B *Π* || **16** *παρὰ* B (ut videtur) Steph. *περὶ* ***O*** || **22** *θείᾳ* J^{1} g X^{1} *ἀθανάτῳ* ***O*** || **23** *βραδέα* ⟨*καὶ βαρέα*⟩? Hu. || **24** *ἀποφαίνοντας* B Kron. *ἀποφήναντας* ***O***

(955) *τοῦ ζῴου, μέχρι μὲν ἔμπνουν ἐστὶ καὶ 'θαλερόν', ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσι, θερμότητι χρῆται καὶ ζωῇ· γενόμενον δὲ τούτων ἔρημον καὶ ἀπολειφθὲν ἐν μόνῃ τῇ τῆς γῆς μοίρᾳ ψυχρότης εὐθὺς ἴσχει καὶ κρύος, ὡς ἐν παντὶ μᾶλλον ἢ τῷ γεώδει κατὰ φύσιν θερμότητος ἐνυπαρχούσης.*

23. *Ταῦτ', ὦ Φαβωρῖνε, τοῖς εἰρημένοις ὑφ' ἑτέρων παράβαλλε· κἂν μήτε λείπηται τῇ πιθανότητι μήθ' ὑπερέχῃ πολύ, χαίρειν ἔα τὰς δόξας, τὸ ἐπέχειν ἐν τοῖς ἀδήλοις τοῦ συγκατατίθεσθαι φιλοσοφώτερον ἡγούμενος.*

2 *γινομ.* gX[1] || 3 *ἀποληφθὲν* gB (ss. *η* m. 1) δ | *τῇ* om. J[1]gδ || 6 *ἑτέρων*] *ἑκατέρων* ci. Ha., sed Plutarchus omnes opiniones (*τὰς δόξας* v. 8), et aliorum et suam, examinandas proponit

ADDITAMENTA

'Addenda ad Vol. VI Fasc. 2' a Maximiliano Pohlenz priori huius fasciculi editioni subiecta, nunc a R. Westerman in illum fasciculum translata hic omissa sunt.

Ex recensionibus, quae quidem adhuc prodierunt aut mihi innotuerunt[1]), pleraeque nihil fere proferunt nisi indicem opusculorum quae hoc fasciculo continentur atque laudem editorum. quas qui scripserunt librum pretiosum nimis vili mihi quidem videntur emisse; miror autem quod bibliopolae hanc consuetudinem aequo animo patiuntur. recensiones minoris pretii initio, maioris vel maximi in fine collocantur.

R. Ruelle, Les Études Classiques 1956.
Septem lineae quibus opuscula enumerantur et de argumento Aetiorum physicorum inique iudicatur.

Emile Janssens, Revue de l'Université de Bruxelles 1956, Nr. 1.
Undecim lineae quibus opuscula enumerat et editionem duos apparatus exhibere nos facit certiores.

A. Dain, Bulletin de l'Association Guillaume Budé, Suppl. 1956.
Editio libelli De primo frigido falso Maximiliano Pohlenz tribuitur.

A. Barigazzi, Athenaeum 34, 1956, 368 sq.

José Tejedor Diez, S. J., Perficit (Salamanca) Nr. 124, Febr. 1958.

Luigi Pepe, Giornale Italiano di Filologia 1957, 72.

D. Babut, Revue des Études Grecques 69, 1956, 488 sq.
De facie in orbe lunae non anno circiter 80 p. Chr., sed provecta iam aetate scripsit Plutarchus.

1) Non potui inspicere Maria Helena Rocha Pereira, Humanitas (Coimbra) VII–VIII, 1955–56, p. L.)

ADDITAMENTA

A. J. Gossage, Journal of Hellenic Studies 78, 1958, 140.
Lectiones quaedam memorabiles laudantur.

Karl Gerth, Gymnasium 1958, 219 sq.
p. 88, 21 tradita defendit, nec minus 84,7, 85,22. 86,23 textum editionis in dubium vocari posse censet.

P. Chantraine, Revue de Philologie 1957, 127 sq.
De codd. E et B Roberto Flacelière adstipulatur; aliquot locos feliciter emendatos enumerat.

Yvonne Vernière, Revue des Études Anciennes 58, 1956, 391 sq.
Carolo Reinhardt de Posidonio M. R. Jones, P. Boyancé, P. Raingeard oblocutos esse, dissertationes quasdam ab Hamilton, Guy Soury, Francisco Cumont in hac editione neque citatas neque adhibitas esse adnotat.

Robert Flacelière, L'Antiquité Classique 1957, 199 sq.
In De facie in orbe lunae B ex E originem ducere denuo, ut Rev. Ét. Gr. 1952, 351–362, affirmat, multis locis Plutarchi sententias Posidonio falso attribui, ad 933 d–e et 942 d–e dissertationem Rev. Ét. Anc. 1951, 203–221 afferendam fuisse censet.

Aristide Colonna, Rivista di Filologia 1956, 415–417.
ex collationibus suis apparatum aliquot locis corrigit, aliis locis ad lectionem editorum nonnulla adnotat;
3,17 *ἰσχυρότερα* U cum levi macula supra *ε*
6,9 *βρονταί* U (*-αι* per compendium: accentus gravis in acutum mutatus ab eadem manu
8,4 *ἦτοι* U (spiritus ab eadem manu correctus)
πολλõν U (accentus correctus)
9,25 *ἦ* U
20,17 *περιπολοῦσι* coniectura in textum recipienda
21,13 *θύγατερ* u
78,5 non corruptum, „poiché Plutarco non era scrittore di esemplare coerenza e precisione"
94,13 *ἀντὶ στοιχείων* corr. in — *ειῶν* (superscr. *α ν*) g prima manu
95,16 *ἔπομβροι* g in textum recipiendum
98,9 „frammento ritenuto concordemente non callimacheo"

102,2 in apparatu: p. 38 D^3.
106,24 *μυρί* — lac. 19 litt. non in rasura — *τάξεις* g

F. H. Sandbach, Classical Review 1957, 33—35.

p. 14,1 *τούτῳ* ⟨*τοῦ*⟩ vel *τοῦ*[*τω*] et conferendum Theophr. C. P. 3,21,8
p. 14,2 *ἀνοστότερον* 'giving a poorer return', coll. Theophr. C. P. 4,13,2. 3,21,1
p. 19,6 *ἅμα συνημμένον*?
p. 24,19 *φανεῖται*
p. 34,15 *τοσαύτης οὔσης* esset necessarium, sed correctura incerta
p. 40,25 magis arridet *περικρεμαννύμενον* Emp.
p. 43,3 *αἰρομένη* def. Prickard
p. 54,12 *ὅσας* in *οἱ δὲ* corrigendum est, coll. 1054a *οὔσας*: *οὓς δὲ*
p. 61,8 *φαν*⟨*ότ*⟩*ερα*
p. 64,14 sq. *οὐδὲ ἀμίκτου πυρὸς ἀλλὰ νοτεροῦ καὶ ἀβλαβοῦς καὶ κατάψυξιν ἔχοντος,* coll. 75,22 sq.
p. 73,15 *ἕνδεκα*] *ἐνθάδε* Prickard
p. 88,16 *ἐρήμῳ*
p. 95,6-7 *κειμένων*] *σειομένων* coll. Plato Tim. 62b *τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος καὶ ῥῖγος ἐτέθη*
p. 96,3 *οὐσίαν* cum *O* coll. 95,4 necnon 105,2
p. 101,8 *ὅλως* in textum recipiendum
p. 102,15 *ἅπαν* cum Bern.
p. 105,25 *ψυχρότητι* in textum recipiendum
p. 113,13 *ἐνταῦθα*: non Delphis, sed 'on the earth's surface'

L. Castiglioni, Gnomon 1957, 332—337

1. propter hiatum:

p. 1.4 [*εἶναι*]?
p. 3,10 [*ἕτερα γὰρ ἐπιρρεῖ ὕδατα*] vel *ὕδατ' ἐπιρρεῖ*
p. 11,3 ⟨*ἀφ'*⟩ *αὐτῆς*
p. 49,8 ⟨*δι*⟩*ολισθοῦσα* coll. 966e
p. 87,8 [*καὶ*] *συγγίγνεσθαι* ⟨*καὶ λαβεῖν*⟩ *ὀρεγομένην*
p. 105,19 *ὑπὸ τοῦ ἀέρος ῥήγνυσθαι* cum Bern.?
110,22 *φυγαὶ γῆς* vel potius *γῆς φυγαῖ*⟨*ς ἐοίκ*⟩*ασιν*

2. alii loci:

p. 7,4 [οὖν]
p. 22,16 [οὖν]
22,18 οὖν non delendum
p. 37,4 dubitat de additamento ⟨μένοντα⟩, „senza insistere sul contesto, che non mi riesce d'intendere a pieno."
p. 38,25 praefert εἰ EB
p. 44,17 [τινὶ][1]
p. 59,28 ⟨τὰ⟩ μέρη?
p. 74,24 ⟨μηδ'⟩ ὑετῶν coll. 1107c
p. 75,3 καὶ[2] non delendum
p. 94,19 [τὸ][2]
p. 100,25 πλεῖστον coll. 959d (VI 1 p. 10,4)
p. 109,14 ἀκινησίαν coll. lin. 4

Harold Cherniss, Plut. Moralia XII, Loeb Classical Library Nr. 406, 1957, 33 aegre se ferre testatur, quod Maximiliani Pohlenz editionem in suum usum vertere non iam potuit.
31 ad p. 78,5 adnotat coniecturam Konrati Ziegler (Plutarch über Gott und Vorsehung, Dämonen und Weissagung, Zürich, Artemis-Verlag 1952): τὸν δὲ Βριάρεων ἔχοντα φρουρόν, verbis insequentibus τῶν τε νήσων ... παρακάτω κεῖσθαι (?) post lin. 7 κύκλῳ θάλαττα translatis.
32 ad p. 77,2 ὑμεῖς Bern. Po. ἡμεῖς Wy. Re. Duebn. (omnes ut videtur edd. vet.): illud typothetarum mendum recte iudicare G. Zuntzium, Mus. Rhen. 96, 1953, 233 sq.; itaque correxi, quamquam Po. neque in editione neque in manuscripto editionis quicquam adnotavit, collationes vero huius libelli aut photographias codicum inter Pohlenzii schedas (quae in Bibliotheca Universitatis Gottingensi adservantur) non inveni.

H. Drexler